

VASILE – SORIN CURPĂN

**SCRIERI DESPRE POLITICĂ,
RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI
DREPT**

VOL. VIII

Editura StudIS

adicenter@yahoo.com

Iasi, Sos. Stefan cel Mare, nr.5

Tel./fax: 0232 – 217.754

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CURPĂN, VASILE-SORIN**Scrieri despre politică, relații internaționale și drept /**

Vasile-Sorin Curpăn. - Iași : StudIS, 2015

8 vol.

ISBN 978-606-624-930-0

Vol. 8. - Bibliogr. - ISBN 978-606-624-938-6

34

Consilier editorial: Dranca Adrian

Secretar editorial: Roznovăț Mihai

Pre-press, tipar digital și finisare:

S.C. ADI CENTER SRL

Șos. Ștefan cel Mare, nr. 5

Tel.: 217 754

Copyright © 2015

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorului

ISTORIA POLITICII INTERNAȚIONALE

*** Ce reprezintă “Istoria Relațiilor Internaționale”?**

„Istoria Relațiilor Internaționale” constituie o ramură a științei **„Relații Internaționale”**, dar și **un subdomeniu al „Științelor Istorice”**, care studiază raporturile de putere dintre diferiți “actori internaționali”, de la formarea sistemului politic internațional și până în contemporaneitate.

„Istoria Relațiilor Internaționale” alături de **„Teoria Relațiilor Internaționale”** formează fundamentul, baza **Politicii Internaționale**. În domeniul Relațiilor Internaționale sunt cuprinse, desigur, și alte ramuri, respectiv: Drept Internațional Public; Studii de Securitate, Economie Politică Internațională etc.

În cuprinsul acestui prim capitol, al prezentului titlu, vom încerca succint o analiză a “Istoriei Relațiilor Internaționale”, în scopul surprinderii **evoluției sistemului politic internațional** de-a lungul istoriei politice a omenirii.

Câteva chestiuni relative la ramura “Istoriei relațiilor internaționale” nu sunt în opinia noastră, lipsite de interes. Astfel, această ramură a științei Politicii Internaționale studiază sub aspect diacronic, cronologic, cele mai importante evenimente din Istoria politică universală și, totodată, studiază cauzele care au generat evenimentele și efectele provocate de acestea.

Modul de soluționare, cauzele, mijloacele de rezolvare a tuturor chestiunilor, problemelor internaționale, deosebite este studiat de “Istoria relațiilor internaționale”.

Modalitatea principală de realizare a politicii internaționale – deci, a relațiilor internaționale – o constituie diplomația. Aceasta reprezintă o activitate desfășurată de un stat în vederea atingerii obiectivelor politicii sale externe.

Doctrinarii din domeniul “Istoriei relațiilor internaționale” au determinat ciclurile din evoluția sistemului politic internațional, corespunzătoare marilor puteri care și-au impus dominația politică de-a lungul timpului. Această “ciclicitate” demonstrează caracterul istoric, temporar al puterii unui stat precum și faptul că după “consumarea” puterii, a energiei politice a unei mari puteri, locul său este preluat de un alt stat, care devine putere hegemonică.

Sunt consacrate mai multe astfel de “cicluri” de dominație în politica internațională: **ciclul portughez (1497-1586); ciclul olandez (1580-1713); ciclul britanic subdivizat în: ciclul britanic I (1713-1775); ciclul britanic II (1815-1918); ciclul american (1918-până în prezent)**. Noi apreciem că pentru perioada 1945-1991, inclusiv, se poate vorbi de un ciclu comun celor două superputeri ale planetei, respectiv un **ciclu americano-sovietic(1945-1991)** și, în aceste condiții, ciclul american s-ar subdivide în: **ciclul american I (1918-1945); ciclul american II (1992-până în prezent)**, iar între ele, acel ciclu specific duopolului, bipolarității, **ciclul americano-sovietic(1945-1991)**.

*

*

*

* Evoluția sistemului politic internațional. Cele mai importante MOMENTE în dezvoltarea istorică a Politicii Internaționale.

1. Sistemele politice preinternaționale – origine și dezvoltare;

2. Sistemele politice internaționale în Antichitate (orânduirea sclavagistă);

3. Sistemul politic internațional global în istoria medievală, modernă și contemporană a lumii (orânduirea feudală, orânduirile capitalistă/socialistă);

4. Corelația dintre „Istoria Politicii Internaționale” și „Istoria Diplomației”

1.Sistemele politice preinternaționale – origine și dezvoltare.

Sistemele politice internaționale cunoscute în istoria umanității au fost precedate de anumite sisteme, considerate atipice, așa-zis „preinternaționale”, apărute cu mult înaintea apariției puterii politice etatice, adică a statului.

Practic, din momentul „umanizării”, a socializării speciei umane, trecând prin organizarea cetelor de vânători-culegători, apoi triburile sedentarizate, organizările sociale ierarhizate (șeferiile) se

poate vorbi despre „sistemul politic preinternațional” sau despre „sistemele politice preinternaționale”.

Doctrinarii relațiilor internaționale, inclusiv istoricii politicii internaționale, au negat o perioadă îndelungată existența „sistemelor politice preinternaționale”, considerând că despre „sistem internațional” sau despre „sisteme internaționale” se poate vorbi doar după fondarea statelor și după stabilirea raporturilor de dominație/de putere dintre acestea.

Totuși, nu se poate nega existența acestor „sisteme politice preinternaționale” avându-se în vedere următoarele aspecte:

- structurarea ierarhică evolutivă a comunităților umane, pornind de la egalitarismul practicat de cetele de vânători-culegători și până la triburile sedentare și așa-numitele structuri organizaționale ierarhizate- *șeferiile*;
- faptul că structurile organizaționale sociale ierarhice au fost premergătoare apariției sistemelor internaționale propriu-zise;
- sedentarizarea însoțită de ierarhizarea socială a determinat diversitatea lingvistică dar și ***o rivalitate mai pronunțată*** între comunitățile umane;
- rivalitatea comunităților a generat stările conflictuale și războaiele.

Fără „sistemele politice preinternaționale” nu ar fi existat, ulterior, „sistemele politice internaționale”.

Desigur, „sistemele politice preinternaționale”, denumite în Teoria Relațiilor Internaționale și „minisisteme”, probează, în mod indubitabil, existența anterior apariției instituției etatice, a relațiilor dintre comunități, relații sociale fundamentate pe norme de conduită morale (etice) sau religioase și, am spune noi, chiar și pe norme juridice embrionare.

„Istoria Relațiilor Internaționale” începe cu cetele de vânători-culegători, nediferențiate sub aspect ierarhic, în privința membrilor lor și nesedentare adică mobile.

Fiecare ceată de vânători-culegători pentru a putea supraviețui trebuia să își dezvolte capacitatea de a comunica cu alte cete. Unitatea lingvistică, numărul relativ sporit de cete aflate în apropiere asigurau securitatea cetei respective, eliberarea ei de dependența strictă în raport cu mediul natural și reducerea considerabilă a riscului de conflict inter-cete (între comunitățile umane).

Ceata de vânători-culegători era alcătuită din multiple familii legate prin diverse interese, cuprinzând aproximativ 50 de persoane fizice.

Lipsa ierarhiei sociale în cadrul cetei, consacrarea principiilor egalitariste au impus, în mod obiectiv, în **calitate de lideri** doar oameni cu reale calități, recunoscute de întregul grup sau, cel puțin, de marea majoritate a membrilor cetei. Nu exista constrângere instituționalizată deoarece nu exista aparatul de stat, **dar liderii liber consimțîți** erau „ascultați” tocmai datorită calităților

lor deosebite. Diviziunea socială a muncii nu exista în interiorul acestor cete. Cimentarea legăturilor dintre cetele de vânători-culegători se realiza prin intermediul ***instituției căsătoriei***, în acest mod stabilindu-se legături, relații durabile între aceste comunități umane. Schimburile de obiecte materiale, mai ales cele oferite în dar, asigurau de asemenea stabilitatea raporturilor sociale de cete.

În unități imense de timp - sute de mii de ani – au apărut transformări în cadrul comunităților umane, cetele unindu-se în cadrul triburilor iar acestea din urmă sedentarizându-se. Totodată, au apărut și primele nuclee de ierarhizare socială în cadrul comunităților umane. Sedentarizarea a apărut datorită abundenței hranei în locațiile alese (Mesopotamia, Nordul Africii sau Sud-Estul Asiei).

Sedentarismul tribal s-a obiectivat în ***sate***, oamenii devenind din vânători-culegători, ***agricultori***.

Dimensiunea tot mai ridicată a populației satelor fondate de triburile sedentare a determinat, în mod obiectiv, înlocuirea ***egalitarismului social*** cu ***ierarhizarea, stratificarea socială***.

Lărgirea cantitativă a grupului social generează întotdeauna ***stratificare socială*** care se convertește, în final, în ***putere politică***, obiectivată în ***forța materială de constrângere***.

Triburile cu ierarhie socială – denumite ***șeferii*** – spre deosebire de triburile propriu-zise, egalitare – **constituiau veritabile sisteme politice.**

**Organizarea triburilor propriu-zise, egalitare, și a triburilor cu
ierarhie socială – șeferiile.**

La triburile egalitare, propriu-zise se constată caracterul sedentar materializat în așezări rurale (sate) cu caracter defensiv. Aceste triburi se află într-un permanent război în raport cu celelalte triburi, nu cunosc ierarhizarea socială iar conducătorilor militari nu li se acordă și roluri politice.

Cum egalitarismul este organic legat de numărul populației tribului sedentar (a satului), când acest număr crește în mod alarmant, satul se divizează tocmai în scopul evitării ierarhizării sociale.

La aceste triburi războiul nu este desfășurat în scop de cucerire și de anexare teritorială; el are doar scop de jaf și de ucidere a potențialilor inamici.

În cazul triburilor sedentare ierarhizate social – șeferiile - conducătorii pot organiza războaie ofensive în scopul cuceririi satelor învecinate. Are loc o ierarhizare a satelor în sensul protejării satului dominant, de unde provine căpetenia politică. Acesta era îngrădit, înconjurat cu șanțuri fiind puternic apărat sub aspect defensiv deoarece constituia ținta principală a unui potențial atac extern.

Sub aspect economic, agricultura a generat bogăție, ceea ce a condus la mărirea și prosperitatea satelor. Plusprodusul (plusvaloarea) era valorificată prin intermediul comerțului. Ca efect

al acumulării bogățiilor au fost întemeiate orașele, unde treptat s-au concentrat majoritatea îndeletnicirilor meșteșugărești.

În cadrul triburilor cu ierarhie socială întotdeauna conducătorii au avut grijă permanentă de a prezerva puterea politică, de a para drumul spre putere al rivalilor și a grupurilor adverse.

Totodată, șeful de trib (de sat dominant și implicit al satelor dependente) realizând repartizarea resurselor de hrană oferea desigur mai mult satului dominant, familiei și rudelor sale și le distribuia în zilele de celebrare a sărbătorilor către subordonații din ierarhie.

El asigura contactul cu exteriorul, adică „*relațiile externe*”. În mod obiectiv șefii satelor au simțit nevoia distanțării de ceilalți membri ai comunității, deveniți “supuși”.

Statutul căpeteniilor era confirmat și susținut de accesul la bunurile prețioase și rare și, probabil, tot de la ei comunitatea aștepta răspunsuri la interogațiile cruciale. Monopolul „*politicii externe*” constituind un apanaj al șefului, s-a format o adevărată “societate a căpeteniilor”, ceea ce a determinat adâncirea legăturilor externe dar, totodată, și accentuarea ierarhizării în interiorul comunității.

Inducerea unei stări de frică membrilor comunității s-a realizat de către conducători prin intermediul ritualurilor religioase. Se observă că seferiile – triburile sedentare cu ierarhie socială - prezintă *toate trăsăturile caracteristice unui viitor stat* (desigur, acestea sunt prezente dar în mod embrionar).

Practic, lupta dintre triburile sau uniunile de triburi sedentare organizate ierarhic, sub aspect social, a determinat preeminența unui trib în raport cu celelalte, ***generând apariția statelor.***

Dacă cetele de vânători-culegători au “creat” un fel de ***mondializare societală***, triburile sedentare cu ierarhie social-politică au configurat – în mod incipient, desigur – o „***societate internațională***” a conducătorilor, a elitelor și, totodată, au pus bazele „***contactelor diplomatice***”, fundamentând „***relațiile externe***”.

1.Sistemele politice internaționale în Antichitate (orânduirea sclavagistă)

Actorii sistemelor politice internaționale din Epoca Antică au fost : ***orașele-state; imperiile organizate de statele hegemon și imperiile organizate de triburile nomade.***

„Revoluțiile” în organizarea socială a umanității

Această așa-zisă „revoluție” s-a produs odată cu pierderea preeminenței relațiilor de rudenie ca urmare a apariției orașelor în istoria civilizației umane.

Organizarea ierarhică socială și cu forme „politice” incipiente a fost înlocuită cu un nou tip de organizare social-politică centralizată, corespunzătoare instituției etatice.

Apropierea dintre oameni manifestată, în mod deosebit, în mediul urbanizat a generat conștientizarea apartenenței la comunitatea orășenească, comunitate spațială, geografică, alături de apartenența la familie (rudenia).

Fondarea orașelor, dintre care unele s-au detașat ca mari comunități urbane, a favorizat apariția **orașelor-state** și a fost, de asemenea, elementul determinant indirect și mediat al apariției **imperiilor organizate de statele hegemon**. Efecte ale apariției orașelor, și, în mod deosebit, a marilor orașe, **orașele-state** și **imperiile organizate de statele hegemon** au realizat, pentru prima dată în istoria politică a umanității, **sisteme politice internaționale (sisteme politice statale)**.

Primele orașe-state din istorie au apărut în Sumer iar unele dintre acestea au generat imperii.

Orașele-state, structuri social-politice fundamentale ale sistemelor politice internaționale

În Sumer au apărut orașele-state ca un mod original de organizare social-politică. Ele erau alcătuite din orașul propriu-zis și un teritoriu adiacent, de regulă circular, variind ca dimensiune.

Orașele-state erau apte să se autoguverneze și intenția lor era de expansiune în dauna altor unități politico-etatice.

Alte orașe-state au fost consemnate în: Grecia, Italia, orașe-state întemeiate de fenicieni sau de greci, fie pe țărmurile Mării Mediterane (Cartagina), fie pe țărmurile Mării Negre (Histria, Tomis, Callatis etc.).

Unele orașe-state deosebit de puternice au fondat imperii, încorporând sau preluând controlul politic asupra altor orașe-state: Atena sau Roma.

Faptul că orașele-state au reprezentat structurile social-politice fundamentale este demonstrat de dispariția/destrămarea imperiilor. Astfel, când un imperiu se destructura orașele-state își reluau funcțiile politice originare.

Destructurarea puterii imperiale transfera atributele etatice în mod necondiționat, obiectiv și legitim, către orașele-state.

Întrucât au constituit structurile social-politice originare, fundamentale, orașele-state au supraviețuit tuturor **imperiilor**, o lungă perioadă de timp, secole întregi, coexistând alături sau „încorporate” în diferitele imperii.

Strălucirea celor mai multe orașe-state a fost curmată de pierderea independenței lor politice în raport cu imperiile lumii antice.

**Imperiile organizate de statele hegemon, structuri social-politice
derivate ale sistemelor politice internaționale**

Imperiile organizate de statele hegemon au reprezentat, în definitiv, o sumă de raporturi politice instituite între statul hegemon, dominant (Roma, spre exemplu) și statele supuse, dominate. În raport de gradul de dependență politică între „metropolă” și statul dependent, adică o provincie determinată a imperiului, suveranitatea statului supus era alienată în mod absolut, total (provinciile imperiale sau senatoriale din Imperiul Roman) sau dimpotrivă, statul dominat beneficia de o suveranitate diminuată, concretizată în autonomie (regatele clientelare în raport cu Imperiul Roman).

Oricum, autonomia unei provincii se referea doar la latura internă a suveranității, adică la **supremație**, în timp ce latura externă a suveranității, **independența**, era total abolită.

De fapt, apartenența la un imperiu se releva prin pierderea dreptului de a întreține relații externe, în favoarea puterii centrale imperiale.

De regula, un oraș-stat puternic a devenit hegemon și a fondat un imperiu.

Imperiile s-au manifestat diferit în raport cu diversele provincii anexate. Cele apropiate de metropolă, adică de orașul-stat hegemon, fondator al imperiului, formau partea centrală fiind puternic controlate politic și militar iar populația fiind puternic asimilată. Dimpotrivă, provinciile mărginașe ale unui imperiu, erau

administrare de „centrul imperial” într-un mod mai relaxat, acestea beneficiind, practic, de autonomie accentuată. Când frontierele imperiale erau amenințate, unele provincii de graniță se aflau sub ocupație militară imperială efectivă.

În calitate lor de structuri social-politice derivate ale sistemelor politice internaționale, imperiile organizate de statele hegemon, adică de structurile statale puternice și dominante, au înglobat diferite culturi și zone de civilizație deosebite, ceea ce a determinat în mod obiectiv un sincretism cultural sau o tentativă a puterii centrale imperiale de a omogeniza cultural, lingvistic și civilizațional populațiile cuprinse între hotarele acestor imperii. Se știe că, după căderea imperiilor, populațiile provinciilor au revenit la situația anterioară ocupației imperiale, ceea ce demonstrează că așa-zisa „omogenizare” era doar o propagandă politică a puterii centrale, cu efecte foarte reduse în provincii.

De-a lungul istoriei politice a umanității au fost perfecționate mijloacele și metodele de administrare a imperiilor. Semnificativ în această privință este modul de administrare în Imperiul Persan sau în Imperiul Roman. Cu toate acestea, tendințele separatiste s-au manifestat la diferitele imperii făcându-le, uneori, extrem de vulnerabile.

Exemple de imperii în Antichitate: Imperiul Accadian; Imperiul Asirian; Imperiul Egiptean; Imperiul Chinez; Imperiul Persan; Imperiul Roman; Imperiul Incaș etc.

Toate acestea sunt imperii formate de civilizații sedentare, reprezentate de statele hegemon, dominante în jurul cărora imperiile s-au constituit.

Imperiile nomade – chestiunea considerării acestora drept structuri social-politice derivate ale sistemelor politice internaționale

În istoria antică au existat și imperii nomade, fondate de triburi sau de uniuni de triburi nomade. Exemplificativ în acest scop este cazul Asiei Centrale, unde migrația uniunilor de triburi sau a triburilor se întindea, practic, pe zone imense din nordul Chinei și până în Europa. Uneori au fost constituite imperii pornind de la o uniune de triburi hegemonică (echivalentul unui stat hegemon). Cum triburile erau migratoare înclinăm spre ideea unirii lor sub un suzeran comun, în condiții de largă autonomie, decât să ne închipuim o suzeranitate rigidă, strictă și apăsătoare. Etnicitatea comună a unor triburi a ajutat mult la constituirea imperiilor migratoare.

Imperiile migratoare, nomade: scit, sarmat sau, mai târziu, got au întreținut raporturi comerciale, politice și uneori conflicte militare cu populațiile și cu imperiile fondate de statele hegemon.

Pentru zona amintită cel mai relevant exemplu îl constituie Imperiul Mongol care, deși era un imperiu migrator, nomad, avea o capitală stabilă, concretizată într-un oraș **Karakorum**.

Constituiau imperiile migratoare, nomade, structuri ale sistemelor politice internaționale sau constituiau elemente ale sistemelor politice preinternaționale??

Adică erau niște reminiscențe din epoca sistemelor politice preinternaționale, prestatale? Erau aceste imperii nomade integrate în sistemele politice internaționale ale Antichității?

Nu avem noi competența de a ne pronunța acestor delicate întrebări. Totuși, deși aceste imperii alcătuite din triburi migratoare, s-au manifestat pe parcursul Epocii Antice credem că ele ***nu pot fi încadrate*** în cadrul sistemelor politice internaționale antice. Imperiile migratoare sunt doar reminiscențe, în perioada antică, a sistemelor politice preinternaționale. De ce am dat un astfel de răspuns??

Deoarece imperiile migratoare nu aveau o teritorialitate stric determinată. Ori în lipsa teritoriului privit ca element constitutiv al statului, nu poate exista o structura etatică viabilă.

Ca atare, imperiile nomade nu pot aparține sistemelor politice internaționale antice, care sunt sisteme interstatale, deoarece acest tip de imperii nu se fundamentau pe un stat și nu formau un stat. Ele – imperiile nomade – aparțin, desigur, sistemelor politice preinternaționale, preistorice și prestatale deși se manifestă pe scena istoriei în perioada Antichității clasice și chiar în zorii Evului Mediu, decăzând în miezul temporal al orânduirii feudale.

De ce „sisteme politice internaționale” în Antichitate și nu un unic „sistem politic internațional” în orânduirea sclavagistă??

Elementul structural original și fundamental în Antichitate, sub aspect social-politic și al sistemelor politice internaționale, interstatale, a fost ***orașul-stat***.

Imperiile organizate de statele hegemon au constituit doar elemente structurale derivate ale sistemelor politice internaționale antice, în timp ce imperiile nomade organizate de uniunile de triburi migratoare nu reprezintă elemente componente ale sistemelor politice internaționale sclavagiste.

Vorbim întotdeauna, raportându-ne la Epoca Antică, de „sisteme politice internaționale”. Aceasta întrucât orașele-state și imperiile fondate de statele hegemonice au generat multiple sisteme politice interstatale.

Pluralitatea de sisteme politice internaționale provine din așezarea geografică a unităților componente. Astfel, Imperiul Chinez împreună cu entitățile etatice vasale ori cu acelea aflate în interacțiune (război, aranjamente diplomatice) forma un sistem politic interstatal, adică internațional. La fel imperiile: Egiptean, Roman etc. formau, fiecare în parte, veritabile sisteme politice internaționale.

Centralizarea excesivă a imperiilor, ierarhizarea provinciilor unele față de altele și toate în raport cu „centrul imperial”, conduc la înlăturarea accentuată a așa-zisului „internaționalism”. Ca urmare a

ierarhizării, sistemul politic interstatal, internațional, nu mai cuprindea structuri statale independente, transformându-se într-un „sistem politic intern”, concretizat în „sistemul politic imperial”. În aceste condiții „sistemele politice internaționale” se obiectivau între entitățile etatice imperiale sau între imperii și orașele-state rămase independente.

Dacă însă considerăm că imperiile, prin însăși natura lor, reprezintă o centralizare temporară a puterii etatice de pe un vast teritoriu, putem trage concluzia că acestea nu își pierd caracterul interstatal, deci internațional, chiar atunci când ne raportăm la interiorul lor. Cum majoritatea imperiilor antice fondate de statele hegemonice au reprezentat o federație sau o confederație de cetăți, de orașe-state, dominate politic de cetatea dominantă, hegemonică, rezultă că „**uniunea**” acestor entități statale reprezintă o alianță, mai mult sau mai puțin impusă, între state, deci un „sistem politic internațional”.

Nu prezintă importanță nici dependența unor entități etatice față de puterea centrală imperială și nici „gradul” de dependență, mai nuanțat sau mai accentuat, al unor entități statale în raport cu „centrul” imperial.

Privind sensul istoriei, observăm că orice imperiu s-a fragmentat, mai devreme sau mai târziu, trecându-se de la o ierarhie internă la un sistem politic interstatal deci internațional. Altfel spus, imperiile – antice dar și cele din epoci mai noi, sub aspect istoric – nu sunt veșnice, eterne. Pieirea lor, de-a lungul istoriei, a fost

generată de divizare, de fragmentare, de trecerea de la „ierarhia internă” imperială la un „sistem politic internațional”.

Imperiile generate de statele hegemonice, în Epoca Antică, au realizat o omogenizare lingvistică, culturală și, în genere, civilizațională, facilitând aculturația politicii, dreptului și, în genere, a tuturor științelor. Ele au realizat o „globalizare regională”, ca un prim pas spre mondializare, și din acest motiv, referindu-ne la Antichitate, vorbim despre o pluralitate de „sisteme politice internaționale, interstatale”.

3. Sistemul politic internațional global în istoria medievală, modernă și contemporană a lumii (orânduirea feudală și orânduiriile capitalistă/socialistă)

În cadrul acestui punct vom încerca să argumentăm, sub aspect istoric firește, modul în care pluralitatea de „sisteme politice internaționale” s-a transformat, treptat, într-un „sistem politic internațional global”, cuprinzând întreaga umanitate.

Unificarea „sistemelor politice internaționale” într-unul global, unic s-a realizat în etape prin: explorarea țărmurilor continentului african, descoperirea continentului american și înglobarea sa în sistemul politic european, aducerea Imperiului Chinez și a Imperiului Nipon (Japonez) în orbita și în aria de

civilizație europeană, penetrarea și colonizarea Indiei, pătrunderea și colonizarea continentului african.

Astfel, între anii 1450-1860 s-a realizat, în etape, globalizarea sistemului politic dominant, cel european. Europeanizarea și doctrinele „sistemului politic global dominant european” au reprezentat realități istorice obiective. Până în anii 1914-1918 prima forță politică, militară și economică a lumii a fost reprezentată de marile state europene. Apoi „ștafeta” a fost preluată, după anul 1918, de „o fiică” a Europei, Statele Unite ale Americii.

Actorul principal al perioadei de fondare a „sistemului politic internațional global”, și care până în contemporaneitate își afirmă vigoarea și forța socială și politică, nu este nici imperiu și nici orașul-stat. Acest nou actor, născut imediat după „întunecatul” Ev Mediu european, este *statul modern național*. Deși imperiile au continuat să existe rolul de *structură social-politică fundamentală* revine, indiscutabil, statului național modern.

Această nouă, originală structură social-politică fundamentală a generat întreaga „revoluție” în „sistemele politice internaționale”, determinând în ultimă instanță apariția „sistemului politic internațional global, mondializat”. Chiar și imperiile care au subzistat în perioada menționată au adoptat trăsăturile caracteristice ale statului modern național.

Totul a început cu „căderea” Imperiului Roman de Apus la 28.08.476 e.n. care, în realitate, a reprezentat nu o prăbușire a unei

părți din Imperiul Roman ci o reunificare prin absorbția provinciilor occidentale de către Imperiul organizat în Răsărit.

Anarhia feudală care a urmat „căderii” părții vestice a Imperiului Roman a fost înlăturată prin apariția Imperiului Carolingian care a restabilit în apusul european ideea de stat, de ordine socială și etatică. Succesorul acestui ultim imperiu a fost Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană care nominal a dăinuit până în anul 1806, aproape 1000 de ani.

Niciodată nu trebuie trecută cu vederea contribuția covârșitoare a adevăratului Imperiu Roman, cel rămas în partea estică a Europei. Denumirea convențională dată acestui imperiu este improprie, el nefiind „*bizantin*”, ci un veritabil și unic continuator al bătrânului imperiu. El a fost Imperiul Roman, la care timp de 1000 de ani, occidentalii se raportau ca la o quasi-sacralitate. Un mileniu Imperiul Roman - de Răsărit - a fost „America” lumii europene, moștenitorul politic, cultural și civilizațional al epocii antice greco-romane.

Tendința occidentală, manifestată evident după anii 1550, de a minimaliza rolul și importanța Imperiului Roman (convențional denumit bizantin) rezultă din frustrările occidentalilor în fața culturii faste și a civilizației grandioase a Răsăritului Imperial Roman.

Aici, în Răsărit, statul și-a menținut tiparul tradițional, religia creștină iar după 16.07.1054, religia creștin-ortodoxă, aceasta fiind un „lucru de imperiu”. Apusul se confrunta cu supremația papalității,

care se pretindea moștenitoare a Romei și pentru care statul era doar o „ancilă” a religiei.

Întreaga viață socială și politică a Apusului fiind dominată de religie, de papalitate, Răsăritul apărea în acele timpuri drept „lumea liberă”.

Ideea refacerii Imperiului Roman în Apusul european s-a perpetuat timp de 1500 de ani nu numai din dorința de a reînvia vechiul imperiu dar, totodată, și pentru a contrabalansa adevăratul Imperiu, cel din Răsăritul european.

Istoria dar și istoria relațiilor internaționale ignoră, în mare parte, rolul jucat de Imperiul Roman organizat în Est, mergând pe tiparele occidentale, când de fapt cele două „Imperii” occidentale: Carolingian și Romano-German au constituit “palide imitații” a Imperiului Roman Estic.

Ideea statalității s-a prezervat în Europa datorită Imperiului Roman de Răsărit, acest veritabil și unic Imperiu Roman. Apusul barbarizat, fără administrație, cu state feudale embrionare, cu imperii “de imitație” a rămas perplex, vreme de o mie de ani, în fața strălucirii Imperiale Romane din Răsărit, fundamentată pe: cultura greacă, civilizația romană, dreptul roman și fondul populațional trac.

Romanii și moștenitorii lor legitimi romano – „bizantini”, adică romanii de cultură elenă din Răsăritul Imperial European, au rămas neegalați în știința și arta Dreptului și în modul de organizare a statului.

Cei mai mari gânditori ai lumii antice europene, grecii Platon și Aristotel, au generat fără voia lor, “ruptura” de gândire europeană.

Este suficient să ne amintim despre gânditorii realiști și cei nominaliști, din Evul Mediu, primii argumentând pe baza filosofiei platoniciene, secunzii raportându-se la filosofia aristotelică.

Cunoscută în istorie drept **„cearta universalilor”** contradicțiile dintre cele două categorii de gânditori au străbătut veacurile.

Realişti apreciau că Universul este anterior lucrurilor, că forma lucrului este prioritară în raport cu lucrul propriu-zis. Dimpotrivă, nominalişti considerau că lucrurile exista înaintea Universului și că realitatea obiectivă se manifestă exclusiv în lucrurile individuale. Așa fiind, noțiunile generale, abstracte nu ar reprezenta decât niște semne convenționale care să determine lucrurile particulare.

Diferența dintre Estul și Vestul european se obiectiva și prin incidența filosofiilor, a concepțiilor despre viață și a celor despre lume și despre existență, a opiniilor social-politice, a experienței socio-culturale și politico-religioase a Orientului Asiatic apropiat (Egipt, Mesopotamia, Persia etc) asupra Răsăritului european. Fiind mai vechi cu mii de ani, civilizațiile orientale și-au pus indiscutabil amprenta asupra Imperiului Roman organizat în Răsăritul Europei și, prin intermediul acestuia, asupra întregii Europe.

Cel ce a proclamat religia creștină ca religie de stat, în anul 380 e.n., imperatorul Teodosius I a împărțit Imperiul Roman într-o

parte de Răsărit cu capitala la Constantinopol și una de Apus, cu capitala la Ravenna.

Deși era doar ultima dintre partajările imperiului și nu a afectat, teoretic, ideea unității imperiale această împărțire s-a permanentizat, spunem noi, până în sec.V e.n. când, după căderea părții apusene a Imperiului, Imperiul Roman reunificat își are centrul politic în Răsăritul european.

De aici provine și partajarea Bisericii Creștine, din 16.07.1054 și distincția s-a menținut în Europa până în contemporaneitate. Ba a depășit și granițele naturale și politice europene fiind un reper fundamental cu consecințe în prezent în întreaga lume.

Astfel, Imperiul Roman veritabil, denumit de Răsărit sau “Bizantin”, o sinteză romano-eleno-tracă a fost moștenit de toate popoarele și statele ortodoxe și în mod deosebit de **Rusia**. A treia Romă, Moscova, a preluat stindardul și țelurile Constantinopolului, a romanității ortodoxe.

Imperiul Roman de Apus sau, mai corect, Imperiile Carolingian și Romano-German au rămas moștenire Apusului european, Spaniei, Franței, Marii Britanii și Germaniei iar după Al Doilea Război Mondial moștenitoarea acestor vechi imperii este Statele Unite ale Americii, veșnica susținătoare a lumii, a civilizației și a culturii occidentale.

Întotdeauna Occidentul a încercat să șteargă „mia de ani” de preeminență a Răsăritului roman asupra „barbariei” apusene. Acesta

este adevăratul „os în gât” al Occidentului European în raport cu lumea și civilizația Orientală Europeană.

Occidentul mercantil, impunător și în ultimele sute de ani tehnologizat a manifestat expres un dispreț față de Imperiul Roman Oriental, față de creștinismul ortodox și, în general, în raport cu valorile tradiționale ale Estului european.

Orientul european, cu valorile sale tradiționale, „bizantine” a continuat să subziste în „tradiționalele” sale tipare, adică să conserve mentalitatea și starea proprie acestei părți a Europei.

Formarea „sistemului politic internațional global” se poate explica, desigur speculativ, și prin o „continuare” a politicii imperiale romane, trecută pe alte planuri. Așa fiind: papalitatea și pretenția sa de universalitate, de preeminență asupra capetelor occidentale încoronate, inclusiv asupra împăratului romano-german; anexarea teritoriilor Americilor și extinderea civilizației, culturii și religiei europene în aceste spații geografice imense; hegemonia politică europeană în raport cu statele extraeuropene reprezintă o continuare sub alt plan a politicii vechiului Imperiu Roman.

Prin Edictul de toleranță de la Milano din anul 313 e.n. și, mai ales, prin Edictul „De fide catholica” de la Thesalonic din 380 e.n. imperatorii Constantin cel Mare respectiv Theodosius I au proclamat religia creștină ca fiind licită și respectiv religie de stat.

Conștienți de slăbiciunea militară a Imperiului Roman, imperatorii au întrezărit în mod genial posibilitatea înlocuirii

coerciției statale brute cu un mijloc de manipulare a conștiinței oamenilor. Imperiul Roman a dispărut sub aspect politic pentru a pătrunde sub aspect spiritual în conștiința și în inima oamenilor. El a dăinuit: statal prin Imperiul Roman Oriental; spiritual prin creștinism; material prin cultura și civilizația romană; intelectual-științific prin modul de organizare etatică și prin Dreptul Roman.

Și totuși, universalitatea „sistemului politic internațional”, născut în zorii epocii moderne, nu este legată de ideea imperială romană. Cum precizam anterior, structura social-politică de bază, fundamentală, pentru „sistemul politic internațional global” a reprezentat-o ***statul național modern***.

Pe lângă Biserica Catolică, reprezentată de papalitate, și Imperiul Romano-German (așa-zis sfânt) existau desigur și alți actori ai vieții politice: principii, duci, episcopi etc.. Acest aspect este de înțeles în condițiile fărâmițării teritoriale specifice epocii medievale. Tendința manifestă a suveranilor spre centralizarea și unificarea teritorială a statelor a determinat apariția statului modern. Acesta s-a manifestat în țări precum: ***Anglia, Franța, Spania etc.*** Statul modern s-a constituit ***pe baze naționale***.

Apariția ***statului național modern*** a constituit o inovație; el nu a mai fost prezent în sistemele politice anterioare: cel preinternațional – preistoric sau cel internațional antic, sclavagist.

Imperiile au fost nevoite să cedeze locul „de regină” statelor moderne, constituite pe bază națională. Statul modern a devenit actorul major al politicii internaționale.

Apariția, dezvoltarea și răspândirea statului național
modern

Din punct de vedere al „eurocentrismului” putem afirma categoric: da, statul modern este o construcție europeană. Această unitate fundamentală, structură social-politică de bază a „sistemului politic internațional global” este un produs eminent european. Ea a înlocuit, în mare parte, structurile, unitățile mai vechi social-politice: imperii; orașe-state; ligi de state.

Apariția statului național modern este, de regulă, asociată unui melanj între capital și coerciție. Capitaliștii au oferit statului resursele financiare necesare iar autoritățile etatice au concedat „puterii capitalurilor” poziții eficiente în guvernarea statelor.

Adevărată, în mare măsură, aserțiunea anterioară nu poate explica integral geneza și dezvoltarea statului modern. Cu excepția republicilor și a unor principate italiene, forța capitalului în Europa era încă în stadiu embrionar. Mai curând centralizarea statelor, lupta împotriva fragmentării teritoriale medieval-feudale, instituirea unui aparat coercitiv de stat prompt și eficient în mâna suveranului au reprezentat premisele apariției statului modern.

La ieșirea din „întunecatul” Ev Mediu european pe teritoriul Vest-european se afla un număr de orașe, cu poziții privilegiate, formând reale „coridoare urbane”.

Pe măsura dezvoltării statelor moderne în Europa, orașele au devenit parte a acestora, ceea ce a determinat o creștere a activității

comerciale datorită faptului că statele naționale puteau asigura o securitate sporită marilor centre urbane economico-financiare și, totodată, datorită faptului că mediul comercial devenea mai stabil, fiind previzibil. Treptat, statele moderne – regatele europene - au depășit și economic dar și militar puterea imperiilor fondate de statele hegemon, impunându-se de multe ori, în raport cu acestea din urmă.

Comercianții și proprietarii de terenuri au fost direct interesați în apariția statului național modern. În realitate, statul modern a apărut ca o modalitate mai eficientă de dominare și de exploatare a „resurselor” umane, în favoarea „claselor” sau a „clasei” privilegiate.

Exploatarea în interior și dominarea altor state pe scena politică internațională a generat răspândirea quasi-totală a acestei noi structuri social-politice, fundamentale și originale a „sistemului politic internațional global”, întrucât această unitate de bază era aptă pentru a crea bogăție și putere, prestigiu și forță politică în cadrul politicii internaționale. Credem că în acest mod se explică apariția și răspândirea statului modern pe continentul european.

În privința *dezvoltării, adică a evoluției statului național modern* trebuie să facem unele succinte precizări:

Dacă inițial statul modern s-a format ca urmare a centralizării puterii etatice, ajungându-se la absolutismele monarhice, pe măsura evoluției puterea s-a concentrat, teoretic cel puțin, în mâinile poporului. Suveranitatea națională a devenit un concept

inerent statelor moderne, naționalismul extinzându-se în rândul conștiinței maselor. Supușii statului - ai monarhului – au devenit cetățeni iar în vederea unei bune administrări a teritoriului a fost creată **birocratia**.

Tiparul monarhiilor absolute este spart de presiunea exercitată de capitalismul în ascensiune. Clasa capitaliștilor și-a consacrat legi care să o mențină la putere. Scopul statului capitalist embrionar era conservarea și extinderea drepturilor și a privilegiilor acestei clase sociale dominante. Corelativ, capitaliștii au sprijinit activ statul modern, văzând în acesta instrumentul principal pentru cucerirea deplină a puterii politice și pentru sporirea avuției lor.

Aducerea naționalismului la rangul de ideologie etatică oficială a reprezentat o pârghie fundamentală în evoluția statului modern. Capitalismul avea nevoie de naționalism pentru edificarea noii societăți; spre deosebire de epocile anterioare societatea capitalistă devenea o societate națională.

Mai târziu, a fost identificată și mai ușor corelația dintre capitalism și naționalism, ultimul fiind utilizat pentru combaterea doctrinei marxiste. **Teoria comunistă** postulează distincția și antagonismul dintre „clasele” sociale, **naționalismul**, dimpotrivă, combate activ partajarea „claselor”, promovând o legătură puternică de natură etnică, națională. Marxismul este prin natura sa **internaționalist**, fiind astfel **antinaționalist**, în mod original.

Naționalismul și doctrinele naționaliste au constituit elementul motor al fondării statelor naționale, a statelor-națiune. Într-

adevăr, temelia imperiilor multinaționale a fost măcinată de naționalism. Secesiunea, dezmembrarea, „autodeterminarea” sunt concepte derivate din doctrinele naționaliste. Naționalismul și doctrinele aferente acestuia au pus sub semnul întrebării frontierele existente în Europa, conceptul de „stat național” devenind dușmanul de moarte al imperiilor multinaționale.

Democratizarea vieții sociale și politice a condus la propășirea și evoluția statului național modern.

Suveranitatea a fost transferată de la monarh la popor și au fost constituite organisme reprezentative la nivel național în fiecare stat.

Nivelul de trai, materializat în primul rând în gradul de ocrotire al sănătății și în instrucția școlară a cetățenilor, a sporit determinând o culturalizare politică a maselor.

Industrializarea, producția de serie dar și naționalismul au determinat uneori abandonarea principiilor democratice în favoarea construcției unor societăți egalitariste (comuniste, socialiste) sau, dimpotrivă, elitiste dar ancorate în masele sociale (societățile fasciste sau naziste – național-socialiste).

Felul în care statele în contemporaneitate se prezintă ca puternice sau, dimpotrivă, slabe depinde de gradul de cointerесare a societății civile în actul de guvernare. Oricum, **democrația și naționalismul** au determinat relațiile inter-statale, internaționale și, bineînțeles, au avut un impact profund asupra „sistemului politic internațional” global.

Lărgirea domeniilor de implicare a statului modern, de la apărare și securitate până la competitivitate economică și bună-stare socială, *demonstrează importanța excepțională, fundamentală a statului privit ca structură social-politică de bază, originară a „sistemului politic internațional” global.*

În legătură cu răspândirea statului național modern semnalăm următoarele idei:

După apariția statului național modern din Europa (caracterul național fiind subsecvent și complinitor pentru modernitatea structurii etatice) acesta s-a răspândit uimitor de repede pe întreg mapamondul. În secolul al XVI-lea Imperiul Rus preia controlul Siberiei, triburile și imperiile nomade pierind de pe scena politică internațională.

Orașele-state europene au fost anexate de statele moderne sau de imperiile limitrofe. Unele federații de orașe au adoptat caracteristicile statului modern (ex. Olanda) iar imperiile europene s-au adaptat și ele cerințelor unui stat modern în special cu referire la frontierele stabile, determinate.

Puterile maritime europene au fondat puternice imperii coloniale în special pe continentul american: *Spania, Portugalia* – în sec. al XVI-lea; *Olanda* – în sec. al XVII-lea; *Anglia* și *Franța* – începând cu secolul al XVII-lea. Unele state europene mai reduse ca potențial au reușit să întemeieze imperii coloniale (*Belgia, Danemarca*) iar ultimele state moderne naționale fondate în sec. al

XIX-lea în Europa, **Germania** și **Italia**, au reușit întemeierea unor „**imperii coloniale**” reduse.

Fiică a Europei Occidentale, și în mod deosebit a Marii Britanii, S.U.A. a reușit întemeierea unui imperiu continental – de la Atlantic la Pacific – dar și a unui imperiu colonial maritim.

Statele europene – state naționale moderne – controlau în ajunul Marelui Război (Primul Război Mondial), în anul 1914, **84% din suprafața uscată a Terrei**.

Fără îndoială, **Marea Britanie** deținea întâietatea absolută cu un imperiu de 30 de milioane km², de trei ori suprafața unui alt imperiu colonial european puternic – Imperiul Francez (10 milioane km²).

Imperiul Nipon (Japonia) a reușit să modernizeze statul, în secolul al XIX-lea, fără intervenția directă a europenilor. Puterea statului japonez a determinat fondarea unui imperiu colonial în Asia.

Paradoxal dar puternicele state-națiune moderne din Europa, S.U.A. și Japonia – toate având caracteristicile statelor moderne – au fondat și **imperii coloniale**.

Adică, pe lângă Imperiile clasice: Otoman, Austro-Ungar și Țarist (și acestea puternic modernizate) cele mai puternice state naționale europene plus S.U.A. și Japonia au constituit **imperii coloniale**. Așadar, în „sistemul politic internațional global” intrau : **statele moderne, imperiile tradiționale, clasice și imperiile coloniale guvernate de metropole**. Existau și **societățile tribale** dar acestea nu

pot fi considerate – în opinia noastră – ca făcând parte din „sistemul politic internațional global”.

Abia, după Al Doilea Război Mondial, în condițiile intensificării procesului de decolonizare, ***statul-națiune modern*** a devenit cu adevărat structura social-politică fundamentală a „sistemului politic internațional global”.

Până în anii 1950-1960, unitatea dominantă a politicii internaționale era reprezentată de ***statul modern guvernând imperiul său colonial***. Imperiile coloniale aveau în „inima” lor statele moderne, precum în Antichitate imperiile clasice aveau în centrul lor cetatea, orașul-stat dominant. Datorită existenței acestor ***imperii coloniale***, statul modern a fost răspândit în întreaga lume.

Ca urmare a procesului de decolonizare, aflat în plin avânt între anii 1947-1968, coloniile statelor europene dar și cele americane și-au recăpătat independența. În anul 1991, după prăbușirea U.R.S.S., 15 noi state independente au fost primite în comunitatea internațională (fostele republici socialiste sovietice).

Numărul statelor moderne a crescut amețitor; acestea nu numai că au devenit unitatea, structura social-politică fundamentală dar au devenit și ***unica structură etatică*** a „sistemului politic internațional global”.

Astăzi sunt peste 190 de state moderne independente pe Terra.

Dispariția „imperiilor coloniale” a condus la triumful suprem al statelor moderne pe arena politică internațională, în cadrul „sistemului politic internațional global”.

*

*

*

Procesul politic și militar și structura politico-militară în „sistemul politic internațional global”

Înainte de a discuta despre „**procesul politico-militar**” și despre „**structura politico-militară**” în “sistemul politic internațional global” trebuie să înțelegem ce înseamnă noțiunile de „**proces**” și de „**structură**”, raportate la sistemul internațional, privit în general.

Realitatea socială, privită ca o realitate materială, obiectivă se concretizează, printre altele, în domenii diferite de analiză: **domeniul politic, domeniul militar, domeniul economic, domeniul cultural etc.**

Atât în privința **proceselor** cât și a **structurilor** avem incluse **domeniile politic și militar** sau, mai curând, un domeniu complex rezultat din combinarea acestora – **domeniul politico-militar**.

Domeniul politic – se raportează la guvernare, ideologie și la structurile instituționale etatice de putere. Stabilește raporturi de ierarhie, de subordonare/supraordonare și, mai rar, raporturi de egalitate. Domeniul politic include, pe lângă autoritățile etatice, normele juridice și normele politice ori cele politico-juridice de organizare instituțională și statală.

Domeniul militar – implică aptitudinea statelor de a declanșa sau de a participa la conflicte militare. Se referă la dotările armate defensive și ofensive și, totodată, la modul în care statele inamice, beligerante se percep reciproc.

Procesul, generic vorbind, reprezintă dinamică sistemului internațional, adică acțiunile, reacțiunile sau inacțiunile unităților, a structurilor social-politice, adică a statelor. Elemente ale procesului în sistemul internațional sunt: balanța de putere; războaiele; organizațiile internaționale fondate de state; diplomația etc.

Spre deosebire de proces, **structura** se referă la modul în care sunt poziționate unitățile în sistemul internațional, inclusiv în „sistemul politic internațional global”. Așa fiind, structura are un caracter static în raport cu **procesul**.

Cea mai importantă structură a sistemelor internaționale, în genere, este reprezentată de **structura politică** sau, mai larg, **de structura politico-militară**.

Relativ la **structură** trebuie să remarcăm și faptul că în literatura din domeniul Relațiilor Internaționale (a Politicii Internaționale) se acordă prioritate tocmai **structurii politico-militare** a sistemului internațional datorită faptului că sistemele politice internaționale posedă structură întotdeauna. Structura politico-militară are menirea de a determina, sau mai corect, de a determina comportamentul adoptat de către state, în cadrul „sistemului politic internațional global”.

Procesul politic și militar în „sistemul politic internațional global”

Poate mai corectă ar fi fost precizarea că procesul politic și cel militar se subsumează „sistemului internațional global”, dar noi dorim să subliniem că ne raportăm exclusiv la „sistemul politic”.

Procesul politico-militar sau procesele politic, respectiv militar trebuiesc urmărite cronologic în întreaga perioadă medievală, modernă și contemporană. Din acest motiv vom realiza doar o „punctare” a elementelor apreciate ca fiind esențiale.

Consecință a **eurocentrismului**, consacrat sub aspect practic, civilizațiile extraeuropene sunt net surclasate de cele europene. În America, în Asia dar și în Africa expansiunea europeană a generat distrugerea sau „surclasarea” civilizațiilor astece, incașe, africane sau chineze. Europa Occidentală caută să obțină preeminență în raport cu partea orientală a continentului.

S-a manifestat accentuat rivalitatea dintre „centrele de putere” reprezentate de statele europene occidentale. Astfel, rivalitatea anglo-spaniolă sau cea franco-engleză sunt, în acest sens, emblematice.

În a doua decadă a secolului al XIX-lea se constată ascensiunea Imperiului Nipon și alianța sa cu cea mai redutabilă putere europeană, Marea Britanie, încheiată în anul 1902.

Prima conflagrație mondială a însemnat globalizarea, mondializarea conflictelor militare și a politicilor fundamentate pe acestea.

Al Doilea Război Mondial a fost un război global, absolut implicând, direct sau indirect, toate statele, la el participând toate marile puteri.

Globalizarea politicii fundamentată pe mondializarea și standardizarea forței și tehnologiei militare a fost rezultatul avansării tehnologice și științifice a civilizației europene. Concret, au existat trei etape fundamentale, adevărate „salturi” în domeniile politic, respectiv militar: ***utilizarea prafului de pușcă, în secolul al XIV-lea; apariția și construirea velierelor, în sec. al XV-lea și revoluția industrială, apărută în sec. al XIX-lea.***

Nu este locul în această carte să procedăm la detalierea acestor trei „momente” fundamentale în dezvoltarea procesului politico-militar, în special pe continentul european.

Totuși nu putem trece cu vederea impactul celui de-al treilea „moment”, respectiv a revoluției industriale. Elementele noi, de

inovație, se refereau la forța distructivă a noilor tehnologii militare. Uzarea armamentului sub aspect fizic dar mai ales moral necesita noi inovații și îmbunătățiri tehnologice. Sub aspect exclusiv politic, avantajul tehnologic conferit de „revoluția” industrială a permis statelor occidentale europene să devină state supertehnologizate, invincibile în raport cu celelalte țări ale lumii. Acest teribil avantaj a creat ascensiunea politică a Europei asupra Planetei. Dar Europa nu a știut sau nu a dorit păstrarea acestui semnificativ avantaj. Și Primul Război Mondial care a însemnat detronarea parțială a statelor europene de la conducerea politică a lumii dar mai ales Al Doilea Război Mondial care a reprezentat prăbușirea statelor europene și ascensiunea a două state, în calitate de „superputeri”: S.U.A. și U.R.S.S. certifică acest aspect. Statele europene s-au războit între ele pierzând întâietatea pe mapamond. Dacă Europa după 1945 părea să își revină tehnologic, deci și militar, apariția armamentului nuclear deținut de „reginele” lumii, „superputerile” S.U.A. apoi și U.R.S.S. a spulberat orice tentativă de hegemonie potențială a statelor Europei occidentale. Acestea au fost „forțate” de împrejurări să accepte preeminența S.U.A., la fel cum statele Est-Europene au fost înglobate în sfera de influență a U.R.S.S..

Sub aspect doctrinar-propagandistic a fost inventată o „teorie” ușor de asimilat de statele Vest-Europene – pericolul sovietic. Din acest motiv era necesară hegemonia americană asupra Europei Apusene.

Ca atare, tehnologiile militare asimilate în cadrul dinamic al procesului politico-militar, au generat decăderea Europei și afirmarea „superputerilor” asupra ei: S.U.A. asupra Vestului european și U.R.S.S. asupra Estului european. „Conflictul” ideologic americano-sovietic ținea întreaga Europă sub tăcere. Târziu, după prăbușirea „lagărului” statelor socialiste, statele europene au constituit o „confederație” politică tocmai în scopul limitării hegemoniei S.U.A.. desigur, este vorba de statele Vest-europene. Un paradox s-a manifestat, după anul 1990, în Europa: țările Est-europene, foste socialiste, manifestau interes și imensă simpatie pentru S.U.A., în vreme ce statele Vest-europene se străduiau să realizeze o alianță politică, o „confederație” pentru stăvilirea hegemoniei, a „monopolului” american asupra lor!!!

Nu doar militar dar și sub aspect politic statele europene (vestice și estice) au trebuit să se alinieze de o parte sau de alta a „cortinei de fier”, unele acceptând sau fiind nevoite să accepte dominația americană, altele pe cea sovietică.

Declinul Europei, al statelor europene occidentale, a fost reprezentat de cele două războaie mondiale. Lupta pentru reîmpărțirea lumii, dusă în principal de europeni, a generat prăbușirea hegemoniei statelor europene pe mapamond. Preemineța politică și dominația tehnologico-militară a trecut asupra S.U.A. respectiv U.R.S.S., cele două „superputeri” preluând, metaforic desigur, rolurile părții apusene respectiv părții răsăritene a universalului Imperiu Roman.

Structura politică și militară în „sistemul politic internațional global”

Preponderent în „Istoria relațiilor internaționale” dar și în „Teoria relațiilor internaționale” se manifestă interesul pentru structura politică, acest concept referindu-se, în mod larg, la domeniile politic și militar.

Structura politico-militară a constituit un factor hotărâtor în formarea „sistemului politic internațional global”.

Astfel, ea este organic corelată cu apariția statului modern ca structură social-politică fundamentală a „sistemului politic internațional global”. Structura politico-militară, structură cu caracter anarhic explică predominanța tipului de stat modern european în raport cu imperiile asiatice (Chinez, Japonez, Persan, partial Otoman), în raport cu Americile, cu Africa și cu Australia. Într-o oarecare măsură, pe parcursul sec. al XX-lea, statele s-au omogenizat „copiind” practic statul modern național fondat în Europa. Anarhismul societății politice internaționale, deci a „sistemului politic internațional global”, are la temelie: ***naționalismul, teritorialitatea statului și suveranitatea etatică.***

În condițiile manifestării anarhice a „sistemului politic internațional global”, fenomenul de „polaritate”, de angajare a unor state în acțiuni specifice marilor puteri, a determinat înlocuirea parțială a anarhiei cu structuri ordonate ierarhic.

Bipolaritatea din perioada anilor 1945-1991, inclusiv, a generat constituirea de alianțe politico-militare în jurul fiecăreia dintre „superputeri”.

Limitarea suveranității statelor aliate „superputerilor”, cel puțin în privința laturii externe, a independenței a determinat estomparea anarhiei în mod considerabil dar, totodată, a avut ca efect exacerbarea naționalismului în și din statele „aliate”. De multe ori, ierarhizarea statelor în raport cu una dintre „superputeri” era văzută ca o cedare de suveranitate, ca o jicnire a sentimentelor naționale, patriotice din țările respective.

Astfel s-au născut alianțele politico-militare, ca adevărate „complexe regionale” și, mai ales, „ideologice”. Oricum, bipolaritatea S.U.A.-U.R.S.S. a determinat estomparea parțială a *anarhiei în „sistemul politic internațional global contemporan”*, și înlocuirea acestuia cu *un sistem ierarhic* mai mult sau mai puțin voalat.

*

*

*

Câteva chestiuni legate de conceptul „sistem politic internațional”

A.De ce „sistem politic internațional”? Corelația dintre „sistemul internațional” și „sistemul politic internațional”

B.Teoriile eurocentrismului

A.De ce „sistem politic internațional”? Corelația dintre „sistemul internațional” și „sistemul politic internațional”

„Sistemul internațional” reprezintă un sistem inter-statal, adică un sistem în care se manifestă relații între statele lumii. La fel de bine „sistemul internațional” poate fi identificat și prin sintagmele „*sistem global*” sau, după caz, „*sistem mondial*”.

Totuși, având în vedere individualitatea structurilor etatice este de preferat noțiunea de „*internațional*”, pentru a sublinia structurile social-politice fundamentale, adică unitățile de bază ale sistemului – *statele*.

Un „*sistem mondial*” sau chiar un „*sistem global*” ar putea conduce la teza unui singur guvernământ la scară planetară, ceea ce reprezintă o utopie.

„*Sistemul politic internațional*” reprezintă diferența specifică în raport cu genul proxim „*sistemul internațional*”.

„Sistemul politic internațional” se referă exclusiv la raporturile inter-statale din domeniile **politic și militar**.

Domenii precum: **social, cultural, economic, spiritual** deși sunt incluse în „sistemul internațional”, în mod logic nu fac parte din „sistemul politic internațional”.

Este posibil ca într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat „sistemul internațional” să se transforme, treptat, într-un „sistem mondial”, dar numai în condițiile în care statele si-ar pierde suveranitatea, instituindu-se o conducere unică (politică, economică etc.) la nivel planetar. În aceste condiții și „sistemul politic internațional global contemporan” s-ar transforma într-un „sistem mondial”, cu caracter politico-militar desigur, și având o unică structură ierarhică și o singură conducere politico-militară.

Practic, „sistemul politic internațional global contemporan” ca de altfel oricare „sistem politic internațional” este un subsistem al „sistemului internațional” sau al „sistemului internațional global”.

De asemenea, chiar în cadrul „sistemului politic internațional global” pot exista subsisteme acestea fiind grupări de state afiliate prin raporturi speciale, generate de diferite interese comune structurilor etatice sau, după caz, de poziționarea geografică ori de ideologia dominantă în respectivele state.

B. Teoriile eurocentrismului

Studiul, cercetarea și analiza Politicii Internaționale (a Politicii Mondiale sau a Relațiilor Internaționale) pornește, de regulă, de la ideea considerării statelor europene ca fiind fondatoarele „**sistemului internațional global modern și contemporan**”, deci și a „**sistemului politic internațional global**”.

Într-adevăr în perioada de sfârșit a Evului Mediu și în Epoca Modernă dar și în prima parte a Epocii Contemporane, „rețeaua” statelor occidentale europene a impus „modelul” statului modern național drept structură social-politică etatică fundamentală ca unitate de bază a „sistemului politic internațional” și a „sistemului internațional” în general.

Colonizarea Americilor, a Africii, a unei bune părți din Asia, impunerea „modelului” statal european, modern și național, în state tradiționaliste precum: Persia, China, Japonia etc. au consacrat în Istoria relațiilor internaționale dar și în Teoria politicii internaționale **teza eurocentrismului**. Se știe că „sistemul politic internațional global” este **anarhic**, acesta fiind unul dintre marile sale neajunsuri. Nu trebuie scăpat din vedere nici gradul de civilizație și de cultură existent în spațiile extraeuropene. **O ierarhizare a valori civilizațiilor**, pe de o parte cele europene, pe de altă parte cele extraeuropene, este dificil de realizat în condițiile în care sunt utilizate, de regulă, criterii subiective apte, prin natura lor, să favorizeze statele și culturile europene.

Cu toate acestea, doctrina eurocentrismului s-a permanentizat în Știința Politicii Internaționale iar acest lucru se datorează impunerii de către statele europene pe aproape întreg mapamondul a structurii etatice creație a Europei Apusene – ***statul modern național***.

Consecința acestei universalizări a unității structurale etatice fundamentale a fost instituirea „sistemului internațional global”, cu componenta sa extrem de importantă „sistemul politic internațional global”.

Crearea structurii social-politice, etatice și răspândirea/impunerea sa în lume au reprezentat cele două elemente care, cumulativ, au generat apariția ***eurocentrismului***. Evident, este vorba despre crearea și răspândirea/impunerea ***statului național modern***. Numai că ***instituirea doctrinelor eurocentriste*** a avut o consecință mai puțin benefică, aceea a autoconsiderării statelor, culturilor și civilizațiilor Vest-europene ca fiind superioare altor state, altor culturi și civilizații extraeuropene, fapt absolut negativ și neverosimil.

O certitudine a rămas și anume aceea a inoculării ***doctrinelor eurocentrismului*** în cadrul Politicii Internaționale, a Relațiilor Internaționale.

Este adevărat că „***sistemul internațional global***” și implicit partea sa componentă „***sistemul politic internațional global***” este fondat pe o structură etatică social-politică fundamentală creată de europeni – ***statul modern național***. Nimeni nu neagă acest aspect.

Dar efectul acestei teze materializat în „superioritatea” etatică, culturală și civilizațională europeană nu trebuie încurajat întrucât conține profunde vicii, situându-se pe o poziție subiectivă, partizană, proeuropeană.

*

*

*

4. Corelația dintre „Istoria Politicii Internaționale” și „Istoria Diplomației”

Atât „Istoria Politicii Internaționale” cât și „Istoria Diplomației” sunt ramuri ale Științei Relațiilor Internaționale. Dar ramuri ale acestei științe cu caracter pluridisciplinar sunt și: Teoria Relațiilor Internaționale, Dreptul Internațional Public, Geopolitică și Geostrategie etc.. În aceste condiții trebuie explicată eventuala *corelație* dintre cele două ramuri, cu caracter istoric, ale Politicii Internaționale.

Nu definițiile contează în această carte și, de aceea, vom sublinia diferențele dintre cele două ramuri accentuând asupra obiectului lor de reglementare, adică de cercetare.

Astfel, dacă Istoria Relațiilor Internaționale cercetează evoluția diacronică, cronologică a relațiilor de putere dintre actorii scenei internaționale, adică dintre state, Istoria Diplomatiei deci se preocupă cu evoluția cronologică a instrumentului de realizare a politicii internaționale, adică cu evoluția practicii diplomatice.

Obiectul de cercetare a celor două discipline este diferit deoarece corelația dintre cele două ramuri este una de la ***scop la mijloc***.

Scopul reprezintă istoria politicii internaționale, adică a relațiilor internaționale dar istoria diplomatiei este mijlocul esențial prin intermediul căruia este aprofundată, sub aspect științific, prima ramură nominalizată. Punct de vedere dominant în doctrină, teza expusă anterior este, în opinia noastră, criticabilă.

Într-adevăr, confundarea mijlocului cu scopul, adică a istoriei diplomatiei și a istoriei relațiilor internaționale nu este de dorit. Totodată, nici fragmentarea excesivă a „***științelor istorice***” din domeniul politicii internaționale nu conduce la o bună înțelegere a Relațiilor Internaționale. De aceea, apreciem că cele două ramuri ar trebui contopite într-una singură sau istoria diplomatiei să devină o parte componentă dar distinctă a istoriei politicii internaționale.

Până atunci însă, analiza noastră se va raporta doar la istoria relațiilor internaționale, privită în mod *clasic, tradițional*, cu excluderea elementelor corespunzătoare istoriei diplomației.

Analiza structurii social-politice etatice „prewestphaliene” – Studiu de caz. Grecia antică, orașele-state grecești

Se consideră, în contemporaneitate, că orașele-state grecești au constituit un model pentru unitățile etatice componente ale „sistemului politic internațional global” datorită raporturilor dintre ele, în general pașnice și totodată datorită relațiilor stabilite cu entitățile statale negrecești (fie de amicitie, fie de vrăjmășie).

În acest context nu interesează istoria politică a orașelor-state grecești. Ceea ce prezintă interes este legătura dintre aceste entități statale și modul în care acestea s-au raportat la lumea „barbară”, negreacă.

Pe fundalul decăderii civilizației miceniene, aflată la apogeu între sec. al XV-lea și sec. al XIII-lea î.e.n., rolul preponderent se transferă de la regatele „miceniene” către orașele-state, către cetățile antice grecești. Începând cu sec. al VIII-lea î.e.n. cetățile grecești, ca structuri politice independente, au configurat un ansamblu de comunități umane unite prin originea comună, prin limbă, tradiții și obiceiuri dar divizate prin organizarea politico-socială și cea militară. Înlăturarea suveranului - *anax* - și reducerea progresivă a rolului

famiiliilor aristocratice – **gene** – a condus la cointeresarea întregului corp social al cetății la conducerea politică.

Desacralizarea politicii este intim legată de concepțiile filosofice antice grecești care au contribuit, indubitabil, la realizarea unei „rațiuni filosofice” și a unei „arte a politicii”. Astfel, câteva cuvinte trebuiesc afirmate în legătură cu experiența democratică organic legată de rațiunea filosofică și în mod implicit de rațiunea politică. Echilibrul politic al polis-urilor antice grecești a fost găsit în „legea cetății”. Filosofia a conceptualizat și a standardizat diverse cunoștințe și opinii și a imprimat anumite moravuri în societate. Ea a nivelat drumul unei epoci politice fundamentate pe **lege**, adică pe regula sau pe procedura consacrată și acceptată de membrii comunității.

În locul arbitrariului famiiliilor aristocratice a fost introdusă legea, având caracter general și universal. Justiția stabilită de rațiunea umană a spulberat, în mare parte, arbitrariul potențailor vremii instituind, embrionar desigur, egalitatea membrilor comunității în fața legilor. Această „domnie a legii” asociată cu „publicizarea” unor sectoare importante a relațiilor sociale considerate „private” determină implicarea tuturor membrilor comunității în soluționarea diferendelor grave. Astfel, omorul se transformă dintr-o chestiune „privată” într-o „problemă publică”, interesând întreaga comunitate. Procedurile au fost standardizate datorită regulilor impersonale, generale și sistematice înlăturând formulele religioase, cutumiare sau mistice. În acest context

reforme lui Solon, în Atena, au reprezentat modalitatea prin care s-a realizat coeziunea socială, un compromis între familiile aristocratice și restul populației. Legea devine principalul instrument de guvernare a cetății.

Eunomia, adică justa echilibrare a puterilor a deschis calea democrației, înlăturând definitiv „mitul” suveranului, al regelui cu însușiri și calități excepționale. Un factor hotărâtor în nașterea și dezvoltarea idealului democratic l-a constituit calitatea de „cetățean”.

Calitatea de „**cetățean**” implică un civism dezvoltat, concretizat în trecerea de la “supus” al regelui sau al statului personificat de rege la statutul de „cetățean”. Cetățenii reprezintă „oamenii cetății”, adică un tipar de egalizare a indivizilor sub aspect politic și de consacrare a drepturilor și îndatoririlor în mod egal, indiferent de naștere, origine socială etc..

Noi apreciem că tocmai crearea noțiunii de „cetățean” a fundamentat și a susținut cetatea. Bineînțeles, diferențierile în raport de origine și de avere au continuat să existe dar, cu mici excepții, **orice cetățean** putea ocupa anumite funcții sau deține anumite calități etatice, în virtutea cetățeniei sale, care exprima legătura politico-juridică dintre el și comunitate.

Idealul democratic a apărut în orașele-state grecești din Antichitate ca urmare a prăbușirii civilizației miceniene, urmată de accentuarea gândirii critice pozitiviste.

Legislatorul Solon a impus reforme în Atena menite să asigure un echilibru social. Guvernarea aristocratică a fost înlăturată

deși familiile potențate au continuat să exercite influență. Au fost recunoscute forțele politice, societatea fiind împărțită în patru clase, cetățenii fiind repartizați în acestea în raport de cens.

După tiraniile lui Pisistrate, Hipparh și Hippias legislatorul Clistene recunoaște egalitatea aritmetică – **isonomia**. A recunoscut tuturor cetățenilor Atenei dreptul de a lua parte la viața publică, politică a cetății. Cetățenii sunt grupați având în vedere criteriul geografic cu excluderea vechilor structuri de familie și de clan.

Conducătorul unui „partid democratic”, legislatorul Pericle introduce salarizarea funcțiilor publice, astfel încât și cetățenii fără venituri materiale considerabile să poată participa, în mod efectiv, la viața politică. A guvernat Atena timp de 13 ani, ocupând funcția de „strateg”. Pericle a fost cel mai de seamă legislator al Atenei, sec. al V-lea î.e.n. fiind, pe drept cuvânt denumit atunci când ne raportăm la istoria orașelor-state grecești, **„secolul lui Pericle”**.

*

*

*

În rândurile anterioare am privit Istoria Relațiilor Internaționale, adică Istoria Politicii Internaționale din perspectiva marilor „sisteme internaționale” și, mai ales, prin raportare la „sistemele politice internaționale”.

Noi nu am avut în vedere abordarea evoluției Relațiilor Internaționale, adică a Politicii Internaționale, din perspectivă cronologică deoarece acest mod de analiză și de cercetare este propriu Științelor Istorice. Ori, analiza Istoriei Relațiilor Internaționale prin prisma „sistemelor politice internaționale” particularizează această ramură a istoriei și îi determină utilitatea sa în desprinderea elementelor fundamentale și perene pe care se sprijină Teoria Politicii Internaționale.

**PROLEGOMENE LA TEORIA POLITICII
INTERNAȚIONALE**

I. Puterea în Politica Internațională

1. Chestiunea imperialismului

Imperialismul în epoca contemporană se consideră că reprezintă efectul surplusului de oameni, de bunuri sau de capitaluri. Potrivit teoriilor reduționiste, între care se circumscrie și doctrina leninistă, capitalismul întotdeauna generează **monopolism**, fapt ce conduce la instituirea **imperialismului contemporan**.

Fiind, să presupunem, propriu capitalismului dezvoltat imperialismul generează nu doar exploatarea statelor subdezvoltate sau a celor în curs de dezvoltare ci, totodată, determină destrucțurarea statelor capitaliste datorită revărsării capitalurilor în statele mai puțin dezvoltate.

Ca atare, imperialismul nu este necesarmente promovat prin politicile statale ci este generat și dezvoltat de economiile capitaliste, aflate în continuă extindere.

Fiind o teorie reduționistă în cadrul doctrinelor internațional-politice, imperialismul se relevă, în primul rând, prin valențele sale economice.

Imperialismul nu este propriu fiecărei entități etatice capitaliste. Astfel, statele mici, subdezvoltate, cele aflate în curs de dezvoltare, statele care luptă pentru eliberarea unor porțiuni din teritoriul lor național nu sunt state imperialiste, deși pot fi state

capitaliste. Fără îndoială, în epoca modernă și în cea contemporană statele capitaliste dezvoltate au constituit „motorul” imperialismului.

Se știe că fundamentalele cauze ale războaielor sunt de ordin economic. Capitaliștii dintr-un stat puternic dezvoltat politico-militar pot avea în vedere provocarea unor războaie tocmai în scopul asigurării unor venituri patrimoniale din exteriorul statului de origine.

Guvernul statului respectiv **trebuie** să se ralieze dorinței marilor capitaliști și a societăților transnaționale fapt ce determină, în mod direct, aducerea la îndeplinire a voinței potențailor economic.

Exportul de capital și de tehnologie, către statele periferice sub aspect economic, determină obținerea de profituri de către o categorie restrânsă de persoane: capitaliști și investitori. Marea masă a populației statului capitalist dezvoltat nu se bucură de pe urma politicilor imperialiste.

Reducționismul în politicile mondiale concretizat între altele prin viziunea marxistă asupra imperialismului este criticabil, sub anumite aspecte. Teoriile economice fundamentatoare pentru viziunea marxistă cu privire la imperialism nu pot surprinde, în mod integrator, toate laturile de manifestare a acestui fenomen a politicii internaționale.

Teoria succint enumerată în paragrafele anterioare este o teorie „malefică” a imperialismului, puternic întreținută de regimurile socialiste, dar nu numai de acestea.

Pentru marxism imperialismul ca esență și efect al capitalismului implică partajarea teoriilor între marile trusturi transnaționale în folosul marilor capitaliști. Imperialismul reprezintă, în această viziune, stadiul de dezvoltare monopolistă a capitalismului.

Este ușor de constatat faptul că **imperialismul** nu reprezintă un produs original al capitalismului. Altfel spus, în epocile anterioare capitalismului au existat imperialisme. Este suficient să amintim în Antichitate cauzele următoarelor imperii: Egiptean, Chinez, Persan, Roman. Pentru perioada Evului Mediu imperialismul s-a manifestat cu ocazia instaurării Imperiului Carolingian, a înființării Imperiului Romano-German, a politicilor anexioniste și cuceritoare dezvoltate de diferitele regate occidentale europene sau situația Imperiului Otoman.

De asemenea, considerăm că politicile imperialiste au fost utilizate și de state socialiste între care nominalizăm U.R.S.S..

Aceasta nu înseamnă că, prin însăși natura sa, capitalismul nu generează imperialism. Dimpotrivă, am subliniat doar faptul că imperialismul este propriu tuturor orânduirilor sociale: sclavagistă, feudală, capitalistă și socialistă, excluzând din această enumerare, desigur, epoca preistorică denumită de marxiști „comuna primitivă”.

Unul dintre scopurile fundamentale ale imperialismului, concretizat în țelul său suprem, este reprezentat de instaurarea **imperiului mondial**. Instituirea **imperiului mondial** presupune o

forță etatică sau o grupare de puteri statale aliate care doresc cucerirea sau dominarea întregului mapamond.

Pentru epocile istorice anterioare aceste puteri imperialiste aveau ca obiectiv cucerirea sau dominarea lumii politice cunoscute.

Cazurile Imperiului Macedonean sub Alexandru cel Mare, a Romei republicane și imperiale, a Franței în timpul lui Napoleon Bonaparte sau a Germaniei sub conducerea lui Adolf Hitler sunt binecunoscute.

Practic, tentația instaurării unui imperiu mondial, determină deplasarea de la sistemele politice internaționale sau de la sistemul politic internațional către un stat hegemon doritor să impună o unică ordine politică mondială. În realitate, chiar și în ipoteza instaurării **imperiilor continentale** acestea nu funcționau ca un veritabil stat ci erau adevărate sisteme politice internaționale în care statele/popoarele înglobate în imperiu constituiau realele entități fundamentale ale sistemului politic internațional.

Imperialismul se obiectivează, de regulă, sub multiple forme: **militară, economică și culturală.**

Cea mai veche formă de manifestare a imperialismului este, fără îndoială, cea militară.

Imperialismul armat sau militar este cel mai crud și mai brutal în sensul că implică cucerirea statelor și anexarea acestora la statul hegemon. Cuceritorii prin însăși natura lor sunt imperialiști. Această formă de imperialism oferă avantaje imediate, ca urmare a însușirii bogățiilor statelor supuse puterii imperiale.

Imperialismul armat sau militar presupune desfășurarea de lupte în vederea înfrângerii/distrugerii adversarului. Statul hegemon își poate contrui sau mări un imperiu deja existent, după cum este posibil să piardă imperiul și chiar să ajungă acest stat hegemon ținta imperialismului manifestat de învingători.

Dominația unui stat hegemon în politica mondială se poate realiza și prin intermediul **imperialismului economic**. Această formă de imperialism este mai puțin invazivă și perceptibilă iar avantajele conferite statului dominant se culeg în timp mai îndelungat.

Statul este lăsat suveran sub aspect politic dar economia sa este controlată sau este dependentă în raport cu statul hegemon. Controlul economic nu este atât de apăsător precum controlul politico-teritorial generat prin cucerire. Cel mai ușor imperialismul economic se realizează prin dependența guvernanților statului controlat de către statul dominant.

Această teză este valabilă mai ales cu ocazia instituirii raporturilor inter-statale specifice imperialismului, economic. Ulterior, raporturile de subordonare economică se vor obiectiva în așa fel încât decidenții politici din statul tutelar devin simple marionete în fața entității etatice dominante.

Controlul economic nemijlocit sau mediat, dirijismul economic, tutela economică sunt tot atâtea mijloace de realizare a imperialismului economic.

Desigur, statul dominat prin imperialism economic va exercita atributele suveranității în mod formal, supremația și independența lui fiind iluzorii.

Imperialismul economic se manifestă în capitalismul dezvoltat sub forma „diplomației aurului negru” sau a „diplomației dolarului”, politicile economice jucând un rol major și fiind promovate activ de către statul hegemon.

Imperialismul cultural – este a treia formă de manifestare a imperialismului. Este forma cea mai subtilă și cea mai perversă de introducere a relațiilor imperialiste, de dominare, între state.

În imperialismul cultural nu mai prezintă importanță teritoriul statului sau economia statului ci ***populația statului dominat***. Scopul acestei forme de imperialism se obiectivează în asigurarea controlului gândirii națiunii statului dominat, în așa fel încât cetățenii acestui stat să adere la valorile receptate, utilizate și impuse de statul dominant.

În capitalismul modern rolul penetrării statului prin intermediul imperialismului cultural era acela de a influența populația în așa fel încât în cazul agresiunii armate sau a „cuceririi” economice, aceasta să se comporte binevoitor sau cel puțin neutru.

În contemporaneitate rolul imperialismului cultural este de a asigura uniformitatea de gândire a populației, în tiparele predeterminate de statul hegemon. Influența culturală a devenit astăzi un scop în sine din dorința de a realiza mai ușor imperialismul economic dar și pentru pregătirea așa-zisei „noi ordini mondiale”.

La momentul de față statul hegemon care își exportă modelul cultural este S.U.A.. La fel se întâmplă și în cazul R.F. Ruse în spațiul C.S.I. sau, la scară mai redusă, în cazul fostelor metropole față de fostele coloni (Marea Britanie, Franța, etc.).

În cadrul imperialismului cultural un rol important este jucat de ideologiile politice avansate de statul hegemon și însuși de populațiile statelor dominate.

Și fosta U.R.S.S. a utilizat imperialismul cultural prin intermediul Internaționalei Comuniste. Astfel partidele comuniste ajunse la putere făcând jocul Moscovei netezeau calea spre sporirea influenței U.R.S.S. în respectivele țări.

Germania național-socialistă a promovat activ politici și ideologi prin intermediul imperialismului cultural.

Imperialismul cultural s-a manifestat și în rivalitatea moștenită dintre U.R.S.S. și R.P. Chineză în legătură cu dominarea mișcării comuniste mondiale și cu asigurarea influenței asupra statelor nealiniat.

Cel mai organizat imperialism cultural este cel generat de statele totalitare. Este suficient să amintim, în acest context, imperialismul cultural manifestat de politica dusă de Imperiul Țarist în Balcani, folosindu-se de Biserica Ortodoxă Rusă, a cărui lider era chiar țarul.

În epoca sovietică, după cel de-Al Doilea Război Mondial, U.R.S.S. utiliza în statele aflate în sfera sa de influență „arma”

ideologică a comunismului, tocmai în scopul întăririi dominației sovietice și a satisfacerii intereselor rusești.

Trebuie reținut că, dacă orice teritoriu poate fi cucerit prin expansionism imperialist militar, acesta nu poate fi păstrat utilizând doar forța militară. De aceea, cuceritorii vor încerca să controleze efectiv economia aceluia teritoriu și totodată, să domine conștiințele populației ocupate.

În contemporaneitate imperialismul militar este utilizat din ce în ce mai rar, statele expansive utilizând din ce în ce mai des imperialismul economic și pe cel cultural. De aceea, pentru a aprecia că forma militară, armată, a imperialismului a rămas ultima opțiune pentru statele imperialiste în ipotezele în care formele economică și culturală nu dau roade sau nu există timpul necesar pentru dezvoltarea acestor două forme de imperialism.

De regulă, statele utilizează politici imperialiste în situația în care urmăresc obținerea unei puteri sporite față de cea pe care o deține efectiv.

2. Problematica statu-quoului

În esență, politica statu-quoului implică necesitatea, resimțită de unul sau mai multe state, de a menține puterea adică de a se opune oricărei modificări în distribuția puterii.

Prin noțiunea ***statu-quo ante bellum*** se înțelege acea clauză înscrisă în tratatele de pace relativă la evacuarea porțiunilor din

teritoriul național ocupate de armatele statelor inamice și reînstituirea suveranității statului astfel cum aceasta exista anterior războiului. Acesta este sensul originar al termenului.

Politica de menținere a statu-quo-ului se circumscrie perpetuării balanțelor de putere existente la un moment dat, determinat, pe scena politică internațională.

Sub aspect diacronic menționăm: tratatele încheiate între Cehoslovacia, Iugoslavia și România; tratatul sovieto-cehoslovac precum și declarația unilaterală a S.U.A. pe care s-a fundamentat doctrina Monroe.

3. Politica de prestigiu

Politica de prestigiu este acea politică externă prin care un stat suficient de puternic utilizează politica în scop demonstrativ.

Politica de prestigiu reprezintă mijlocul prin care statele puternice își etalează forța lor, capabilitățile lor în scopul captării admirației din partea celorlalți actori de pe scena politică internațională. Reflexiv marile puteri, dar nu numai acestea, resimt nevoia de a-și oglindi influența și dominarea în raporturile internaționale. Ele sunt foarte atente la modul în care sunt percepute de celelalte subiecte de drept internațional. Așa cum persoana fizică are nevoie de stimă, considerație și de onoare în societate și cum această luptă pentru obținerea aprecierii din partea celorlalți membri

ai societății și statele – mai ales cele puternice – sunt deosebit de atente la modul în care sunt percepute pe plan internațional. Câteodată, atât la nivel societal cât și în relațiile celorlalți – oameni sau state, după caz – asupra calităților sau defectelor, a aptitudinilor sau a neputinței decât realitatea obiectivă.

Statul se impune în relațiile internaționale mai ales în raport de prestigiu pe care îl are consacrat în raport cu celelalte state.

În privința statelor, politica lor de prestigiu se poate materializa prin două mijloace: ***prin protocolul diplomatic*** și ***prin etalarea forței, a puterii lor militare***.

În legătură cu primul mijloc de obiectivare a politicii de prestigiu – ***protocolul diplomatic*** – facem următoarele precizări:

- * Papa de la Roma a căpătat timp de secole ascendență în raport cu regii statelor europene și, bineînțeles, în raport cu împăratul romano-german, și prin utilizarea unui protocol diplomatic rigid care etala puterea spirituală și politică a pontifului roman față de ceilalți șefi de state europeni;
- * Solii Imperiului Otoman, în Țările Române se manifestau în mod quasi-discreționar, mai ales în perioada regimului dominației otomane, prin aceasta etalând politica de prestigiu a acestui imperiu;
- * Amestecul României în al Doilea Război Balcanic din anul 1913 nu a fost în scopul promovării unei politici imperialiste. Dimpotrivă, a reprezentat în opinia noastră, configurarea unei politici de prestigiu promovată de țara noastră în raport

cu celelalte state balcanice și, în mod deosebit, în raport cu Bulgaria;

- * La Sublima Poartă Otomană reprezentanții diplomatici ai puterii străine erau obligați să își plece capul în fața sultanului, prin aceasta simbolizându-se puterea inferioară a statelor reprezentate de ambasadorii respectivi în raport cu Imperiul Otoman.

În politica de prestigiu se etalează puterea statului în raport cu toate celelalte state sau numai în raport cu unele dintre ele.

Și locul de alegere a conferințelor internaționale simbolizează politica de prestigiu a puterilor etatice. De multe ori se aleg locații neutre, din state mici, tocmai pentru a nu leza politica de prestigiu a uneia sau a alteia dintre puterile participante.

În sec. al XIX-lea majoritatea conferințelor internaționale unde participau puterile europene s-au desfășurat la Paris. După proclamarea Imperiului German, în anul 1871, ca o expresie a politicii de prestigiu a Germaniei, Congresul desfășurat după războiul ruso-româno-turc din 1877-1878, a avut loc în iunie-iulie 1878, în capitala Imperiului German, la Berlin, sub coordonarea cancelarului german Otto von Bismarck.

Și unele puteri mici sau mijlocii pot etala elemente ale politicii de prestigiu, atât față de celelalte state mici, cât și față de marile puteri.

Am amintit deja cazul României în anul 1913 când a fost încheiată Pacea de la București, fără intervenția marilor puteri europene. Pacea de la București din anul 1913 semnifică promovarea față de celelalte state balcanice – puteri mici – a politicii de prestigiu de către Statul Român.

Dar România a utilizat politica de prestigiu și în raport cu marile puteri.

Astfel, războaiele purtate de Țara Românească a Moldovei și de Țara Românească a Valahiei împotriva Regatului Ungar, Regatului Polon și mai ales împotriva puternicului Imperiu Otoman au sporit prestigiul internațional al Țărilor Române pe plan european.

Împotrivirea României față de planul Valev, proclamarea celebrei „Declarații de <<Independență>>” din aprilie 1964 a Partidului Muncitoresc Român, condamnarea agresiunii armate împotriva Cehoslovaciei, din august 1968, distanțarea României socialiste față de politica Moscovei în perioada 1964-1989 au reprezentat afirmarea deplină, continuă și neechivocă a unei politici de prestigiu în raport cu superputerea planetară – U.R.S.S..

Punerea în discuție în anii '70 de către președintele N. Ceaușescu și reluarea ideii din noiembrie 1989 referitoare la apartenența nelegitimă a Basarabiei la U.R.S.S., dublată de vizita din anul 1976 a șefului statului român în R.S.S. Moldovenească au reprezentat apogeul afirmării independenței politicii externe a României față de U.R.S.S.. În aceste condiții considerăm că R.P. Română/R.S. România a promovat o politică de prestigiu categorică

în raport cu U.R.S.S.. Această politică a condus, la vremea respectivă la recunoașterea României socialiste pe plan internațional inclusiv de S.U.A. și de celelalte state capitaliste dezvoltate.

Prin implicarea României în problemele spinoase ale politicii mondiale: conflictul sovieto-chinez, războiul din Vietnam, războiul arabo-israelian, Namibia, stabilirea relațiilor diplomatice cu R.F. a Germaniei, vizitele reciproce în și din Franța, Germania de Vest, S.U.A. ***au generat promovarea de către țara noastră a unei politici de prestigiu identică cu cea promovată de una dintre cele două superputeri mondiale!!!*** Aceasta în condițiile în care R.S. România era o țară aflată în curs de dezvoltare, nefiind efectiv o putere politică și militară semnificativă.

Statele capitaliste occidentale în frunte cu S.U.A. au apreciat în mod deosebit politica României de distanțare față de U.R.S.S. și de ***naționalizare*** a regimului politic socialist existent în țara noastră.

Al doilea mijloc de realizare a politicii de prestigiu îl reprezintă ***etalarea puterii militare a statelor***.

În legătură cu această chestiune menționăm următoarele aspecte:

- * Acest mijloc de îndeplinire a politicii de prestigiu poate fi utilizat de statele puternice care dispun de capacitățile tehnico-militare pe măsură;
- * Pentru etalarea puterii militare a statului se practică invitarea reprezentanților militari ai statelor străine sau a unor observatori dintre terțe state;

- * Flotele militare au rolul de a etala puterea militară a statelor. Faptul că ele se pot deplasa în diferite locuri de pe mapamond și pot interveni în zonele îndepărtate de conflict sporește prestigiul statelor care le dețin;
- * Aviația militară joacă un rol asemănător, ea simbolizând puterea militară a statelor;
- * Etalarea puterii militare a statelor se realizează și prin mobilizarea totală sau parțială a forțelor armate. Mobilizarea militară are un efect intimidant asupra dușmanilor statului care o declară.

Solidaritatea politică și militară dintre mai multe state se confirmă prin politicile comune promovate, în vederea atingerii obiectivelor și prin adoptarea unor strategii militare identice.

Dobândirea și menținerea prestigiului de către state implică utilizarea unor politici în acest sens, fapt ce presupune utilizarea adecvată a celor două mijloace: ***protocolul diplomatic*** și ***etalarea puterii militare***.

Diplomația și războiul au reprezentat, în întreaga istorie politică a statelor lumii, cele două modalități de realizare a puterii pe arena politică continentală sau chiar mondială.

Și imperialismul și preservarea statu-quo-ului și politicile de prestigiu, toate la un loc, exprimă interesele statelor lumii materializate prin: dorința de mărire a puterii; dorința de preservare,

de menținere a puterii sau dorința de utilizare demonstrativă a puterii.

Obținerea și exercitarea puterii reprezintă însăși scopul politicii. Politica internațională nu face, desigur, excepție de la regulă. Ea are ca finalitate sporirea capabilităților și creșterea influenței statelor lumii pe scena politică mondială.

*

*

*

II. Puterea națiunilor

1. Națiunea, forța națiunilor, naționalism și internaționalism

Națiunea este compusă din indivizi, ca și poporul, de altfel. Totuși națiunea se deosebește de popor prin faptul că ea înglobează toate trăsăturile și caracteristicile populației precum și istoria acesteia.

Națiunea reprezintă o formă de comunitate umană, istoricește determinată.

Între membrii care o compun sunt stabilite legături durabile și identificabile, fundamentate pe anumite trăsături: factura psihologică comună; istoria comună; finalitățile comune urmărite, etc. *Viața* națiunii, privită în toată abstracțiunea sa, este compusă din trăirile, pasiunile, aspirațiile și Idealurile individuale dar și cele

colective ale generațiilor trecute și prezente, de pe teritoriul statului respectiv.

Cum **politica** înseamnă **putere** ar rezulta faptul că aceasta este rezultanta stărilor voliționale ale membrilor națiunii. O idee nu prea departe de adevăr dar care trebuie nuanțată deoarece reflectarea voinței individuale în voința puterii politice presupune un proces mai complex și mai nuanțat. Despre aceste chestiuni am discutat în vol. II al *Tratatului de Diplomatie* la pct. IV: ***Politică și Relații Internaționale***.

Totuși câteva precizări – în opinia noastră – se mai impun a fi făcute.

Astfel, indivizii, în calitatea lor de persoane fizice, sunt în marea lor majoritate fie reticenți, fie nepăsători față de politica internă a statului. În conștiința lor are loc o translație de valori deosebit de interesantă. Pe cât sunt de inactivi în chestiunile politicilor interne pe atât devin de pasionali în discutarea și înțelegerea politicii internaționale!!!

În plan intern, societatea politică încarnează statul iar guvernării, practic, exercită puterea etatică. Politica internațională în schimb generează un mare grad de coeziune în cadrul societății civile deoarece în analiza politicii externe a unui stat intervine și ***sentimentul național*** sau ***naționalismul individului***.

Chiar dacă o superputere sau o putere mondială sau regională manifestă tendințe hegemonice, dominatoare, acest aspect nu se reliefează nemijlocit asupra cetățenilor statului în cauză. Și

totuși există acea mândrie chiar la păturile sărace pentru faptul că aparțin unei națiuni ce a fondat un stat care a obținut statut de putere regională, de putere mondială sau de superputere planetară.

Cetățenii sovietici deși trăiau într-un stat totalitar erau totuși mândri de prestigiul U.R.S.S. așa cum și cetățenii obișnuiți americani sunt, cu siguranță, mândri că aparțin acestei superputeri planetare – S.U.A..

Este destul că privim un meci de fotbal între două reprezentative naționale pentru a ne putea da seama de rolul excepțional jucat de *naționalism*.

Oricât de urgisiți, prigoniți, săraci sau umiliți ar fi unii cetățeni dintr-un oarecare stat, atunci când conștiința lor proiectează reflexiv sau premeditat unele chestiuni de politică internațională devin subit patrioți, naționaliști. Asta deoarece relația psihologică proiectată în conștiința individuală dintre cetățean și statul său depășește orice obstacol legat de regimurile politice sau de problemele materiale.

Oare există atașament internaționalist?? Nu negăm acest lucru dar este foarte posibil ca dedicarea vieții unei cauze internaționaliste să se producă tot din considerente naționaliste.

Iată spre exemplu: comuniștii români din perioada interbelică făceau jocul Kremlinului considerând România un stat imperialist care a ocupat Transilvania, Bucovina, Cadrilaterul și mai ales Basarabia de la vecinii săi.

Erau acești comuniști cu adevărat dedicați cauzei internaționaliste? Mai degrabă credem că și aceștia erau naționaliști însă naționalismul lor fusese translatat de la România către Rusia sovietică/U.R.S.S.. Astfel este greu de explicat de ce comuniștii români și-au afirmat naționalismul începând cu anul 1964, distanțându-se de „patria socialismului”, U.R.S.S.. De țara care, de fapt, îi adusesese la putere în România!!! Acest lucru s-a întâmplat datorită faptului că ei nu au fost cu adevărat internaționaliști, ci ***au avut un naționalism rusesc*** care s-a diluat și a făcut loc ***naționalismului românesc***.

Lupta pentru putere pe arena internațională dintre statele mapamondului se desfășoară în scopul obținerii a cât mai multă putere. Puterea în relațiile internaționale conferă statului capacități sporite și un deosebit prestigiu. De acest prestigiu beneficiază și simplii cetățeni ai respectivului stat întrucât ei se identifică cu statul lor!!!

Solidaritatea națională manifestată în fața unui potențial pericol extern reprezintă un efect al naționalismului.

În ajunul Primului Război Mondial, când majoritatea partidelor socialiste europene occidentale s-au raliat la politica de etalare a puterii militare specifică perioadei dinaintea războiului când au votat bugetele pentru război și când au participat la guvernare pe perioada desfășurării conflagrației – ele s-au dezis de pacifismul internaționalist. Aceasta deoarece sentimentele naționale,

naționalismele, au fost indiscutabil mult mai puternice decât teza pacifistă din doctrina politică socialistă!!!

Translarea naționalismelor, mai corect a naționalismului, este cu totul accidentală dar semnifică perpetuarea ideii naționale în suflet, în conștiința indivizilor.

Naționalismul nivelează asperitățile și contradicțiile din interiorul statului, el fiind un catalizator, un unificator al tuturor forțelor naționale, al tuturor cetățenilor.

Faptul că **naționalismul** este o altfel de doctrină decât celelalte, fiind într-un fel deasupra acestora se relevă prin aptitudinea de a cataliza toate rezervele umane ale societății statului mai ales în fața unui pericol extern.

Clasele sociale, categoriile sociale sunt toate mânate de acest **naționalism** spre un punct comun, în vederea unei congruențe depline.

Naționalismul distruge imperiile și din acest motiv este privit cu reticență de susținătorii teoriilor globalizării și ale mondializării.

Dar cel mai pregnant se relevă naționalismul tocmai în politica internațională. Lupta pentru putere a statelor în arena mondială se face în scopul asigurării bunăstării și a prosperității proprii națiuni.

Națiunile mandatează statele să le reprezinte și să lupte pentru asigurarea prestigiului și a intereselor lor naționale.

Cum la momentul actual, **Statul Național este clementul fundamental al sistemului politic internațional**, însăși activitatea

aceasta specifică pe plan transfrontalier nu se numește ***politică interstatală*** ci ***politică internațională***, pentru a recunoaște și omagia, totodată, ***rolul națiunilor pe mapamond!!!***

În ipoteza conducătorilor geniali ai statelor europene – Napoleon sau Bismarck – de exemplu națiunea i-a urmat pe aceștia nu ca monarhi sau reprezentanți ai monarhiilor ci ca simboluri ale națiunilor franceză și respectiv germană.

În Rusia imperială, „împăratul tuturor Rușilor”, adică țarul, era un exponent, un simbol al naționalismului rusesc. Tot astfel, în epoca sovietică liderii Uniunii Sovietice erau exponenți cu valoare de simbol ai naționalismului rus care era naționalismul dominant și distructiv în dauna naționalismelor celorlalte republici sovietice unionale.

Izvorul luptei pentru putere în politica internațională îl reprezintă naționalismul fiecărui stat, concretizat în ***interesele naționale ale statului***.

Nici comunismul și nici globalizarea nu vor putea topi naționalismul popoarelor și a statelor lumii. Deja începând cu Stalin în U.R.S.S. naționalismul rusesc a înlocuit, de facto, internaționalismul proletar.

Iar în contemporaneitate, în plină epocă a globalizării, sentimentele naționale animă toate popoarele: din S.U.A., R.P.Chineză, R.F.Rusă până la cel mai minuscul stat de Planetă.

Fără interese naționale, fără sentiment național, fără naționalism nu ar putea exista politică internațională. Dar chiar și

dacă ar exista un astfel de imperiu el ar constitui un „sistem politic internațional planetar” iar ***naționalismele popoarelor***, mai devreme sau mai târziu, îl vor distruge!!!

2.Elementele constitutive ale puterii națiunii

Elementele constitutive ale puterii naționale sunt următoarele: ***factorul geografic; resursele naturale ale statului; capacitatea armatei și pregătirea acesteia; populația; caracterul național; moralul națiunii; diplomația; eficiența guvernării.***

- * ***Factorul geografic;***
- * ***Resursele naturale ale statului;***
- * ***Capacitatea economică, îndeosebi industria;***
- * ***Starea armatei și pregătirea acesteia;***
- * ***Populația;***
- * ***Caracterul națiunii;***
- * ***Moralul națiunii;***
- * ***Diplomația;***
- * ***Eficiența guvernării.***

* **Factorul geografic**

Poziționarea geografică a teritoriului național, prin care se înțelege teritoriul unui stat, prezintă o însemnătate deosebită.

Sub aspect geografic poziționarea unor state a influențat dezvoltarea lor. Astfel, separarea Marii Britanii de continentul european prin Canalul Mânecii determină o îngreunare considerabilă a invaziei potențiale din partea unui terț stat.

În privința S.U.A. posibilitatea acesteia de a expanda spre vest și spre sud a generat mărirea continuă a teritoriului, până la nivelul unui stat – continent.

Faptul că S.U.A. este separată de alte puteri din Europa și din Asia datorită Ocenelor Atlantic și respectiv Pacific a reprezentat și reprezintă și la momentul actual un avantaj strategic pentru această superputere contemporană. Acest aspect este valabil în mod deosebit pentru perioada de ascensiune a S.U.A. când acest stat ar fi putut lesne să fie stopat dacă avea în proximitatea sa o putere europeană sau asiatică.

Factorul geografic a contat enorm și în privința U.R.S.S.. Teritoriul imens al acestui stat determină, sub aspect practic, imposibilitatea cuceririi.

Atât Napoleon, cuceritorul vremelnic al Moscovei cât și Adolf Hitler a cărui armată a ajuns la porțile capitalei U.R.S.S. nu au reușit să îngenuncheze Rusia. Oricât teritoriu ar fi ocupat de o armată

invadatoare, rămâne loc pentru retragere și pentru reîmprospătarea forțelor.

Ocupantul este pus în situația de a nu putea administra teritoriul și de a nu putea gestiona resursele. Trupele sale ar fi practic înghițite de imensitatea teritoriului rusesc. Apoi trebuie remarcată necesitatea dispersării armatelor invadatoare pentru a cuceri și pentru a gestiona situația pe un teritoriu imens, de la Oceanul Înghețat de Nord și până la granița nordică a Turciei, Iranului sau R.P.Chineze.

Datorită poziției geografice a Rusiei această țară este practic de necucerit printr-un război clasic, cu arme convenționale.

Într-adevăr, vestul Rusiei/Rusiei sovietice/U.R.S.S./C.S.I. pare a nu fi clar delimitat de teritoriul polonez și din acest motiv există multiple diferenduri legate de apartenența acestor teritorii vestice și sud-vestice.

Tehnic vorbind, atât ceea ce au cucerit armatele franceze napoleoniene cât și armata Germaniei național-socialiste din teritoriul Imperiului Țarist respectiv din teritoriul U.R.S.S. a reprezentat un procent relativ redus față de imensitatea teritoriului rus/sovietic rămas neocupat.

Factorul geografic constituie un avantaj pentru Rusia și prin asprimea iernilor rusești, fapt ce generează paralizarea aproape totală, a armatelor statului invadator. Clima din Rusia favorizează astfel armata rusă, învățată cu asprimea gerurilor și cu abundența zăpezilor, în detrimentul armatei invadatoare. Faptul că la vest Rusia

nu are o frontieră naturală a constituit un avantaj pentru poziția sa internațională.

Tendința imperialistă a Rusiei țariste și ulterior a U.R.S.S. a avut în vedere tocmai lipsa unei frontiere naturale, geografice la hotarul de vest. Iar hotarele vestice ale Rusiei/U.R.S.S. s-au tot mutat înglobând tot mai multe teritorii în vastul imperiu slav din estul Europei. Împărțirea Poloniei, anexarea Ucrainei, încorporarea Poloniei și Hersonului urmată de anexarea Basarabiei, ocuparea Finlandei, sunt tot atâtea exemple de extindere teritorială a țarismului, în dauna statelor europene. În concluzie, credem că lipsa frontierei naturale la vestul Rusiei a fost exploatată de ruși și mai apoi de sovietici în favoarea lor și, bineînțeles, pe seama statelor vecine europene.

În privința României acest stat este ciunțit teritorial datorită faptului că teritoriul statului nu corespunde cu teritoriul național. O mare parte din teritoriul național se află în afara hotarelor României, granițele firești întinzându-se de la Nistru și până la Tisa, de la est la vest.

După cum se cunoaște, strămoșii poporului român, geto-dacii făceau parte din marele neam al tracilor iar aceștia din urmă reprezentau o rămășiță dintr-un foarte vechi Imperiu Pelasg, arian, care se întindea din Extremul Orinet și până în Insulele Britanice.

În privința geto-dacilor menționăm că în timpul regelui Burebista unificatorul, țara se întindea din Carpații Păduroși și până

la Olbia, la gurile Bugului și respectiv până la munții Haemus, Balcanii de astăzi.

Vicisitudinile istorice au determinat lipsa de unitate a neamului românesc care a supraviețuit, după retragerea aureliană, în obștile sătești, adevărate „romanii populare”.

Cnezatele și voievodatele au reprezentat cristalizarea structurilor etatice pe teritoriul vechii Dacii, la nord de Dunăre, ceea ce a determinat, în final, fondarea statelor medievale românești: Țara Românească a Moldovei, Țara Românească a Munteniei (a Valahiei) și Țara Românească a Ardealului (Transilvania).

Întreruperea procesului firesc de unificare a tuturor teritoriilor românești într-un singur stat s-a datorat ocupării Țării Românești a Transilvaniei de către Regatul Ungar.

Ulterior, suzeranitatea otomană a împiedicat, timp de secole, ascensiunea spre unitate a românilor din România de la Est de Carpați și a celor din România de la Sud de Carpați (Moldova și Valahia).

Nu trebuie uitat însă că înainte de constituirea statelor medievale românești la nordul Dunării a existat, sub aspect politico-statal, o Românie la Sud de Dunăre, în vechea provincie romană Moesia.

Imperiul Român din Sudul Danubiului, denumit de istorici Imperiul Româno-Bulgar, având conducători din dinastie românească a fost cel mai puternic stat din Sud-Estul Europei. Trebuie să o spunem deschis: elementul românesc constituia elita

conducătoare a acestui Imperiu în timp ce elementul slav (bulgăresc) constituia pătura populațională aservită.

Rămâne memorabilă în Istorie constituirea Imperiului Român Sud-dunărean care stăpânea și vechea dacie Nord-dunăreană. Istoria europeană consemnează la loc de cinste mărețul stat al românilor sud-dunăreni. Moștenitori ai latinității orientale și a anticului Imperiu Roman, românii au reînviat la sudul bătrânului Fluviu amintirea Imperiului august al Cezarilor Romei!!!

Apoi românii vor pierde teritorii rupte din trupul Țărilor noastre medievale și dăruite de Sublima Poartă Otomană puterilor vecine europene (Banatul și Oltenia către Austrieci, Bucovina tot către Imperiul Habsburgic și Moldova Răsăriteană, redenumită Basarabia, către Imperiul Țarist).

Pe fondul redeșteptării naționale și a conștientizării vechimii neamului românesc are loc unirea celor două Țări Române extracarpătice – Moldova și Valahia – iar peste câțiva ani ca o încoronare a luptei de milenii dusă de eroica națiune română se împlinește Idealul obținerii Independenței de Stat tocmai pe câmpurile de luptă din Sudul Dunării, acolo unde strămoșii noștri edificaseră, cu secole în urmă, un Imperiu al Românilor!!!

Trezirea conștiinței naționale se înfăptuiește și în provinciile cedate de fosta noastră „putere suzerană” către puterile creștine europene: Austria, devenită un balaur cu două capete – Austro-Ungaria și Rusia.

În conjunctura lansată de pregătirea și izbucnirea Marelui Război (Primul Război Mondial) visul românilor din Vechiul Regat s-a îndreptat spre frații lor din dubla monarhie austro-ungară, iar armata a început dezrobirea acestor teritorii.

Dar în fața puternicei armate germane românii sunt nevoiți să se retragă în străvechea țară Românească a Moldovei, înscriind cu litere de aur pagini de vitejie pe câmpurile de luptă.

Și, ca o ironie a sorții, când totul părea pierdut datorită bolșevizării Imperiului Rus iată și o bucurie.

Ca un elogiu adus Moldovei unde existase armata română pentru apărarea ființei României, Basarabia se unește cu România. Urmează apoi și provinciile pentru care intrasem în război: Bucovina, apoi Transilvania, Crișana, Maramureșul și Banatul.

Astfel s-a născut **România Mare**, care deși nu adusese la sânul ei tot pământul românesc (mă refer la teritoriul până la Tisa rămas Ungariei și la Banatul Sârbesc, lăsat proaspetei Iugoslavii), era totuși ***un Stat național al tuturor românilor.***

Vicisitudinile istoriei au determinat ciunțirea teritoriului național de către puterile revizioniste din jurul nostru: U.R.S.S.; Bulgaria și Ungaria. Astfel, Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Basarabia, Insula Șerpilor, Ardealul de Nord-Vest, Crișana și Maramureșul, dar și sudul Dobrogei – Cadrilaterul au căzut sub dominație străină. În fața dezastrului din 1940, Țara și Neamul românesc a făcut o superbă efortare pentru recuperarea Moldovei sfâșiata de sovietici.

Iar, mai apoi, printr-o mobilizare exemplară, când se părea că totul ar fi pierdut, am recuperat Transilvania de nord-vest, Maramureșul și Crișana.

Istoria noastră este zbuciumată dar geografia româniei a ajutat la existența noastră pe aceste meleaguri. Aflați la întretăierea drumurilor și la marginea Imperiilor române, beneficiază de un relief echilibrat: 1/3 câmpii, 1/3 dealuri și podișuri și 1/3 munți.

Carpații au reprezentat coloana vertebrală a poporului nostru. Am renăscut în munți deși am murit în câmpii iar mlaștinile țării au fost capcane ucigătoare pentru invadatori. Codrii noștri au fost reazămul nostru, iar bogățiile scumpei noastre patrii au fost râvnite de toate semițiile pământului.

Rezistența românilor a fost posibilă, de-a lungul mileniilor, datorită reliefului nostru, de care s-au folosit marii noștri strategii pentru salvarea Neamului românesc.

Ceea ce sângerează astăzi cel mai tare trupul României este – spunem noi – o eroare de strategie politică făcută de guvernanții români în anul 1991. Dar eroarea a fost involuntară, cu totul neintenționat, însă efectele se pot obiectiva în timp generând potențiale necazuri la adresa țării noastre.

Este vorba de recunoașterea independenței așa-zisei Republici Moldova, independență proclamată la 27.08.1991. În aceeași zi România a recunoscut independența acestui stat.

În cuprinsul acestui *Tratat de Diplomatie* am discutat despre *Constituția Republicii Moldova* și am expus punctul nostru de

vedere relativ la graba cu care autoritățile române au recunoscut independența acestei provincii românești. Poate precedentul istoric din anul 1918 a determinat la procedarea în sensul acestei recunoașteri, crezând ca ulterior „Republica Moldova” se va uni cu Țara-Mamă, România. Iată însă că acest lucru nu s-a întâmplat iar existența republicii Moldova și recunoașterea acestui stat poate constitui o provocare pentru România!!!

Imperiul Țarist a tânjit întotdeauna după anexarea Principatelor Române. În anul 1806 a proclamat anexarea acestora pentru ca, în anul 1812, să solicite Moldova dintre Siret și Prut și numai înaintea lui Napoleon determinând Curtea imperială țaristă să se mulțumească și numai cu teritoriul dintre Prut și Nistru.

Constituirea ***micii Români*** între anii 1859-1862 s-a realizat prin unirea Moldovei cu Valahia, într-un singur stat.

Apreciem că prin recunoașterea independenței unei „Republici Moldova” România și-a alterat titlul său asupra Moldovei românești de la Carpați la râul Prut și asupra Sudului Bucovinei.

Este ciudat să recunoști o ***Moldovă independentă*** în condițiile în care ai în componența ta teritorială o bună parte din Moldova istorică. Păi, ori Moldova trebuie să fie în România, ***în totalitatea teritoriului său***, ori ea trebuie să fie un stat independent!!!

Că întreaga Moldovă este românească nu se îndoiește nici o persoană de bună-credință. Și atunci cum se explică recunoașterea ***unui stat moldovenesc independent??!***

Multe studii, articole, teze de doctorat publicate în „Republica Moldova” insistă asupra existenței unui stat moldovenesc independent tuturor pământurilor „moldovenești” într-un singur stat – **Moldova!!!** Nici acest aspect nu îngrijorează autoritățile române?? Este bine de știut că autorii și susținătorii **doctrinei moldovenismului** nu se referă doar la Basarabia. Ei se referă la tot teritoriul Țării Moldovei din evul Mediu, deci și la teritoriul moldovenesc încadrat în granițele României.

Considerăm că moldoveniștii, guvernați din umbră de Moscova, pot cauza mari neplăceri țării noastre. Erijarea Republicii Moldova drept **unica succesoare a statului medieval Moldova** ar trebui să trezească semne de întrebare la București!!!

Trebuie afirmat categoric că „Republica Moldova” nu este și nici nu poate fi succesoarea Țării Românești a Moldovei medievale. Aceasta întrucât în 16/28 – mai – 1812 partea răsăriteană a Moldovei, teritoriul dintre Prut și Nistru, a fost încorporat Imperiului Țarist ca oblastie și mai apoi ca gubernie imperială. Această Moldovă de Est, rebotezată Basarabia, ne mai reprezintă vechea țară a Moldovei, de la data încorporării la Imperiul Rus.

Sesizând dispariția unui stat denumit **Moldova** de pe continentul european, după anul 1862, ca urmare a formării României, sovieticii au revenit asupra denumirii acestui teritoriu și a unei porțiuni din Transnistria, utilizând sintagma „Republica A.S.S. Moldovenească” și mai apoi „R.S.S. Moldovenească”, ceea ce este

de natură a pune în discuție și suveranitatea Statului Român asupra Moldovei de Vest!!!

Deși *Țara Moldovei era o țară curat românească*, denumirea de **Moldova** este utilizată astăzi la Chișinău pentru a reprezenta o țară distinctă de România, o cultură distinctă de cultura română și o limbă distinctă de limba română.

Dar pretențiile de genul „*moldovenii nu sunt români!!!*” se pot, foarte bine, referi și la românii moldoveni din România.

Așa se face că, în loc de unirea Basarabiei – a Moldovei de Est – cu România, se afirmă de către moldoveniști aspirația reîntrupării complete a Moldovei, așa cum exista ea în Evul Mediu!!!

În modesta noastră opinie existența unui „*stat moldovenesc*” pe teritoriul Basarabiei românești constituie o provocare la adresa României nu doar prin faptul că se denaturează Istoria noastră Națională, dar mai ales prin tendințele fățiș anexioniste, promovate de adepții moldovenismului, *față de teritoriul vechiului Principat Românesc al Moldovei existent în România*.

Existența unei Republici Moldova independentă are aptitudinea de a „tulbura apele” în privința unor eventuale provocări sau a unor parțiale revendicări – absurde și ridicole – asupra teritoriului românesc. Și niciodată nu trebuie scăpat din vedere că în spatele „*teoriilor moldoveniste*” stau interesele Kremlinului care nu ar refuza anexarea „*întregii Moldove*” la „*Republica Moldova <<independentă>>*”.

Teoriile care pun în discuție o posibilă dezmembrare a României nu sunt doar simple speculații!!! Istoria a demonstrat cu prisosință că vecinii ne-au fost de multe ori aprigi inamici și au poftit la roadele muncii poporului nostru. Dar blestemul pare să fie căzut mai crud ca oricând acum când „**moldovenii**” refuză identitatea națională românească și când adepții moldovenismului se ridică împotriva țării noastre.

Și dacă tot suntem la subpunctul referitor la „**factorul geografic**” putem conchide chiar și în termeni geografici: cu cât frontiera României va fi deplasată mai spre Est (este vorba de frontiera de pe Prut, desigur) cu atât sentimentul de siguranță a României va fi mai puternic obiectivat. O frontieră la Nistru sau chiar dincolo de Nistru, în Transnistria, i-ar strânge pe toți românii moldoveni împreună, în Țara Mamă, România și ar asigura, totodată, o securitate mai pronunțată în privința intereselor Statului Român.

Cu cât deții mai mult din teritoriul tău național cu atât mai împlinit este și rostul dar și rolul statului.

Din aceste considerente apreciem că în Legea fundamentală a țării noastre, în Constituția României ar trebui introdusă distincția între **teritoriul național** și **teritoriul statului**.

Teritoriul statului este acel teritoriu pe care se exercită în mod efectiv puterea etatică, suveranitatea de stat iar **teritoriul național** este teritoriul pe care s-a format națiunea română. În **teritoriul național** s-ar include: întregul teritoriu al României precum și Cadrilaterul din Bulgaria; partea până la Tisa din Ungaria

(Partium); Banatul sârbesc; Maramureșul istoric din Ucraina, Nordul Bucovinei, Basarabia nordică, Sudul Basarabiei, Ținutul Herța și insula Șerpilor, toate din Ucraina, teritoriul dintre Prut și Nistru din Republica Moldova, Transnistria conform teritoriului R.A.S.S. Moldovenești, înființată în anul 1924 de Stalin și părțile din imediata apropiere a Dunării aflate în sudul fluviului din Serbia și Bulgaria.

Teritoriul național – este teritoriul pe care s-a format națiunea română și unde mai locuiesc încă români.

*** Resursele naturale ale statului**

Resursele naturale ale statului reprezintă un element constitutiv fundamental al puterii unei națiuni. Acestea se referă, în principal, la: ***alimentația populației; la materiile prime ale statului; la capacitatea industrială a țării; la starea și pregătirea forțelor armate; la populația statului; la caracterul național; la moralul națiunii; la eficiența activităților diplomatice și la starea guvernării și administrării statului respectiv.***

Dintre toți acești factori nominalizați și care determină practic resursele naturale ale unei națiuni, importanță deosebită, din punctul nostru de vedere, prezintă:

- materiile prime ale statului;
- capacitatea industrială a țării;
- starea și pregătirea forțelor armate;
- caracterul național și moralul națiunii;
- diplomația și starea guvernării și administrării țării.

Ne vom referi în continuare la aceste problematici sintetizând câteva opinii relative la fiecare între acești factori.

Cu privire la ***materiile prime ale statului*** un rol deosebit de important îl joacă deținerea rezervelor de materii de acest gen și în mod deosebit, deținerea acelor materii prime utilizate preponderent în industria de armament.

Un rol important este deținut de rezervele petroliere și de rezervele de uraniu pentru statele care dețin tehnologia nucleară în vederea producerii armamentului nuclear. Producția de oțel și de alte materiale constituie un element important, de asemenea.

Relativ la ***capacitatea industrială a țării*** aceasta se obiectivează în industrializarea puternică a statului și, totodată, în receptarea celor mai noi și mai rentabile tehnologii în privința comunicațiilor militare. O industrie puternică este relativ ușor de pus pe picior de război, cu condiția ca aceasta să existe.

Statutul de „mare putere” este practic conferit de capacitatea industrială și de forța tehnologică a unui stat!!!

În epoca contemporană o „mare putere” trebuie să dispună de capacitatea industrială de a declanșa și de a susține un război nuclear.

Oricât ar părea de bizar ***capacitatea industrială*** reprezintă factorul obiectiv cel mai important component al resurselor naturale naționale.

*** Starea forțelor armate și pregătirea acestora**

Aceasta depinde de: numărul persoanelor fizice aflate sub arme; de aparatul administrativ al armatei; inovațiile tehnologice cu caracter militar, ș.a.

Sub aspect tehnologic saltul realizat de forțele armate de-a lungul istoriei umanității este uriaș. Nu există grad de comparație între armatele antice sau medievale și cele contemporane. Apariția și utilizarea tunurilor, dezvoltarea producției de tancuri, sporirea capacității și continua modernizare a marinelor militare; utilizarea și perfecționarea permanentă a aviației militare, iată câțiva „pași” importanți în dezvoltarea tehnologică a armatelor statelor lumii. Utilizarea combinată a „armelor”: aviația, marina, etc. în cadrul strategiilor militare pe câmpurile de luptă. Armamentul nuclear constituie pentru superputerile care îl dețin un factor de intimidare. Acest tip de armament nu poate fi utilizat în războaiele cu obiective limitate, precise. De aceea, și „marile puteri” sunt nevoite să dezvolte puternice tehnologii militare convenționale apte pentru purtarea războaielor „clasice”, tradiționale.

Conducerea forțelor armate trebuie să se fundamenteze pe noile tehnologii militare. Războiul fulger purtat de armata Germaniei național-socialiste împotriva U.R.S.S. a condus în prima fază a ostilităților la obținerea unei categorice superiorități de către germani.

Doar unele erori ale statului-major german cuplate cu potențialul uman uriaș al Uniunii Sovietice și cu masiva tehnologie americană venită în sprijinul sovieticilor au determinat echilibrarea raportului de forțe germano-sovietice și, în final, a asigurat preeminența forțelor sovietice în fața armatei germane.

Caracterul național și moralul națiunii – reprezintă factori subiectivi care complinesc resursele minerale și pe cele tehnologice ale unui stat.

Oricâte războaie s-ar purta, oricâte revoluții ar fi înfăptuite ***caracterul național*** este conservat fiind asemenea unei stânci în fața valurilor mării.

Capacitatea intelectuală a unei națiuni nu poate fi „confiscată”. Îi poți lua fabricile, uzinele, pământurile, dar nu îi poți lua spiritul de hărnicie sau cel de sacrificiu. Perseverența, pesimismul, optimismul, înclinația spre trădare etc. sunt tot atâtea componente ale caracterului național. Moderația sau, dimpotrivă, lipsa acesteia, ura, fraternitatea, pacifismul sau spiritul războinic fac parte din caracterul național.

În privința ***moralului*** acesta se poate bucura de stabilitate sau poate fi în dezechilibru. O bătălie pierdută poate afecta profund moralul armatei sau a populației statului după cum un șir de victorii, deși minore ca importanță, conferă un moral ridicat.

Un moral ridicat se poate pierde fie succesiv, în timp, fie în mod abrupt, ca urmare a unei acțiuni singulare. Dar nu numai

războaiele influențează moralul națiunilor. Astfel, cedările teritoriale, efectuate fără opoziție, fără a trage un foc de armă, afectează ireversibil moralul națiunii.

Un moral național ridicat au avut sovieticii care nu au cedat, în fața Moscovei, la presiunea forțelor militare germane sau germanii care au luptat chiar și după amenințarea sinuciderii lui Adolf Hitler.

Un moral ridicat prezintă și cetățenii superputerilor și a „marilor puteri” ale planetei. Apartenența politică și juridică a unei persoane fizice la un stat puternic conferă acestuia o stare de satisfacție și de siguranță.

Cu privire la ***diplomația și la starea guvernării și administrării statului*** facem următoarele precizări:

Diplomația reprezintă unul dintre factorii cei mai importanți ai ***resurselor naturale naționale***. Oricât de potent economic și tehnologic ar fi un stat dacă nu posedă o diplomatie adecvată nu va putea promova o politică externă echilibrată, armonioasă și corespunzătoare intereselor sale naționale.

Diplomația conjugă întregul efort național în vederea practicării unei politici externe în raport cu capacitatea industrială și cu potențialul militar.

Exploatarea tuturor factorilor componenți ai resurselor naturale dar, chiar mai mult, valorificarea la potențial maxim a elementelor constitutive ale puterii naționale cade în sarcina diplomației statului respectiv.

În diplomație, poate mai mult decât în alte domenii de activitate, un rol cu totul excepțional este jucat de ***calitatea diplomaților***.

Unele state au fost ridicate pe arena politică internațională de excepționalii lor diplomați. Otto von Bismarck a ridicat prestigiul Imperiului German la fel cum Franklin, Jefferson sau Adams au ridicat prestigiul Statelor Unite ale Americii.

Țara noastră a avut parte de o pleiadă de diplomați cu înaltă ținută morală, profesională și intelectuală. Dintre aceștia se distinge, la loc de cinste, marele jurist și diplomat român Nicolae Titulescu.

Calitatea diplomației statului pune în valoare puterea națională și prestigiul statului respectiv.

Tunurile încep să tragă ***numai atunci*** când diplomații au epuizat căile de mediere a unui conflict și războiul se oprește ***imediat*** ce diplomații s-au așezat la masa tratativelor!!!

La finalul celei de-a doua conflagrații mondiale inhibarea activității diplomatice de către führerul Adolf Hitler a determinat, practic, colapsarea statului german.

Lipsa de viziune a unor state europene în raport cu politica agresivă promovată de Germania național-socialistă în perioada 1933-1939 – și în special ne referim la Marea Britanie și Franța – a determinat posibilitatea încadrării Germaniei și promovarea activă a spiritului de revanșă, care a generat declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial. Diplomația britanică și diplomația franceză au considerat suficiente succesivele promisiuni ale cancelarului Adolf

Hitler referitoare la potolirea setei de expansiune a statului național-socialist german.

Relativ la ***starea guvernării și administrării statului*** trebuie remarcată necesitatea realizării unei proporții echilibrate ***între puterea efectivă a respectivului stat și scopurile politicii sale externe***. Limitarea Țelurilor în politica externă a statelor se face în raport de puterea națională efectivă a acelor state.

De asemenea, statele trebuie să armonizeze toate elementele constitutive ale puterii naționale, în așa fel încât să dețină o putere națională efectivă aptă să susțină politica externă precum și modurile, metodele și mijloacele de îndeplinire a acestei politici.

De o importanță deosebită se bucură și chestiunea implicării națiunii în susținerea politicilor guvernamentale, inclusiv a politicii externe a unui stat.

Cu cât interesele societății civile sunt mai armonizate și coincid în mare măsură cu Țelurile societății politice regimul politic al statului se caracterizează ca fiind democratic.

De principiu, în regimurile democratice se poate discuta despre susținerea populară a guvernanților deși se pot nominaliza situații în care și unele regimuri politice distatoriale sau, după caz, totalitare au fost susținute de popoarele unor state ale lumii.

Șefii de state, prim-miniștri, miniștrii de externe și ceilalți oficiali cu atribuții și competențe pe planul politicii externe trebuie să chibzuiască adânc asupra căilor, strategiilor și a modurilor de abordare în politica externă a statelor lor. Chiar într-un regim politic

democratic politica externă nu se poate realiza conform dorinței opiniei publice, ignorând interesele majore ale statului, concretizate pe termen lung. La fel, într-un Stat de Drept, nu se poate obiectiva și pune în aplicare o politică externă coerentă și eficientă sub aspectul intereselor naționale dar care nu beneficiază de sprijinul și înțelegerea națiunii.

Trebuie, întotdeauna, aleasă *calea de mijloc* care să îmbine protejarea intereselor naționale și a prestigiului statului cu câștigarea adeziunii națiunii față de politica externă pe care decidenții politico-statali urmează să o pună în aplicare.

Trebuie, totodată, remarcată și corelația dintre politicile interne înfăptuite de către guvernanți și politica externă a statului.

De principiu, politica externă reprezintă o continuare pe plan internațional a politicilor interne.

O politică internă corectă și democratică poate atrage simpatia opiniei publice mondiale precum și terțelor subiecte de drept internațional, ceea ce va determina promovarea cu ușurință a politicii externe a statului.

Fenomenele de aculturație politică, propaganda politică, situația politică propriu-zisă a unui stat și filosofia sa politică pot genera captivarea opiniei publice din alte state și chiar pot atrage pe guvernanții altor state care vor putea utiliza politica unui alt stat – internă și externă – drept model pentru propria lor țară.

Filosofia politică, sistemul politic și constituțional, regimul politic al unui stat se răsfrâng nu doar asupra politicii sale interne dar au incidență și asupra politicii externe a statului.

Succesul politicii interne generează promovarea unei politici externe activă și energică. Dimpotrivă, o politică internă apatică, dogmatică și lipsită de orizonturi poate determina practicarea unei politici externe timorate, închistate și atipice.

*

*

*

Acum la finalul acestor succinte considerații putem observa că, în realitate, *capacitatea economică, starea armatei, populația, caracterul național, moralul național, diplomația și eficiența guvernării și a administrației* deși pot fi considerate elemente constitutive ale puterii naționale, la fel de bine pot fi subsumate în cadrul *resurselor statului*.

Dar, indiferent cum le-am considera, fie elemente constitutive ale puterii de stat, fie doar elemente ale resurselor național-statale, nu se poate ignora rolul lor fundamental în definirea și conturarea analitică a puterii naționale.

În lucrări de Drept Constituțional¹ publicate de noi anterior, am tratat problematica „Puterii de stat” – „Putere de stat în România.

¹ A se vedea: Drept Constituțional. Stat și Cetățean, Bacău, 2010; Tratat de Drept Constituțional român, Bacău, 2011 (ambele publicate la Editura

Autoritățile publice”. În lucrarea de față am făcut referiri la „Puterea națiunilor” tocmai pentru a scoate în evidență „elementul cheie” constituit de „statul național” și de „națiune” în Relațiile Internaționale totodată, în lucrările anterioare accentul cădea pe aspectul juridic-normativ, în timp ce în prezenta secțiune preeminent apare aspectul social-politic, cu referire directă la politica internațională.

*

*

*

III. Suveranitatea de stat și Dreptul Internațional Public

1.Suveranitatea de stat – chestiuni de ordin politic și juridic;

2.Dreptul Internațional Public – între suveranitatea de stat și Politica Internațională.

1. Suveranitatea de stat – chestiuni de ordin politic și juridic

În cadrul **volumului I** al prezentei lucrări am analizat câteva aspecte legate de **Doctrina generală a statului**.

În cadrul acestei secțiuni vom aborda problematica „**suveranității de stat**” privită atât sub aspect juridic cât și sub aspect politic. În consecință vom face trimitere la cele expuse în acea parte a tratatului.

În Știința Politică contemporană se face distincția între „**puterea politică**” și „**puterea de stat**”.

Relația dintre cele două categorii de putere este de genul relației de la întreg la parte. Așa fiind, „**puterea de stat**” reprezintă diferența specifică în raport cu genul proxim, reprezentat de „**puterea politică**”.

Puterea politică este **suverană** în sensul că în interiorul frontierelor statului nu există o altă putere care să îi fie egală (efectul supremației puterii politice). Așa fiind, puterea politică nu depinde de nici o altă putere, fie politică, fie de orice altă natură.

Puterea politică constituie însăși **suveranitatea** iar titularul ei este poporul, națiunea.

Puterea de stat, dimpotrivă, este o putere derivată din puterea politică, ea fiind delegată de popor către autoritățile publice.

Există și o altă corelație între „puterea politică” și „puterea de stat”. Astfel, „puterea de stat” este legitimă atunci când rezultă din puterea suverană a poporului, adică din „puterea politică”. Atunci când „puterea de stat” este rezultată din înfrângerea, uzurparea puterii legitime a poporului, adică a „puterii politice”, ea este ilegală și se presupune, în mod logic, că este exercitată împotriva poporului.

Dacă **suveranitatea** – identificată cu „**puterea politică**” – are un conținut vag, mai mult filosofic decât tehnic, pragmatic, „**puterea de stat**” are un conținut clar determinat și tehnic – specializat.

În timp ce „puterea politică”, adică **suveranitatea** se raportează la întregul popor, „puterea de stat” implică existența unei clase politice, care este investită cu **autoritate**.

„Puterea de stat” se modifică, odată cu trecerea timpului, sub aspectul titularului, a formelor de exercitare, a conținutului său, etc.

„Puterea politică” sau „**suveranitatea**” rămâne, în esență, aceeași de-a lungul timpului, fără a fi supusă eventualelor schimbări.

„**Puterea politică**” constituie fundamentul „**puterii de stat**” dar ambele fiind unice, nu pot fi concurate de alte puteri. Orice jenare sau alterare a „puterii politice” deținută de popor, echivalează cu diminuarea sau pierderea suveranității poporului. Desigur, aici este vorba despre o agresiune din partea unui alt stat.

Titularul „**suveranității**”, adică a „**puterii politice**” este poporul/națiunea.

Nici un grup de persoane, nici o persoană fizică, nici măcar cote-părți din poporul respectiv nu pot exercita suveranitatea.

Însăși statul exercită „**suveranitatea**” în numele poporului și nu în numele său propriu sau a autorităților publice care îl compun.

Atât **puterea politică** – adică suveranitatea – cât și **puterea de stat** se particularizează prin trăsături specifice, distincte pentru fiecare categorie de putere, în parte.

Astfel, **puterea politică** este: *unică, indivizibilă, inalienabilă, imprescriptibilă*, iar **puterea de stat** este: *delegată de popor către autoritățile publice care exercită conducerea politică a întregii societăți organizate etatic, o putere de constrângere dominantă fără echivalent pe teritoriul statului respectiv, o putere independentă, adică neatârnată față de o altă putere de stat, o putere autolimitantă prin consacrarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului, o putere care poate fi revocată de către națiune fie prin alegeri fie prin dreptul inalienabil al poporului de a se răscula împotriva dictaturii sau a totalitarismului.*

Rolul puterii de stat se circumscrie: activității de creare a Dreptului pozitiv (obiectiv) și de impunere a acestuia în societate; activității de utilizare a forței coercitive etatice în cazul respectării prescripțiilor legale în vigoare; activității de regularizare și de armonizare a tuturor intereselor societății, în ansamblul ei, sau a intereselor diferitelor categorii sociale; activității de apărare a ordinii

publice și de asigurare a capacității de apărare a statului în fața unor potențiale agresiuni, din partea unor state străine.

Esențial este ca forța coercitivă utilizată să fie **legitimă**, adică **puterea de stat** să exercite această forță materială de constrângere în interesul întregii societăți. Acest deziderat se poate îndeplini doar în regimurile politice democratice.

Statele cu regimuri politice dictatoriale sau totalitare utilizează forța materială de constrângere în interesul grupării politice sau militare aflate la putere.

În toată istoria umanității **raportul dintre libertate și autoritate** a determinat formele concrete de exercitare a puterii etatice și configurarea tipologiilor regimurilor politice.

Dacă în starea de natură **omul privit individual era liber și neconstrâns**, nevoia de socializare, de apărare în comun față de pericolele naturale, de procurare a hranei a determinat agregarea umanității în forme asociative, adică în grupuri de indivizi.

Asupra acestor chestiuni am făcut referiri în vol. II al lucrării. Totuși, trebuie remarcat că pe lângă legăturile de rudenie și nevoile comune care au determinat asocierea oamenilor, treptat au fost conștientizate necesitatea acestor forme asociative tipic umane.

Așa a apărut, se pare, **pătura conducătoare**, trecându-se de la organizarea fundamentată pe rudenie și interese economice și religioase către organizarea politică a grupărilor umane.

De la libertatea deplină s-a trecut la libertatea în cadrul colectivității, o libertate circumscrisă voinței conducătorilor.

Conservarea grupurilor sociale a necesitat instaurarea unei ordini în care libertatea desăvârșită nu mai era permisă.

Esențial se pare că a fost acel ***gest sau act de supunere*** față de voința colectivității sau a conducătorilor acestuia. Or, această supunere a fost preluată din starea de natură a omului, când deși se afla în libertate deplină omul se supunea voinței celui mai puternic sau forțelor naturii.

De la constituirea embrionară a statului și până în contemporaneitate ***problema libertății și a autorității*** a constituit un pilon central al politicii. Ea a fost studiată de variate doctrine: ***Dreptul, Teoriile economice, Științele politice*** dar mai ales de ***Filosofie***.

Raportul dintre libertate și autoritate determină limitele de exercitare a puterii de stat. Autoritatea excesivă conduce la degenerarea statului în tiranie și totalitarism. La fel, libertatea nelimitată slăbește puterea de stat, determinând practic disoluția statului.

Un stat excesiv de dominator (statul național-comunist, statul fascist, statul socialist-comunist [internaționalist]) inhibă libertatea individuală, cetățenii devenind simple instrumente necesare pentru înfăptuirea programelor politice.

Un stat preocupat exclusiv de atributele sale primare – apărare în exterior, menținerea ordinii publice în interior, legiferare și dreptul de a aplica pedepse – lasă un câmp larg de manifestare a individului în societate. Sub sintagma „***tot ceea ce nu este interzis***

prin lege este permis” se pot ascunde grave abuzuri săvârșite de unii cetățeni în detrimentul altora. Libertatea economică excesivă și nereglementată de către stat generează o crasă inechitate și o exploatare sălbatică a forței salariate de către angajatori. Acest lucru s-a întâmplat în epoca „capitalismului sălbatic”, de început.

În realitate credem că corelația dintre autoritate și libertate s-a manifestat ambivalent de-a lungul istoriei. Au existat epoci istorice în care a prevalat libertatea și epoci istorice în care a prevalat autoritatea. Totuși, este bine de observat faptul că pe măsura dezvoltării societăților autoritatea a fost nevoită să lase tot mai larg câmp de acțiune libertății.

În epoca contemporană autoritatea este exercitată de către puterea de stat în vederea asigurării „*binelui comun*”, adică a armonizării tuturor intereselor societății.

Constituția, Legea supremă a unui stat, trebuie să stabilească în mod neechivoc raporturile dintre autoritate și libertate. Constituțiile statelor democratice contemporane fiind adevărate „charte” de drepturi și libertăți, echilibrează această sensibilă relație. În cadrul vol I al lucrării de față, în cadrul studiului consacrat sistemului politic și constituțional al României postrevoluționare, în perioada 1990-2004, a fost analizată *relația autoritate – libertate*, astfel cum s-a manifestat în țara noastră.

*

*

*

Teoriile relative la suveranitate au fost fundamentate de-a lungul timpului de către gânditori. În lupta dintre ideile politice ele au avut câștig de cauză fiind astăzi consacrate juridic în majoritatea statelor lumii.

Vom încerca să nominalizăm pe doctrinarii care ***au fundamentat teoria suveranității***.

Primul dintre teoreticieni este Marsilio da Padova care în lucrarea sa „Defensor pacis” a afirmat că poporul constituie un tot unitar, grupat în „stări”. Suveranitatea aparține legislativului, care nu poate fi altcineva decât poporul. Aceasta poate fi delegată Adunării legislative sau Împăratului.

Acest mare doctrinar face distincția între o altă autoritate „instrumentală”, adică executivă, abilitată să execute legile adoptate de legislativ. Puterea legislativă este deci cea principală în timp ce puterea „instrumentală” sau executivă este cea secundară.

Toma d’Aquino fiind adeptul monarhiei considera că puterea este dată de Divinitate. Așa fiind, monarhul este supus al lui Dumnezeu fiind răspunzător în fața Acestuia pentru conducerea statului.

Ca un efect al luptei dintre Suveranii Pontifi și Împărații Romano-Germani, Dante nu recunoaște preeminența papei asupra împăratului. Puterea împăratului venind direct de la Divinitate rezultă, în opinia acestui autor, că pretențiile Bisericii Romano-catolice nu sunt justificate.

Celebrul doctrinar Jean Bodin a consacrat spații largi cercetării instituției **suveranității**. Scopul suprem al statului fiind obținerea **binelui și a dreptății** implică necesitatea investirii statului cu **suveranitate**. Acesta având un caracter absolut determină subordonarea oricărui individ și a oricărei entități în fața puterii de stat. Suveranitatea poate fi exercitată de o singură persoană fizică (în monarhie), fie de un grup de persoane (oligarhie) sau de către popor (în democrație).

În „**monarhia legitimă**” suveranitatea aparține poporului care o cedează irevocabil monarhului. Monarhul va conduce statul fără a fi răspunzător în fața poporului. În această teorie **transferul suveranității** se aseamănă cu **transferul dreptului de proprietate**.

Responsabil pentru actele de guvernământ este guvernul. Puterea monarhică este, practic absolută, fiind deasupra legilor.

În suveranitatea sa absolută monarhul este dator să respecte persoanele și cererile acestora. Se recunoaște instituția parlamentului, cu rolul de a influența deciziile monarhului.

Jean Bodin a recunoscut faptul că titularul original și natural al suveranității este poporul.

În aspectele privind cedarea irevocabilă a suveranității către monarh teoria lui Bodin pare anacronică și retrogradă. De asemenea, teoria este criticabilă și în ceea ce privește rolul legislativului în raport cu puterea absolută suverană a monarhului.

Filosoful spaniol Francisco Suarez considera că puterea aparține poporului în mod original. Suveranitatea presupune dreptul

de legiferare care aparține tuturor membrilor societății dar care se transmite, prin voința populară, fie unei singure persoane, fie unui grup limitat de conducători. Fiind un adept al monarhiei absolutiste Suarez considera că transmiterea suveranității de la popor către monarh se realizează irevocabil și necondiționat.

Cu alte cuvinte, poporul, titular original al suveranității a pierdut această suveranitate fiindcă a cedat-o irevocabil regelui, care a devenit un titular unic dar derivat al suveranității.

În concepția lui Hobbes puterea etatică este ***transmisă în mod convențional*** către monarh sau către o adunare. Din acest motiv monarhul și/sau adunarea dobândesc o putere absolută și intangibilă. Voința monarhului și a corpului politic ***au un fundament convențional, contractual***. Oamenii consimt să renunțe la libertatea naturală, la libertatea de natură, pentru a prezerva și garanta securitatea societății organizată etatic.

*

*

*

Pe plan internațional, după Al Doilea Război Mondial, Constituțiile statelor europene au consacrat expres ***instituția suveranității***, arătând că aceasta aparține poporului. Și în statele socialiste Constituțiile au menționat faptul că puterea politică aparține poporului.

În realitate, suveranitatea statului a fost confiscată de partidul marxist, fiind utilizată în beneficiul conducătorilor comuniști. După

căderea „Cortinei de fier”, prăbușirea regiunilor politice socialiste și dezintegrarea U.R.S.S., în statele foste socialiste noile Constituții adoptate sau Constituțiile mai vechi revizuite, au consacrat poporul ca fiind depozitarul puterii politice, adică a suveranității.

* * * *

Instituția politico-juridică a suveranității, alcătuită din **supremație** și **independență**, pare a trece prin multiple transformări ca urmare accentuării procesului de globalizare/mondializare și datorită edificării marilor ansambluri politico-etatice pe mapamond, adică a structurilor supraetactice de tipul Uniunii Europene sau de tipul Comunității Statelor Independente.

Noile teorii apărute relative la cedarea parțială de suveranitate, par a pune în discuție suveranitatea statelor lumii. Se discută, din ce în ce mai des, despre căderea în desuetudine a suveranității; despre faptul că statele ar beneficia de **competențe** și nu de suveranitate; despre suveranitatea limitată etc.

Faptul că normele dreptului Internațional Public se impun statelor nu reprezintă o diluare a suveranității acestora în condițiile în care normele de drept internațional public au natură contractuală.

Statele, în suveranitatea lor, pot accepta sau nu să încheie sau să ratifice unele convenții internaționale. Chiar și partea **Dreptului imperativ – Jus cogens** din Dreptul Internațional Public s-a format prin acceptarea acestor norme, de regulă cutumiară, de către majoritatea statelor suverane.

Oricât ar părea de demonetizată teoria suveranității noi considerăm că ea reprezintă o teză viabilă care, transpusă în practică, conferă stabilitate statelor, privite ca subiecte de drept internațional public și nu împieteză cu nimic asupra relațiilor internaționale promovate în statele lumii.

Tendința actuală de înlăturare a statului național conjugată cu eforturile depuse pentru redimensionarea și refundamentarea suveranității au ca scop schimbarea, din temelii, a viziunii despre politica internațională.

Topirea treptată a suveranității statelor în beneficiul marilor structuri suprastatale precum și reducerea semnificației statului național au rolul creării unei noi ordini mondiale.

*

*

*

Noi suntem partizanii statului național sau a suveranității înțelese în mod clasic dar trebuie să deslușim necesitatea inhibării teoriilor statal-naționale și a celor despre suveranitate, fundamentate pe concepțiile tradiționale.

Depart de noi gândul de a încerca să negăm noile concepții apărute cu privire la suveranitate dar ni se pare că este greu *să asimilezi suveranitatea cu o competență*. Competențe au organele statului, „puterile” constituite în stat, competențe au instanțele judecătorești care alcătuiesc autoritatea judecătorească.

Statul dispune de **suveranitate**: de **supremație** în interiorul granițelor și de **independență** în raport cu celelalte subiecte de drept internațional public. **Supremația** determină imposibilitatea egalării forței materiale de constrângere de către orice altă forță aflată pe teritoriul statului respectiv. Desigur, este vorba de forța materială de constrângere cu caracter etatic.

Independența se referă la poziția de neatârnamare a țării față de o altă putere de stat. Entitățile etatice se comportă în cadrul relațiilor internaționale în mod liber, adoptând direcții de politică externă fără nici un fel de constrângere. Desigur, **independența** se reliefează și în raport de organizațiile internaționale interguvernamentale sau față de structurile suprastatale.

Pot fi considerate aceste caracteristici ale **suveranității**, ale laturilor sale componente: latura așa-zis internă a suveranității (supremația) și latura așa-zis externă a suveranității (independența) ca fiind identice sau doar asimilabile cu **potențialele competențe???**

Incidența Dreptului Internațional Public asupra **instituției „suveranității”** nu are nici pe departe rolul de a o submina ci, dimpotrivă, rolul de a o conserva, proteja și garanta.

Suveranitățile **fiind egale între ele** rezultă în mod logic faptul că în convențiile internaționale sau în organizațiile internaționale interguvernamentale voturile fiecăruia dintre state este egal, având aceeași valoare, cu votul oricărui alt stat.

Egalitatea suverană a statelor implică egalitatea voturilor și libertatea puterii de decizie, în privința fiecăruia dintre state.

Pentru ca regulile de drept internațional public să fie receptate ca veritabile norme juridice trebuie, în prealabil, receptat ***principiul unanimității***. Aceasta în sensul că nici o națiune mare, nici un stat puternic nu trebuie să aibă posibilitatea de a impune diverse obligații juridice în raport cu un stat mai slab, fără consimțământul acestuia din urmă. Aceasta tocmai în sensul protejării suveranității statului mai mic/slab și pentru a se evita disoluția acestei suveranități.

Din aceste considerente sintetic precizate anterior rezultă, fără putință de tăgadă, faptul că normele Dreptului Internațional Public protejează suveranitatea statelor, regularizând astfel comportamentele actorilor statali pe scena politică internațională.

Deși suveranitatea este recunoscută, protejată și garantată prin intermediul normelor juridice internaționale, aceasta nu se poate exercita neîngrădit, adică în mod absolut.

* Așa cum libertatea individului încetează atunci când prin conduita sa vatămă alte subiecte de drept, tot astfel libertatea statului implică și potențiala constrângere juridică.

Statul este responsabil pentru acțiunile/inacțiunile sale ori pentru cele ale subiecților săi oficiali. El nu se poate sustrage obligațiilor motivând că este suveran sau că executarea îndatoririlor și asumarea responsabilităților îi pot afecta suveranitatea.

* Egalitatea în drepturi și îndatoriri a statelor este un principiu al Dreptului Internațional Public menit să sublinieze poziția de egalitate juridică a actorilor etatici pe arena internațională.

În realitate, pot exista multe inegalități între state prin asumarea unor obligații juridice sau, după caz, prin impunerea unor astfel de obligații. Statele înfrânte în războaie sunt obligate la despăgubiri către puterile învingătoare, fără să fie efectiv afectată suveranitatea statelor învinse.

Dacă un stat își asumă pe cale convențională anumite obligații în raport cu alt/alte stat/state nu se poate discuta, sub nici o formă, despre afectarea suveranității, ca urmare a executării îndatoririlor respective. Executarea obligațiilor asumate cu bună credință de către un stat nu poate pune în discuție afectarea în vreun fel a suveranității acestuia.

* Posibila inegalitate între state nu afectează suveranitatea, sub aspect juridic. Un grad de dependență a unui stat față de alt stat sau în raport cu alte state, dependență materializată sub aspect economic, politic, militar sau tehnologic, nu conduce la pierderea suveranității de către statul asistat.

În esență, suveranitatea subzistă în condițiile în care statul are capacitatea de a adopta și promulga normele juridice și de a asigura executarea lor. Inegalitatea faptică dintre state nu alterează, în principiu, suveranitatea statului mai slab sau mai mic.

Dacă în ipoteza posibilei inegalități între state nu se pierde suveranitatea de către nici una dintre entitățile etatice, atunci se pune o întrebare simplă dar deosebit de relevantă și cu profunde semnificații: Când un stat își pierde suveranitatea?? Care este

distincția dintre dependență reală între state când suveranitatea se prezervă și ipotezele pierderii suveranității??

Dacă suveranitatea, empiric vorbind, constă în prerogativa statului de a crea Dreptul obiectiv (pozitiv) și de a-l impune pe teritoriul său înseamnă că aceasta se pierde când legislația este adoptată și impusă de o altă structură etatică și când executarea legilor este supravegheată și îndeplinită de autoritățile altui stat.

* Există posibilitatea ca guvernul unui stat să adopte legile și să asigure punerea lor în aplicare pentru teritoriul unui alt stat. Practic, autoritatea guvernamentală din primul stat este înlocuită de autoritatea guvernamentală din al doilea stat. Deși guvernul din primul stat poate subzista el este doar „marionetă”, iar funcțiile de conducere ale societății și a statului i-au fost luate sau au fost cedate de el în mod forțat sau benevol.

* Există, de asemenea, posibilitatea ca un stat să transfere altui stat *întreaga autoritate de validare în privința adoptării și aplicării normelor juridice*.² Adică, autoritățile celui de-al doilea stat se pot opune oricărui act normativ creat ori sancționat de autoritățile din primul stat. În această situație guvernul primului stat este funcțional elaborând și aplicând legislația celui stat dar nu mai beneficiază de supremație. Aceasta întrucât *autoritatea supremă* pe teritoriul primului stat este reprezentată de guvernul celui de-al doilea stat. Rezultă că guvernul celui de-al doilea stat este suveran de

² Prin „guvern” înțelegem aici totalitatea autorităților publice din: „puterea” legislativă; „puterea” executivă și chiar din „puterea” judecătorească

teritoriul primului stat, deși există și guvernul primului stat, însă existența acestui din urmă guvern nu întrunește atributul suveranității.

2. Dreptul Internațional Public – între suveranitate de stat și Politica Internațională

Se pune firesc întrebarea: de ce Dreptul Internațional Public este un „intermediar” fiind așezat între suveranitatea de stat și Politica Internațională?? Despre corelația suveranității cu Dreptul Internațional Public am făcut precizări la pct.1. În legătură cu raportul dintre Dreptul Internațional Public și Politica Internațională punctăm următoarele chestiuni teoretice:

Dreptul Internațional Public reprezintă mijlocul juridic fundamental prin intermediul căruia se realizează politica internațională.

Așa fiind credem că Dreptul Internațional Public corelează, articulează instituția suveranității statelor lumii cu Politica Internațională. Acesta stabilește o serie de reguli, cutumiare sau convenționale, prin intermediul cărora **statele suverane** se manifestă în politica internațională.

Îndeobște se afirmă că Dreptul Internațional Public a apărut, ca sistem modern între Evul Mediu și Epoca Modernă. Istoria lui este

însă mult mai veche fiind recunoscut încă din epoca romană, sub denumirea de „*jus gentium*”.

Din osmoza specifică epocii medievale, concretizată în fărmicere teritorial-politică, s-a trecut la puterea unică a monarhului. Centralizarea statelor și apariția monarhiilor absolute au generat ***cristalizarea statelor suverane***. Dar aceste entități etatice suverane constituiau lumea politică și, ca atare, realitatea obiectivă a impus adoptarea pe cale cutumiară a unor norme juridice care să reglementeze și să regularizeze raporturile dintre ele.

Nașterea Dreptului Internațional modern are și o dată convențională – anul 1648 – când a fost încheiat Tratatul de pace de la Westphalia. Codificarea clasică a dreptului Internațional s-a realizat de către Hugo Grotius, prin publicarea lucrării „Despre dreptul războiului și păcii”, în anul 1628. În secolele următoare, al XVIII-lea și mai ales al XIX-lea, au fost semnate o multitudine de ***tratate internaționale*** și au apărut ***organizațiile internaționale interguvernamentale*** în cadrul relațiilor internaționale.

În evoluția sa, timp de patru secole, Dreptul Internațional nu a creat o societate politică internațională ideală. Dimpotrivă, când normele dreptului internațional au fost ignorate, încălcate, neexecutate total sau parțial, datorită concursului de împrejurări sau datorită voinței „marilor puteri”, a fost relevată ***starea imperfectă*** din politica internațională. Cu toate acestea nimeni nu poate nega locul și rolul Dreptului Internațional ***de reglare, coordonare și regularizare*** a suveranităților (a statelor), în Relațiile Internaționale.

Eficiența Dreptului Internațional este mai redusă decât eficacitatea ***Dreptului Intern sau Național***. Cum se explică această situație??

Explicația rezidă în faptul că puterea politică este suverană, impunând voința sa tuturor subiectelor de drept de pe teritoriul unui stat. Normele juridice interne, naționale sunt edictate de organele competente ale statului iar ele se impun membrilor societății, fie din convingere, fie de teamă, fie prin mijlocirea forței coercitive a statului respectiv. În Dreptul Internațional, pe scena internațional-politică actorii sunt ***statele***, titulare ale suveranității națiunilor organizate etatic. Ca atare, în dreptul intern Dreptul este stabilit și impus de guvernanți și de ceilalți agenți ai statului, pe când în Dreptul Internațional normele juridice sunt rezultatul compromisurilor, a negocierilor dintre state suverane și a raportului de forțe dintre entitățile etatice.

Compromisul și negocierea constituie proba concludentă a existenței unor ***interese comune*** în privința statelor iar ***raportul de forțe***, fundamentat pe distribuția de putere, este specific ***balanței de putere*** din Relațiile internaționale.

Dreptul Internațional fiind un drept fundamentat pe cooperare, puternic descentralizat, nu își are originea în voința unei suveranități, a unei puteri politice sau a unei instituții ci își trage seva tocmai din congruența voinței statelor, din manifestarea comună a suveranităților. De aceea în cadrul acestei părți a volumului ne

interesează chiar modalitatea prin care forțele sociale obiective, oglindite în statele suverane, modelează Dreptul Internațional.

Rezultatul acțiunii forțelor sociale obiective, materiale, legice în arena internațională, a acțiunii de distribuție a puterii între statele suverane este reliefat în instituția „*balanței de putere*”.

Noi apreciem că pentru a înțelege rolul Dreptului Internațional, prin raportare la suveranitate și la Relațiile Internaționale, trebuie să analizăm „*balanța de putere*”.

Această instituție a Politicii Internaționale va forma obiectul unui titlu aparte și, de aceea, ne vom referi, în continuare, la *două funcții esențiale* ale Dreptului Internațional, respectiv: *funcția legislativă* și *funcția judecătorească*.

Funcția legislativă

Caracterul descentralizat al Dreptului Internațional are ca principal efect inexistența unei autorități care să elaboreze normele acestei ramuri de drept.

Cu excepția unor reguli considerate absolut necesare pentru însăși existența scenei internațional-politice, restul normelor juridice sunt elaborate de către stat, îndeosebi *prin încheierea tratatelor internaționale*.

De principiu, tratatele internaționale încheiate și ratificate au efect între părțile contractante la încheierea actului juridic bilateral/multilateral internațional.

Desigur, încheierea actelor juridice internaționale se realizează datorită necesității colaborării statelor, iar la baza acestor acte stă acordul mutual al statelor participante.

Deci, în Dreptul Internațional Public chiar **statele** sunt cele care legiferează.

Deoarece principalele subiecte de drept internațional – statele – au interese atât convergente cât și divergente, documentele internaționale cu caracter juridic sunt uneori ambigue. Această formă de redactare, extrem de vagă și de generală, a fost necesară pentru ca quasi-majoritatea statelor să semneze și să ratifice actul juridic internațional.

Tot statele sunt cele care interpretează textele din normele Dreptului Internațional. Astfel, se ajung la interpretări divergente, practic, la o diversitate de interpretări juridice, efect al pluralității statelor pe scena internațional-politică.

O altă chestiune se referă la posibilitatea ca un tratat internațional să conțină și norme juridice invalide, pentru care statele semnatare să nu poată fi în nici un mod constrânse la executare. Regulile războiului maritim au fost frecvent încălcate în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Tot în perioada amintită statele beligerante au practicat bombardarea sistematică a zonelor civile, justificând aceste acte pe rațiuni militare. Credem că, în asemenea ipoteze, normele juridice internaționale au rămas valabile, statele puternice încălcându-le premeditat, în scopul demoralizării și a distrugerii adversarului. Iar în privința învingătorilor nimeni nu îi

putea trage la răspundere pentru încălcarea normelor juridice internaționale.

Funcția judecătorească

În Dreptul Internațional Public funcția judecătorească este fundamentată pe voința statelor de a supune eventualele diferende dintre ele: concilierii, arbitrajului sau altei forme de adjudicare.

Statele trebuie să convină asupra: obiectului arbitrajului; tribunalului sau chiar a membrilor acestuia; a acordului de acceptare a executării sentinței. Orice rezervă a unui stat conduce la imposibilitatea: realizării unui arbitraj, a adjudecării sau a executării a ceea ce tribunalul sau arbitrii a/au hotărât.

În privința arbitrajului internațional apreciem că el se fundamentează **pe un acord general** în sensul că diferendul respectiv poate fi supus arbitrajului. Apoi este necesar **un acord specific** între părțile implicate prin care acestea încadrează „speța” între cele ce pot fi supuse arbitrajului potrivit acordului general. Este necesar, în principiu, și un acord relativ la stabilirea jurisdicției pentru realizarea arbitrajului asupra „speței”.

În privința **tribunalelor internaționale** facem următoarele succinte precizări:

În anul 1920 a fost înființată Curtea Internațională Permanentă de Justiție.

Până în anul 1920 nu exista o organizație jurisdicțională internațională, diferendele între state fiind „arbitrate” de o persoană

fizică influență sau de un grup de persoane fizice. În privința Curții Permanente de Arbitraj creată în temeiul Convențiilor de la Haga privind rezolvarea pașnică a disputelor internaționale, din anii 1899 și 1907, doctrina juridică internațională a statuat că această „Curte” nu era un veritabil organ judecătoresc. Ea permiterea statelor ***selectarea judecătorilor*** pentru a forma un tribunal internațional și, de asemenea, această instituție ***nu avea un caracter permanent***.

Curtea Internațională de Justiție a succedat Curții Internaționale Permanente de Justiție.

Tendința statelor, fără îndoială, a fost aceea de a se perpetua o justiție internațională descentralizată, cu păstrarea privilegiului de a alege judecătorii cauzei pendinte. De asemenea, statele au dorit să aibă judecători dintre proprii lor cetățeni în cadrul tribunalului internațional.

Curtea Internațională Permanentă de Justiție și mai ales succesoarea sa Curtea Internațională de Justiție au rezolvat aceste chestiuni stabilindu-se că, din componența Curții nu pot face parte doi cetățeni ai aceluiași stat, precum și necesitatea reprezentării echitabile a principalelor sisteme de drept de pe mapamond.

Curtea internațională de Justiție reprezintă principala instituție de jurisdicție internațională. Judecătorii Curții sunt aleși pentru un mandat de 9 ani dar instituția jurisdicțională fiind permanentă se asigură, practic, dezvoltarea unei tradiții juridice, ***materializată în precedentul judiciar al Curții***.

În privința *efectelor deciziilor tribunalelor internaționale* sunt de remarcat unele chestiuni. Astfel, deciziile Curții Internaționale de Justiție sunt obligatorii doar pentru părțile litigante, adică pentru statele participante, și numai în privința speței respective.

Așa fiind, teoretic, în jurisdicția internațională nu se aplică precedentul judiciar precum în Marea Britanie sau S.U.A.. Curtea valorifică precedentul judiciar deși nu este obligată să procedeze astfel în activitatea practică de soluționare a diferendelor internaționale.

*

*

*

IV. Balanța de putere

1. „Balanța de putere” = echilibrul puterii;

2. Modelele balanței de putere;

3. Balansarea puterii – metode de realizare: divizarea și supunerea puterilor; compensațiile teritoriale pentru realizarea echilibrului; înarmarea; alianțele;

4. Custodele balanței de putere;

5. Structura balanței de putere;

6. Evaluarea balanței de putere.

1. „Balanța de putere” = echilibrul puterii;

În capitolul anterior am precizat că *balanța de putere* reprezintă rezultatul acțiunii forțelor sociale obiective, materiale, legice în arena internațională. Ea constituie, practic, rezultatul acțiunii de distribuire a puterii între statele suverane.

Dar ce reprezintă, în general, balanța de putere?? Reprezintă *un echilibru* care are tendința de a se perpetua în timp. Dacă starea de echilibru este tulburată prin intervenirea unor factori exteriori atunci sistemul astfel dezechilibrat tinde să revină la starea de echilibru pe care a cunoscut-o înainte sau, dimpotrivă, să constituie o nouă stare de echilibru.

Balanța de putere privită *în orice mecanism social* presupune existența unor entități sociale care formează un sistem iar aceste entități utilizează *balanța de putere ca o necesitate obiectivă* tocmai pentru a se evita o entitate în dauna celorlalte entități.

În politica internă se regăsește starea de echilibru concretizată în balanța de putere în mod de distribuire, de partajare a funcțiilor statale.

Astfel, cele trei „puteri” etatice: legislativă, executivă și judecătorească au atribuții distincte deși sursa lor originară o reprezintă *puterea de stat*, care este o putere unică. Cele trei „puteri” deși separate trebuie să colaboreze între ele în acest mod menținându-se echilibrul între acestea. Rolul principiului separației și echilibrului puterilor în stat, scopul consacării acestuia, este tocmai

realizarea separației funcțiilor etatice în așa fel încât nici una dintre cele trei „puteri” să nu capete preponderență în raport cu celelalte.

Tot echilibrul puterii este urmărit în **statele federative** prin partajarea competențelor între **autoritățile federale** și **autoritățile statelor federate**, adică ale statelor componente ale federației.

Din acest punct de vedere balanța de putere între „puterile” etatice este instituționalizată prin Legile fundamentale ale statelor, prin Constituțiile acestora.

Și procedeul creării și aplicării legislației, a Dreptului pozitiv (obiectiv), este tot **o balanță de putere**. Astfel, membrii societății, având interese antagonice, au căzut de acord să se supună legilor. În această situație legislația statului devine practic custodele balanței de putere cu rolul de a prezerva echilibrul în cadrul societății.

2. Modelele balanței de putere

Sunt **două modele** de funcționare a balanței de putere care pornesc de la realitatea pluralității de state pe scena internațional-politică și de la faptul veridic al antagonismului dintre aceste state. Deci la fundamentul balanței de putere este așezată **lupta contrariilor, a contradicțiilor**, lege primordială, obiectivă, a Universului. Cele două modele sunt: **modelul opoziției directe** și **modelul competenței**.

Modelul opoziției directe – este identificat atunci când fiecare dintre cele două state oponente dorește să impună în celălalt stat propria sa politică.

Două state imperialiste doresc reciproc și simultan să-și influențeze deciziile politice. În timp ce strategia primului dintre state se raportează la sporirea influenței și a prestigiului în raport cu al doilea stat, în așa fel încât să își sporească puterea în relația directă dintre cele două state, al doilea stat trebuie să reziste presiunilor dar și să promoveze propria sa politică de sporire a puterii în așa fel încât să influențeze deciziile politice ale primului stat.

Opoziția directă reprezintă un model al balanței de putere în care fiecare dintre state se bazează pe propria sa forță. Este utilizată în scopul eliberării unui stat de sub influența sau dominația altui stat.

În cadrul acestei metode unul dintre state își va spori puterea câștigând un avantaj categoric față de celălalt stat. Statul mai slab se poate supune sau poate fi constrâns la supunere pe calea armelor. La fel de adevărat este și faptul că cele două state pot renunța la modelul opoziției directe atunci când dominarea unuia asupra celuilalt nu ar mai constitui un avantaj plauzibil în politica internațională.

Modelul competiției – este al doilea model prin care se concretizează balanța de putere. El implică existența unui stat care intenționează să domine un terț stat, dar există opoziția unui al doilea stat, care este o putere sensibil egală în raport cu primul stat.

Efectul balanței de putere în modelul competiției rezidă în prezervarea independenței statului terț. Aceasta deoarece primele

două state, fiind puternice și cu tendințe imperialiste, se anihilează reciproc. Dacă statul al doilea promovează o politică de statu-quo în timp ce doar primul stat este imperialist, *statul terț prezervă independența sa*.

Este „jocul politic” făcut de Alexandru cel Bun, domnitorul Țării Românești a Moldovei între Regatul Polon și Regatul Maghiar sau „jocurile” făcute de micile state germane între Prusia și Austria, până în anul 1866.

Unele state mici au prezervat independența lor tocmai datorită balanței de putere sau din cauza preeminenței unei puteri protectoare asupra lor.

Statele așa-zise „tampon” își datorează existența balanțelor de putere.

Din această perspectivă trebuie privită conservarea statalității Țărilor Române, între Imperiul Otoman, Imperiul Rus (Țarist) și Imperiul Habsburgic (Austriac) – devenit după anul 1867 Imperiul Austro-Ungar.

State „tampon” au fost și fostele state socialiste din Europa de Est și Centrală, în raport cu U.R.S.S..

3. Balansarea puterii – metode de realizare: divizarea și supunerea puterilor; compensațiile teritoriale pentru realizarea echilibrului; înarmarea; alianțele

* Divizarea și supunerea puterilor

Se realizează prin trădare, spionaj, impunerea unor obligații exacerbate prin diferitele tratate, inclusiv prin tratatele de pace, provocarea de războaie sau de revoluții.

Divizarea Europei a constituit strategia fostei Uniuni Sovietice, după cum împiedicarea unificării Germaniei a reprezentat, în esență, aplicarea acestei metode. Un principiu vechi rămas de la romani aplicabil în politica din toate timpurile – atât în cea națională cât și în cea internațională – spune că preeminența se obține prin dezbinare și dominare. Din secolul al XVII-lea și până în 1945 Franța a promovat o politică de dezbinare la adresa Germaniei în scopul prevenirii potențialei unificări a statulețelor din Imperiul Romano-German și, mai apoi, pentru a ține în șah Imperiul German și scopul ca acesta să nu ajungă prima putere politică a Europei.

* Compensațiile teritoriale – constituie o metodă a balanței de putere utilizată în perioada medievală în politica europeană. Amintim, în acest context, divizarea posesiunilor spaniole, din Europa și din colonii, între Casa de Habsburg și Casa de Bourbon, prin Tratatul încheiat la Utrecht, în anul 1713.

Împărțirile succesive ale Poloniei din anul 1772; 1793 și 1795 între Rusia, Austria și Prusia s-au fundamentat pe metoda compensațiilor teritoriale în vederea asigurării balanței europene de putere.

Aceste partajări s-au efectuat cu deosebită grijă pentru a nu fi afectat echilibrul dintre puteri.

Bucățile achiziționate trebuiau să fie complet egale atât ca proporție teritorială dar și în ceea ce privește calitatea și resursele minerale aflate pe teritoriul respectiv.

*** Înarmarea**

Ca metodă de realizare și de preservare a balanței de putere, **înarmarea** reprezintă un mijloc esențial.

Un stat înțelege să țină pasul în cursa înarmărilor cu un alt stat, dorind chiar să depășească cantitatea de armament și calitatea armamentului celui de-al doilea stat.

O cursă a înarmărilor între aceste state determină o multitudine de cheltuieli din veniturile celor două state.

Aici se poate înscrie rivalitatea dintre armatele germană și franceză sau spiritul concurențial promovat de rivalitatea germano-britanică în privința marinei militare. Desigur, cele două exemple se referă la perioada antebelică (dinaintea Primului Război Mondial).

Balanța de putere se poate menține prin această metodă utilizând și **dezarmarea**, în aceeași proporție, a puterilor.

* Alianțele – reprezintă metoda cea mai frecvent utilizată pentru preservarea balanței de putere.

Politica alianțelor are ca scop adăugarea puterilor altor state sau, dimpotrivă, împiedicarea adversarului să își sporească în acest mod capacitățile.

În „jocurile” politice internaționale alianțele apar pentru realizarea dominației sau pentru contracararea acesteia, fiind practic o chestiune de eficiență politică.

Astfel, gruparea statelor din Primul Război Mondial a pornit, în principal, de la rivalitatea dintre Rusia și Austria – pe de o parte – și rivalitatea dintre Germania și Franța – pe de altă parte. Și mai interesantă apare situația din a doua conflagrație mondială.

Germania și U.R.S.S., au devenit după 23.08.1939 state, dacă nu aliate, cel puțin cu puncte de interes convergente.

Ambele atacă Polonia și o împart, în septembrie 1939, dar aceasta nu împiedică alianța sovieto-americană împotriva Axei și a sateliților acesteia.

Alianțe pot fi stabilite și între un stat puternic și state mai mici în scopul protejării acestora din urmă: alianța dintre S.U.A. și Coreea de Sud; alianța dintre S.U.A. și Pakistan etc. Acest tip de alianțe întăresc poziția în zona geografică respectivă a marii puteri (superputere în cazurile exemplificate) și conferă securitate statului mai slab, care este protejat.

Alianța americano-britanică din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial pornea de la interesul comun al înfrângerii național-

socialismului german. Însă, pe termen mai lung, Statele Unite au transformat Marea Britanie într-un stat quasi-dependent. Pierderea coloniilor și cedarea punctelor strategice, maritime către S.U.A. au determinat Regatul Unit să adopte o politică de strânsă colaborare, am spune noi chiar de subordonare, în raport cu S.U.A. și, în general, față de interesele americane.

Fără îndoială, o alianță politico-militară puternică determină o dominație pe plan mondial. Dominația se reliefează sub aspect: militar, politic, tehnologic, economic, etc.

Alianțele instituite de-a lungul istoriei politice a statelor între un grup de state și un mare imperiu aveau drept scop instituirea Imperiului Universal sau Mondial.

Spre exemplu, alianțele între diferitele regate elenistice și Imperiul Roman consolida poziția acestuia din urmă ca fiind Stat Universal în Europa, Orientul Apropiat și Nordul Africii.

Alianțele realizate de diferitele regate barbare cu Imperiul Roman de Răsărit întăreau convingerea că bazileii romano-bizantini sunt împărații întregii lumi.

Alianțele dintre Franța și Imperiul Otoman, împotriva Imperiului Romano-German, indică – în opinia noastră – **tendințe de receptare a monarhiei universale** proclamată de sfântul împărat roman de neam germanic dar pretinsă și de sultanul otoman.

În a doua conflagrație mondială, S.U.A., Regatul Britanic și U.R.S.S. au luptat împotriva naționalismului german, nipon și italian, iar după 1945 statele vestice au „luptat” activ în cadrul „războiului

rece” pentru îndiguirea U.R.S.S., adică pentru stoparea tendințelor expansioniste și hegemonice a acestei noi superputeri planetare.

Însă cel mai des, se întâlnește în istoria politicii internaționale lupta dintre alianțele diferite, cunoscută sub denumirea *de lupta dintre „alianțe” și „contra-alianțe”*.

Sistemul alianțe – contra-alianțe

Teoretic, după Primul Război Mondial, înființarea Ligii Națiunilor a înlocuit sistemul alianțelor și a contra-alianțelor deși, în realitate, balanța de putere nu a fost abolită ci doar reafirmată.

Franța a întreținut alianțe durabile cu statele centrale și est-europene: România, Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia. În anul 1935 a fost parafată o alianță sovieto-franceză. Ca urmare a acestui fapt, în anul 1936, a fost formată o contra-alianță, împotriva sistemului de alianțe elaborat de francezi, având în componență: Germania, Italia și Imperiul Nipon (Japonia). Această contra-alianță a fost denumită Axa. Dacă menținerea statu-quoului, consacrat prin Tratatul de la Versailles, contra-alianța reprezentată de Axă lupta pentru revizuirea tratatelor de pace încheiate după Primul Război Mondial, situându-se pe o poziție revanșardă, imperialistă.

Un alt exemplu este reprezentat de alianțele formate înaintea Primului Război Mondial.

Tripla înțelegere – Antanta – compusă din Rusia, Franța și Marea Britanie se afla într-o poziție de echilibru în raport cu Tripla Alianță, formată din Germania, Austro-Ungaria și Italia, fapt ce a determinat dorința Imperiului Austro-Ungar de a obține un avantaj, în zona balcanică, pe seama Serbiei. Reacția Rusiei în favoarea Serbiei s-a datorat tocmai necesității de conservare a posibilului avantaj obținut de Imperiul Țarist prin ascendența sa asupra Serbiei.

Dorința de obținere a unui ascendent în Balcani și deci de a înclina balanța de putere a determinat sprijinirea Austro-Ungariei de către Germania dar și sprijinirea Rusiei de către Franța.

Tot în scopul conservării echilibrului de putere a fost declanșat și Războiul Crimeii din anii 1854-1856 când s-a format o alianță din Marea Britanie, Imperiul Otoman și Franța împotriva Rusiei. Aici contra-alianța era formată din Imperiul Țarist, deci nu era propriu-zis o contra-alianță, dar trebuie scos în evidență dorința puterilor europene apusene de a menține Imperiul Otoman, aflat în disoluție, în scopul prezervării balanței de putere din Europa.

La fel și Războaiele balcanice din 1912-1913, când s-a pus problema ca nici unul dintre statele balcanice să nu obțină o putere preeminentă în raport cu celelalte state. Pacea de la București, încheiată în iulie 1913, tempera pretențiile exagerate ale Bulgariei, realizându-se chiar și compensații teritoriale pe seama statului bulgar, din dorința de a-i reduce potențialul de dominare în Peninsula Balcanică. Cu acel prilej România dobânda Sudul Dobrogei – Cadrilaterul, în care au fost organizate județele Durostor și Caliacra.

4. Custodele balanței de putere

Dacă, de principiu, între alianță și contra-alianță nu se interpune o altă entitate statală sau supraetatică sunt și situații în care între cele două „tabere” se interpune un custode al balanței de putere, cu rol de echilibrator. De regulă cel ce face echilibrul între alianță și contra-alianță nu dorește obținerea de foloase pentru sine, în mod direct. Mai curând acest custode dorește să prezerve balanța de putere. În acest scop **puterea echilibratoare** va pendula de o parte și de alta a balanței, în scopul conservării echilibrului.

Puterea echilibratoare în Europa a fost Marea Britanie. Regatul Unit a „jucat” acest rol între Franța și Austria, precum și între Franța și Spania. Anglia a fost „arbitrul” Europei în timpul Regelui Ludovic al XIV-lea al francezilor, timp de câteva secole fiind custodele balanței de putere în Europa.

Vreme de 350 de ani Anglia a „jucat” acest rol, devenind un factor mai mult decât hotărâtor în politica continental-europeană. Abia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea Regatul Unit a renunțat la tradiționalul său rol de putere echilibratoare pe continentul european.

În esență orice echilibrator al unei balanțe de putere trebuie să acorde sprijin alianței sau contra-alianței vădit mai slabă. Bineînțeles, puterea echilibratoare fiind detașată politic poate obține diferite profituri sau alte avantaje din partea grupului de state pentru care intervine (întotdeauna este vorba de grupul mai slab). De îndată

ce balanța de putere tinde să se răstoarne, custodele sprijină cealaltă parte a balanței de putere, asigurând astfel perpetuarea echilibrului.

Echilibratorul își conservă puterea, contribuind decisiv la divizarea forțelor între alianță și contra-alianță. Firesc, puterea echilibratoare reprezintă un factor determinant în politica internațională. Menționăm, spre exemplificare, rolul de primă putere economică, maritimă și militară deținut de Regatul Unit de-a lungul sec. al XIX-lea și în prima parte a sec. XX-lea (până la 1914-1918).

Statul aflat *în poziția de echilibrator* ocupă o poziție deosebită, esențială în cadrul balanței de putere fiindcă de atitudine pe care o adoptă depinde rezultatul conflictului dintre puteri (grupate, de regulă, în alianță și contra-alianță).

Fără îndoială, capacitatea unui stat de a determina echilibrarea unei balanțe de putere conferă acestuia un deosebit prestigiu pe scena internațional-politică a mapamondului.

5. Structura balanței de putere

Așa cum este greu de conceput un unic „sistem politic internațional” pentru epocile anterioare, desigur că nici balanța de putere nu este unică. Corect spus, este că pe lângă o balanță de putere dominantă există și balanțe de putere adiacente.

În sec. al XVI-lea, în Europa, balanța de putere fundamentală există între Imperiul Romano-German și Franța. A doua jumătate a

sec. al XVII-lea aduce cu sine generarea unei noi balanțe de putere între Suedia și statele riverane Mării Baltice.

O altă balanță de putere se manifestă chiar în inima Imperiului Romano-German prin antagonismul din Prusia și Austria. Această balanță a dispărut în urma războiului prusaco-austriac, din anul 1866, când Austria a fost exclusă din Confederația Germană. Vedem cum „coroana” se transferă, în centrul european, de la un stat la altul, de la Austria la Prusia. În sec. al XVIII-lea apar rivalitățile ruso-austro-turce dar și rivalitățile ruso-austro-prusace, care determină cele trei împărțiri ale Poloniei.

Sec. al XIX-lea reînvie cu tărie rivalitatea turco-austriaco-rusă, fapt ce determină încheierea unor tratate de către Sublima Poartă Otomană cu Prusia pentru a tempera atitudinile ostile adoptate de Rusia și de Austria.

În interiorul Confederației Germane, din timpul lui Frederic cel Mare și până la războiul austro-prusac din anul 1866, balanța de putere concretizată între Prusia și Austria a generat perpetuarea libertății membrilor Confederației, adică a stătuțelor germane.

După înlăturarea Austriei din Confederația Germană, în anul 1866, nu mai exista o putere care să echilibreze la nivelul confederat puterea Prusiei. Așa fiind, stătuțele germane își pierd libertatea de acțiune și suveranitatea devenind, începând cu anul 1871, parte a Imperiului German, fundamentat de Prusia.

Dacă în anul 1866 Prusia și Austria ar fi fuzionat sau Austria ar fi devenit dependentă de Prusia atunci viitorul Imperiu German ar

fi cuprins și teritoriul Imperiului Habsburgic??? S-ar fi opus statele europene la o asemenea situație??? Desigur că da.

Dacă numai Imperiul German a avut aptitudinea de a distruge echilibrul european, lucru resimțit în mod special de Franța, în mod sigur celelalte puteri europene s-ar fi opus la extinderea Germaniei și asupra Imperiului Austriac. Imperiul German devenind prima putere dominantă în Europa continentală, celelalte puteri fiind concentrate și extrem de atente în privința asigurării și garantării independenței Austriei în raport cu Prusia/Germania. Și să nu uităm că în acea perioadă – 1866-1871 – și cu reverberațiile până la 1914, Austria însăși reprezenta un Imperiu extrem de întins în Europa centrală și sud-estică!!! După Primul Război Mondial învingătorii s-au asigurat că noul stat austriac nu va încerca să fuzioneze cu Germania, ceea ce s-a și întâmplat în timpul cancelarului german Adolf Hitler. „De ceea ce te temi, de aceea nu scapi” spune un proverb străvechi.

Și totuși istoria Imperiului Romano-German a fost până la 1866 concentrată în Austria. În fața prinților tot mai independenți, împăratul roman de neam germanic s-a retras pe propriile sale domenii, fondând așa-zisul Imperiu Austriac. Dar Imperiul Habsburgic, după denumirea dinastiei conducătoare, constituia „inima” Imperiului Romano-German, în jurul căreia gravitau toate stăruțele germane, cel puțin până la 1866. Poate excluderea Austriei din Confederația Germană, tot la 1866, a reprezentat un act

pripit speculat ulterior de marile puteri europene îngrozite de ascensiunea noii Germanii.

Oricum, nu considerente politice, strategice sau economice pot diviza o națiune. Austria este și va rămâne o „inimă” a Germaniei alături de Prusia, cealaltă „inimă”!!! Austria, în limitele teritoriale actuale, este un land german, o marcă de est (sau de sud-est) a Germaniei.

*

*

*

Principala mutație în structura balanțelor de putere s-a realizat prin sfârșitul „eurocentrismului”, adică sfârșitul dominației europene asupra lumii.

Această mutație s-a realizat la sfârșitul Primului Război Mondial concomitent cu „detronarea” Regatului Unit din postura de primă putere mondială. Titlul va trece asupra S.U.A. care însă va adopta o poziție de izolaționism.

Al Doilea Război Mondial va pecetlui soarta Europei, în sensul că „puterile europene”, sleite de război vor deveni, toate, puteri de mână a doua. Echilibrul de putere se va transfera asupra a două superputeri: S.U.A. și U.R.S.S..

Statele europene occidentale, foste mari puteri – Regatul Unit și Franța – vor pierde orice ascendent, devenind elemente în cadrul alianței capitaliste conduse de superputerea planetară S.U.A..

Statele est-europene vor fi plasate în zona de influență sovietică, făcând parte din contra-alianța dominată indiscutabil de superputerea planetară U.R.S.S..

Balanța de putere se manifestă, de acum înainte, exclusiv în condițiile duopolului S.U.A. – U.R.S.S..

Bătrâna Europă pierduse rolul conducător, balanța de putere europeană, inclusiv balanța de putere balcanică, devenind doar funcții sau simple locuri de operare a balanței globale de putere.

*

*

*

Căderea U.R.S.S., în 25.12.1991, și încetarea duopolului a determinat hegemonia pe planetă a unicei superputeri mondiale – Statele Unite ale Americii.

În viitor probabil că lumea internațional-politică va fi multipolară. Ascensiunea Republicii Populare Chineze, revigorarea R.F. Ruse, tentativele Uniunii Europene pe scena politică internațională prefigurează „**noi poli de putere**” pe mapamond.

6.Evaluarea balanței de putere

Sub aspect moral balanța de putere a determinat în Europa o competiție inter-statală plină de moderație. Cu excepția anilor 1800-1815, începând cu 1648 și până în 1933 aceasta reprezintă

caracteristica de bază a sistemului politic european. Indiferent de rezultatul confruntărilor, niciodată, în perioada menționată, nu s-a pus problema desființării a însăși balanței de putere, adică a actorilor statali sau a alianțelor care se aflau în „jocul” balanței.

Dacă începutul Relațiilor Internaționale moderne îl plasăm la sfârșitul Războiului European de Treizeci de Ani, adică în anul 1648, rezultă că politica balanței de putere, de-a lungul a trei veacuri și jumătate, a reușit să împiedice, în mod efectiv, orice încercare de dominare mondială.

Chiar și după 1945 afirmația noastră este valabilă deoarece existau două superputeri planetare – S.U.A. și U.R.S.S.. După anul 1991, într-adevăr balanței de putere specifică duopolului i-a succedat hegemonia, dominația mondială a unei singure superputeri planetare – S.U.A..

Politica balanței de putere nu se circumscrie categoric unor rigori științifice, identice cu cele din științele exacte. Ca orice concept sau instituție propriu științelor sociale (a științelor social-politice îndeosebi) balanța de putere nu poate fi cuprinsă în tipare predeterminate, standardizate și imuabile. Dimpotrivă, echilibrul puterii reprezintă, în primul rând, o chestiune de fler, o artă a politicianilor și a diplomaților.

Politica balanței de putere este o artă înșelătoare și speculativă. Ea nu poate asigura, cu certitudine, un avantaj unuia dintre „talgerele” balanței și, mai ales, nu îi poate conserva un avantaj dobândit, timp nelimitat.

Statele, alianțele și contra-alianțele înțeleg că balanța de putere constituie, de multe ori, opera unei conjuncturi politice sau manifestarea unei oportunități izvorâtă, de foarte multe ori, din interesele unor „mari puteri”.

„Balanța de putere” a asigurat de multe ori preservarea unor entități statale pe arena internațional-politică iar altele a determinat, este adevărat, dispariția unor state mici sau mijlocii de pe harta politică a lumii.

Acțiunile desfășurate de state sau de alianțele ori contra-alianțele politico-militare sunt de multe ori deficitare datorită lipsei de informații sau din cauza parvenirii unor informații incomplete. Iată spre exemplu: dacă Germania ar fi știut că în războiul purtat contra Franței și Prusiei, Marea Britanie se va alătura acestora din urmă, ar mai fi declanșat acest conflict?? (este vorba, desigur, de Primul Război Mondial). Sau atitudinea pasivă a Imperiului Nipon (Japonia) față de U.R.S.S. în timpul conflictului militar germano-sovietic, din cel de-Al Doilea Război Mondial. Asta în condițiile în care Japonia era membră a Axei, iar împotriva S.U.A., principalul inamic al Japoniei, Germania declarase război și lupta în mod efectiv!!!

Sub aspect ideologic politica balanței de putere a fost utilizată de statele imperialiste pentru a ascunde realele lor scopuri anexioniste. Și conducătorii britanici în războiul anglo-francez din 1756 (început) și cunoscut sub denumirea „Războiul de Șapte Ani” au încercat să argumenteze politica britanică invocând necesitatea

ocrotirii balanței europene de putere și Napoleon Bonaparte a respins condițiile de pace din anul 1813 și ultimatumul primit de la puterile aliate europene în numele realizării unui drept echilibru european. Statele lumii au recurs la „doctrina” balanței de putere, pe care au transformat-o într-o ideologie larg îmbrățișată în arena internațional-politică.

Scopul real al balanței de putere îl reprezintă realizarea echilibrului între state, între alianțe și contra-alianțe.

Scopul ideologiei fundamentată pe „balanța de putere” îl reprezintă dorința de dominare, de supunere și tendința tot mai accentuată a unor state de a promova politici imperialiste.

*

*

*

Acestea au fost câteva succinte considerații relative la „balanța de putere”, văzută ca un rezultat obiectiv pe scena politică internațională a unor forțe sociale, concretizate în: state; alianțe sau contra-alianțe. Am analizat succint, chestiuni relative la: modelele balanței de putere; metodele de realizare a acesteia; echilibratorul sau custodele balanței de putere; structura balanței de putere și, bineînțeles, evaluarea balanței de putere.

*

*

*

V. Sistemele politice internaționale. Succintă caracterizare

1. Sistemele și teoria politicii internaționale;
2. Ce reprezintă noțiunea de „sisteme internaționale” și de „sisteme politice internaționale”?
3. Originile sistemelor internaționale;
4. Sistemele anterioare înființării entităților etatice (din preistoria umanității);
5. Sistemele internaționale în istoria antică;
6. Sistemul internațional mondial – origine și evoluție;
7. Prezumtiva evoluție a sistemului internațional mondial contemporan;
8. Corelația dintre Istoria Universală și Teoria politicii internaționale.

*Din perspectiva Istoriei Universale;

*Din perspectiva teoriei politicii internaționale.

1. Sistemele și teoria politicii internaționale

În cadrul acestui capitol vom încerca să abordăm sistemele internaționale și, în mod deosebit, sistemele politice internaționale, din perspectivă istorică.

Pentru analiza sistemelor politice internaționale și a sistemelor internaționale, în general, vom apela la Istoria Universală și la Teoria Politicii Internaționale.

Desigur, expunerea nu se dorește nici pe departe o „Istorie a Relațiilor Internaționale” sau o „Istorie a Politicii Internaționale”. Dimpotrivă, Teoria Politicii Internaționale și a Istoriei Lumii ne vor ajuta în demersul nostru. Iar acest demers are drept scop analiza sistemelor politice internaționale.

Sistemul internațional presupune un ansamblu de entități cu caracter etatic sau quasi-etatic între care există multiple legături relativ durabile și identificabile. **Sistemul politic internațional** implică existența unor legături politico-diplomatice și militare, relativ durabile și identificabile, între entitățile etatice sau quasi-etatice care îl compun.

Dacă în Teoria politicii internaționale, în mod convențional, „punctul de pornire” îl reprezintă Tratatul de Pace de la Westphalia, din anul 1648, pentru analiza sistemelor politice internaționale este imperios necesar să urmărim cursul Istoriei Universale și astfel să începem expunerea noastră începând cu **Preistoria** și finalizând cu

potențiala evoluție a sistemului politic internațional mondial contemporan.

Sistemele internaționale vor fi analizate exclusiv sub aspect politico-diplomatic și militar și, de aceea, putem spune că în analiza de față ne preocupăm, în realitate, de **sistemele politice internaționale**.

Cei doi piloni fundamentali de analiză a sistemelor politice internaționale, respectiv **Istoria Umanității** și **Teoria Politicii Internaționale** ne vor ajuta să deslușim locul și rolul **sistemelor politice internaționale** în Istoria Universală, în Istoria Politicii Internaționale dar și în desfășurarea prezentă a Relațiilor Internaționale.

2. Ce reprezintă noțiunea de „sisteme internaționale” și de „sisteme politice internaționale”?

Definirea încercată de noi pentru sistemul internațional și pentru sistemul politic internațional a fost înserată la punctul anterior.

Aici ne interesează locul și rolul sistemelor internaționale în dezvoltarea social-politică a umanității.

Putem afirma că sistemul internațional constituie unul dintre fundamentele pe care se întemeiază Teoria Politicii Internaționale precum și un mod de analiză a istoriei politicii internaționale.

Sistemul politic internațional apare ca o grupare de state între care există diverse legături cu caracter politic, diplomatic sau militar.

Fundamentul sau mai exact elementul central al sistemului politic internațional îl reprezintă statele lumii. Și ne referim aici la **statele naționale** deoarece statele multinaționale pot fi considerate, ele însele, drept adevărate sisteme politice internaționale.

Într-o lucrare anterior publicată scriam despre distincția dintre istoria filosofică a lumii și istoria științifică a lumii.³

Știm deja că istoria și filosofia reprezintă armătura pe care se construiesc Științe Politice și Știința Politicii Internaționale. Dar perspectiva oarecum diferită de a percepe istoria, sub aspect filosofic sau sub aspect științific, nuanțează în mod evident și înțelegerea Politicii Internaționale și, mai ales, a sistemelor politice internaționale.

Interpretările cu caracter speculativ sunt proprii Istoriei filosofice universale în timp ce Istoria științifică universală se limitează exclusiv la datele științifice, dovedite în mod indubitabil.

Istoria științifică este „legea” acestei științe; istoria filosofică constituie retorica și estetica științei respective.

În Relațiile Internaționale ambele metode de analiză a Istoriei au valoarea lor dar în studiul de față vom utiliza Istoria sub aspect științific, fără denaturări romanțate.

³ Meditații filosofice, Editura StudIS, Iași, 2013, publicată în coautorat cu d-ra Emilia Mitrofan.

Sistemele politice internaționale reprezintă un concept științific, logico-rațional, menit să surprindă mai ales legăturile, corelațiile dintre state, sub aspect politico-militar și diplomatic. Deci nu interesează efectiv istoria statelor ci doar aceste corelații dintre ele, care le identifică ca adevărate entități ale sistemului. Este un alt mod de a privi Istoria Universală!!! Se analizează istoria sistemului problematizând asupra istoriei legăturilor dintre entitățile componente ale sistemului. Este aceasta o istorie științifică? Sau este o istorie speculativă.

Pentru că nu analizează statele ca atare și nu apelează exhaustiv la datele istorice analiza sistemelor politice internaționale este doar parțial o Istorie pozitivistă, științifică. Corelațiile dintre state depind de factorii obiectivi dar și subiectivi; între aceștia din urmă identificăm voința conducătorilor sau oportunitățile speculate de către state în favoarea lor. Atunci analiza sistemelor politice internaționale este practic o istorie speculativă, filosofică a lumii?? Parțial adevărat, în sensul că cel care analizează nu poate face orice fel de interpretare fiind ținut de datele istorice și de factorii obiectivi din cauzalitatea legăturilor interstatale.

Fiind o istorie pozitivistă și speculativă, totodată, analiza sistemului politic internațional nu trebuie să fie partizană. Aceasta în sensul că interpretările nu trebuie subordonate vreunei ideologii sau să servească scopurilor vreunui stat anume. Dimpotrivă, noi pornim de la premisa că toate statele, indiferent de capacitatea și de influența

lor, în trecut sau în prezent, nu reprezintă decât „roțițe” în mecanismul sistemului politic internațional.

În sfârșit, analiza noastră este din start incompletă întrucât noi nu vom surprinde decât corelațiile politico-diplomatico-militare dintre statele mapamondului. Ori, aspectele sociologice, economice, ambientale etc. vor rămâne cu totul în afara tratării. De aceea am subliniat că ne preocupăm de sistemul politic internațional și nu de sistemul internațional, în general. Corelația dintre sistemul internațional și sistemul politic internațional este de la genul proxim la diferența specifică.

Sistemul politic internațional este o parte componentă a sistemului internațional. Acea parte care surprinde aspectele politico-militare și diplomatice din cadrul relațiilor interstatuale.

3. Originile sistemelor internaționale

Sub aspect istoric originile sistemelor internaționale, inclusiv a sistemelor politice internaționale, se pierd în negura vremurilor. Ele își au izvorul în preistorie, înainte de apariția statelor antice. Aceasta dovedește, fără putință de tăgadă, faptul că elemente de Drept, Politică și de Politică Internațională existau anterior fondării statelor.

Din punct de vedere doctrinar originile instituției sistemelor internaționale și respectiv a subdomeniului sistemelor politice internaționale se regăsesc în Știința Internațional-Politică încă din

perioada imediat premergătoare Primului Război Mondial. Aceste concepte s-au impus din necesitatea politologilor internaționali de a determina sistemele și de a analiza corelațiile relativ durabile și identificabile dintre elementele acestora. Dacă analiza fundamentată pe sistemul politic internațional este aptă să răspundă la interogațiile legate de corelațiile dintre state și la interacțiunile dintre sistem și elementele sale componente este o chestiune care va rămâne, în continuare, viu dezbătută.

Oricum analiza sistemului politic internațional **poate** surprinde toate aceste chestiuni anterior enumerate.

4. Sistemele politice anterioare înființării entităților etatice **(din preistoria umanității)**

În volumul II al acestui tratat am analizat câteva aspecte legate de dezvoltarea umanității în Preistorie, în cadrul pct. IV: Politică și relații internaționale, partea finală. Spuneam atunci că inițial oamenii trăind solidar se situau pe poziții egalitare care abandonate fiind înlocuite cu raporturi inegalitare.

Raporturile de dependență și de supunere au luat naștere ca urmare a întăririi poziției dominante a conducătorilor în raport cu cei conduși.

Prezervarea pozițiilor inegalitare în cadrul comunităților umane s-a realizat prin intermediul „forței publice”, adică a autorității quasi-etatice.

Comparativ cu epocile organizării etatice (Antichitate, Evul Mediu, Epoca Modernă, Perioada Contemporană), Preistoria este mult mai vastă sub aspect cronologic. Practic, cu excepția ultimilor 5000-5500 de ani, totul aparține întinsei epoci a Preistoriei!!!

Desigur, existau și în preistorie sisteme politice doar că acestea nu erau „internaționale” și nici „interstatale”, în sensurile moderne ale cuvintelor. De aceea, la aceste sisteme politice le vom spune „**sisteme politice preistorice**”, adică sisteme politice aparținând preistoriei.

Sistemele politice preistorice se fundamentează – în lipsa statului, evident – pe cetele de culegători vânători, în care relațiile erau fundamentate pe principii egalitare. Sistemele politice preistorice s-au format prin stabilirea de contracte între cete, triburi sau uniuni de triburi, contracte materializate și permanentizate prin : oferirea de daruri, căsătorii etc. Prin căsătorie, spre exemplu, se stabileau relații de consangvinitate în două familii. Alianța dintre cele două familii avea un rol politic și economic.

Oferirea de daruri întreținea o punte de legătură socială, mai ales atunci când bunurile sunt găsite greu și sunt prețuite.

Pe măsura dezvoltării sociale apar regulile inegalitare iar vânătorii – culegători se sedentarizează organizându-se în triburi sedentare și în șeferii.

Triburile sedentare erau formate din **sate tribale** fondate prin principiile teritoriale și egalitariste. Când populația acestor sate s-a mărit excesiv relațiile egalitare s-au transformat în raporturi sociale

inegalitare. Raporturile egalitare sunt proprii unor structuri teritorial-populaționale reduse. Sporirea numărului populației satelor a determinat nu numai apariția inegalitarismului dar fenomenul roirii satului, când surplusul populațional părăsea satul și organiza, pe aceleași principii, un nou sat.

Sedentarizarea a fost necesară pentru ca oamenii să poată cultiva plantele și crește animalele domestice.

Șeferiile – implică o organizare tribală sedentară fondată pe principii inegalitare. În cadrul șeferiilor satele se află în relații ierarhice de autoritate – supunere. Fiecare sat este condus de un *șef* înrudit cu șeful de la nivelul ierarhic superior. Relațiile diplomatice puteau fi întreținute numai de șeful din vârful piramidei ierarhice.

Sub aspectul chestiunilor politico-militare reținem următoarele:

La triburile sedentare trebuie precizat că satele tribale s-au aflat, de la începuturi, într-un perpetuu conflict militar. Datorită structurii lor egalitare satele tribale sunt, de regulă, defensive. Coagularea sătenilor se realiza instinctiv din necesitatea obiectivă a apărării dar, în caz de ofensivă, nimic nu-i obliga pe aceștia să-l urmeze pe liderul războinic. Apoi trebuie precizat faptul că conducătorii războinicilor nu erau câtuși de puțin conducătorii satelor respective. Petru a se preîntâmpina o eventuală ierarhizare, în caz de suprapopulare, satele se divizau. Facțiunile apărute la nivelul triburilor determina imposibilitatea concentrării puterii, asigurând în

acest mod perpetuarea principiului egalitarist. Solii erau respectați și beneficiau de, am spune noi astăzi, imunitate de jurisdicție.

La șeferii semnificația războiului era intim legată de poziția de inegalitate. Căpeteniile satelor care conduceau șeferiile puteau strânge armată cu ajutorul căreia puteau să își extindă puterea dar și teritoriul controlat.

Statul dominant, aflat în vârful șeferiei era cel mai expus în fața atacurilor. Datorită acestui fapt acesta era temeinic apărat. Treptat satul dominant capătă caracter orășenesc, activitățile meșteșugărești fiind concentrate la nivelul acestuia. Poziția satului dominant era de „capitală” a șeferiei respective.

Șeferiile ajungeau în contact unele cu altele adesea pe calea armelor. Distrugerea unei șeferii conducea la absorbirea acesteia în structura învingătoare. Războaiele împotriva satului dominant puteau determina schimbarea ierarhiei, în sensul preluării atributelor conducătoare de către noul sat dominant.

Trebuie să reținem că șeferiile sunt deosebit de instabile nu numai sub aspect social dar și din punct de vedere politic. Căpeteniile doreau să își păstreze pozițiile privilegiate și, în acest scop, se distanțau de ceilalți membri ai comunității. Monopolizând principalele produse de subzistență și rezervele căpeteniile le utilizau la zilele de sărbătoare pentru a atrage sprijinul populației. Accesul la bunurile de prestigiu, obținute doar din exteriorul șeferiei, constituia un avantaj al căpeteniilor.

Distanțarea căpeteniilor față de supuși a determinat sporirea aspectului și a prestigiului acestora.

Impresionarea supușilor se realiza și prin asocierea căpeteniilor cu forțele supranaturale.

Căpeteniile șefiilor trebuiau să etaleze continuu superioritatea lor atât în cadrul șefiei, prin raportare la supușii lor, cât și prin raportare la căpeteniile unor alte șefii.

Șlefuirea ierarhiilor în cadrul șefiilor s-a datorat, în mod inevitabil, și tendinței de monopolizare a relațiilor exterioare de către căpetenii.

Dacă în sistemele politice internaționale **statele** reprezintă elementele constitutive fundamentale se pune problema care sunt elementele componente ale sistemelor politice preistorice?

Acestea, credem noi, că sunt următoarele: pentru vânători-culegători unitatea centrală o reprezintă **cetea**.

Pentru triburile sedentare, unitatea centrală a sistemului politic preistoric o reprezintă **satul tribal**.

Pentru șefii, unitatea centrală a sistemului politic preistoric este reprezentată de **satul dominant din interiorul șefiei**.

Sub aspect istoric, reținem că trecerea de la triburile sedentare la șefii marchează destructurarea relațiilor sociale egalitare și instituirea relațiilor sociale de tip inegalitar.

Satele dominante aflate în vârful ierarhic al șefiilor s-au dezvoltat devenind mai târziu orașe. Rivalitățile dintre șefii au

condus la apariția primelor orașe-state în: Sumer, Grecia, America Centrală. În aceste viitoare state ***puterea era deținută de orașe.***

O serie de alte state antice precum: China, Egipt, America de Sud (Imperiul Inca) au apărut tot din structurarea șeferiilor, dar fără a exista o urbanizare excesivă. În aceste din urmă viitoare state antice ***orașele „jucau” un rol administrativ impus de către stat.***

Diferența este dată, desigur, de gradul de urbanizare și de puterea concretă deținută sau nu de orașe ca succesoare ale satelor dominante din cadrul șeferiilor.

*

*

*

5. Sistemele internaționale în Istoria Antică

Încă din perioada șeferiilor s-a realizat distincția dintre politica internă și cea așa-zis externă.

Așa că, cel puțin din acel moment se poate discuta despre apariția unor sisteme internaționale și, bineînțeles, în cadrul acestora de apariția unor sisteme politice internaționale.

În epoca antică se extind relațiile de producție sclavagiste iar unitatea centrală, fundamentală a sistemelor politice internaționale ***devine statul***, sub diversele sale forme: ***orașul-stat*** și ***Imperiul.***

Tipul de sistem politic internațional propriu Antichității a supraviețuit o perioadă foarte mare de timp – 5000 de ani – de la depășirea istorică a sistemului politic preistoric și până la constituirea unui nou sistem politic mondial, fundamentat pe o economie mondializată, și având ca element central structural **statul național**. Acest nou tip de sistem politic mondial a apărut în sec al XVI-lea pe continentul european.

După cum lesne se observă sistemele internaționale ale antichității supraviețuiesc Epocii Antice și orânduirilor sclavagiste, ele continuând să existe până în sec. al XVI-lea al erei noastre.

O altă observație pertinentă se referă la drumurile celor două sisteme: în Antichitate exista o pluralitate de sisteme politice în timp ce în zorii modernității se agregă un unic sistem politic mondial.

Să particularizăm principalele aspecte legate de sistemele politice antice:

- * unitatea lor de bază devine **statul**, materializat sub două forme: **orașul-stat** și **imperiul**. Alături de aceste unități fundamentale în sistemele politice se manifestă și alte entități secundare: **triburile** și **imperiile nomade**;

- * continuă să subziste, în anumite zone geografice, sistemele politice preistorice concretizate în: cetele de vânători-culegători și triburile sedentare;

- * se dezvoltă capacitățile tehnologice care au un impact imediat asupra înzestrării și a organizării armatelor antice;

* creșterea și diversificarea producției a determinat intensificarea comerțului între diferitele sisteme internaționale.

Unitățile sistemelor politice internaționale antice

Acestea sunt elementele fundamentale ale sistemelor politice internaționale: *orașe-state* și *imperiile*.

Orașele-state

Procesul de urbanizare accentuată a determinat teritorializarea puterii și înlocuirea vechiului principiu a rudeniei de sânge. Proximitatea a determinat apropierea între oameni, ea fiind favorizată de aglomerările urbane.

Ca efect al urbanizării au apărut orașele-state. Acestea încarnează prima formă efectivă a statului. Ele posedau structuri interne deosebit de complexe iar activitatea politică era specializată pe domenii distincte: guvernare, relații diplomatice, întreținerea armatei etc.

În Sumer au apărut, conform istoriei oficiale, primele orașe-state. Orașele-state sumeriene au constituit primul sistem politic internațional al antichității. Apariția lor a fost de regulă grupată, în sensul că într-o zonă de civilizație au apărut un număr determinat de orașe-state. Acestea s-au preocupat de asigurarea autonomiei lor politice au manifestat și tendințe expansioniste în dauna altor orașe-

state. În afară de Sumer istoria a consemnat orașe-state în: zona Pakistanului contemporan; nordul Indiei; în peninsula Yucatan din sudul Statelor Unite ale Mexicului; în Grecia antică, în Italia, în perioada renașterii etc. O mare parte din orașele-state au fost cucerite ori s-au prăbușit datorită unor calamități naturale sau datorită unor frământări sociale. Orașele-state au supraviețuit pe întreaga perioadă de aplicare a sistemelor politice internaționale antice. Așa se face că în zorii modernității întâlnim orașe-state în Europa (în jurul anilor 1600 e.n.).

O parte dintre orașele-state au evoluat transformându-se în imperii: Babilonian, Cartagina, Roma, Ninive sau Tenochtitlan etc. Dacă imperiile constituite se destramă se revenea la vechea organizare politică a orașelor-state.

Au fost stabilite uniuni între orașele-state: Liga Aheenă, Liga Hanseatică etc. Cel mai mare pericol pentru un oraș-stat îl reprezenta depopularea acestuia sau ruralizarea sa treptată. Așa s-a întâmplat, spre exemplu, cu orașele-state din zona Pakistanului de astăzi sau cu cele din cunoscuta civilizație Maya.

Sub aspect politic trebuie menționat că orașele-state au constituit și unitatea politică de bază, fundamentală a imperiilor.

Imperiile

A doua categorie de **stat**, văzut ca unitate fundamentală a sistemelor politice internaționale antice, o reprezintă **imperiul**.

Imperiul reprezintă o relație de dominare prin care un stat își impune controlul politic asupra altor entități statale.

Imperiile s-au constituit fie în jurul unor orașe-state puternic urbanizate sau ierarhizate, fie în jurul unui oraș mai puțin urbanizat (Imperiul Inca, Imperiul egiptean, Imperiul Chinez). Unele imperii au edificat orașe (cazurile grecilor cu coloniile din Asia Mică, Nordul Africii, Grecia Mare – sudul Italiei și zona litoralului Mării Negre) în expansiunea lor.

Unele imperii s-au constituit din dorința de a controla rutele comerciale. Imperii comerciale au edificat grecii dar mai ales cartaginezii care intenționau să controleze vestul Mării Mediterane. Interesant este de remarcat că însăși Cartagina reprezenta efectul politicii expansioniste a Feniciei în Marea Mediterană. Din politica expansionistă feniciană s-a născut un alt mare imperiu comercial.

În marea majoritate a cazurilor imperiile lumii antice au fost preponderent agrare. Nu trebuie să ne închipuim aceste conglomerate populaționale, imperiile antichității în sensul statelor contemporane.

Frontierele lor erau de multe ori slab determinate iar controlul politic exercitat de puterea centrală asupra provinciilor îndepărtate sau a celor de graniță se manifesta cu mai puțină intensitate decât în zonele centrale sau în zonele aflate în apropierea capitalei. De la absorbția totală a unor provincii și până la raporturile clientelare, aceasta este paleta extrem de largă în care se manifesta autoritatea centrală.

În legătură cu **imperiile** o chestiune trebuie abordată. Reprezentând una din cele două modalități de manifestare a statului – alături de orașele-state – desigur că imperiile constituiau elemente fundamentale sau unități ale sistemelor politice internaționale din Antichitate.

Dar, trebuie totodată remarcat faptul că aceste imperii erau, la rândul lor, alcătuite orașele-state supuse împreună cu teritoriile aferente acestora. Așa fiind, după cum am mai avut ocazia să subliniem pe parcursul lucrării, imperiile constituiau ele însele sisteme internaționale, fondate pe statele-națiune.

Deci, până la urmă **statul** în forma sa pură se manifestă sub forma orașului-stat. Imperiul reprezintă într-un fel o formă derivată, subsumând practic orașele-state supuse. Nu este eronat să considerăm imperiile antice ca fiind federații de cetăți, adică de orașe-state.

Proba indubitabilă se observă la dezintegrarea imperiilor, când se revine la formele de bază de organizare politică, respectiv: orașele-state și teritoriile lor adiacente. Toate imperiile au dezvoltat într-o formă sau alta structuri birocratice, ideologii, forme avansate de administrare a provinciilor, armate regulate total sau parțial profesioniste. Imperiile: Babilonian, Akkadian, Sumerian, Egiptean, Chinez, Persan, Macedonean, Roman, Otoman, Romano-German, Roman Oriental, Roman Occidental, Incaș, Aztec, toate au dezvoltat și perpetuat, într-o formă sau alta, elite conducătoare necesare pentru buna administrare a acestora.

Imperiile s-au dovedit neputincioase în fața măcinărilor interne provocate de mișcările „naționaliste” provinciale, de economiile decadente și, în unele cazuri, de invaziile unor populații străine.

În principiu, administrațiile imperiale au respectat tradițiile și formele de organizare ale populațiilor cucerite.

Chiar și în condițiile încercării de impunere a culturii învingătorilor, după căderea imperiului, se revenea, de regulă, la situația din perioada preimperială.

Am considerat orașele-state și imperiile drept principalele unități sau elemente fundamentale ale sistemelor politice internaționale antice.

Așa cum am precizat, există și două unități secundare ale acestor sisteme, adiacente elementelor principale. Acestea sunt: ***triburile nomade*** și ***imperiile nomade***.

***Triburile nomade**

În legătură cu triburile nomade trebuie să specificăm faptul că sunt de două categorii: triburi ce duceau o viață seminomadă sau semisedentară și adevăratele triburi nomade.

Ciocnirile între orașele-state sau imperii și triburile nomade relevă aspirația acestora din urmă la civilizația sedentară și organizată politico-statal. În principiu, adevăratele triburi nomade s-au dovedit a fi mai sângeroase decât păstorii semisedentari.

Existența triburilor nomade probează, în mod indubitabil, intersectarea și coexistența sistemului preistoric cu sistemele politice internaționale ale lumii antice.

***Imperiile nomade**

Spre deosebire de triburile semisedentare care întotdeauna au trăit „în umbra” unităților clasice ale sistemelor politice internaționale antice – orașul-stat și imperiul – adevăratele triburi nomade nu au acceptat un astfel de patronaj. În consecință, ele au fost independente față de „lumea civilizată”. Cu toate acestea, autenticele triburi nomade au format uneori **veritabile imperii**.

Este suficient să amintim în acest context Califatul Arab fondat prin acceptarea și răspândirea islamismului de către triburile arabe sau situația triburilor nomade din stepa Eurasiei. Unele dintre aceste triburi au reușit să realizeze puternice imperii nomade cum au fost: Imperiul Turcic (sec. VI-VII), respectiv Imperiul Mongol.

Considerat cel mai întins Imperiu al lumii, Imperiul Mongol cuprindea teritoriile din Estul european și până în China.

Politica acestui stat era condusă din capitala sa Karakorum, iar după cucerirea Chinei, din Beijing.

Sub aspect politic și militar remarcăm următoarele chestiuni:

Orașele-stat și imperiile s-au format ca urmare a ierarhizării și stratificării sociale, atât la nivelul indivizilor cât și la nivelul așezărilor umane. Acest aspect implica o activitate de supunere, de dominare a teritoriilor înconjurătoare de către orașele-state și a

provinciilor anexate de către imperii. Din acest motiv, dorința de preservare a autonomiei sau a independenței sau, dimpotrivă dorința de expansiune, politica statelor a avut un puternic accent militar. Tehnologia era utilizată în scopuri militare. Ea a fost pe rând utilizată de egipteni, sumerieni, chinezi, romani, imperiile nomade și statele medievale europene.

Hyksosii au utilizat fierul la producția de armament, imperiile nomade s-au bazat pe cavalerie etc. În epoca supusă analizei au existat dinastii și generali iscusiți, precum: Alexandru Macedon, Cezar, Octavian Augustus, Traian, Justynyan, Gînghis-Han și alții.

Unitățile teritoriale fundamentale întăreau armata, principala sursă de securitate a statelor și mijlocul prin care se realiza expansiunea.

Se dezvoltă în această perioadă și marina militară.

Dezvoltarea politico-militară este strâns legată de pluralitatea de sisteme politice internaționale. Astfel, o zonă era reprezentată de Orientul Mijlociu unde au dominat: Egiptul, Siria, Sumerul, Akkadia, Turcia, Imperiul Macedonean. Strâns legată de această zonă era Europa sudică reprezentată prin: Grecia (orașele-state grecești); Imperiul Macedonean, Imperiul Roman.

O altă zonă o reprezenta stepa euroasiatică ca o multitudine de civilizații din care se distinge Imperiul Mongol. Asia continentală este dominată de Imperiul Chinez, dar și de statele fondate în nordul Indiei.

Imperiul Persan pare a fi punctul de legătură între Orientul Mijlociu și Asia Centrală și de Est.

Imperiul Nipon în estul extrem al Asiei dezvoltă tehnologii militare deosebite.

America Centrală este reprezentată de civilizația Maya, și, mai apoi, de Imperiul Aztec iar America de Sud are ca factor coagulant politico-militar Imperiul Incaș.

Alte unități politico-militare semnificative ale sistemelor politice internaționale au fost: Imperiul Roman de Răsărit, rebotezat Imperiul Bizantin, Imperiul Romano-German, Portugalia, Spania, Franța și Anglia precum și în zona central și est europeană, Imperiul Român din sudul Dunării (numit Româno-Bulgar); Uniunea Polono-Lituaniană, Regatul Polon și Regatul Maghiar.

Inițial civilizațiile au fost relativ izolate dar necesitatea întreținerii legăturilor comerciale a determinat ieșirea din izolaționism. Cazurile Egiptului și ale Chinei sunt elocvente în acest sens.

În vastitatea sa Imperiul Persan a realizat legătura dintre Europa și Asia centrală și sud-estică, dintre Grecia și India/China. Imperiul Macedonean a realizat o nivelare culturală din Europa Estică (statele grecești) și până în India de Est (Pakistanul contemporan).

Sistemul politic internațional generat de dislocarea Imperiului Macedonean în Imperiile Diadohilor a nivelat într-un fel calea Imperiului Roman, de a pătrunde și această vastă regiune.

Războaiele dintre romani și porți și mai apoi dintre Imperiul Roman de Răsărit și Imperiul Persan-Sasanid s-au perpetuat vreme de 1000 de ani, până când ridicarea arabilor islamici (sec. al VII-lea e.n.) a determinat formarea unui vast imperiu de la Oceanul Atlantic și până în apropierea Chinei.

Imperiul Mongol, în sec. al XIII-lea, cuprindea teritoriul mare parte din Eurasia: de la granițele Europei Occidentale și Centrale până în China și până la granițele Indiei și Egiptului.

Sistemul de alianțe a funcționat în toată această perioadă. Orașele-state grecești dau ajutor Egiptului împotriva Imperiului Persan; tot ele se aliază împotriva aceluiași imperiu; Imperiile Persan și Chinez au dorit să se opună, în comun, arabilor, în sec. al VII-lea e.n. etc.

Pentru sec. al XIII-lea sunt de menționat legăturile statelor creștine europene cu Imperiul Mongol, îndreptate împotriva islamului.

Sistemele politice internaționale antice le putem privi ca sisteme ierarhice, supraordonate și datorită relațiilor clientelare dintre imperii și unele state sau chiar triburi nomade. Fără îndoială, în cadrul fiecărui sistem politic internațional antic a existat câte un stat hegemon – de regulă un imperiu – ceea ce produce dovada existenței unor relații politico-etatice stratificate, ierarhice.

Dacă și triburile/imperiile nomade sunt plasate în interiorul acestor sisteme, tocmai datorită legăturilor existente cu unitățile clasice ale sistemelor, avem o imagine de ansamblu. Ce rezultă din

acest tablou politic? Rezultă mari sisteme care interacționează destul de slab între ele. Sunt și sisteme rămase complet necunoscute civilizațiilor euroasiatice: din America Centrală; din America de Sud; din Africa neagră. Erau, în aceste condiții aceste sisteme politice internaționale clasice supuse anarhiei? Corelația dintre diferitele sisteme politice demonstrează faptul că, după perioada tatonărilor, ele au interacționat economic și politico-militar, însă într-o măsură destul de redusă. Între Imperiul Roman și Imperiul Chinez au avut loc schimbări economice, s-au schimbat chiar și reprezentanții diplomatici, dar nu au avut loc conflicte.

În interiorul unui sistem entitățile se mișcau autonom pe scena politică, având grijă să nu deranjeze statul hegemon, concretizat în imperiul dominant. Întotdeauna s-au manifestat cu tărie și tendințele anarhice generate de slăbiciunea imperiilor. Să ne gândim spre exemplu la căderea Imperiului Roman de Apus sau, mai nou, la însubordonarea principatelor și ducatelor germane, practic independente, față de imperatorul romano-german!

Unități anarhice în toată puterea cuvântului au fost triburile nomade dar și acestea fie s-au structurat sub aspect politico-statal, fie au devenit clientelare în raport cu imperiile (Imperiul Roman; Imperiul Roman de Răsărit).

Imperiile nomade, deși vremelnice, au reprezentat, ele însele, o structură politico-etatică ierarhizată, constituind, ca și imperiile agrare-sedentare, adevărate „sisteme politice internaționale” ale lumii clasice.

Sub aspect diplomatic reținem următoarele problematice:

În perioada antică religia îngloba majoritatea activităților cu caracter politic și politico-statal. Bineînțeles, diplomația nu făcea excepție. În consecință, orașele-state au stabilit între ele relații diplomatice, la nivel incipient, tocmai din dorința de a preveni un atac surpriză din partea unei alte entități statale. Sistemul fiind anarhic a permis dezvoltarea diplomației ca o activitate politico-religioasă accesorie războiului. Odată cu apariția imperiilor, a statelor hegemon, rolul diplomației se realizează într-un sistem ierarhic – stat hegemon – stat clientelar.

Populațiile nomade acceptau hegemonia unui imperiu în condiții de inegalitate. Deci, atât în raport cu statele clientelare cât și cu triburile nomade sau semisedentare diplomația se realiza între entitățile ierarhizate ale sistemului politic internațional.

Cu totul alta este situația în cazul relațiilor diplomatice stabilite între două state hegemon, între două imperii care structurează în jurul lor două sisteme politice internaționale clasice. Este cazul Imperiului Roman și a Imperiului Persan, când tratatele erau încheiate de pe poziții de egalitate.

Ulterior, în zorii epocii moderne orașele-state din Italia perfecționează practica relațiilor diplomatice. Sunt instituite ambasade iar reprezentanții statelor – ambasadorii – au dreptul să locuiască, pe perioada misiunii, pe teritoriul statului în care sunt acreditați. Tipul de diplomație dezvoltat de orașele-state italiene s-a răspândit în întreaga Europă, constituind pilonul fundamental al

relațiilor diplomatice contemporane, acceptate pe întreg mapamondul.

6. Sistemul internațional mondial – origine și evoluție

Cum a apărut sistemul internațional mondial sau global? Ce anume a determinat apariția acestuia? Care sunt unitățile sau elementele fundamentale ale sistemului politic internațional mondial? Conduc statele-națiuni, statele naționale la mondialism, la globalizare? Este această „cale” un proces logic, obiectiv?

Iată câteva dintre întrebările la care trebuie să răspundem în cadrul acestui punct!!!

În jurul anilor 1500, la începutul sec. al XVI-lea, se naște un nou element fundamental al sistemului politic internațional, ce se va dovedi apt să cuprindă aproape în totalitate, întreaga planetă.

Acest element nou a apărut pe fondul **anarhiei feudale** instaurată în Europa după dezmembrarea Imperiului Carolingian.

La nivel european istoricii și istoricii politicii internaționale disting trei momente esențiale: momentul imperiilor feudale (650-950); momentul anarhiei feudale (950-1150) și momentul sistemului de state feudale (1150-1450).

În toată această perioadă statul modern s-a afirmat în partea europeană nordică. În sudul Europei sunt cunoscute orașele-state italiene iar pentru partea central-europeană nominalizăm Sfântul Imperiu Roman de Neam Germanic. Acesta din urmă va fi înlocuit în anul 1871 de Imperiul German modern.

Pe fondul luptei dintre Biserica Romano-Catolică și Imperiul Romano-German intra în arena europeană și statul modern, reprezentat de: Anglia, Spania, Franța ș.a..

Spre deosebire de tipurile anterioare de state, **statul modern** a impus necesitatea granițelor fixe și stabile și a exercitat asupra teritoriului său suveranitatea în mod plenar și absolut.

Statul modern a înlocuit celelalte unități statale ale sistemelor politice anterioare. Câteva excepții sunt, desigur, notabile: Imperiul Nipon; Imperiul Chinez; Imperiul Otoman; Imperiul Țarist; Imperiul Habsburgic, devenit Imperiul Austro-Ungar. Reținem însă că unitatea dominantă a **noului sistem politic internațional** a devenit **statul modern**.

Leagănul statului modern este continentul european. El a apărut în Europa fiind în concurență cu celelalte elemente statal-politice existente pe continent. Obiectivele politice avute în vedere de statele moderne, precum Anglia, Spania, Franța sau Prusia, faptul că ele se aflau în preajma coridorului puternicelor orașe europene care formau Liga Hanseatică au determinat consolidarea acestei unități a sistemului politic internațional mondial.

Supraviețuirea și afirmarea statului modern s-a datorat și faptului că acesta a devenit o entitate politico-statală națională. Când **puterea de impunere, coerciția, constrângerea etatică**, se întâlnește cu **capitalul** ia naștere **statul modern**. Dinamica creșterii economice a determinat îmbogățirea proprietarilor de pământ și a negustorilor care au susținut statul mai ales sub forma re tehnologizării armatelor.

Statul modern devenea tot mai comercial, tot mai urbanizat iar moneda a început să joace un rol esențial sub aspect politico-economic. Așadar, **statul modern** reprezintă o creație a capitalismului european aflat în plină ascensiune.

Presiunea capitalismului și a industrializării a generat corelația dintre coerciție și capital. Aceasta a fost doar condiția obiectivă pentru apariția statului modern. A existat și o condiție subiectivă concretizată în ideologia statului. Această ideologie a îmbrăcat forma **naționalismului**. În acest mod **statul modern** a devenit și **stat-națiune** sau **stat național**.

Naționalismul, fie etnic, fie civic a ajutat la transformarea statutului oamenilor, a indivizilor, **din supuși, în cetățeni**. Această ideologie a fost utilizată pentru „a săpa” la temelia imperiilor, văzute ca și conglomerate de națiuni.

Statul național a tins spre identificarea națiunii cu statul, iar acolo unde existau elemente ale națiunii respective înglobate în alte state, de regulă în imperii, dezideratul statului național a fost acela al revenirii întregii națiuni într-un singur stat. Naționalismul a generat conflicte în Europa care au măcinat imperiile. Cazul Imperiului dualist austro-ungar este binecunoscut!!!

Pentru a se salva de naționalism puterea sovietică instaurată pe teritoriul fostului Imperiu Țarist l-a eludar, înlocuindu-l cu **internaționalismul socialist**. Asta și pentru că naționalismul era incompatibil cu ideea supraviețuirii statelor multinaționale, adică a imperiilor.

Un al treilea element, considerat obiectiv și subiectiv deopotrivă, și care a fost o condiție fundamentală pentru delimitarea **statului modern național** de celelalte unități îl reprezintă introducerea progresivă a principiilor democratice. Spunem progresivă deoarece democrația a fost perfecționată în timp, fiind, practic, experimentată.

Ca o reacție la principiile democratice au apărut doctrinele totalitare: comunismul și fascismul. Lupta dintre liberalismul capitalist și totalitarism s-a prelungit până la sfârșitul anului 1991, odată cu finalizarea Războiului Rece, după colapsarea Uniunii Sovietice.

Dacă statul modern național este astăzi unitatea de bază a sistemului politic internațional mondial aceasta se datorează, în egală măsură, atât **democrației** cât și **naționalismului**.

Pe scurt, **capitalismul naționalist democratic** a creat statul național modern, văzut ca unitate fundamentală a sistemului politic internațional contemporan.

Vechile unități rămase din sistemele politice internaționale clasice au trebuit să își modifice organizarea social-politică și obiectivele pe arena internațională sub presiunea exercitată de statele naționale moderne. Astfel, imperiile s-au democratizat și au adoptat principiile economice capitaliste. Au stabilit hotare fixe pentru a-și putea exercita suveranitatea asupra unui teritoriu cert determinat.

Sub aspect diacronic trebuie să precizăm că statele naționale europene au fondat puternice imperii coloniale în afara continentului

europăen: Spania și Portugalia (sec. al XVI-lea); Olanda (sec. al XVII-lea); Anglia și Franța (sec. al XVII-lea – sec. al XVIII-lea). Aceste imperii s-au dezvoltat în zone diferite ale lumii: Africa, America; Asia. Au existat și imperii continentale care s-au extins în sec. XVI-XVIII: otoman, chinez și rus.

În aceste condiții statele europene care controlau 7% din suprafața continentală a lumii în anul 1500, au ajuns să controleze 84% din uscatul planetar, în anul 1914.

Expansiunea europeană poate fi marcată, succint, astfel:

- În sec. al XVI-lea Rusia a cucerit Munții Urali și vestul Siberiei;

- Spania a anexat America centrală și de sud, distrugând imperiile aztec și incaș;

- Spania cucerește Insulele Filipine până în anul 1564;

- Portugalia ia în stăpânire coastele vestice și estice ale Africii, porțiuni din India și Indonezia și Golful Persic;

- Portugalia fondează colonii în Brazilia;

- În sec. al XVII-lea Rusia ocupă centrul și estul Siberiei, ajungând la Pacific, în anul 1637;

- Anglia, Franța și Olanda încep colonizarea Americii de Nord;

- Franța și Anglia poartă dispute în legătură cu dominația asupra Indiei;

- Imperiul Otoman lansează ofensiva asupra Vienei, în anul 1683;

- În sec. al XVIII-lea Rusia se infiltrează în nordul Asiei Centrale, în Alaska și pe coasta vestică a Americii de Nord;

- Izbucnește Revoluția americană, susținută de francezi (1776-1783);

- Sec. al XVIII-lea reprezintă sub aspect temporal apogeul comerțului cu sclavi, proveniți din Africa;

- Imperiul Otoman se află în declin accentuat;

- În sec. al XIX-lea se întărește rolul statului național modern. Se constituie statele german și italian în Europa;

- Vlăstarul european reprezentat de S.U.A. se extinde spre vest și sud-vest în urma războaielor cu Mexicul, a cumpărării de teritorii de la Mexic și de la alte state, precum Alaska de la Imperiul Țarist;

- America își extinde influența în America centrală, în Caraibe și în Insulele Filipine iar Rusia anexează regiunea Asiei Centrale și Vladivostokul;

- Statele sud-americeane își proclamă independența în raport cu statele europene metropolitane: Portugalia respectiv Spania;

- Statele europene instituie controlul asupra Persiei și a Turciei, iar Imperiile Chinez și Nipon sunt forțate să renunțe la politicile de izolaționism.

Paradoxal, dar la prima vedere se constată că statele moderne naționale au creat ele însele imperii!!! Aceste imperii de tip nou – imperiile coloniale – erau alcătuite din metropolă, statul național modern, și teritoriile coloniale dependente de aceasta.

Aceste imperii coloniale au exportat în teritoriile dependente noua unitate a sistemului politic internațional – statul național modern. De aceea, după decolonizarea fostele teritorii coloniale s-au constituit în entități etatice moderne.

Dezmembrarea Imperiului dualist austro-ungar a determinat proliferarea noii unități, dominante în sistemul internațional. Nu la fel s-a întâmplat cu Imperiul Țarist unde majoritatea teritoriilor sale, cu mici excepții, au fost înglobate în U.R.S.S.. Abia după anul 1991, odată cu prăbușirea U.R.S.S. cele 15 republici foste unionale au devenit membre ale comunității internaționale, toate adoptând tiparul statului modern național.

Instituirea noii unități a sistemului politic internațional a determinat creșterea numărului de state pe mapamond: de la **44 de state în anul 1914, la 107 state în anul 1960**, respectiv la **peste 190 de state în anul 2001!!!**

Chiar și statele imperiale contemporane au adoptat trăsăturile statului modern național. La fel s-a întâmplat și cu orașele-state rămase în peisajul internațional – politic.

Din punct de vedere politico-militar sunt de menționat următoarele chestiuni:

Capacitatea de interacțiune în cadrul sistemului politic mondial este mult sporită în raport cu cea din sistemele politice clasice. Tehnologia a avansat în mod amețitor datorită invențiilor și inovațiilor din domeniul militar iar elementele sistemului au recurs la război cu precauție, datorită temerilor față de repercursiunile

războiului, adică în raport cu perspectiva potențialei înfrângeri militare.

În interacțiunea dintre civilizația europeană și civilizațiile aflate pe o treaptă inferioară, acestea din urmă au fost copleșite. Așa se explică de ce Imperiile Aztec și Incaș din America Centrală și din America de Sud au fost ușor cucerite de spanioli. La fel stătea situația și în Africa neagră unde europenii puteau relativ ușor procura sclavii.

Imperiile Chinez și Nipon au fost nevoite să cedeze în fața forței militare a europenilor. Rivalitatea dintre Franța și Anglia, în sec. al XVIII-lea a determinat purtarea unui set de războaie în Europa, dar și pe alte continente: America de Nord sau în Orientul Mijlociu – Asia.

Pe lângă clasicele puteri europene spre sfârșitul sec. al XIX-lea se ridică Imperiul Nipon (Japonia) stat modernizat conform concepțiilor europene. Războiul ruso-japonez încheiat în 1904-1905 cu victoria Japoniei precum și alianța politico-militară dintre Marea Britanie și Japonia, încheiată în anul 1902, determină gruparea statelor pentru pregătirea Primului Război Mondial.

Al Doilea Război Mondial, mult mai global dar și mai distrugător, a implicat toate marile puteri planetare, a avut ca epicentre Europa și zona Pacificului. În prima se manifesta Germania național-socialistă iar în a doua Imperiul Nipon, ca state extrem de puternice, reprezentând Axa.

Sub aspect politico-militar revoluția tehnologică generată în sec. al XIX-lea a fost practic continuă, dezvoltând industria de armament în mod accelerat.

Armamentul s-a schimbat radical: de la navele propulsate cu pânze la mitraliere, submarine, elicoptere, armament nuclear, sateliți militari de supraveghere, portavioane etc.

Distrugerile potențiale au devenit extrem de puternice iar armamentul nuclear are capacitatea de a pune în pericol însăși existența omului pe Terra.

În societățile statelor europene existau atât temerea față de revoluțiile sociale (Rusia; Germania; Italia) cât și teama de un război devastator dezlănțuit asupra civilizației Europei.

Apariția armamentului nuclear mărea doza de temere deoarece, în aceste condiții, un război total nu mai punea în discuție existența civilizației, fie cea europeană sau de pe alt continent, ci chiar existența omului ca specie.

În aceste condiții statele puternice, superputerile conștientizează necesitatea limitării armamentului, inclusiv a celui nuclear. A fost conștientizată imposibilitatea utilizării armelor nucleare și în aceste condiții, practica războiului a devenit una de excepție. După anul 1991, posibilitatea unui conflict cu armament convențional s-a estompat, ca urmare a dezmembrării superputerii U.R.S.S..

Sistemul politic internațional mondial apare compus din entități aflate într-o structură de tip anarhic. Totodată interacțiunea

militară sporește datorită creșterii capacității distructive a armamentului.

Statele naționale moderne europene devin etalonul imperiilor dar și a orașelor-state. Ele reușesc, relativ ușor, să distrugă formele de civilizație non-europeană: imperiile din continentul american aztec și incaș. Tot noile unități ale sistemului politic internațional fărâmițează vechile imperii (cel Otoman), le distrug în totalitate (cel Austro-Ungar) sau le ocupă (cazul Indiei). Cu alte imperii se duce o politică diferită constând în determinarea lor să promoveze politici favorabile statelor europene (cel Chinez sau cel Persan). Asupra populației neorganizate statal statele europene își impun propria suveranitate (Africa sau unele zone asiatice).

Toate imperiile sunt nevoite să adopte trăsăturile moderne ale statului.

Între acestea se numără și Imperiul Țarist, dezvoltat la periferia statelor moderne naționale europene.

În lupta economico-politică pentru dominarea lumii, la un moment dat, imperiile create de puternicele state naționale moderne își pierd importanța. Se afirmă, tot mai mult, ideologiile: fascismului, comunismului (ambele privite ca ideologii totalitare) la concurență cu democrația de sorginte liberală. Practic, teoriile suveranității și a naționalismului, a democrației dar și curentele totalitare au constituit, toate la un loc, ideologii și doctrine ale sistemului politic internațional mondial.

În a doua decadă a sec. al XX-lea polarizarea lumii între capitalism și socialism internaționalist (comunism) s-a datorat celor două superputeri planetare și jocurilor internațional-politice făcute de acestea: S.U.A. și U.R.S.S..

Structura internațional-politică determină uniformizarea elementelor sistemului politic internațional mondial.

Urmare a amenințărilor datorate de capacitățile militare ale statelor puternic dezvoltate s-a resimțit nevoia creării unor organisme regionale care să confere securitate și protecție. Totodată, cele două superputeri, au concentrat în jurul lor capacitățile statelor aliate acestora. Astfel au apărut structurile politico-militare specifice Războiului Rece: N.A.T.O. și Organizația Tratatului de la Varșovia.

Tot sub aspect structural trebuiesc reținute o serie de conflicte generate de rivalitățile dintre state (Iran – Irak sau India - Pakistan) sau conflictele întreținute de superputerile planetare în scopul atragerii de noi state în sfera lor de influență sau pentru sporirea și afirmarea prestigiului lor pe scena internațional-politică (războiul din Nicaragua, războiul din Vietnam, războiul din Peninsula Coreeană, războiul din Afganistan etc.).

7. Presumptiva evoluție a sistemului internațional mondial contemporan

În privința unităților, adică a elementelor sistemului politic internațional mondial contemporan, a modului în care acestea tind a

evolua în viitor considerăm că pe arena internațională se impun din ce în ce mai pregnant marile ansambluri supraetactice.

În aceste condiții se va mai putea menține statul național modern ca element fundamental, de bază a sistemului politic internațional mondial?? Este posibil ca în viitor rolul statului să decadă. În ce sens?? Pe de o parte, structurile supraetactice vor prelua mare parte din atribuțiile statului național modern. Pe de altă parte, colectivitățile și entitățile locale și regionale își vor spori atribuțiile. În aceste condiții **statul**, așa cum îl cunoaștem noi astăzi, va fi supus unor transformări deosebite.

Noile structuri supraetactice, cum este cazul Uniunii Europene, nu vor să preia automat modelul federal al statului. Așa fiind, se pare că se încearcă ***experimentarea unui nou tip de entitate în relațiile internațional-politice.***

În viitor, permeabilitatea frontierelor statale și disoluția suveranității vor constitui ingredientele apte pentru distrugerea statelor moderne naționale.

Considerăm că în perspectivă se întrevide mai curând impunerea unei noi unități dominante în relațiile internaționale decât ***perpetuarea statului*** ca element central, fundamental al sistemului politic internațional mondial.

Globalizarea va genera o creștere a importanței actorilor non-statali – companii transnaționale, colectivități locale, structuri supraetactice – prin aceasta determinând micșorarea și, mai apoi, chiar anihilarea statelor.

Dizolvarea granițelor, anihilarea caracterului național și diluarea suveranității reprezintă lovituri date statului național modern.

Datorită mobilității capitalurilor, a fluxurilor energetice și informaționale deosebit de rapide, a lipsei de teritorialitate a societăților transnaționale și a altor organizații neguvernamentale, datorită politicii extraliberale și chiar libertariene, datorită necesității uniformizării economiilor dar și a standardelor de viață și cele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, statul modern național se consideră că va deveni, în viitor, anacronic, căzând în așa-zisa „desuetudine”!!!

Vor fi reduse funcțiile esențiale ale statului și se face simțită în practicile statal-politice reafirmarea „statului concurențial, liberal” în dauna „statului providențial, paternal”.

Decăderea statului va face loc globalizării, mondializării comunităților.

Noi considerăm că cea mai faimoasă instituție politică și juridică, deopotrivă, creată de geniul uman nu trebuie abandonată ci, eventual perfecționată. *Statul național modern* fiind relativ „tânăr” pe scena politică internațională mai posedă energii și capacități pentru a asigura dezvoltarea societăților umane.

În orice caz, eventuala modificare a unităților fundamentale din sistemul internațional mondial ar trebui să constituie un proces legic, obiectiv și nu o consecință a impunerii sau a imitației.

La momentul actual nu se întrevade o altă unitate fundamentală care să înlocuiască statul național modern.

Mai mult chiar, eventuala transformare a statului național modern într-un alt tip de element fundamental al sistemului politic internațional reprezintă doar o simplă speculație.

Viitoarea structură internațional-politică, **sub aspect politico-militar** poate avea, desigur, configurații diverse.

Este posibil ca în locul unipolarității S.U.A. să apară un **sistem multipolar** compus din mai multe puteri: S.U.A., U.E., R.P. Chineză, Imperiul Nipon etc.

La fel de veridic este și scenariul reconstruirii bipolarității S.U.A. – R.F. Rusă sau S.U.A. și o altă putere mondială, care va deveni, bineînțeles, superputere (de ex.: R.P. Chineză).

Este foarte puțin probabil ca sistemul unipolar reprezentat prin superputerea S.U.A. să se mențină fără a se încerca concurarea sa de alte mari puteri.

Structura politică internațională poate deveni difuză, dacă se crează o multitudine de poli de putere regionali: R.F. Rusă; R.P. Chineză, Iran, Israel etc. alături de S.U.A..

Dacă structurile suprastatale vor deveni piloni fundamentali ai scenei politice internaționale atunci forțele macro-sociale vor tinde mai mult spre planul social-economic decât spre sectorul politico-militar.

Statele neintegrate în structurile supraetactice vor fi percepute ca potențiale și iminente „pericole” pentru noua ordine mondială.

Globalizarea nu reprezintă altceva decât victoria economicului asupra politicului pe scena internațională. Cum statul este principala instituție politică iar economia va domina politica (inclusiv economia mondială va domina politica internațională) este firească „clătinarea” supremației acestei fundamentale unități a sistemului politic internațional.

Liberalismul excesiv (economic, dar nu numai) determină o criză a statului. Capitalismul a creat statul modern național și tot el îl va arunca de pe scena internațional-politică, la un moment dat!!!

Decăderea Vestului în frunte cu S.U.A. va atrage decăderea sistemului politic internațional actual. Cu toate acestea nu se preconizează un colaps al capitalismului. Capitalismul este veșnic, nemuritor apt să se reechilibreze și să se perpetueze, cel puțin pentru o bună bucată de vreme.

Capitalismul se va încarna exclusiv în economie, în producerea plusvalorii, a capitalului, liber de orice constrângere de natură statală!!!

Se va ajunge oare, din nou, la un capitalism primitiv?? Fără îndoială, răspunsul este negativ!!! Se va ajunge, însă, la un capitalism „eliberat” de încorsetările statului social, adică la un capitalism apt să pauperizeze o bună parte din omenire.

Statul poate fi păstrat în cadrul societăților viitoare pentru a asigura acea autoritate politică necesară pentru buna funcționare a comunității. Dreptul internațional ar putea căpăta, la orice nivel, o prevalență absolută asupra sistemelor juridice naționale. Dreptul

internațional ar putea fi impus, în mod direct, de organizațiile internaționale interguvernamentale de tipul O.N.U. sau N.A.T.O..

S-ar putea ajunge la transformarea societăților într-o unică societate mondială, guvernată de un așa-zis stat mondial. Sau, dacă statul va fi abolit, societatea mondială se va autoguverna prin instituțiile din cadrul colectivităților, fără intervenția statului.

Topirea societăților naționale pare o utopie. Naționalismul, provincialismul, regionalismul și diferitele fundamentalisme vor săpa adânc la edificiul societății mondiale sau și a statului mondial. Toate afirmațiile noastre sunt simple ipoteze speculative dar îngrijorător pare a fi faptul destabilizării statului modern național, care deocamdată reprezintă elementul fundamental al sistemului politic internațional mondial (global).

Și apoi ne întrebăm: În cazul unei singure societăți mondiale, dublată sau nu de existența unui stat mondial, vom mai putea vorbi despre „sisteme politice internaționale” sau despre „sistem politic internațional”???!! Ce ar mai fi „internațional” într-o profundă globalizare??

Deci, în opinia noastră, nu doar unitatea sistemului s-ar putea radical transforma. Chiar și sistemul ar suferi mutații profunde, generate de pierderea calității de unitate fundamentală a sistemului de către statul modern național sau chiar cauzată de dispariția completă a statului din peisajul internațional-politic!!!

*

*

*

8. Corelația dintre Istoria Universală și Teoria Politicii Internaționale

Legătura dintre Istoria Universală și Teoria Politicii Internaționale se poate analiza – și chiar trebuie să fie analizată – dintr-o dublă perspectivă:

- * din perspectiva incidenței Istoriei Universale asupra Teoriei Politicii Internaționale;

- * din perspectiva incidenței Teoriei Politicii Internaționale asupra Istoriei Universale.

* Incidența Istoriei Universale asupra Teoriei Politicii Internaționale

Întrebarea care se poate pune este următoarea: Cum poate și ce anume poate explica Istoria Universală în privința Teoriei Politicii Internaționale??

Unitățile sau elementele fundamentale ale sistemului politic internațional pot fi corect și deplin explicate cu ajutorul Istoriei Universale. Cel mai important element constitutiv al oricărui sistem politic internațional îl reprezintă **unitatea** acestuia.

Orașele-state, imperiile, statele moderne naționale au reprezentat factorii constitutivi ai „salturilor” în Relațiile Internaționale. De ce spunem acest lucru? Fiindcă trecerea de la

sistemele politice internaționale antice sau clasice la sistemul politic internațional mondial sau global s-a efectuat odată cu schimbarea elementului sau elementelor fundamentale ale sistemului.

Structura sistemului este clar influențată de natura elementului/elementelor sale constitutive.

De asemenea, Istoria Universală arată evoluția elementelor fundamentale ale sistemelor/sistemului: cetele de vânători-culegători; seferiile ierarhizate; orașele-state; imperiile și statele moderne naționale.

Aceasta este, de altfel, întreaga Istorie a Umanității!!! Este istoria elementelor fundamentale ale sistemelor și istoria transformărilor acestor unități centrale și a sistemelor aferente lor.

Astăzi, când se constată accentul pe disoluția suveranității și construcția unor ierarhii accentuate între elementele fundamentale, ierarhii de tip supraetatic, combinată cu înlocuirea practicii războiului cu o pace controlată, trăim un „salt calitativ” atât în privința unităților dominante cât și în privința sistemului politic internațional.

Umanitatea va trebui în viitor să aleagă noi tipuri de elemente ale sistemului politic internațional și, de ce nu, să regândească și să remodeleze până și sistemul politic internațional mondial (global) existent în contemporaneitate.

Teoria Politicii Internaționale trebuie, în mod necesar, să fie corelată cu Istoria lumii. Ne referim la Istoria Universală în

totalitatea ei și nu la perioada de la 1648 (Tratatul de Pace de la Westphalia) și până în prezent.

Teoria Politicii Internaționale este indisolubil legată de Istoria Relațiilor Internaționale și, în general, de Istoria Politică Universală.

Ea poate rămâne un produs de sinteză abstract și excesiv teoretizat dar corelația cu Istoria Universală îi dă substanță și îi validează sau invalidează doctrinele.

„Laboratorul experimental” al Teoriei Politicii Internaționale este, fără putință de tăgadă, Istoria Umanității!!!

*** *Incidența Teoriei Politicii Internaționale asupra Istoriei Universale***

Teoria Politicii Internaționale a dat Istoriei Universale noțiunea de „sistem internațional” și noțiunea, mai restrânsă, de „sistem politic internațional”.

Istoria Universală poate prelua de la Teoria Politicii Internaționale conceptul de element fundamental sau unitate dominantă a sistemului politic internațional.

De asemenea, Teoria Politicii Internaționale a adus contribuții majore la tentativele de periodizare a Istoriei lumii.

Sintetic, prima etapă se situează în urmă cu 60000 – 40000 de ani, când au apărut sistemele politice preistorice.

A doua etapă a început în jurul anului 3500 î.e.n., când s-au format sistemele politice internaționale.

A treia transformare s-a înfăptuit în jurul anului 1500 e.n., când a început să prindă contur sistemul politic internațional mondial sau global.

Nu vom insista asupra momentelor considerate esențiale de către politologii internaționali sau de către istorici. Vom puncta doar schematic modul în care Teoria Politicii Internaționale „înțelege” să periodizeze Istoria Universală.

Astfel:

- în jurul anilor 60000 – 40000 î.e.n. are loc apariția sistemelor politice preistorice;

- 10000 – 6000 î.e.n. are loc apariția unităților ierarhizate a șeferiilor;

- 3500 î.e.n. are loc apariția statelor și a sistemelor politice internaționale;

- 2000 – 1700 î.e.n. are loc apariția imperiilor;

- 1000 – 800 î.e.n. are loc apariția nomazilor de stepă;

- 500 î.e.n. are loc apariția unui sistem economic în Eurasia;

- 500 e.n. are loc căderea Imperiului Roman de Apus și dezvoltarea epocii medievale în Europa;

- 1500 e.n. are loc apariția statului modern național, ca element fundamental al unui sistem politic internațional mondial sau global;

- 1648 e.n. se conturează definitiv sistemul politic internațional mondial sau global;
- 1850 e.n. are loc închiderea sistemului internațional pe mapamond;
- 1900 e.n. sistemul politic internațional este închis în condițiile dictate de marile puteri;
- 1945 e.n. se realizează bipolaritatea;
- 1989 e.n. încetează bipolaritatea fiind înlocuită cu sistemul unipolar.

Factorul determinant politico-militar este înlocuit cu interacțiunea politico-economică.

Această cronologie a Istoriei Universale, efectuată pe baza Teoriei Politicii Internaționale, comportă unele discuții mai aprofundate.

În primul rând, periodizarea propusă anterior este doar orientativă, fiind convențională, în adevăratul sens al cuvântului. În al doilea rând, cronologia propusă se fundamentează pe „momente capitale” în dezvoltarea umanității.

În al treilea rând, trebuie subliniat faptul că această tentativă de periodicizare implică o puternică doză de subiectivitate.

Subliniem faptul că relația ambivalentă dintre Teoria Politicii Internaționale și Istoria Universală are și un punct de congruență, obiectivat într-un domeniu de graniță, comun ambelor științe: **Istoria**

Politicii Internaționale sau, după cum mai este denumită, ***Istoria Relațiilor Internaționale***.

Precum, un fapt rămâne cert determinat pentru o înțelegere temeinică a Teoriei Politicii Internaționale, Istoria Universală este de o importanță capitală. Pe de altă parte, contribuțiile aduse de Teoria Politicii Internaționale determină dezvoltarea Științei Istoriei Universale.

*

*

*

În cadrul părții a VI-a am încercat să punctăm câteva chestiuni relative la Teoria Politicii Internaționale (Teoria Relațiilor Internaționale). Astfel, am detaliat unele problematici legate de: Puterea în Politica Internațională; Puterea națiunilor; Suveranitatea de stat și Dreptul Internațional Public; Balanța de putere și Sistemele politice internaționale. În cadrul acestui ultim capitol am încercat să sintetizăm corelația dintre Istoria Universală și Teoria Politicii Internaționale.

**ANALIZA CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE.
NEGOCIERE ȘI CONFLICT ÎN POLITICA
INTERNAȚIONALĂ**

Subpartea I: Analiza conflictelor internaționale;

Subpartea a II-a: Negociere și conflict în politica internațională.

Subpartea I: Analiza conflictelor internaționale

- I. Aspecte introductive;
- II. Prevenirea și limitarea violențelor generate de conflictele internaționale;
- III. Soluționarea conflictelor internaționale violente;
- IV. Prevenirea conflictelor și strategia aplicată în situația crizelor conflictuale.

Subpartea a II-a: Negociere și conflict în politica internațională

- I. Teoria negocierii – succinte precizări;
- II. Pregătirea negocierilor în relațiile internaționale;
- III. Desfășurarea negocierilor internaționale;
- IV. Strategii și tactici de negociere;
- V. Efectele negocierii: încheierea tratativelor și decizia adoptată;
- VI. Specificitatea negocierilor din diferite state.

Subpartea I: Analiza conflictelor internaționale

I. Aspecte introductive

Statele în relațiile internaționale nu se situează întotdeauna pe poziții de cooperare. Interacțiunea elementelor fundamentale ale sistemului politic internațional mondial poate genera uneori stări conflictuale de grade și intensități deosebite: de la acceptarea reciprocă a intereselor în marea lor majoritate și până la promovarea stărilor conflictuale militare, adică a războaielor.

Cooperarea deplină armonizează interesele statelor, iar **armonia interstatală** trebuie înțeleasă ca o legătură perpetuă care nu este tulburată de vreo stare conflictuală.

Iată care sunt stările progresive care indică degradarea armoniei interstatale:

* **pacea durabilă** implică menținerea unui nivel de cooperare stabil, cu toate că statele conștientizează existența unui conflict de interese;

* **pacea stabilă** se realizează prin obținerea de la orice manifestare violentă, dar statele comunică numai oficial și atât cât este necesar;

* **pacea instabilă** presupune apariția tensiunilor, alimentate de suspiciuni relative la intențiile statelor. Uneori izbucnesc violențe dar de mică amploare;

* **starea de criză** poate implica chiar și confruntări armate între unități mobilizate, dar sunt de mică intensitate și se desfășoară ocazional;

* **războiul** implică confruntare militară directă în armatele statale.

Ca atare, **conflictele** pot avea diferite intensități; ele pot spori sau se pot atenua în raport de gradul de interes promovat de către state în susținerea, alimentarea sau, dimpotrivă, în atenuarea și stingerea lor.

Procesele conflictuale sunt dinamice; în cadrul lor intervin atât factori obiectivi cât și elemente subiective. Acestea din urmă se manifestă prin: tensiunile crescânde, aprecierea propriei cauze ca fiind justă, căutarea unor soluții radicale, extreme, de natură militară etc..

Pentru a face distincția între pace și starea de război, trebuie să le diferențiem sub aspectul semnificațiilor.

Dacă armonia și cooperarea generează pace, atunci rezultă că războiul este determinat de conflict și de violență.

Soluționarea conflictelor trebuie să se realizeze exclusiv prin mijloace non-militare, evitându-se pe cât posibil războiul.

În sistemul politic internațional mondial contemporan terorismul a devenit o realitate tristă, reprezentând o amenințare a omenirii și un atentat la securitatea întregii scene internațional-politice.

Terorismul internațional reprezintă o plagă a societății statelor contemporane, împotriva căruia trebuie să lupte fiecare națiune, fiecare stat.

Descoperirea stărilor conflictuale și preîntâmpinarea izbucnirii conflictelor presupun realizarea unor „pași”, concretizați în: descoperirea conflictului; adoptarea și utilizarea diverselor metode sau mijloace în vederea gestionării conflictului; aplicarea teoriei în realitatea obiectivă, adică în practică.

Acordarea unor satisfacții reciproce, căutarea compromisului conduce la ameliorarea stării conflictuale.

Conflictele se pot soluționa prin: intervenție pacifistă; acțiuni preventive; un management corespunzător al crizei; consultări; medieri; arbitraje.

Soluționarea chestiunilor litigioase implică negocierea tuturor disputelor, cu ajutorul medierii unui al treilea subiect, de regulă un stat neutru, cu o credibilitate accentuată.

Indiferent de strategiile adoptate: pas cu pas; de tip așa-zis „procedural”; de final, ele urmăresc modificarea conduitei părților implicate astfel încât să se asigure soluționarea stării conflictuale.

Modalitățile de soluționare a conflictelor prin transformarea lor în stări de non-contradicție se realizează cu ajutorul politicii diplomatice. Aceasta este aplicabilă în scopul preîntâmpinării stărilor conflictuale. Dacă tensiunile se manifestă violent – deci este o stare de criză se utilizează managementul crizelor, iar când violențele se manifestă la cote înalte se utilizează managementul conflictului.

Pentru estomparea conflictului se apelează la operații de impunere sau de întărire a păcii iar dacă există riscul reizbucnirii violențelor se aplică operațiuni de menținere a păcii.

Sensul noțiunii de „conflict” are o paletă largă. Conflict înseamnă și controversă; contradicție la nivel ideatic; antagonism sau criză. Sub aspectul politicii internaționale de conflict propriu-zis vorbim din momentul în care există dezacorduri între state.

Obiectivele conflictelor trebuie să fie clar conturate la nivelul decidenților politici. Unele obiective sunt indicate categoric națiunilor, alte obiective nu transpar către societatea civilă. Obiectivele conflictelor sunt puse în valoare într-o anumită conjunctură, adică într-o ocazie politică. Alteori, obiectivele sunt transpuse în practică prin intermediul contraloviturilor. Faza de „coacere” a conflictelor, adică de maturizare a acestora, scoate la iveală situații politice mocnite de zeci iar uneori chiar de sute de ani!!!

„Coacerea” conflictului internațional este fundamentată pe diferențe de ordin etnic, național, economic, teritorial etc.

Conflictul identitar este un tip de conflict internațional care se fundamentează pe cultură. Cu alte cuvinte, acest fel de conflict are ca zonă de desfășurare teritoriul unui stat, în care populația se radicalizează în temeiul diferențelor culturale, civilizaționale, tradiționale și mai ales etnice. Conflictele identitare determină prăbușirea statelor, prin secesiune și dezmembrare. Conflicte de acest tip s-au manifestat în fosta R.S.F. Yugoslavia, în U.R.S.S., iar în

momentul de față este obiectivat în Republica Moldova – zona transnistreană.

Este istoria politică a umanității o istorie a conflictului social?? Răspunsul nu poate fi decât pozitiv deoarece însăși apariția instituției etatice a constituit o necesitate obiectivă, în scopul prevenirii stărilor conflictuale sociale.

Conflictul este „temelia” politicii, inclusiv a politicii internaționale, fiindcă „**contradicțiile**” constituie esența progresului, legea dezvoltării universale.

Momentele cu importanță deosebită în dezvoltarea social-politică a lumii sunt intim corelate cu „tentativele” de soluționare a unor conflicte sociale deosebite.

Conflictul naște progres în Univers, „lupta contradicțiilor” constituind legea revoluției Cosmosului dar, în politica internațională; starea conflictuală poate avea consecințe, după caz, atât negative cât și pozitive.

Departa de noi intenția de a defini conflictul internațional sau de a analiza tipurile de conflicte internaționale. Literatura juridică de specialitate punctează detaliat aceste chestiuni.

Ceea ce trebuie remarcat, din punctul nostru de vedere, este **unitatea de manifestare a conflictului**, pornind de la nivel micro-social și terminând cu nivelul sistemului politic internațional global sau mondial.

Fiind, în esență, o neînțelegere, un dezacord, o ciocnire de interese, conflictul se obiectivează într-un mod legic, indiferent de

natura socială a entităților între care se desfășoară: persoane fizice; organisme sociale – persoane juridice; în interiorul societății dintr-un stat ori între state. Desigur, fiecare conflict prezintă particularități inerente, specifice, în raport de părțile aflate în conflict și de calitatea acestora. Spre exemplu: în conflictul internațional scopul îl constituie ***lupta pentru putere, pentru prestigiu și influență pe arena internațională.***

În ***Politica Internațională*** valorile ocrotite sau activ urmărite de un stat, un grup de state sau de o alianță/contra-alianță se intersectează cu țelurile urmărite de decidenții politici din statele respective. De asemenea, modul în care guvernării concep politica internă a unui stat se răsfrânge asupra politicii externe a țării respective, putând genera armonie sau, dimpotrivă, conflict în relațiile politice internaționale.

Toate conflictele „joacă” un rol major în perturbarea vieții politice internaționale. ***Conflictele politice, ideologice, diplomatice sau culturale***, în raport de natura lor, par a fi cele mai subtile în timp ce ***conflictele rasiale și cele interetnice*** sunt, cu siguranță, printre cele mai dure.

II. Prevenirea și limitarea violențelor generate de conflictele internaționale

În privința prevenirii și a limitării violențelor generate de conflictele internaționale este imperios necesar să analizăm, sub

aspect istoric, perioada de sfârșit a celei de a doua conflagrații mondiale și Tratatul de pace încheiat după finalizarea ostilităților militare și capitularea necondiționată a statelor componente ale Axei.

Astfel, Al Doilea Război Mondial s-a încheiat cu capitularea Germaniei și a Japoniei, lăsând în ruine Continentul European. 40 de milioane de morți se înregistrau numai în Europa, dintr-un total de 60 de milioane.

Germania și Italia își pierd teritoriile extraeuropene. Germania este un stat distrus, în timp ce Marea Britanie și Franța sunt epuizate, după eforturile impuse de război.

În aceste condiții Marea Britanie transferă deplin și efectiv S.U.A. toate privilegiile sale de mare putere.

Ideologic, se vor confrunta două sisteme: cel wilsonian promovat de S.U.A. și cel marxist impus de U.R.S.S..

Fiind lipsită de distrugerile inerente războiului, S.U.A. se instalează în fruntea sistemului economico-financiar mondial.

Ea a devenit, după anul 1945 o superputere planetară, după anul 1991, întărindu-și poziția ca unică superputere planetară.

U.R.S.S. deși victorioasă în război era un stat devastat. Cu toate acestea, ea își impune dominația asupra Europei Centrale și de Est. Având cea mai numeroasă armată din lume U.R.S.S. era surclasată, sub aspectul tehnologiei militare, de către S.U.A..

După anul 1949, când ambele superputeri dispun de armament nuclear, S.U.A. și U.R.S.S. se distanțează de celelalte state

învingătoare, dominând întreaga planetă. Europa își pierde influența în fața celor doi coloși mondiali.

În perioada 1945-1991 între S.U.A. și aliații acesteia și U.R.S.S. și statele satelite s-a realizat o confruntare perpetuă, materializată sub multiple aspecte: politic; tehnologic; strategic; geopolitic etc. Confruntarea militară s-a limitat la zone restrânse, între state susținute de cele două superputeri. Tensiunile dintre superputeri au generat așa-numitul Război Rece. Confruntarea s-a finalizat odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice, în anul 1991. După 25.12.1991 S.U.A. rămân unica superputere planetară.

Poziția S.U.A. pare a fi amenințată de instituirea unei posibile și previzibile ***multipolarități***.

Practic, Războiul Rece a fost înlocuit, după anul 1991, cu problematica globalizării. Aceasta din urmă a generat o „***dezordine mondială***”, cu conflicte mocnite, ieșite la iveală după ani de „tăcere”. Globalizarea caută să reducă importanța ***statelor***, aruncând în prim-plan noi actori, nonstatali: O.N.G.-uri sau companii transnaționale.

Totodată, globalizarea constituie „***sursa primordială***” care va genera apariția unor alți poli de putere. Ea va determina, până la urmă, instituirea unei structuri multipolare pe mapamond.

Tehnologiile informaționale, revoluția informațională au determinat o serie de state să râvnească ***la dorita calitate de mare putere mondială***.

Tratatul de pace, încheiat la Paris, în anul 1947, au fost precedate de o serie de întruniri, în anul 1943-1944, referitoare la organizarea lumii după Al Doilea Război Mondial. S.U.A., U.R.S.S. și Regatul Unit au abordat aceste chestiuni, în septembrie 1944. În acest context, o importanță capitală a deținut-o Conferința de la Yalta, din Crimeea, U.R.S.S..

Conferința de la Yalta, întrunită în februarie 1945, a reunit exponenții marilor Alianțe: **Roosevelt pentru S.U.A., Churchill pentru Regatul Britanic și Stalin pentru U.R.S.S.** care au adoptat celebra „**Declarație despre Europa eliberată**”. Fiecare dintre cele trei puteri își susținea propriile interese: S.U.A. doreau implicarea U.R.S.S. în războiul purtat împotriva Japoniei; Marea Britanie insista asupra menținerii imperiului său colonial iar U.R.S.S. dorea extinderea ariei sale de influență în scopul edificării „Imperiului exterior sovietic”.

Idealurile concretizate și stipulate formal în „Declarație despre Europa eliberată” privitoare la desfășurarea unor alegeri libere, corecte și democratice în statele de pe continentul european au fost înăbușite prin partajarea zonelor de dominație în Germania; partajarea sferelor de influență pe continentul european în sensul împărțirii influenței Marilor Puteri în Polonia, Cehoslovacia și Ungaria și trecerea României și Bulgariei sub control sovietic.

În privința Germaniei, S.U.A. doreau atragerea potențialului economic-industrial al acestui stat în lumea capitalistă, liberă, în timp ce sovieticii nu acceptau ca acesta să intre sub control american și

britanic. De asemenea, U.R.S.S. dorea obținerea, din partea S.U.A. și a Regatului Britanic, a recunoașterii dominației sale asupra Poloniei.

Cei doi giganti se înfruntau și ideologic S.U.A. reprezentând „lumea liberă”, capitalismul de sorginte liberală, în timp ce U.R.S.S. reprezenta „lumea roșie, marxistă”, socialismul colectivist comunist.

Marile Puteri învingătoare au inițiat o nouă **Conferință la Postdam** (17.07 – 02.08.1945) după capitularea Germaniei și împărțirea acesteia în zone de ocupație.

La această conferință au participat miniștrii afacerilor externe american, sovietic și britanic cu scopul de a se elabora acordurile de pace cu statele foste aliante ale Germaniei: **Bulgaria, România, Italia, Ungaria și Finlanda.**

În perioada respectivă sovieticii au aplicat față de puterile occidentale politica faptului împlinit în privința Poloniei și a României.

A fost instituit Tribunalul de la Nurnberg pentru judecarea șefilor de partid și de stat din Germania național-socialistă. S-a format Comisia Aliată de Control și au fost delimitate zonele de ocupație din Germania.

Capitala Germaniei, Berlinul, a fost împărțit în patru sectoare de: sovietici, americani, britanici și francezi.

Occidentalii solicitau organizarea neîntârziată de alegeri libere în teritoriile ocupate de sovietici și timp ce U.R.S.S. era preocupată de recunoașterea guvernelor impuse în România și în

Bulgaria și acceptarea cifrei de 20 de miliarde de dolari, drept reparații, la care să fie obligată Germania.

Încălcând înțelegerile de la Yalta, U.R.S.S. a ocupat, în totalitate, România, Bulgaria și Ungaria. Ulterior, au anexat imperiului său exterior Polonia și Cehoslovacia iar Yugoslavia a alunecat spre sfera societivă de influență datorită politicii promovate de Iosif Broz Tito.

Miniștrii de externe ai S.U.A. (James Byrnes), Regatul Unit (Ernest Bevin), U.R.S.S. (Vyaceslav M. Molotov) și Franței (Georges Bidault) s-au întâlnit la Paris, în perioada 25.04.1946 – 12.07.1946 și au discutat proiectele tratatelor de pace care urmau a fi încheiate de către puterile învingătoare cu statele foste satelite ale Germaniei: Italia, Finlanda, Bulgaria, Ungaria și România.

În privința hărții politice europene față de anul 1938, după 1945 remarcăm următoarele modificări: frontierele Poloniei, în sensul că teritoriul ocupat de U.R.S.S. în 1939 rămânea acesteia dar, în compensare, s-au oferit statului polonez teritorii germane, frontiera de sud-est a Cehoslovaciei, Rutenia fiind încorporată în U.R.S.S.; frontierele de nord-est și de est ale României, Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța rămânând anexate de către U.R.S.S..

După Al Doilea Război Mondial, România a pierdut Basarabia, nordul Bucovinei, Ținutul Herța și Insula Șerpilor, toate încorporate în U.R.S.S. și respectiv Dobrogea de sud – Cadrilaterul, încorporat de Bulgaria.

În privința organizării statului german lucrurile au intrat în impas. U.R.S.S. a propus inițial „tentativa” unei reunificări a zonelor de ocupație din Germania aspect neluat în serios de puterile occidentale. Apoi, societivii au refuzat propunerea S.U.A. relativă la încheierea unui tratat care să consacre neutralitatea Germaniei.

După semnarea tratatelor de pace U.R.S.S. a obținut cale liberă pentru instaurarea unor guverne comuniste în statele aflate sub influența sa. Țările din Europa Estică și Centrală au fost integrate în sistemul politico-militar și în sistemul economic, ambele sisteme fiind „creații” ale U.R.S.S..

Finalizarea celui de-Al Doilea Război Mondial a fost condiția-prilej pentru amplificarea divergențelor dintre cele două „proaspete” superputeri. Aceste divergențe se vor acutiza iar după un timp vor căpăta caracter cronic, adâncindu-se. Ele au determinat, practic, inițierea și desfășurarea Războiului Rece, din anul 1947 până în anul 1991, inclusiv.

Ca urmare a dorinței popoarelor lumii de preservare și garantare a păcii în aprilie 1945 s-a desfășurat Conferința de la San Francisco, având ca obiectiv crearea Organizației Națiunilor Unite (O.N.U.).

Carta O.N.U. a fost semnată la data de 26.05.1945 și a intrat în vigoare la data de 24.10.1945.

Scopul suprem al O.N.U. îl constituia asigurarea păcii și securității internaționale prin dezvoltarea unor relații amicale între națiunile planetei.

De o semnificație covârșitoare este adoptarea, în anul 1948, de către O.N.U. a „**Declarației Universale a Drepturilor Omului**”.

*

*

*

O.N.U. a creat un complex de măsuri în scopul prevenirii conflictelor violente dintre state. Această **prevenire** fiind de dorit, deoarece ea estompează apariția conflictului violent, în raport cu activitatea de încheiere a conflictului violent și de restabilire a păcii, care presupune, în mod firesc, desfășurarea anterioară a operațiunilor militare.

Departamentul pentru afaceri politice din cadrul O.N.U. a dezvoltat multiple strategii pentru menținerea păcii: U.N. Interdepartmental Framework for Coordination on Early Warning and Preventive Action; UNDP/DPA Programme on Building National Capacity for Conflict Prevention; DPA Prevention Team etc.

Una dintre obligațiile principale înscrisă în Carta O.N.U. și care revine statelor membre ale organizației este aceea **de prevenire a conflictelor**.

În anul 1995 a fost creată **echipa-cadru** pentru coordonarea departamentelor din cadrul Secretariatului General care sunt implicate în misiuni de prevenire/menținere a păcii. Echipa-cadru coordonează 23 de agenții și programe O.N.U., precum: DDA; DPA;

FAO; UNDP; UNESCO; UNFPA; UNIFEM; UNICEF; WFP; WHO; IMF, etc.

Echipa-cadru formulează propuneri referitoare la potențialele zone de conflict și solicită organizarea de acțiuni preventive în scopul diminuării tensiunilor.

*

*

*

O.N.U. a organizat misiuni de ***peacemaking*** și ***peacebuilding***.

Conceptul de ***peacemaking*** se referă la utilizarea mijloacelor diplomatice pentru a se obține încetarea ostilităților și pentru organizarea negocierilor în vederea soluționării cu mijloace pașnice a conflictului.

Conceptul de ***peacebuilding*** se referă la constituirea legitimității unui nou stat. Acest stat trebuie ca, pe viitor, să poată gestiona, în mod pacifist, viitoarele potențiale conflicte.

O.N.U. a conlucrat cu diverse organizații pentru executarea acțiunilor de peacemaking: Organization of American States in Haiti; European Union in Yugoslavia; The Economic Community of West African States in Liberia și Sierra Leone etc.

În privința activităților de peacebuilding, Grupul de Dezvoltare a Națiunilor Unite și Comitetul Executiv pentru Afaceri Umanitare au constituit un grup de lucru comun, în anul 2002.

De asemenea, Consiliul Economic și Social a creat două grupuri ad-hoc privind asistența țărilor africane în perioadele post-conflictuale.

III. Soluționarea conflictelor internaționale violente

Chestiunea Războiului Rece

Ce a fost Războiul Rece?? Războiul Rece a fost *o „stare intermediară”* între o pace fragilă și un potențial război cald devastator. Cine a declanșat Războiul Rece?? Cele două superputeri planetare: S.U.A. și, respectiv, U.R.S.S.. Fără bipolaritatea manifestată în „concertul superputerilor”, S.U.A. – U.R.S.S., nu ar fi existat un Război Rece.

Ce a determinat apariția Războiului Rece?? Motivul determinant a fost reprezentat de dorința fiecărei superputeri de a prezerva sau ocupa, după caz, o zonă de influență cât mai extinsă pe planetă. Desigur, acest motiv a fost „îmbrăcat” în „haine ideologice” de tipul „prezervării și conservării lumii libere”, capitaliste de către S.U.A. și respectiv de eliberare a statelor de sub dominația capitaliștilor prin revoluțiile marxiste-comuniste, în cazul ideologiei Uniunii Sovietice.

Despre rivalitatea superputerilor am mai scris în cadrul prezentului tratat, în vol. II, pct. IV, „*Politică și Relații Internaționale*”.

Alegerea acestei teme relative la *Războiul Rece* în cadrul acestui punct „*Soluționarea conflictelor internaționale violente*” poate stârni oarecum nedumerire. Aceasta deoarece Războiul Rece nu a fost un conflict cald, violent, nu a fost un război tradițional. Reținem totuși că deși nu a devenit efectiv armat, Războiul Rece a avut și zone „calde”, de dispută armată, violentă, când superputerile s-au încolțit reciproc, în diverse zone ale globului.

„Soluționarea” Războiului Rece este una dintre *cele mai atipice* situații cunoscute în Istoria politică universală dar și în Istoria politicii internaționale.

Iată, deci, motivele pentru care am optat pentru analiza problematicilor referitoare la Războiul Rece.

După Al Doilea Război Mondial rămăseseră pe planetă cinci mari puteri: S.U.A.; U.R.S.S.; Marea Britanie; Franța și China. Din acest grup doar două puteri au devenit preeminente, dobândind statut de „superputere”: S.U.A. și U.R.S.S..

Statele Unite ale Americii victorioase în război aveau economia intactă deoarece teritoriul lor nu fusese afectat de operațiunile militare. Economia americană era la apogeu iar Europa Occidentală datoră enorm Americii.

Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice ieșise din război cu o armată impresionantă dar profund afectată de distrugerile provocate pe teritoriul său.

Determinantă pentru instituirea Războiului Rece a fost și cucerirea puterii politico-statale de către comuniști, în China în anul 1949.

Planul Marshall inițiat de S.U.A. a avut în vedere relansarea și redresarea economiei statelor europene, cu ajutor financiar american. U.R.S.S., inclusiv statele aflate în orbita sovietică: Cehoslovacia, Polonia, Bulgaria, Ungaria și România, au refuzat oferta S.U.A..

Politica S.U.A. de îndiguire a influenței sovietice, aflată în plină expansiune, a generat partajarea Europei în două sfere de influență: cea vestică dominată de americani și cea estică dirijată de sovietici.

Obsesia sovietică în acea perioadă de început a Războiului Rece era dobândirea capabilităților de fabricare a armei atomice, pentru a-i putea echilibra pe americani. Acest fapt s-a realizat în anul 1949.

În privința posibilei periodizări a Războiului Rece se constată existența a patru etape principale. Astfel:

- * prima parte, din anul 1946 până la moartea lui I.V.Stalin, în anul 1953;

- * a doua parte, de la moartea dictatorului sovietic I.V.Stalin și până la destinderea sub Nichita Hrusciiov;

* a treia etapă este cuprinsă între perioada de destindere menționată anterior și până la războiul din Afganistan, început prin invazia sovietică din anul 1979;

* a patra etapă, materializată printr-o lansare a cursei înarmărilor. Climatul de suspiciune reciprocă a fost atenuat de politicile adoptate de M.S.Gorbaciov.

Ține până la prăbușirea U.R.S.S., la 25 decembrie 1991.

Tipic pentru Războiul Rece sunt următoarele trăsături caracteristice:

* aparent, nu a avut nici învingători și nici învinși. Cu toate acestea, destinderea produsă sub Gorbaciov a profitat exclusiv S.U.A., U.R.S.S. dispărând nu numai ca superputere dar și ca stat, de pe harta politică a lumii;

* echilibrul de forțe a fost consacrat de deținerea capabilităților nucleare de distrugere în masă, de către ambele superputeri;

* S.U.A., se consideră în literatura politologică internațională, au avut întotdeauna întâietate în raport cu U.R.S.S., deoarece dispuneau de un armament mai tehnologizat și de resurse materiale, umane și financiare superioare. Datorită acestui fapt, U.R.S.S. a ieșit din competiția nucleară, și-a pierdut imperiul exterior și s-a prăbușit. În opinia noastră superioritatea tehnologică, financiară etc. a S.U.A. nu poate explica decât, eventual, pierderea „cursei nucleare” dar nu răspunde, în mod satisfăcător, la

interogațiile legate de lichidarea imperiului exterior sovietic și, mai ales, cele legate de colapsarea și dezmembrarea U.R.S.S..

Oricum, consecință a Războiului Rece, a fost starea de tensiune creată pe planetă vreme de jumătate de secol.

Însuși Războiul Rece nu reprezintă altceva decât un efect al structurii bipolare a scenei politice internaționale. De aceea, în mod firesc, încetând duopolul-bipolaritatea s-a finalizat și Războiul Rece.

Războiul Rece a lăsat în urma sa o lume unipolară, dominată de unica superputere rămasă pe planetă – S.U.A.. Se constată, de asemenea, o diluare a sistemelor așa-zis ierarhice, dominate de superputeri, și o prezervare a unui sistem „*anarhic*”, S.U.A. se comportă ca un „jandarm mondial”, în funcție de interesele și de necesitățile sale geopolitice și geostrategice.

În perioada Războiului Rece, nici Estul și nici Vestul nu au fost învingători. Destructurarea regimului comunist din fosta R.D.G. a favorizat ramificarea Germaniei la 03.10.1990, prin absorbirea acestui stat în vechea R.F.G.

Colapsarea U.R.S.S. a determinat grave mutații pe arena politică internațională.

Concret, *în prima etapă*, s-a înregistrat o cursă a înarmărilor pe fundalul ieșirii din scenă a Europei, a slăbirii economice a U.R.S.S. și a supremației tehnologice a S.U.A..

În a doua etapă U.R.S.S. era încrezătoare în capacitatea sa de a ajunge din urmă, economic și tehnologic, Statele Unite!

În perioada destinderii începe practic un ușor declin a U.R.S.S., sub aspect economic, deși S.U.A. o considera „o parteneră de echilibru” efectivă. Este epoca de apogeu a sovieticilor.

Etapa a treia perpetuează prestigiul U.R.S.S., fiind perioada de destindere efectivă.

Etapa a patra de încordare, obiectivată printr-o nouă cursă a înarmărilor, debutează cu invazia sovietică în Afganistan. Este perioada de stagnare accentuată economică și politico-socială a Uniunii Sovietice.

Printre cauzele ideologice ale Războiului Rece, care au determinat întreținerea tonusului celor două superputeri planetare, amintim: imperialismul sovietic fundamentat pe expansionism; imperialismul american, „vârf de lance” al capitalismului militar și agresiv; doctrina superputerilor bazată pe competiția dură pentru dominarea scenei politice internaționale; doctrina cursei înarmărilor care impunea necesitatea stopării și eliminării treptate a tehnologiei militare nucleare și a armamentului nuclear; doctrinele geografice politice: Nord-Sud și Vest-Est. Prima avea în vedere un conflict între statele bogate și cele sărace; secunda se fundamenta pe un posibil conflict între statele dezvoltate capitaliste; doctrina conflictului de clasă adică conflictul dintre capitalism și socialism.

*

*

*

Sub aspect istoric, geneza conflictului dintre superputeri, adică originea Războiului Rece, trebuie căutată în mișcările, pe scena politică internațională, efectuate de Germania.

După crearea Imperiului German, la 1871, Germania a revendicat așa-zisul „spațiu vital”. După Primul Război Mondial Germania are un puternic sentiment de frustrare, din plin satisfăcut, după ianuarie 1933, când Adolf Hitler devine cancelar.

Acesta dorea crearea unui mare imperiu german în Europa prin anihilarea tuturor statelor europene și prin distrugerea U.R.S.S..

Problema Germaniei a fost aceea că acest stat nu a fost cumpătat, dorind putere obținută rapid. O putere „absolută”, fapt ce a neliniștit celelalte mari puteri. Pe undeva este de înțeles!!!

Imperiul Romano-German a fost fărâmițat și, deși era unicul Imperiu al Occidentului, el nu constituia o unitate politică. Unificarea stătuțelor germane, sub egida Prusiei, cu eliminarea Austriei, a asigurat unitatea germană din anul 1871, edificată prin noul Imperiu German. A fost însă și o eroare de strategie deoarece, după anul 1866, Austria nu a mai putut fi atrasă în opera de construcție a unui stat german.

Așa că, Primul Război Mondial, Marele Război, nu a avut în vedere dorința de împărțire și de reîmpărțire a lumii între Marile Puteri, între care se numără, după 1880, și Germania. Sau, mai corect, nu aceasta a fost cauza exclusivă a războiului. Națiunea germană revigorată prin ambițiile caizerului Wilhelm al II-lea se

considera îndreptățită – datorită puterii sale economice – să domine Europa.

Sentimentul trădării din noiembrie 1918 a cuprins națiunea germană existând convingerea că sorții ar fi putut să fie favorabili Germaniei. Cuplată cu presiunea exercitată de puterile învingătoare în privința datoriilor de război, și în special cu intransigența Franței, a cauzat o apariție generală în Germania, care a determinat colapsul Republicii de la Weimar.

Delirul provocat de Adolf Hitler avea la bază tocmai ridicarea culpabilității de pe umerii poporului german. Voinței de putere a Germaniei, poporul i-a răspuns prin alinierea expresă sau tacită, în jurul Conducătorului providențial.

Această a doua efortare a Germaniei a condus la distrugerea statului german, la reculpabilizarea națiunii germane și la cufundarea sentimentului național german în „întuneric”. Mai mult, aceasta a determinat pierderea poziției preeminente a statelor europene pe scena internațional-politică, lăsând astfel posibilitatea ascensiunii, neîngrădite, a superputerilor: S.U.A. și U.R.S.S..

Sintetic, Germania a determinat prin cele două războaie mondiale distrugerea sistemului politic internațional global dominat de statele europene occidentale și instituirea unui sistem politic internațional global sau mondial, structurat pe principiul duopolului, a bipolarității superputerilor americană și sovietică.

*

*

*

Politica de îndiguire – de containment – promovată de S.U.A. în raport cu U.R.S.S., avea în vedere limitarea expansionismului sovietic, după anul 1947.

De aceea, observăm și alte etape în desfășurarea Războiului Rece, obiectivate în: Planul Marshall; constituirea grupărilor politico-militare NATO și Tratatul de la Varșovia.

Câteva cuvinte, despre fiecare dintre aceste chestiuni, se impun cu prisosință:

* Planul Marshall prin care S.U.A. propunea acordarea de ajutor financiar țărilor solicitante, în vederea refacerii economiilor distruse de război.

Fundamentat pe „doctrina Truman” enunțată la 12.03.1947 de șeful statului federal american printr-un mesaj adresat Congresului, planul de ajutorare economică a statelor europene a fost inițiat de Secretarul de Stat american George Marshall.

Propunerea S.U.A. viza, desigur, și U.R.S.S. care a declinat oferta.

Astfel, între 1948-1952 au fost livrate 13,2 miliarde de dolari S.U.A. către Marea Britanie, Franța, Italia și R.F.Germania.

Respingând atât Planul Baruch din 1946 cât și Planul Marshall din 1947-1948, U.R.S.S. și statele aflate în zona sa de influență au luat o cale de dezvoltare economică diferită față de statele vest-europene.

Prin însăși natura sa, Planul Marshall a contribuit la separarea vestului european de Estul Europei.

Aceasta deoarece statele vestice nu aveau dreptul să vândă către statele socialiste nici materii prime și nici produse finite. Această interdicție a fost impusă vest-europenilor de către S.U.A..

* Tratatul (Pactul) de la Varșovia și N.A.T.O. au reprezentat cele două alianțe politico-militare, inițiate de superputerile: U.R.S.S. și S.U.A..

Tratatul Atlanticului de Nord s-a semnat la 04.04.1949 la Washington de către: S.U.A.; Canada; Marea Britanie; Franța; Belgia; Olanda; Danemarca; Islanda; Italia; Norvegia și Portugalia. La aceste membre fondatoare s-au adăugat: R.F. Germania (1955) și Spania (1982).

În contrapartidă, la 14.05 s-a semnat la Varșovia „Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală”, dirijat de U.R.S.S. și la care participau statele socialiste.

Existau cinci fronturi contra forțelor N.A.T.O. și Europa Nordică și Centrală. Statul-Major își avea sediul la Moscova, în capitala U.R.S.S..

*

*

*

Pe fondul suspiciunilor dintre superputeri – S.U.A. și U.R.S.S. – alianța americano-sovietică se destramă iar continentul european este divizat între Europa Occidentală și Europa Orientală, instituindu-se mult cunoscuta „Cortină de Fier”.

U.R.S.S. impune guverne comuniste în Polonia, în Bulgaria și în România. Comuniștii unguri pun mâna pe putere în anul 1948 și tot în acel an are loc lovitura de stat comunistă de la Praga, din Cehoslovacia (februarie).

În privința Germaniei amintim: blocada Berlinului (iunie 1948 – mai 1949); partajarea țării în patru zone de ocupație; unificarea zonelor de ocupație occidentală și crearea R.F.G. (1949) și transformarea zonei sovietice de ocupație în R.D.G. (1949).

IV. Prevenirea conflictelor și strategia aplicată în situația crizelor conflictuale

Cel mai bine, această chestiune poate fi analizată prin prezentarea efectivă a unei situații concrete generată și perpetuată pe continentul european. Aceasta cu atât mai mult cu cât conflictul ce urmează a fi analizat interesează, în mod deosebit, Statul Român.

Autoritățile autoproclamatei Republici Moldovenești Nistrene – Transnistria – insistă, din ce în ce mai mult, pe ideea separării definitive a teritoriului secesionat din stânga Nistrului de Republica Moldova.

Pe fondul destrukturării U.R.S.S., ca urmare a politicilor de reformă și de transparență adoptate de M.S. Gorbaciov, în anul 1989 Frontul Popular din R.S.S. Moldovenească a impus limba română ca limbă oficială a Republicii, statut legalizat la 01.09.1989. În

septembrie 1989, Frontul Colectivelor de Muncă de la Tiraspol a organizat greve, manifestații de protest împotriva „românizării” R.S.S. Moldovenești, care au culminat cu proclamarea R.S.S. Moldovenești Nistrene în cadrul U.R.S.S.. Deși nu au recunoscut așa-zisa R.S.S. Moldovenească Nistrenă autoritățile centrale sovietice au speculat această „sincopă” pentru a ține în frâu tendințele de autonomizare și de independență ale R.S.S. Moldovenești.

Adoptarea tricolorului românesc ca și steag al Republicii S.S. Moldova, urmată de declararea independenței acestei republici unionale față de U.R.S.S. la 27.08.1991, a determinat autoritățile ilegitime tiraspolene, din stânga Nistrului, să proclame, la rândul lor, Republica Moldovenească Nistrenă.

Conflictul militar iscat în martie 1992 avea ca protagoniști un stat hotărât să își apere integritatea sa teritorială – Republica Moldova – și o regiune separatistă sprijinită militar, logistic și moral de către R.F.Rusă. Trupele rusești au continuat să staționeze în zona separatistă transnistreană, în ciuda acordului de pace semnat de Republica Moldova și de R.F.Rusă, în iulie 1992. Nu a contat nici angajamentul formal luat de președintele rus Boris Elțin, privind retragerea acestor forțe armate, angajament asumat în noiembrie 1999.

O altă etapă în permanentizarea conflictului a fost legată de neacceptarea de către Republica Moldova a „Planului” Kozak de reglementare a conflictului.

În condițiile în care președinții Republicii Moldova au pendulat între Vest și Est, între Uniunea Europeană și N.A.T.O. și, respectiv, R.F.Rusă și C.S.I., „președintele” așa-numitei Republici Moldovenești Nistrene, Igor Smirnov, s-a declarat profund dezamăgit. La această atitudine a contribuit indubitabil și atitudinea de respingere a memorandumului Kozak de către autoritățile de la Chișinău.

La rândul ei, R.F.Rusă a văzut în liderii Vladimir Voronin și Igor Smirnov modele anacronice de realizare a politicii, cu puternice accente nostalgice sovietice.

Numai că re poziționarea Ucrainei după „revoluția portocalie” în favoarea Occidentului a determinat Kremlinul să reconsidere și să sprijine pozițiile lui Voronin și respectiv Smirnov. Aceasta cu atât mai mult cu cât după etapa „ratată” a unirii Republicii Moldova cu România, se prefigura o altă „amenințare” la adresa Rusiei: primirea României în N.A.T.O..

Reorientarea politicii externe ucrainiene către vest și aderarea României la N.A.T.O. a determinat Kremlinul să „conserve” conflictul transnistrean deoarece:

- * zona transnistreană constituie un șantaj la adresa Republicii Moldova, în condițiile în care trupele rusești nu au fost încă retrase;

- * Transnistria fiind în „coasta” Ucrainei este o zonă de control rusesc asupra acestei țări, la fel cum este și peninsula Crimeea, unde staționează încă flota Federației Ruse;

* Armata a XIV-a a R.F.Ruse, staționând în Transnistria, se află în imediata apropiere a Uniunii Europene și a N.A.T.O..

În anul 2004 liderul separatist transnistrean a hotărât separarea infrastructurii energetice și feroviare a Transnistriei de Republica Moldova. În acest fel contractele pentru livrarea gazului metan în stânga Nistrului nu mai erau semnate la Chișinău iar căile ferate de pe teritoriul transnistrean deveneau separate de societatea națională moldovenească de căi ferate.

Drept reacție, Republica Moldova a reinstituit controlul asupra mărfurilor venite din Ucraina, în acord cu autoritățile de la Kiev. Chiar se poate semna o înăsprire a regimului vamal de către Ucraina, în semn de solidaritate cu autoritățile Republicii Moldova, în martie 2006. Aceasta în sensul că ucrainienii au solicitat pentru toate produsele ieșite din Transnistria sau care tranzitau teritoriul secesionist, documente emise de Republica Moldova. Această „blocadă economică” a Transnistriei a fost mediată de diplomați și de securitate iar Rusia, pentru a sprijini Transnistria, a anulat datoria de circa 1 miliard de dolari pe care așa-zisa Republică Moldovenească Nistreană o avea față de compania rusească Gazprom.

Drept represalii Rusia a organizat un „război al vinului” cu Republica Moldova. Autoritățile ruse au anunțat, în vara anului 2006, că vinul produs în R.M.* încalcă normele sanitare, interzicând importurile din acest stat. Compania Gazprom a solicitat dublarea

* R.M. – Republica Moldova;

R.M.N. – Republica Moldovenească Nistreană (N.A.).

prețului gazului exportat în R.M., care în acel moment era de 110\$/1000m³.

Ca urmare a șantajului practicat de Federația Rusă s-a ajuns la un compromis între Moscova și Chișinău. Astfel, prețul gazului metan nu a fost modificat dar R.M. renunța la deplasarea tuturor privatizărilor din R.M.N., ca fiind ilegale. Din anul 2008 societățile rusești au reluat importul de vin moldovenesc iar privatizările făcute de Smirnov, în detrimentul R.M. au fost definitiv „uite”.

*

*

*

Dintre soluțiile propuse pentru soluționarea conflictului transnistrean, menționăm următoarele:

* „**Planul Primakov**”

Constituie prima „soluție” de rezolvare a conflictului transnistrean. Poartă numele autorului său Yevgeny Primakov, ex-ministru de externe și ex-prim-ministru al Federației Ruse, care în anul 2000 a devenit **șeful Comisiei de Stat a Federației Ruse pentru Transnistria!!!**

Acest proiect prevedea constituirea unui parlament al Transnistriei iar anumiți împuterniciți – ruși, desigur – trebuiau să gireze relația R.M.N. cu R.M.!!!

Atât Moldova cât și Transnistria ar fi creat un spațiu economic unic, dar Tiraspolul avea drept de autodeterminare în condițiile în care R.M. ar fi intenționat unirea cu România.

**** „Planul” deputatului Gheorghe Tihonov***

Poartă numele președintelui Comitetului pentru Transnistria din Parlamentul Federației Ruse. Apărut în iulie 2001, planul oferea Moldova și Transnistria în privința aderării la ***Uniunea Rusia – Belarus!!!*** Această aderare ar fi rezolvat, în opinia autorului planului, toate chestiunile legate de conflictul transnistrean. Planul a fost respins de autoritățile Republicii Moldova.

**** Al doilea „plan” Tihonov***

Apărut în a doua decadă a anului 2001. Acest proiect nu se sfia să declare importanța geopolitică și geostrategică a Transnistriei, în viziunea Rusiei, în ipoteza în care R.M. ar fi tentată să opteze pentru o politică pro-occidentală. Se insistă asupra negocierilor bilaterale Chișinău – Tiraspol, cu excluderea altor state sau organizații internaționale din procesul de negociere.

**** „Planul” generalului rus Vladimir Isakov***

Avea în vedere aderarea R.M. la sistemul de securitate al C.S.I. ca o garanție pentru bunele-intenții ale Chișinăului, iar

Kremlinul promitea bunele sale oficii în vederea rezolvării conflictului transnistrean, în sensul dorit de R.M..

*** „Planul” Kozak**

Este cea mai importantă și cea mai consistentă propunere rusească pentru aplanarea/soluționarea conflictului transnistrean.

Acest proiect prevedea următoarele:

- federalizarea R.M., în sensul acceptării de către Chișinău a statutului de partener egal acordat Tiraspolului. Acordarea de autonomie politică zonei transnistrene și recunoașterea instituțiilor sale proprii, cu caracter etatic;

- federalizarea se realiza sub auspiciile și garanțiile Federației Ruse;

- reprezentanții Transnistriei trebuiau incluși într-un parlament federal al R.M., asigurându-se în felul acesta reprezentarea populației rusofone din stânga Nistrului;

- zona transnistreană obținea „drept de veto” în chestiunile de politică externă ale R.M.; în acest fel s-ar fi barat orice apropiere a R.M. de U.E.; N.A.T.O. și de România;

- trupele rusești din Transnistria își prelungeau staționarea, până la 20 de ani.

„Planul” Kozak a fost receptat de diplomații occidentali cu destulă reticență deoarece oferea preeminență R.M.N. și intereselor rusești în regiune și pentru că prevedea „federalizarea” R.M..

Înclinația diplomaților europeni și americani de a considera, la un moment dat, „planul” Kozak drept bază de plecare pentru negocierea rezolvării conflictului transnistrean a fost estompată de temerea pentru posibila afectare a independenței reale a R.M. și a proiectelor viitoare de integrare a acestui stat în structurile europene.

Departa de a fi soluționat, conflictul transnistrean pare mai degrabă înghețat. În acest context, radicalizareapozitiilor americane ar fi, în opinia noastră, binevenită. Europeanii, deși sunt conștienți de implicarea emoțională a României în conflictul transnistrean, nu radicalizează discursul în fața reprezentanților oficiali ai Federației Ruse. Germania adoptă o *poziție nuanțată*, datorită relației sale speciale cu Rusia. Ea ar fi statul european capabil să poarte un dialog serios cu Federația Rusă pentru a încerca soluționarea conflictului de pe Nistru. Oficialii germani au solicitat retragerea trupelor și armamentului rusesc din Transnistria pentru a se putearealiza climatul de încredere între statele din regiunea Mării Negre.

Reprezentanții R.M.N. se situează pe poziții defavorabile României pe care o acuză de părtinire în conflictul militar dintre R.M. – R.M.N.. Cooperarea potențială a României între statele implicate în soluționarea conflictului este refuzată de către Tiraspol. Mai mult decât atât, ambasadorul Federației Ruse în R.M. a precizat că bazele militare rusești din Transnistria sunt opusul bazelor militare americane din România iar „pacificatorii” ruși sunt considerați în R.M.N. drept o garanție pentru perpetuarea păcii și pentru o reglementare echitabilă a conflictului. S-a specificat,

totodată, că bazele militare americane din România, Bulgaria și provincia Kosovo exercită o influență mult mai puternică asupra zonei est-europene decât bazele militare rusești din Transnistria.

*

*

*

Subpartea a II-a: Negociere și conflict în politica internățională

I. Teoria negocierii – succinte precizări

Negocierea este știință și artă în același timp, care implică următoarele componente: talentul nativ exprimat prin artă și experiența dobândită specifică științei. Ea este un proces dinamic prin care părțile, având obiective proprii, relaționează în vederea ajungerii la o înțelegere acceptabilă. Negocierea semnifică, de asemenea, o confruntare între **ofertă** și **cerere** sau o acțiune de armonizare a intereselor părților implicate.

Negocierea se desfășoară, în mod obiectiv, în timp ceea ce implică parcurgerea unui **proces**. Ea este necesară în situația în care

există un conflict de interese între părți iar acestea din urmă doresc să ajungă la un compromis.

Procesul de negociere implică o structură conceptuală cu ***dublă natură: pasivă și dinamică.***

În structura pasivă sunt incluse: obiectul supus negocierii; domeniile de interes ale părților; obiectivele urmărite, în mod activ, de părți în procesul de negociere; mediul de negociere.

În structura dinamică avem: participanții la procesul de negociere (părți și negociatori); elementele de relaționare (interesele și obiectivele etc.)

- * Negocierea reprezintă un fenomen social deoarece presupune o comunicare între oameni;

- * Negocierea este un proces organizat alcătuit din: schimbările de opinii; regulile și uzanțele; contactele și confruntările dintre participanți;

- * Negocierea reprezintă un proces competitiv, întrucât fiecare parte urmărește îndeplinirea propriului avantaj, într-o măsură cât mai largă posibil;

- * Negocierea implică interacțiune, în sensul că părțile trebuie să comunice pentru obținerea unui acord reciproc avantajos;

- * Negocierea este un proces desfășurat cu o finalitate cert determinată, constând în armonizarea intereselor părților implicate.

Cu referire la afacerile comerciale internaționale activitatea complexă de negociere implică anumite trăsături definitorii: importanța factorilor culturali; diversitatea cantitativă a contextelor

în care se negociază; multipolaritatea care subsumează factori eterogeni de natură și statut diferit; exigența sporită în activitatea de negociere.

Principiile fundamentale ale negocierii – cu referire la negocierea comercială internațională – sunt următoarele:

- * inseparabilitatea negocierilor comerciale internaționale;
- * practicarea uzanțelor și regulilor specifice comerțului internațional;
- * preservarea avantajului reciproc pentru părțile care negociază;
- * compensarea obligațiilor reciproce;
- * cooperarea în procesul de negociere;
- * operativitatea decizională;
- *respectarea angajamentelor asumate și încrederea reciprocă între părți.

În cadrul analizei noastre ne vom raporta exclusiv la negocierile în materia comerțului internațional.

Obiectivele acestui tip de negociere sunt: asigurarea comenzilor și a materiilor prime; atragerea de investiții străine; distribuirea capitalului dintr-un stat în alte state; obținerea unui profit cât mai sporit.

În cadrul negocierilor comerciale internaționale, ca de altfel în cadrul oricărei negocieri, **comunicarea** reprezintă elementul fundamental.

Comunicarea poate fi de mai multe tipuri: verbală, scrisă, nonverbală sau paraverbală. Funcțiile comunicării sunt: de informare; de cunoaștere; de învățare; de convingere; de influențare; de exprimare a originalității etc.

Obiectivele comunicării constau în: receptarea corectă a mesajului; înțelegerea acestuia; dobândirea unei reacții din partea interlocutorului manifestată într-o modificare a atitudinii sau a conduitei.

II. Pregătirea negocierilor în relațiile internaționale

Aceasta implică:

- * Analiza contextului în care urmează a se desfășura negocierile comerciale internaționale;
- * Stabilirea obiectivelor negocierii;
- * Stabilirea echipei de negociatori;
- * Pregătirea materialului în baza căruia se va desfășura negocierea;
- * Stabilirea legăturilor de comunicație;
- * Întocmirea mandatului pentru echipa de negociatori;
- * Întocmirea programului de negociere;
- * Elaborarea unui proiect al contractului.

Astfel, negociatorii trebuie să cunoască legislația, uzanțele comerciale și reglementările de politică comercială.

Obiectivele negocierii sunt: dezirabile – expresie a celor mai bune rezultate; acceptabile – expresie a unor interese private, intime; efective – expresie a scopurilor concrete pe care negociatorii sunt capabili să le atingă.

Alegerea echipei de negociatori se întemeiază pe: cunoștințele profesionale; caracteristicile personale și vârsta negociatorilor potențiali.

Pregătirea materialului documentar se realizează prin îndosariere de fișe tehnice; de fișe comerciale sau de materiale documentare suplimentare.

Legăturile de comunicație privesc menținerea contactului, pe perioada negocierilor, între echipa de negociere și entitatea care i-a trimis la negocierile respective.

Mandatul pentru negociatori determină obiectivele echipei. El se redactează în scris și se semnează de șeful entității care împuternicește pe negociatori.

Programul de negociere stabilește, în temeiul mandatului de negociere, strategiile și tacticile care vor fi urmate pentru atingerea obiectivelor.

Elaborarea unui proiect al contractului este un instrument de ajutorare a echipei de negociatori, ținându-se seama de opiniile și obiecțiunile partenerilor de negociere.

III. Desfășurarea negocierilor internaționale

Negocierile internaționale se desfășoară pe parcursul unor sedințe. La debutul acestora sunt prezentați șefii echipelor pe negociere și membrii acestor echipe. Părțile se studiază reciproc, încercându-se realizarea unui climat de încredere. Se caută instaurarea unei atmosfere destinse în care să se asigure conlucrarea echipelor, a membrilor acestora. Atmosfera pozitivă generează încredere între echipele de negociatori.

Desfășurarea tratativelor se circumscrie purtării discuțiilor prin argumente, justificări și contraargumente. Scopul acestei desfășurări este obținerea compromisului între parteneri.

Argumentațiile, obiecțiile și concesiile au ca obiectiv finalizarea negocierilor.

Strategiile de negociere constau în combinarea unor tehnici, comerciale în cazul nostru, pentru atingerea obiectivelor.

Ele pot fi: strategii de dominare sau de dependență; se pot concretiza în: abțineri; simulare, surprize, retrageri, invocarea unor precedente etc. De asemenea, strategiile pot fi: directe sau indirecte; de competiție sau cooperante.

Tacticile de negociere – pot fi ofensive sau defensive, fiecare având rolul de a suprinde adversarul și de a smulge de la el concesiile cât mai substanțiale.

În materie comercială internațională negocierea contractului internațional prezintă o deosebită importanță.

La vânzarea internațională intervine ***elementul de extraneitate***, fapt ce determină posibilitatea aplicării a cel puțin două legi naționale. În principiu, actele juridice bilaterale sau multilaterale – contractele – care posedă un element de extraneitate se supun legii locului unde au fost încheiate.

În faza precontractuală se lansează pe piața internațională oferta, fiind analizate potențialele răspunsuri. Lansatorul ofertei poate să: accepte solicitarea; să respingă solicitarea sau să intre în negocieri cu subiectul interesat. Oferta trebuie să conțină: descrierea mărfii; prețul orientativ; condițiile de plată și de livrare; termenul/termenele de livrare și durata ofertei.

Contractul de vânzare comercială internațională reprezintă acordul de voință dintre doi parteneri, având sediile în state diferite, prin care o parte – exportatorul – se obligă să transmită celeilalte părți – importatorul – marfa care face obiectul contractului, în schimbul unui preț.

Modele de contracte de vânzare internațională de mărfuri: contracte-tip și contracte-cadru.

Clauzele contractuale esențiale trebuiesc negociate în mod obligatoriu. Celelalte clauze, indiferent dacă au fost sau nu au fost negociate, nu afectează validitatea contractului.

Obiectul contractului este reprezentat de marfă și de preț. Identificarea mărfii se efectuează prin: denumirea mărfii; determinarea cantității și a calității mărfii; modalitățile de marcare etc.

Prețul ca element esențial al contractului revine în sarcina importatorului și constă într-o sumă de bani, cert determinată sau generic determinată.

În privința condițiilor de livrare trebuie determinat locul și momentul livrării mărfii; momentul în care proprietatea mărfii trece de la vânzător la cumpărător; transferarea riscurilor; transferul cheltuielilor etc.

Termenul de livrare poate fi determinat sau determinabil iar modalitatea de livrare se referă la transmiterea totală a mărfii sau transmiterea ei în tranșe.

Condițiile de plată se referă la determinarea locului plății; a momentului plății; a monedei în care se efectuează plata (moneda unuia dintre state sau o monedă străină); la documentele necesare. Modalitatea de plată privește procedura prin care documentele ce atestă livrarea mărfii, și care constituie titlul de proprietate asupra acelor bunuri, trec de la vânzător la cumpărător. Cumpărătorul trebuie să plătească prețul convenit ori să garanteze, printr-un instrument de plată, că prețul va fi achitat vânzătorului într-un termen agreat de acesta.

Finalizarea contractului implică redactarea clauzelor contractuale, care să consfințească voința părților.

IV. Strategii și tactici de negociere

* ***Tehnicile de negociere*** – constau în mijloace și metode utilizate de către negociatori în cursul procesului de negociere.

Dintre multitudinea tehnicilor de negociere amintim: tehnica mandatului limitat; tehnica abaterii atenției partenerului; tehnica negocierii în spirală; tehnica ultimatumului etc.

* ***Strategiile de negociere*** – reprezintă totalitatea obiectivelor urmărite în procesul de negociere și metodele și mijloacele de atingere a obiectivelor.

Există o pluralitate de strategii din care enumerăm: strategia „câștig-câștig”^{*}; strategia momentului de acțiune; strategia efectuării primei concesi; strategia modului de acțiune; strategia locului de acțiune; strategia fără concesi etc.

* ***Tacticile de negociere*** – constituie o parte a strategiei alcătuită din mijloacele necesare pentru realizarea obiectivului propus, prin măsuri vremelnice, în vederea atingerii rezultatului urmărit.

Exemple de tactici de negociere: tactica impunerii unor precondiții; tactica solicitării reciprocității; tactica solicitării răspunsului categoric; tactica dezbaterilor; tactica „băiat bun-băiat rău”; tactica diferențierii între sexe; tactica stresării partenerului; tactica tăcerii etc.

* strategia win-win (în limba engleză)

V. Efectele negocierii: încheierea tratatelor și decizia adoptată

Ideal este ca încheierea tratatelor să se realizeze într-un ***moment oportun***.

Acest „***moment oportun***” se determină ținând cont de următorii factori: discuțiile purtate; evidențierea tuturor implicațiilor și a riscurilor; conștientizarea consecințelor tranzacției; termenele stabilite sunt apte pentru atingerea rezultatelor etc.

Aspectul decizional este, fără îndoială, cel mai semnificativ moment în cadrul negocierilor internaționale. Adoptarea deciziei se face după o lungă reflecție și o matură analiză a negocierilor purtate.

Elaborarea deciziei și a variantelor sale se realizează după analiza întregului set de informații aflat la dispoziția negociatorilor. În final, decizia adoptată este transformată în acțiune prin încheierea contractului și începerea punerii în practică a deciziei respective, ceea ce echivalează cu activitatea de derulare a contractului încheiat.

VI. Specificitatea negociatorilor din diferite state

*** În Europa Occidentală:**

A) Franța. Negociatorii de origine franceză privesc procesul de negociere ca pe o dezbatere amplă, în vederea identificării unor soluții optime. Sunt punctuali, manifestă naționalism accentuat.

B) Germania. Negociatorii germani sunt de principiu, calmi, serioși și punctuali. Manifestă tiparul „adevăratului profesionist”. Sunt perseverenți în atingerea obiectivelor stabilite, protocolari și politicoși.

C) Marea Britanie. Negociatorii britanici se remarcă prin protocol, politețe și punctualitate. Își păstrează calmul și stăpânirea de sine în orice situație.

*** În Asia:**

A) Japonia. Acești negociatori sunt ascunși, neclari și vagi în exprimare. Pun mare accent pe ținuta vestimentară și, în principiu, sunt adaptabili la schimbări.

B) China. Chinezii sunt plini de finețe și subtilitate în purtarea negocierilor. Nu admit să piardă și nici nu admit să facă erori. Negocierea pentru ei este un „joc al minții” iar echipele de negociere posedă un naționalism pregnant.

*** În Africa:** negociatorii pun un accent deosebit pe relațiile amicale și pe încrederea reciprocă. Au tendința de a arăta partenerilor că au relații cu oficiali de rang înalt din țara de origine.

* ***În America de Nord – S.U.A. și Canada:*** negociatorii preferă negocierea pe bază de oferte și contraoferte.

Sunt punctuali și pun accent pe concizie, claritate și eficiență. Au un comportament prietenos, jovial, neprotocolar. Sunt individualiști prețuind realizările și posedă o ambiție puternică. Relațiile de ierarhizare profesională – șef/subaltern – sunt puternic atenuate.

* ***În America Latină:*** negociatorii preferă ritmul lent și negocierile directe. Sunt amicali, ospitalieri și își apreciază partenerii care se interesează în legătură cu cultura și cu modul de viață sud-american sau central-american.

* ***În Europa Centrală și de Est:*** negociatorii preferă ca parteneri persoane cunoscute, cu care au mai derulat relații de afaceri. Poartă negocieri mai dificile și mai obositoare decât negociatorii vest-europeni. Apreciază, în mod deosebit, participarea la negocieri a unor conducători de entități recunoscute, la nivel internațional. Dețin reprezentanțe comerciale permanente în capitalele statelor cu care derulează afaceri sau posedă un consilier ori un atașat comercial în cadrul ambasadei, în statele mai mici.

* ***În R.F.Rusă:*** negociatorii au tendința să amâne negocierile; nu posedă simțul organizării și prevederea; nu acceptă să piardă teren în fața partenerului de negociere; nu posedă spirit de decizie; consideră concesiile drept o dovadă de slăbiciune și întrețin relații formale cu partenerii din cadrul procesului de negociere.

*

*

*

Concluzionând asupra acestei părți precizăm următoarele: în subpartea I am analizat atât teoretic cât și apelând la „studiu de caz” chestiunile puse în discuție. În subpartea a II-a am punctat câteva aspecte legate de negociere, cu referire specială la negocieri în materia comerțului internațional. Din acest motiv nu am insistat, în mod deosebit, asupra relației dintre negociere și conflict în politica internațională. Am procedat în acest mod pentru a se evita tratarea în exces doar a chestiunilor legate de Dreptul Internațional Public și de Știința Politicii Internaționale. Evident, tratarea aspectelor legate de materia comerțului internațional ne-a „obligat” să apelăm la unele instituții proprii Dreptului Internațional Privat și, respectiv, Dreptului Comerțului Internațional.

GEOGRAFIE POLITICĂ ȘI GEOPOLITICĂ

Subpartea I: Geografie politică

- I. Geografia politică – aspecte de ordin istoric;
- II. Organizarea economiei mondiale pe fundamentul structurii teritoriale;
- III. Geografia statului și a națiunii;
- IV. Globalizarea și statul. Chestiuni de geografie politică;
- V. Geopolitică și geostrategie – chestiuni preliminare;
- VI. Stări conflictuale contemporane;
- VII. Ansambluri politice mondiale – elemente ale structurii „sistemului politic internațional global sau mondial”;
- VIII. Harta politică a lumii – aspecte de ordin istoric.

Subpartea a II-a: Geopolitică

- I. Apariția și necesitatea geopoliticii;
- II. Aspecte geopolitice privitoare la România;
- III. Geopolitica anglo-saxonă și cea americană;
- IV. Uniunea Europeană;
- V. Republica Federativă Rusă;
- VI. Geopolitica germană;
- VII. Lumea islamică;
- VIII. Chestiuni referitoare la populație;
- IX. N.A.F.T.A. – integrarea economică a continentului America de Nord;
- X. Zona Asia – Pacific.

Subpartea I: Geografie politică

I. Geografie politică – aspecte de ordin istoric

Disciplina științifică „**Geografie politică**” s-a desprins din geografia umană. Ea este o ramură de **știință geografică** dar absolut necesară **Științelor Politice**, inclusiv **Științei Politice Internaționale**. Particularizarea acestei științe s-a făcut în sec. al XX-lea dar idei referitoare la această ramură de știință au apărut de-a lungul istoriei umanității.

Astfel, filosofii Greciei antice au recunoscut importanța geografiei politice. Platon, spre exemplu, a realizat o corelație între climă și comportamentul oamenilor și a precizat că un stat este puternic atunci când are puține ieșiri la mări și oceane și dispune de o populație ridicată numeric. Aristotel a reliefat rolul poziției geografice și a climei asupra popoarelor și a menționat că relieful unui stat trebuie utilizat de așa manieră încât să constituie o barieră pentru armatele invadatoare.

În epoca medievală și în zorii epocii moderne au existat gânditori care s-au preocupat de ceea ce astăzi se numește „geografie politică”: Jean Bodin, William Petty, Charles Montesquieu și alții.

Alexander von Humboldt, considerat întemeietorul geografiei moderne, a analizat legăturile dintre mediul înconjurător și politica de stat.

Karl Ritter considera că popoarele europene sunt mai dezvoltate întrucât mediul existent pe acest continent este prielnic și propice unei asemenea dezvoltări.

Fichte, filosof clasic german, a susținut superioritatea rasială germană care ar rezida în „germenele perfectibilității umane”. Germanii ar fi cei chemați să instituie Imperiul Rațiunii, al Libertății și al Dumnezeirii, conform concepției acestui filosof.

Heinrich von Bülow teoretiza despre necesitatea unificării germano-italiene și despre constituirea unei puteri danubiene, în speță Austria, prin intermediul căreia germanii să atingă gurile Dunării și Marea Neagră.

Friedrich List scria despre anexarea statelor de la nordul și de la vestul Germaniei (când încă Imperiul German nu exista!!!) și despre luarea în stăpânire economică a strâmtorilor Bosfor și Dardanele. Acest doctinar economist scria despre o eventuală expansiune germană în America Centrală și de Sud și în Asia Mică!!!

Considerat fondatorul geografiei politice Friedrich Ratzel împărtășea teoria expansiunii. A teoretizat în legătură cu așa-zisele „legi de expansiune” a statelor, considerând statul un organism viu, o realitate biologică, care trece prin toate ciclurile vieții: naștere, dezvoltare, decădere, pieire. Viitorul aparține statelor mari care le vor îngloba pe cele mijlocii și pe cele mici!!!

Teoria spațiului ca o forță politică pornea de la ideea creșterii numerice a poporului ce implica și creșterea teritoriului statului.

Rudolf Kjellen este cel care a utilizat, pentru prima dată, termenul de **geopolitică**. Politica este în opinia sa știința statului. Interpretarea lui Kjellen este biologizantă, el considerând poporul german ca fiind o așa-zisă „rasă superioară”.

Karl Hanshofer, general german, a aderat la ideile lui Kjellen, grupând după Primul Război Mondial absolvenți universitari din domeniile istorie și geografie, formând astfel o adevărată școală.

Ca urmare a activității acestei școli, geopolitica s-a predat, ca disciplină de învățământ, în universitățile germane începând cu anul 1919. Din anul 1924 geopolitica a devenit disciplină de examen în întregul sistem de învățământ superior german. S-a creat Școala Superioară pentru Politică care în plin regim național-socialist, în anul 1939, s-a transformat în Institutul de Geopolitică.

După Al Doilea Război Mondial, geografia politică a cunoscut un recul considerabil, datorită respingerii școlilor germane de geopolitică. Geografia politică a căpătat un nou avânt, după anul 1960, în statele capitaliste occidentale și, în special, în Marea Britanie și S.U.A..

Începând cu anii '80 ai sec. al XX-lea termenul de „geografie politică” reîntră în discursurile științifice și politice.

În țara noastră a apărut publicația „Geopolitica și Geoistoria” patronată de Societatea Română de Statistică.

Preocupările în domeniul geografiei politice dar și a geopoliticii au avut: istoricul Gheorghe I. Brătianu; geograful Simion Mehedinți; geograful Ion Conea; demograful Sabin Manuilă;

gânditorul politic Anton Goloprenția; geograful Nicolae Alexandru Rădulescu; geograful Vintilă Mihăilescu. Marele istoric român Nicolae Iorga s-a pronunțat, în mod hotărât, împotriva tezei biologizante ca fundament al națiunilor. Savantul român de renume mondial a plasat la temelia națiunilor dimensiunea spirituală a popoarelor lumii.

*

*

*

Geografia politică dar și geopolitica în contemporaneitate caută să explice schimbările bruște și fundamentale care au avut loc în lume, în ultima perioadă: destrămarea U.R.S.S.; ridicarea la statutul de mari puteri economice a R.F.Germania; Imperiul Nipon (Japonia) și R.P.Chineză.

Noua geografie economică are ca finalitate cercetarea forțelor social-economice care domină și determină „mersul” umanității și, totodată, studierea fenomenelor politice aflate în strânsă corelație cu mediul geografic ori chiar care sunt dependente de acesta.

II. Organizarea economiei mondiale pe fundamentul structurii teritoriale

Economia mondială văzută prin prisma opiniei lui Peter J. Taylor, pornește de la „sistemul mondial”, adică am spune noi de la „sistemul internațional global sau mondial”, sub aspect economic.

Economia mondială este cadrul general, apoi urmează statele, care pot fi poziționate, fie central, fie periferic.

Economia mondială este alcătuită din: **piața mondială, sistemul statal și structura de ierarhizare a statelor**. Ierarhizarea statelor se face exclusiv sub aspect economic, pornind de la piața mondială. Aici nu importa „sistemul politic internațional global sau mondial”. Forțele economice globale strivesc guvernele naționale din dorința de a se realiza schimbul liber, într-o libertate totală de competiție. Economia mondială este cea care determină globalizarea, mondializarea. Prima etapă a globalizării constă în **regionalism**. Se consideră că regionalismul oferă multiple posibilități pe care statele naționale nu au capacitatea să le ofere.

S.U.A. dețin supremația mondială în domenii esențiale: **militar, economic, tehnologic și cultural**. Ea este la momentul de față singura superputere mondială, determinând astfel o nouă ordine internațională.

S.U.A. este puternic concurată de: R.P.Chineză, Imperiul Nipon (Japonia) și R.F.Germania, sub aspect economic.

Economia mondială parcurge o dezvoltare ciclică. Acest aspect a fost afirmat de economistul rus Kondratiev. Cuprinde o fază de creștere (A) și o fază de recesiune (B).

Faza (A), de creștere, cuprinde perioada în care se fac investiții în tehnologizare și retehnologizare. Aceasta conduce la impas deoarece în economia capitalistă nu se practică planificarea; astfel, se ajunge la supraproducție.

În faza (B) investițiile scad considerabil, profiturile fiind mici.

O fază (A) și una (B) durează, în concepția lui Kondratiev, în jur de 50 de ani, alcătuind un ciclu.

Asupra ciclurilor Kondratiev s-a discutat în literatura de specialitate și, de aceea, nu vom accentua pe acest subiect. Atât teoria politicii internaționale cât și geografia politică și, respectiv, geopolitica apelează la această modalitate de explicare a economiei mondiale.

Astfel:

I. 1780/1799 – A1 – 1810/1817 – B1 – 1844/1851;

II. 1844/1851 – A2 – 1870/1875 – B2 – 1890/1896;

III. 1890/1896 – A3 – 1914/1920 – B3 – 1940/1945;

IV. 1940/1945 – A4 – 1967/1973 – B4.

În ciclul I:

* **faza A1 – de creștere:** se descoperă motorul cu abur, se dezvoltă industria bumbacului și a fierului forjat. Marea Britanie devine liderul economiei mondiale și are loc revoluția industrială;

* **faza B1 – de recesiune:** producția se restructurează; o parte a populației vest-europene migrează în America de Nord, în special în S.U.A..

În ciclul II:

* **faza A2 – de creștere:** transport pe calea ferată; producție de oțel; Marea Britanie continuă să fie liderul economiei mondiale;

* **faza B2 – recesiune:** apariția unor noi puteri economice: S.U.A. și Germania; apariția puterilor politice extraeuropene: S.U.A., Japonia, Rusia.

În ciclul III:

* **faza A3 – creștere:** S.U.A. și Germania domină economia mondială; petrolul este utilizat drept combustibil în industrie; se utilizează navele cu abur în comerțul maritim oceanic;

* **faza B3 – recesiune:** restructurarea economiilor statelor, după Al Doilea Război Mondial; criza din anii 30 ai sec. al XX-lea.

În ciclul IV:

* **faza A4 – creștere:** S.U.A. păstrează locul primei puteri economice a lumii.

* **faza B4 – stagnare:** criza petrolului din anul 1973; creșterea economiilor R.F.G. și a Japoniei.

Economia mondială s-a format la sfârșitul sec. al XV-lea. Creșterea rolului orașelor europene, urmată de expansiunea europeană în Africa, India, Orient și America (spaniolii și portughezii) este specifică perioadei 1500-1600. În sec. al XVII-lea supremația este disputată de Marea Britanie, Franța și Olanda.

Economia mondială a fost fundamentată **de către europeni**.

În ultima perioadă, de la jumătatea sec. al XX-lea, **statele și comerțanții** au devenit „actorii” principali în economia mondială.

Pentru detalii privitoare la **dezvoltarea economiei mondiale de către statele vest-europene** trimitem la vol III al **Tratatului de Diplomatie, V: Istoria Politicii Internaționale**.

În privința structurii teritoriale a economiei mondiale remarcăm următoarele aspecte:

În istoria europeană, după anii 1600, hegemonia a fost exercitată de: Regatul Țărilor de Jos (Olanda) și de Marea Britanie. În contemporaneitate hegemonia economică este deținută de S.U.A..

Regiunea centrală economică a lumii contemporane este formată din: America de Nord, Europa de Vest și Japonia.

În Europa centrul economic se află în nord-vestul continentului; în Asia de Est centrul în Japonia; în Orientul Apropiat centrul economic este reprezentat de statele din Golful Persic, pentru

partea sudică a continentului african zona economică centrală se identifică cu Republica Africa de Sud.

Semiperiferia – deține procese specifice zonelor centrale și procese specifice zonelor periferice.

Zonele de periferie – sunt alcătuite din „lumea a treia”. Statele din periferie depind, într-o măsură considerabilă, de statele din zonele centrale.

*

*

*

III. Geografia statului și a națiunii

Deoarece în cuprinsul Tratatului de Diplomație am făcut referire la ***Stat, Națiune, elemente constitutive ale statului, mijloacele de dobândire de teritorii de către state, forma statelor*** – nu vom mai reveni asupra acestor chestiuni. Ele au fost tratate în vol. I, pct.1: „***Doctrina generală a statului***”. Pentru înțelegerea corectă și completă a problematicilor ***Geografiei politice*** este imperios necesar ca potențialii cititori să revină supra acestor chestiuni.

Frontierele și granițele – analiză din perspectiva geografiei politice

Și cu privire la **frontiere** și **granițe** au mai fost făcute precizări însă considerăm că problematica trebuie detaliată.

Frontiera – reprezintă un spațiu de separație între două state. Acest spațiu delimitează teritoriul pe care fiecare dintre state își exercită suveranitatea.

Frontiera coincide cu limitele exterioare ale unui stat. Ea poate fi și o zonă de contact/separație între mai multe culturi. Frontierele pot fi: terestre; fluviale; maritime; aeriene. Frontiera este considerată **o izobară politică** datorită presiunii exercitate asupra sa de cele două state. Uneori frontierele partajează națiuni, cum este cazul cu irlandezii în Marea Britanie; cu bascii în Spania și în Franța etc. Alteori frontierele generează stări conflictuale: frontierele dintre: Iran și Irak; India și Pakistan; Israel și Teritoriile Autonome Palestiniene; frontierele dintre statele din Caucaz etc.

Granița – este linia care stabilește limita suveranității și a jurisdicției unui stat. Ea indică forma spațială a unui stat, locul până unde suveranitatea de stat este recunoscută și trebuie apărută.

Există **granițe funcționale**; **granițe genetice** și **granițe morfologice**.

Granițele funcționale, la rândul lor, sunt: granițe antecedente; granițe suprainpuse; granițe subsecvente; granițe relict.

Granițele generice sunt: naturale, istorice, etnice și geometrice.

Granițele morfologice se subdivid în: naturale și artificiale.

Chestiunea minorităților naționale. Subnațiunile, iredentismul și separatismul

Minoritatea etnică este formată dintr-un grup de persoane care posedă trăsături culturale comune – religie, limbă, tradiții, comportamente etc. Ea poate trăi compact pe un teritoriu, în care este majoritară demografic sau poate fi împrăștiată pe un teritoriu mai larg, ori chiar pe tot teritoriul statului. Minoritățile naționale pot fi loiale statului în care trăiesc (statul gazdă). Există situații în care minoritățile naționale manifestă **tendințe iredentiste** sau **tendințe separatiste**.

Iredentismul reprezintă o mișcare politică de eliberare națională a unor teritorii aflate sub ocupație străină. După Primul Război Mondial iredentismul a căpătat un caracter ultranaționalist.

Minoritatea etnică dorește separarea de statul gazdă și aplicarea la un stat vecin, unde națiunea majoritară este de aceeași etnie și naționalitate cu minoritatea etnică respectivă.

Separatismul constă în dorința unei minorități etnice de a părăsi statul gazdă, deoarece apreciază că nu își poate manifesta propria identitate etnică. Tendințele de autonomie teritorială reprezintă semnale clare de separatism.

Subnațiunile reprezintă popoare mici situate în interiorul statelor naționale, nefiind integrate în națiunea majoritară și nici minorități naționale. Au o unitate religioasă, culturală și etnică aparte. Subnațiunile tind uneori spre autonomie, regionalism și chiar separatism teritorial (bascii și catalanii în Spania; corsicanii și bretonii în Franța; galezii și scoțienii în Marea Britanie).

IV. Globalizarea și statul. Chestiuni de geografie politică

Despre globalizare și efectul acesteia asupra statelor am mai discutat în cuprinsul acestei cărți. Dar în cadrul acestui punct înțelegem să abordăm corelația dintre globalizare și stat din perspectiva geografiei politice.

Sistemul economic global sau mondial a favorizat interacțiunea piețelor și a capitalurilor din întreaga lume. Globalizarea este profitabilă statelor occidentale bogate: S.U.A.; statele din U.E. – cele din vestul Europei și unor state din Asia, între care, pe primul loc, se situează Imperiul Nipon (Japonia).

Globalizarea subminează și lovește puternic în statele naționale, de aceea în statele slab dezvoltate sau în cele în curs de dezvoltare întâmpină probleme!!!

Globalizarea este, de regulă, asociată cu America și cu capitalismul. De aceea, antiamericanismul și anticapitalismul

echivalează cu antiglobalizarea, mai ales în perioada pe care umanitatea o traversează în prezent – criza economică mondială.

Forțele eliberate din încorsetarea statelor naționale, forțele globaliste, aduc beneficii S.U.A., principalul stat promotor al globalizării. Economia americană era motorul creșterii economice globale, înainte de apariția crizei mondiale.

Globalizarea este susținută de companiile transnaționale și există pericolul unei lunii de demarcație categorice între cei intrați în procesul globalizării și cei rămași în afara acestui proces. Ce se va întâmpla cu statele care nu vor intra în procesul globalizării? Este acest proces ireversibil? Care sunt efectele sale? Economia mondială – și nu numai ea – are obligația să încerce să răspundă la toate aceste întrebări!!! Este globalizarea o necesitate obiectivă pentru progresul omenirii?? Atunci de ce ea provoacă adâncirea prăpastiei între bogați și săraci?? Nu cumva tocmai globalizarea este aceea care va genera apariția unei *clase sărace mondiale*, adică a **proletariatului mondial??** Globalizarea înfrângând statele naționale, clasa săracilor va fi *internațională*, iar conștiința dobândită de membrii ei va fi ***exclusiv internaționalistă!!!***

Distrugând statele moderne naționale, globalizarea capitalistă nu cumva netezește drumul spre ***comunismul mondial????!!!*** Sau, este posibil ca politicul văzându-se eliminat, ca urmare a disoluției statului, să riposteze împotriva companiilor capitaliste multinaționale??? Să fie aceasta sfârșitul politicii? Oricum, disoluția

statului/statelor determină căderea în desuetudine a politicii!!! Cel puțin a politicii așa cum o înțelegem noi astăzi.

În locul societății politice vom avea o societate tehnocrată??
Greu de spus!!!

Vulnerabilitatea statelor în fața piețelor și confruntarea lor cu companiile multinaționale poate produce, treptat, dispariția acestora.

Restrângerea atribuțiilor și a competențelor statelor, mai ales în economie, a determinat diminuarea puterii acestora. Puterea de stat s-a erodat iar autoritatea statală nu mai este văzută ca în alte perioade istorice.

Dar dacă statul – să presupunem – ar dispărea cu ce ar fi înlocuit?? Mai întâi ar trebui inventată noua instituție care să aibă capacitatea de a se subroga în atribuțiile și competențele statelor, și apoi ar trebui să se discute despre potențiala dispariție a structurilor etatice. În mod identic, credem noi, trebuie discutate lucrurile și în privința națiunilor. Ele nu pot dispărea pentru că cineva, pur și simplu, „decretează” lucrul acesta!!!

De la șefării și până astăzi **statul** – în abstracțiunea sa – a reprezentat o fundamentală structură de organizare și de regularizare a societăților. Tot statele au reprezentat de-a lungul istoriei unitățile sistemelor/sistemului politic internațional.

Mai plastic spus, omenirea a progresat sub aspect social și politic, în cadrele și tiparele oferite de către state. **A înlătura statul** este, în opinia noastră, o utopie!!! Statul, în abstracțiunea sa și în toate perioadele istorice ale umanității, a reprezentat cea mai

faimoasă instituție, politică și juridică deopotrivă, creată de geniul uman!!! Metaforic vorbind, „statul” este „**darul zeilor**” oferit Umanității!!!

V. Geopolitică și geostrategie – chestiuni preliminare

Chestiunile relative la „geopolitică” vor face obiectul subpărții a II-a. Cu toate acestea, considerăm necesar să discutăm la acest punct, problematicile relative la: geopoliticile regionale; corelația geopoliticii cu globalizarea; geopolitica mișcărilor naționaliste și fundamentaliste; geopolitica și geostrategia problemelor politice contemporane și unele aspecte legate de geopolitică și geoeconomie. Desigur, tratarea va fi succintă deoarece despre geopolitică vom discuta la momentul oportun.

*** Geopoliticile regionale**

Ele acționau în umbra geopoliticii superputerilor: S.U.A. și fosta U.R.S.S..

Vom exemplifica câteva geopolitici regionale:

- Geopolitica latino-americană, dominată de militarii care au condus țările din America Centrală și de Sud. S-au format mai multe zone (ex.: Caraibe) și persistă o stare conflictuală între statele din estul și cele din vestul continentului sud-american (de pe coasta Atlanticului, respectiv de pe coasta Pacificului);

- Geopolitica Orientului Mijlociu, dominată de o stare conflictuală în statele arabe și Israel. Geopolitica arabă urmărește

distrugerea Israelului, geopolitica israeliană are ca țeluri: colonizarea, extinderea teritoriului, apărarea teritoriului statului etc.

- Geopolitica din Africa de Sud a vizat segregarea rasială între populația albă și populația neagră. Începând cu anii '90 politica de apartheid a fost eliminată.

**** Corelația geopoliticii cu globalizarea***

Geopolitica contemporană se identifică cu fenomenul globalizării. Globalizarea politicii mondiale, a geopoliticii, se fundamentează pe globalizarea economiei mondiale. În stadiul actual, neputându-se proclama înlăturarea statelor, geopolitica structurează statele în modele: **centrale**, **semiperiferice** și **periferice**. Analizează, de asemenea, rolurile „jucate” de statele hegemon în epoca contemporană precum și racordarea statelor puternice și a celor medii și slabe la fenomenul politico-economic reprezentat de globalizare.

**** Geopolitica mișcărilor naționaliste și fundamentaliste***

Reafirmarea credințelor religioase, a religiilor lumii, redeșteptarea violentă a mișcărilor naționaliste și interpretarea geopoliticii unilateral, în sensul voit de liderii mișcărilor radicale, determină luarea în discuție a acestei probleme.

Terorismul, mișcările clandestine cu caracter violent etc. determină geopolitica fundamentalistă și cea naționalistă.

Fundamentalismul arab, spre exemplu, constituie o reluare a confruntărilor dintre creștinism și islamism!!! Reprezintă o reminiscență a intoleranței religioase și un „produs” al celor 1300 de ani de confruntări în regiune, pe această temă.

****Geopolitica și geostrategia problemelor politice contemporane***

Privește aspecte de genul: poziția de stat hegemon a S.U.A.; rolul pe care trebuie să îl aibă O.N.U. în contextul actual; problematica drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului; raporturile dintre „lumea” bogată și „lumea” săracă adică dintre statele bogate și cele sărace; chestiunea resurselor naturale și umane; problematica legată de respectarea drepturilor minorităților naționale, etnice, religioase etc.

Geostrategia aspectelor „spinoase” sunt legate de: posibilitatea unui atac nuclear din partea organizațiilor teroriste; înarmarea nucleară a unor state care în trecut nu au posedat arme atomice, și altele.

**** Geopolitică și geoeconomie***

Corelația dintre geopolitică și geoeconomie se manifestă în: creșterea numărului populației Terrei; manifestările geopolitice și legătura cu structurile etnico-religioase; resursele naturale și partajarea acestora; economia subterană; traficul de armament și stupefiante etc.

VI. Stări conflictuale contemporane

Stările conflictuale contemporane privite atât sub aspect de efectivitate cât mai ales ca potențialitate privesc următoarele:

- * Raportarea R.F.Ruse la Europa și, în special, la R.F.Germania;

- * Creșterea extraordinară a puterii economice a Republicii Populare Chineze;

- * Chestiunea palestiniană în Orientul Apropiat;

- * Focarele de conflict pe mapamond. Exemple: Kosovo; Timor; Cecenia și Transnistria.

- * Terorismul, drogurile și securitatea națională a statelor;

- * Mișcările fundamentaliste din țările „lumii a treia”;

- * Entitățile non-etatice, componente ale sistemului politic și economic internațional global sau mondial;

- * Globalizarea crimei organizate;

- * Principiile Dreptului Internațional Public și O.N.U..

Toate aceste chestiuni ***sunt de natură geopolitică***. În consecință, ele trebuiesc analizate în subpartea relativă la „Geopolitică”. Nominalizarea lor aici, în contextul geografiei politice, ***are menirea de a reliefa profunda legătură existentă între geografia politică și geopolitică!!!***

Practic, geopolitica reprezintă o continuare, la nivel superior, a geografiei politice!!!

VII. Ansambluri politice mondiale – elemente ale structurii „sistemului politic internațional global sau mondial”

Dintre marile ansambluri politice mondiale se desprinde, fără îndoială, **Uniunea Europeană**. Analiza detaliată, face obiectul Organizațiilor și instituțiilor internaționale.

Ceea ce importă aici este rolul pe care U.E. îl va „juca” în viitor. Va putea U.E. să contrabalanseze puterea S.U.A. pe mapamond?? Va deveni o veritabilă „superputere” planetară? Va constitui o „putere” de echilibru între S.U.A. și R.P.Chineză/R.F.Rusă??

Oricum U.E. pare a încerca să recupereze statutul de „superputere” planetară care a fost pierdut de statele europene, după cel de-Al Doilea Război Mondial. Tradiția, istoria este și rămâne de partea Europei. Ea a inventat „statul național modern”; ea a impus „statul național modern” ca unitate fundamentală a „sistemului politic internațional global sau mondial” dar tot ea, prin statele de pe continent s-a autodistrus, pierzând astfel rolul în favoarea S.U.A. și U.R.S.S., după anul 1945!!!

Modalitatea în care Europa încearcă să se impună pe arena mondială este, oarecum, inedită. U.E. nu pare a fi nici o simplă „confederație” și nici un „stat federal” clasic!!!

U.E. experimentează o uniune a popoarelor din statele componente. Până la urmă credem că pentru realizarea scopurilor sale U.E. trebuie să adopte modelul clasic al **statului federal**.

Transformându-se dintr-o *uniune de drept internațional* într-o *uniune de drept constituțional*, U.E. va avea pivotul său fundamental în „triumghiul” Germania – Franța – Marea Britanie.

Observăm că U.E. se ferește de o asemenea ipoteză, alegând *modelul confederat, dar cu nuanțe federaliste*: adoptarea unei „Constituții”; instituirea funcției de ministru de externe al U.E.; întăresc opinia noastră.

Unirea națiunilor, a statelor, sub egida celor mai dezvoltate state europene – foste mari puteri – Germania; Marea Britanie și Franța ar întări puterea de reacție a Uniunii și i-ar da consistență și forță pe arena politică internațională.

Respectarea drepturilor statelor federate trebuie să fie sacră!!! Organizarea internă trebuie să fie de competența exclusivă a fiecărui stat federat. Un guvern central, federal ar da o altă semnificație Uniunii Europene în fața S.U.A.; R.F.Ruse; Imperiului Nipon (Japonia); R.P.Chineză și a celorlalte state de pe mapamond.

*

*

*

Greutatea survine atunci când trebuie să echilibreze tradițiile statelor europene, istoria acestora. Cu greu vor putea popoarele și statele Europei să treacă sub tăcere toate centrele și fricțiunile existente între ele, de-a lungul timpului!!!

Apoi nu trebuie omis naționalismul statelor, inclusiv a celor vestice dintre care cel francez este mai mult decât edificator. Vor renunța statele U.E. la latura externă a suveranității lor – adică la independență – în favoarea unui stat federal??!! Greu de spus!!!

Alegerea celor trei state care vor formula „platforma” Europei federaliste nu este întâmplătoare. Dimpotrivă, aceste state au fost cele mai recente „mari puteri” europene. Ele, toate trei, vor determina o multipolaritate care implică o „balanță de putere” echilibrată între ele.

Dacă Germania va face exces de zel, atunci Marea Britanie și Franța o vor putea contrabalansa ușor.

Dacă marea Britanie, amintindu-și că a fost prima putere planetară, va avea tendințe hegemonice, „axa” franco-germană o va reduce la echilibru. În fine, dacă Franța, care a fost o mare putere continentală, va avea tendințe hegemonice, Germania și Marea Britanie o vor putea contrabalansa cu succes.

Desigur, nu trebuie omis nici rolul celorlalte state europene în privința asigurării echilibrului.

Nimic nu împiedică ca statele latine, francofone să întrețină o relație specială cu Franța; țările apropiate de modelul anglo-saxon să se apropie de Marea Britanie (în Europa nu prea sunt!!) iar cele filogermane să producă o apropiere mai accentuată de Germania.

Trioul germano – franco – britanic împiedica hegemonia uneia dintre aceste puteri în U.E..

Transformarea U.E. într-un clasic stat federal **ar determina respingerea ideii de renunțare la statul modern național** deoarece fundamentul Uniunii va fi format din statele componente ale Federației Europene – **statele federate**.

Viitoarea Constituție Europeană ar trebui să organizeze instituțiile federale: Parlamentul federal; Guvernul federal; șeful de stat federal și Instanța Supremă federală; să partajeze competențele dintre Executivul federal și executivul statelor membre; să realizeze echilibrul între Dreptul unional-federal și Dreptul din fiecare stat federat etc.

În legătură cu instituția șefului de stat unional-federal el ar putea exista, fiind ales prin Parlamentul federal, chiar în condițiile în care unele state europene federate sunt monarhice.

Păstrând tradițiile statelor europene unele din acestea vor continua să fie monarhii, deși șeful de stat federal va fi un **Președinte Federal**, U.E. fiind o **Republică Federală!!!**

Ar fi primul caz în istorie când un stat federal republican ar cuprinde și state federate monarhice!!!

Aceasta pentru a respecta, în mod absolut, voința națiunilor și a statelor europene!!!

Această ipoteză este posibilă cu atât mai mult cu cât monarhiile constituționale europene nu sunt implicate, în mod activ, în viața politică a statelor.

Dreptul Federal Unional ar trebui să se aplice unor raporturi juridice deosebite, în special cele dintre statele federate ori dintre

statele federate și statul federal. Infrațiunile de o gravitate deosebită ar trebui incriminate de Dreptul Penal unional-federal.

În rest, legislația fiecărui stat federat ar trebui să determine conduita propriilor cetățeni, care bineînțeles, sunt și cetățeni ai statului unional-federal.

*

*

*

VIII. Harta politică a lumii – aspecte de ordin istoric

*** *Harta politică a lumii din Antichitate și până în anul 1648***

Imperiile: chinez, indian, persan, egiptean, roman.

Statul Harrapan pe valea Indusului; Regatul Magadha pe cursul inferior al Gangelui; statul chinez pe cursul mijlociu al fluviului Huanhe; regatul Sargon și regatul lui Hammurabi în Orientul Mijlociu; Orașele Ur și Uruk, Ninive și Babylon, Kiș, Assur, Nippur, Eridu și Susa – în Mesopotamia; regatul Egiptean și orașele Theba; Memphis, Haliopolis, Nogade, Atribis, Saiz – pe valea Nilului; regatul persan – pe 3 continente; Grecia și Fenicia; etc.

Imperiul lui Alexandru Macedon – includea Imperiul persan a lui Darius I, Grecia și Tracia.

Imperiul Roman – limitele: N – Caledonia, Carpații Maramureșului, Cetatea Tyras și Marea Neagră; S – deșertul Sahara; E – Marea Roșie, Mesopotamia și Armenia; V – Oceanul Atlantic.

- sec. III-X e.n. – migrația popoarelor;

- sec. VIII e.n. expansiunea arabilor până în sudul Europei și sud-vestul Asiei;

- sec. IX-XI: Imperiul Carolingian; Imperiul Romano-German; Polonia și Lituania; regatul Ungariei și Statul Kievean;

- 1096-1720 – cruciadele;

- expansiunea turcilor – 1453 cucerirea Constantinopolului;

- sec. XIV-XV: state hegemonice în Europa: Marele Cnezat al Moscovei; Hanatul Kazan; Hanatul Astrahan; Imperiul Romano-German; etc.;

- năvălirile mongole – 1241;

- descoperirile geografice;

- statele precolumbiene: Teotihuacan; Maya; Zapotec; Mixtec; Toltec; Aztec; Mochica; Chimu; Inca.

****Harta politică a lumii în perioada 1648-1914***

- formarea și extinderea Imperiului Otoman;

- Pacea de la Westphalia – 1648: Regatul Franței; Regatul Spaniei; Regatul Angliei; Imperiul Rus; Lituania; Ucraina; Imperiul Romano-German; Imperiul Otoman;

- **1789 în Europa** – expansiunea Imperiului Rus; se formează Regatul Danemarcei și Norvegiei și Regatul Prusiei (în nordul, respectiv centrul european);

- Statele americane – devin independente: S.U.A. (1776), Mexic (1821), Canada (1867), Venezuela (1811), Argentina (1810), Brazilia (1822) etc.;

- sec. al XIX-lea – expansiunea Imperiului francez până în Rusia;

- Congresul de la Viena (1815), Revoluțiile burghezo-democratice – 1848-1849;

- Unirea Principatelor Române (1859), Independența României față de Imperiul Otoman (1877);

- unificarea Germaniei și Italiei (1870-1880);

- Pacea de la București – 1913; România obține Sudul Dobrogei – Cadrilaterul.

**** Harta politică a lumii în perioada interbelică***

- 1918 – dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar; socialismul în Rusia; S.U.A. o marea putere.

- 1920-1933 – fascism și național-socialism în Italia și Germania;

- 1939 – începe Al Doilea Război Mondial;

- 1940 – România pierde: Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța (U.R.S.S.), Transilvania de N-V (Ungaria) și Cadrilaterul (Bulgaria).

**** Harta politică a lumii după cel de-Al Doilea Război Mondial***

- Germania partajată între marile puteri;
- Se destramă imperiile coloniale;
- Statele centrale și est-europene lăsate în sfera de influență a U.R.S.S.;
- Crește influența politică a S.U.A. în Europa de Vest, în Asia de Est, în America Centrală și în America de Sud;
- „bipolaritatea”, „duopolul” în politica mondială.

**** Harta politică a lumii după anul 1989***

- reunificarea Germaniei – 03.10.1990;
- prăbușirea regimurilor comuniste în: Ungaria, Polonia, Bulgaria; Cehoslovacia și România (1989);
- destrămarea U.R.S.S. (25.12.1991);
- separarea Cehoslovaciei la 01.01.1993 în Cehia și Slovacia;
- dezmembrarea Yugoslaviei;
- mutarea centrului de greutate al economiei mondiale în: America de Nord; Australia și Asia de Est și de Sud-Est;

- China recaptă Hong Kong (1997) și Macao (1999) de la Marea Britanie, respectiv Portugalia;
- zona Canalului Panama este retrocedată Statului Panama de către S.U.A..

Subpartea a II-a: Geopolitică

I. Apariția și necesitatea geopoliticii

Legătura dintre **mediul geografic** și **politică** a constituit obiect de preocupare pentru filosofi, politicieni, juriști și oameni de stat încă din Antichitate. Geopolitica reliefează corelația dintre poziția geografică a unui stat și politica promovată de statul respectiv. Ea studiază, cercetează politica din punctul de vedere al cadrului natural în care aceasta este promovată. Bogățiile naturale, populația, întinderea teritoriului și, bineînțeles, poziția geografică determină politica promovată de către state.

Sub aspect cronologic suedezul Rudolf Kjellen este considerat întemeietorul geopoliticii. Pornind de la Știința Statului – era profesor de știință a statului – Kjellen ajunge la concluzia că **statul** ar constitui un organism viu, o formă de viață, în care puterile mari ar reprezenta cele mai mărețe manifestări ale vieții. Sub aspect sistemic, geopolitica este integrată Științelor Politice, constituind un capitol al acestora.

Corelația geografiei politice cu geopolitica pornește de la premisa existenței unei corelații între cele două științe. Geografia politică caută să surprindă relația dintre mediul geografic și organizarea politică a societăților.

Legătura dintre geografia politică și geopolitică ne apare ca fiind obiectivă, legică. Aceasta întrucât cunoscând influențele mediului geografic asupra politicii unui stat se poate determina și *condițiile* în care se desfășoară activ politica statului, în raport de mediul geografic.

Așadar, cum am subliniat și la subpartea I, geografia politică apare ca o precursoră a geopoliticii. Analiza statică a mediului geografic, făcută din perspectivă politică, specifică geografiei politice se dinamizează și cadrul geopoliticii. Geopolitica studiază și cercetează tocmai transformările permanente, cu procesul de devenire a statelor. Geopolitica reprezintă acțiunea în mișcare a cadrului politico-geografic pe scena politică mondială.

Geopolitica, fiind o disciplină și o știință politică are un pronunțat caracter istoric. Ea este geoistoria epocii contemporane, parte integrantă a geoistoriei omenirii. În realitate, geopolitica este autonomă în raport cu geoistoria dar principala experiență în geopolitică provine din partea sa istorică, adică din geoistorie.

Înrâurirea Istoriei asupra Științei Politice este covârșitoare. Inclusiv asupra Științelor Politice Internaționale. Același lucru se poate sublinia și în privința geopoliticii, aceasta fiind o știință pluridisciplinară, atât politică cât și geografică, cu puternice valențe

istorice. Desigur, aspectul politic prevalează datorită scopului geopoliticii: explicarea dinamicii structurilor etatice.

Disecând scopul real al geopoliticii constatăm că țelul acestei științe este de a explica *puterea statală*. Și de a acorda puterii statale noi mijloace pentru realizarea sau pentru conservarea intereselor națiunilor.

Datorită asocierii geopolitice cu regimul național-socialist din Germania, știința geopoliticii a fost trecută, după Al Doilea Război Mondial, într-un „con de umbră”. Dar geopolitica nu se limitează doar la geopolitica germană. Or, nimeni nu își poate permite să ignore studiul dependențelor politice de teritoriul unui stat, numai datorită faptului că geopolitica germană a servit regimul hitlerist.

De altfel, începând cu anii '60 ai sec. al XX-lea, rolul geopoliticii a fost reevaluat, scoțându-se în evidență necesitatea studierii acestei științe/discipline științifice.

Cercetătorii domeniului vorbesc, în sec. XXI despre o nouă interpretare a „geopoliticii”, în care rolul determinant nu mai revine teritoriului, spațiului, ci timpului. Ca atare, se discută despre o *cronopolitică*, distinctă și chiar mai valoroasă decât geopolitica.

*

*

*

II. Aspecte geopolitice privitoare la România

Este de notorietate faptul că în Istoria noastră zbuciumată străbunii au apelat la ajutorul oferit de mediul geografic: munți, mlaștini, codri etc..

De asemenea, este bine știut faptul că românii sunt așezați la răscrucea tuturor vânturilor, în calea marilor imperii, la delimitarea Occidentului de Orientul european.

Continuitatea poporului român pe aceste meleaguri se datorează, în mare parte, condițiilor geografice existente pe teritoriul românesc.

Elementele esențiale care au determinat geopolitica românească, de-a lungul timpului, au fost: ***Munții Carpați, Fluviul Dunărea; Marea Neagră.***

**** Munții Carpați***

România este ***o țară carpatică.*** Peste 1/2 din suprafața acestor munți se află pe teritoriul României.

Forma acestor munți realizează un „inel” de protejare a Podișului Transilvaniei. Dinspre Carpați unitățile de relief sunt așezate descrescător: dealuri, podișuri, câmpii.

Datorită faptului că Munții Carpați nu au fost foarte înalți ei au putut fi locuiți de-a lungul istoriei. Ei au reprezentat locul de conservare a României în fața diverselor năvăliri. Putând fi traversați

ușor, Munții Carpați nu au despărțit populația românească, ci dimpotrivă, au realizat unitatea acesteia.

Sâmburele României este la Sarmisegetuza, Transilvania constituind elementul geopolitic de stabilitate românească. Că Transilvania este curat românească o dovedește și geografia politică!!! Dacă în Regatul Maghiar ea juca rolul de teritoriu periferic, în România, rolul „jucat” de Transilvania este central, fiind vital pentru Statul Român.

Existența Carpaților nu a alterat unitatea culturală și lingvistică a românilor. Subdialectele – graiurile – limbii române (a dialectului daco-român, mai corect) nu prezintă particularități semnificative, așa cum se întâmplă în Italia sau în Franța, spre exemplu. **Transhumanța** a asigurat unitatea culturii și a limbii române. Ciobanii porneau cu oile din Munții Carpați pentru a ierna în Dobrogea, în câmpia Dunării, lângă apa Nistrului sau dincolo de el. Așa se explică existența culturii și limbii române în Transnistria. „Moldovenii” transnistreni sunt, în esență, urmașii ciobanilor români care mânău turmele în arealul dintre Carpați și Bug.

Unitatea cultural-lingvistică românească probează faptul că Munții Carpați nu au constituit o barieră; ei au fost „coloana vertebrală” a poporului român și a pământului românesc!!!

Carpații au realizat o funcție de apărare în epocile de criză dar au constituit și o funcție pozitivă, de armonizare cultural-lingvistică a nobilului și mult prea încercatului popor român.

*** *Fluviul Dunărea***

Fluviul Dunărea străbate teritoriul românesc pe o suprafață de 1075km. Pe teritoriul României fluviul Dunărea se varsă în Marea Neagră. De altfel, Delta Dunării este un loc strategic deosebit de important. Toate puterile care au pătruns pe pământul românesc s-au zbatut pentru stăpânirea gurilor Dunării. Comisia europeană pentru gurile Dunării a fost formată din puterile europene ale epocii, în scopul medierii animozităților din Germania și Rusia.

Fluviul Dunărea este, în mare parte, hotarul de sud a României, cu excepția frontierei din Dobrogea. Rolul de hotar al Dunării se circumscrie și partajării Europei balcanice de Europa central-estică.

Lupta pentru stăpânirea gurilor Dunării a determinat și ciunțirea teritoriului nostru național: Oltenia și Bucovina la Austrieci; Moldova dintre Prut și Nistru la Ruși. Balanța de putere **a determinat acel echilibru** care ne-a salvat de la anexarea întregului pământ românesc la unul din cele trei imperii: Austriac (după 1867, Asutro-Ungar); Otoman și Țarist (Rus). Fără acest echilibru noi am fi fost încorporați la unul dintre aceste imperii, și în mod deosebit, la Imperiul Rus (Țarist). Dacă nevoia apărării drumurilor comerciale care legau Marea Baltică de Marea Neagră a impulsionat constituirea Țărilor Române, cu siguranță că Dunărea a „catalizat” interesul puterilor europene pentru soluționarea chestiunii românești.

Punctăm doar următoarele momente: **1829**, Tratatul de la Adrianopole prin care raialele turcești din stânga Dunării au fost

realipite Valahiei, pentru a se asigura libertatea navigației pe fluviu; **1856**, când sud-vestul Basarabiei (județele Cahul, Ismail și Bolgrad) sunt restituite Moldovei pentru a se opri înaintarea rușilor spre Constantinopol și pentru a bara accesul Rusiei țariste la fluviul Dunărea, prin brațul Chilia; **1859**, constituirea Principatelor Unite Române, prin Unirea Moldovei și Valahiei pentru ca Dunărea să fie stăpânită de un stat mai puternic; **1878**, reluarea Sud-Vestului Basarabiei de către ruși, în scopul accesului la brațul Chilia a Dunării; **1940**, încorporarea Basarabiei la U.R.S.S. și trecerea Sudului acestei provincii românești la R.S.S.Ucraineană pentru ca Imperiul Sovietic să atingă gurile Dunării și să încerce să ia veșnic vechea Basarabie (Bugeacul) prin anexarea sa la o republică sovietică slavă (Ucraina).

România este un ***stat danubian*** datorită lungimii teritoriului scăldat de fluviu și, mai ales, din cauza stăpânirii Deltei și a gurilor Dunării.

**** Marea Neagră***

Marea Neagră scaldă pământul românesc în Dobrogea propriu-zisă; în Dobrogea nouă (de Sud) – Cadrilater și în Basarabia de Sud. Astăzi doar litoralul Dobrogei mai este în componența Statului Român. Cadrilaterul este la bulgari iar sudul Basarabiei este stăpânit de ucrainieni. Odinioară și litoralul Transnistriei era românesc (1941-1944), perioada în care teritoriul dintre Nistru și Bug era administrat de Regatul Român. Marea Neagră adună în jurul

său două mari religii – creștină și islamică; o mare putere – R.F.Rusă; două state puternice în regiune – Turcia și Ucraina.

Apărarea drumului comercial de la Marea Baltică la Marea Neagră a impulsinat întemeierea Țării Românești a Moldovei!!!

Litoralul stăpânit de români s-a mărit ori s-a micșorat în permanență. În anul 1484 (iulie și august) prin căderea Chilie și Cetății Albe în mâna turcilor, Moldova pierde litoralul pontic. Apoi în anul 1538, constituirea Raialei Tighina (Bender) are menirea de a proteja și mai mult litoralul moldo-român căzut sub turci.

La 1812, litoralul basarabean trece la Rusia; este reluat mică parte de Moldova, apoi de România între 1856-1878, după care revine, în totalitate iarăși țariștilor.

În anul 1877 România obține litoralul Dobrogei vechi, iar la 1913 dobândește și litoralul Cadrilaterului. În anul 1918, România preia litoralul Basarabiei. În anul 1940, Stalin îl dă R.S.S.Ucrainiene dar România îl eliberează împreună cu întregul teritoriu al Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutul Herța.

Mai mult, între 1941 și ianuarie-martie 1944, România posedă și litoralul transnistrean, dintre Nistru și Bug, fiindcă administra acel teritoriu, în totalitatea sa.

Zăcămintele de gaz natural și de petrol din Marea Neagră au reaprins spiritele în legătură cu partajarea platoului continental între România și Ucraina mai ales *că Insula Șerpilor, de jure teritoriu românesc* a fost *stăpânit de facto* de U.R.S.S., iar la momentul de față *este deținută, în fapt*, de Republica Ucraina.

România este o **țară pontică**, datorită litoralului aflat sub suveranitatea țării noastre.

România este un stat carpato-danubiano-pontic, prin aceasta semnificându-se **cele trei elemente fundamentale, de natură geografică**, care caracterizează geografia politică, istoria politică, geopolitica și politica externă a țării noastre.

*

*

*

România posedă **hotare naturale**, care includ întregul nostru teritoriu național, care este mult mai întins decât teritoriul actual al Statului Român!!!

Mare parte din granițele României Mari interbelice sunt naturale. Două fluvii străjuiau România: Dunărea – 621 km și Nistru – 925 km. Litoralul la Marea Neagră avea o lungime de 454 km. 160 km era hotar muntos. Din 3400 km de graniță, hotarul natural era de 2160 km!!!

Ideal este ca hotarele României să coincidă cu hotarele etnice ale poporului român. Acest lucru nu s-a întâmplat nici în perioada interbelică, când numeroși români și destul pământ românesc a rămas în afara hotarelor României Mari.

Statul Român trebuie să fie expresia politică a Neamului Românesc și să cuprindă toate pământurile românești.

România are locul ei specific în Europa. Dar unde în Europa?? În Balcani sau în Europa Centrală?? Ori în Europa Orientală??

Din Europa Centrală fac parte: Germania; Austria; Polonia; Elveția; Ungaria; Cehia; Slovacia. România face parte din această grupă de state??

Se consideră că România este o porțiune a Europei Centrale. Dacă Vechiul Regat era considerat balcanic, sub aspect geografic, astăzi România apare ca o țară central-europeană, în special datorită suveranității ei asupra *Transilvaniei; Crișanei; Maramureșului și a Banatului* (ultimele trei provincii nominalizate sunt doar fragmentar incluse în Statul Român).

Prin teritoriile alipite de la Regatul Maghiar, din dualismul austro-ungar, România s-a infiltrat adânc în perimetrul Europei Centrale. Or, după cum se știe, Transilvania constituie „sâmburele” neamului românesc. De aceea, România trebuie considerată o țară central-europeană.

Aflată între Est și Vest – între expansiunea rusă și hegemonia austro-germană – România este puternic ancorată în Europa Centrală sub aspect geografic. *Latină* prin cultură și civilizație; *traco-daco-getă* prin sânge; *estică* prin creștinismul ortodox al românilor și *apuseană* prin tradiția romanității. România reprezintă o sinteză între Occident și Orientul European, între spiritul balcanic-bizantin și cel central-european. România este moștenitoarea Romaniei, a

Imperiului Roman de Răsărit, el însuși creație a bătrânei Rome imperiale apusene.

România este o țară central-europeană, cu religie dominantă creștin-bizantină, de spiritualitate latină, cu populație provenită din vechiul fond populațional tracic. Așa cum vechea Dacie Romană era o provincie occidentală, România de astăzi, deși înconjurată de o „mare slavă” este central-europeană, prin poziția sa geografică.

*

*

*

Pe lângă cele trei elemente geografice caracteristice României – Munții Carpați, Dunărea și Marea Neagră – apreciem că mai există un al patrulea element care prezintă importanță excepțională geopolitică. Acest element este *fluviul Nistru*.

*** *Nistrul***

Nistrul este astăzi unul dintre elementele geografice caracteristice ale țării noastre dar, în egală măsură, reprezintă și un simbol al Istoriei Românilor, un simbol al Geopoliticii românești!!!

Fluviul Nistru se spune îndeobște că desparte elementul traco-daco-get romanizat, adică românii, de elementul slav, adică de ucrainieni. Această percepție s-a format datorită Istoriei care constant a indicat hotarul Țării Românești a Moldovei și, mai apoi, a

României ca fiind pe Nistru. Realitate obiectivă dar care astăzi trebuie nuanțată.

Triburile geto-dace, inclusiv cele încadrate în Marele Stat Daco-Get Centralizat a Regelui Burebista se întindeau până la gurile Bugului. Massageții stăpâneau de la Bug spre vest până în China!!! În perioada Statului feudal-medieval Românesc Moldova, românii au colonizat așa-zisele „pustietăți de peste Nistru”. Încă în sec. XVII-XVIII peste Nistru se formase, practic, o nouă Moldovă Românească. Elementul predominant între Bug și Nistru a fost elementul românesc, fapt recunoscut și de autoritățile țariste după încorporarea Podoliei și Harsonului, în 1792-1793.

Fără să revenim asupra unor precizări făcute în volumul II al prezentei cărți, trebuie să remarcăm ***că înființarea unei republici moldovenești, adică Românești, peste Nistru*** de către Stalin, deși avea un scop propagandist și anexionist, se întemeia pe o realitate: numărul și, mai ales, vechimea românilor în Transnistria.

Putem spune, fără teama de a greși, că Țara Românească a Moldovei a colonizat teritoriul transnistrean, în epoca medievală.

Chiar sub aspect politic teritoriul transnistrean și chiar mai mult, întreaga Ucraină a hanului, a fost într-o uniune personală cu Țara Românească a Moldovei, domnitorul Duca Vodă al Moldovei fiind și mare hatman al Ucrainei aflate sub suzeranitatea otomană. Sub aspect religios au fost înființate unități religioase, biserici în Transnistria, dependente de Mitropolia Țării Românești a Moldovei, situată la Iași.

Românii au jucat de-a lungul istoriei un rol civilizator pentru Transnistria, rol pe care după 1792-1793 au căutat să-l copieze țariștii ruși.

Într-adevăr, salba cetăților românești de la Nistru: Hotinul, Soroca, Orhei, Tighina și Cetatea Albă stă mărturie peste veacuridespre rolul geopolitic și geostrategic „jucat” de fluviul Nistru în Istoria României.

Românii au pierdut Nistrul dar cetățile au rămas să străbată veșnicia vremurilor amintind, pentru totdeauna, despre rolul geopolitic al Nistrului în Istoria noastră Națională.

Nistrul apără civilizația europeană; el este frontiera Europei în fața colosului slav din Est. O frontieră naturală, dăruită de Divinitate și de Destin românilor pentru salvarea întregii Europe de pericolul anexionismului rusesc.

*

*

*

După 1792-1793 Țările Române și mai apoi România **au devenit „un stat de necesitate europeană”**, cum spunea marele nostru savant Nicolae Iorga. Așa cum am stat de strajă la porțile Europei în fața turcilor, tot astfel am ajuns străjerii Europei în fața rușilor. Poziția cheie a României nu trebuie niciodată uitată de Europa. Dacă în locul nostru, **a românilor**, pe teritoriul țării noastre erau slavi – bulgari ori sârbi – Imperiul Țarist s-ar fi extins teritorial

până în Tracia, cucerind Constantinopolul, și ajung moștenitorul vechiului Imperiu Roman de Est. Dar, rușii s-au oprit la Țările Române, la România și, deși ne-au ciunțit teritoriul, ne-au exploatat și ne-au jefuit pământurile nu ne-au încorporat vastului lor Imperiu. Doar Basarabia urmată apoi de Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Maramureșul de Nord și Insula Șerpilor au căzut pe mâna Rusiei (a U.R.S.S.). Cum de am rămas noi românii santinelele Europei zădărniciind visul rusesc de stăpânire a Bosforului și Dardanelelor??? Greu de spus!!! Realitatea însă ne arată o Românie într-o „*mare slavă*”, cu teritorii anexate de Imperiul Țarist apoi Sovietic, ca pe niște trofee. România trebuie să reziste și să lupte pentru menținerea trează a conștiinței naționale a românilor, aflați sub stăpâniri străine!!!

Populația și ***reforma*** reprezintă doi piloni fundamentali ai României. Cele două elemente pot deveni, după caz, fie puncte forte, fie dimpotrivă puncte slabe ale țării noastre

*

*

*

În geopolitică, populația unui stat joacă un rol excepțional de semnificativ. Un stat cu o populație numeroasă va fi un stat puternic, după cum, un stat cu o populație redusă scade capabilitatea statului respectiv.

De-a lungul Istoriei noastre naționale populația a constituit factorul hotărâtor în supraviețuirea poporului și a Țărilor Române. Multitudinea de războaie purtate, nenumăratele agresiuni suferite din exterior, molimele de tot felul, nu au determinat dispariția poporului nostru. Acest fapt s-a datorat **natalității**. Rata sporită a natalității a asigurat supraviețuirea noastră în istorie.

Încă din perioada socialistă, în România se constată un fenomen îngrijorător: scăderea ratei natalității. Modelul cultural standard nu mai include familia cu mulți copii. Dimpotrivă, familiile cu puțini copii domină structura socio-familială românească. Sărăcirea accentuată a populației a determinat limitarea numărului de copii născuți într-o familie. De la cea mai înaltă rată a natalității din Europa, pe care România o deținea în perioada interbelică, la momentul de față avem o imensă rată negativă de creștere a populației!!! Geopolitica românească – și nu numai – ar trebui să tragă un serios semnal de alarmă asupra acestei chestiuni.

*

*

*

Reforma economică desfășurată în Statul Român, după Evenimentele din Decembrie 1989, indică rolul și locul acestuia în geopolitica și geostrategia românească. Dar cum se realizează acest lucru?? Prin strategia de dezvoltare economică a României. De altfel, reforma economică românească, concretizată în principal în

privatizare, a depins în extrem de mare măsură factorul politic decident. Spre exemplu, utilizarea transportului maritim al mărfurilor exportate care a cunoscut o continuă creștere din 1918 și până în anul 1989 constituia un avantaj deosebit al țării noastre. Mai ales în perioada socialistă au fost asigurate dotările și navele necesare pentru dezvoltarea unui comerț maritim activ pe plan internațional. După Revoluția din 1989, însă, capacitatea și eficacitatea flotei noastre comerciale a scăzut teribil.

Așa se face că de la 301 nave maritime deținute de România în anul 1989 (locul 5 în lume!!!) astăzi se poate conta pe maxim 50 de nave (locul 28, în anul 1995).

Se știe că România a fost „patria” aurului negru în Europa. Într-adevăr, după Al Doilea Război Mondial rezervele noastre de petrol au scăzut dar s-a dezvoltat o extrem de puternică industrie de utilaj petrolier precum și industria petrochimică.

Înainte de Revoluția din Decembrie 1989, România se situa pe locul 2 în lume la exportul de utilaj petrolier și pe locul 3 mondial la producerea de utilaj petrolier!!! S-au pierdut astăzi toate aceste atuuri ale țării noastre, din păcate!!!

În anii '70 ai secolului al XX-lea exporturile României spre țările în curs de dezvoltare din Africa și Asia se intensifică, la fel cum au crescut exporturile și în statele „lagărului” socialist și, în mod deosebit, în U.R.S.S.. Începând cu anul 1990 toate aceste piețe de desfacere pentru produsele românești s-au pierdut!!! Aceasta, în mod

indubitabil, a afectat geopolitica românească tot la fel de mult cum a afectat și economic Statul Român.

Se observă, din exemplele menționate anterior, faptul că România dispune de anumiți factori care, utilizați cum trebuie, pot constitui elemente benefice pentru geopolitica noastră. Totodată, este de necontestat faptul că nevalorificarea corectă și la întreaga capacitate a factorilor economici determină stabilirea geopoliticii statului nostru.

Nu factorii generează „**beneficiul**” sau „**slăbiciunea**”, ci modul în care aceștia sunt utilizați pentru satisfacerea intereselor naționale ale României!!!

III. Geopolitica anglo-saxonă și cea americană

Geopolitica anglo-americană a urmat un traseu independent în raport cu geopolitica germană. Principalele curente sau doctrine ale geopoliticii anglo-americane sunt:

***Doctrina puterii maritime** formulată de Alfred T. Mahan. Doctrinarul american a susținut dotarea S.U.A. cu o puternică flotă maritimă, necesară pentru consolidarea și pentru sporirea noului stat de putere dobândit de această țară.

Alfred T. Mahan (1840-1914) a fost amiral al marinei S.U.A. și profesor la Naval War College din Newport. Cum S.U.A. erau o țară cu acces larg la Oceane (Atlantic și Pacific) doctrinarul a

demonstrat necesitatea trecerii S.U.A. de la statutul de putere continentală la cel de putere mondială, dominând oceanele planetei asemenea Marii Britanii. Pentru aceasta era necesar în opinia autorului citat – ca S.U.A. să nu aibă vecini puternici și să dispună de o flotă civilă și militară cu potențial ridicat.

* **Doctrina zonei pivot.** Fondată de Sir Halford Mackinder (1861-1947), decan al Facultății de științe economice și politice din Londra și vicepreședinte al Societății Regale de Geografie.

Spațiul continental euroasiatic reprezenta, în opinia autorului suscitată, regiunea axială a politicii mondiale. Aici s-a format Imperiul Mongol și tot aici a luat naștere Statul Rus.

Oceanul Planetar care cuprinde trei pătrimi izolează „insula lumii”, formată și Eurasia și Africa și Americile și Australia. Din totalul uscatului Eurasiei și Africii îi revin 2/3, iar Americilor și Australiei 1/3.

„Zona pivot” apare ca fiind întregul teritoriu de la marginea Europei de Est și până la Oceanul Pacific. Aceasta este așa-zisa „inimă a lumii”, iar teritoriul ei se suprapune, în mare parte, cu teritoriul Rusiei!!!

Totul gravitează în jurul „insulei lumii” formând două așa-zise contururi, unul interior și altul exterior. Conturul interior este alcătuit dintr-un cordon de state continentale cu acces la mare/ocean: Germania, India, China sau Turcia. Conturul exterior cuprinde state din afara Eurasiei: Marea Britanie; Japonia; S.U.A.; Africa de Sud.

* **Doctrina țărmurilor**. A fost inițiată de Nicolas Spykman, cetățean american de origine olandeză, profesor de relații internaționale la Universitatea Yale. În opinia acestui doctrinar, hotărâtor pentru controlul „inimii lumii” preconizată de Mackinder este controlul țărmurilor.

Controlarea zonelor costiere care înconjoară zona pivot reduce sau chiar anihilează potențialul „inimii lumii”.

Dominarea zonelor de coastă ale Eurasiei conduce la dominarea Eurasiei și, în final, la dominarea planetei.

* **Doctrina spațiilor globale** – a fost teoretizată de Saul Cohen, președinte al Asociației Geografilor Americani.

În opinia sa, ierarhia geopolitică a spațiilor cuprinde: **spații geografice globale; regiuni; state-națiuni și unități subnaționale**.

În cadrul spațiilor geografice globale sunt incluse: **spațiul continental** și **spațiul oceanic**. Fiecare spațiu dispune de **regiuni**. Astfel, spațiul oceanic cuprinde: America de Nord, Europa maritimă, America de Sud etc.

Prin „**zone aflate sub presiune politică**” autorul înțelege spațiile de contact, de interconectare dintre spațiul continental și cel oceanic. Orientul Mijlociu se consideră că reprezintă o astfel de zonă aflată sub presiune politică.

Prin conceptul „**poartă de trecere**” autorul identifică anumite zone, distincte sub aspect istoric, de suprafață medie sau mică, și care realizează legătura dintre două căi comerciale importante. Statele Europei de Est și Centrale constituie o „poartă de trecere” care

asigură legătura dintre Marea Baltică și Marea Adriatică/Marea Neagră.

* ***Teoria puterii aeriene*** – fundamentată de Alexander de Seversky, cetățean american de origine rusă.

Opinia autorului este în sensul necesității dezvoltării puterii militare aeriene în dauna forțelor terestre și a celor navale.

Ideile autorului, lansate în anii 1940-1950, s-au dovedit a fi verosimile, fiind aplicate efectiv în perioada Războiului Rece. Forța militară aeriană asigură prestigiul S.U.A., proiectează rapid puterea sa asupra spațiilor planetei și asigură protejarea teritoriului american.

* ***Eurasia – geopolitică și geostrategie*** – generează aprinse dezbateri între politologi și politologii internaționali. Între aceștia Zbigniew Brzezinski, se detașează prin originalitatea interpretărilor. Toate puterile mondiale în istorie au aparținut Eurasiei. Excepția o constituie, pentru prima dată, Statele Unite ale Americii.

Este foarte posibil ca noua putere, o „superputere” să se ridice în Eurasia și să rivalizeze cu S.U.A.. Așa cum este cazul cu: R.F.Germania, Imperiul Nipon (Japonia), R.P.Chineză, puteri în ascensiune pe mapamond. Și toate din Eurasia.

Dacă Eurasia s-ar uni, atunci forța însumată ar depăși-o net pe cea a S.U.A.. Aici, în Eurasia găsim cele mai populare state ale lumii: R.P.Chineză și India. În Eurasia întâlnim претенții la supremația mondială, nominalizați mai sus. Eurasia deține 75% din resursele energetice ale Terrei; 75% din populația planetei și 60% din G.N.P.-ul planetar.

O temere pentru S.U.A. ar fi apropierea politico-militară ruso-chinezo-germană. Resursele, tehnologiile și potențialul politico-militar al celor trei state din Eurasia: R.F.Rusă, R.P.Chineză și R.F.Germania ar avea un efect devastator asupra Statelor Unite ale Americii.

Și peste toate se pare că slăbiciunea R.F.Ruse este efemeră. R.F.Rusă dorește și urmărește activ planul „reconstrucției” Imperiului Rus/Sovietic și „relansarea” țării între „superputerile” planetare!!!

Dezbinarea statelor europene și asiatice, rivalitatea dintre ele oferă S.U.A. menținerea supremației mondiale. O eventuală colaborare U.E. – R.F.Rusă – R.P.Chineză – Imperiul Nipon (Japonia) ar schimba „unipolaritatea” și dominarea S.U.A., în calitatea sa de *unică* superputere mondială.

IV. Uniunea Europeană

„Centrul lumii” sau „axa lumii” în perioada modernă, Europa – prin statele puternic dezvoltate din Occident – s-a văzut, la un moment dat, concurată și chiar detronată de puterile extraeuropene. Această „predare a ștafetei” a început după Primul Război Mondial și s-a finalizat după cel de-Al Doilea Război Mondial.

Rivalizată după 1918 și detronată după 1945, Europa s-a văzut „obiectul” confruntării dintre „superputerile” S.U.A. și U.R.S.S..

Germania a fost divizată și a reprezentat un simbol al divizării Europei. Reunificarea Germaniei, în anul 1990, a reprezentat, tot simbolic vorbind, o schimbare de atitudine în geopolitica mondială, o creștere a prestigiului nu doar a Germaniei reunificate dar și a întregii Europe.

Ca o ironie a sorții reunificarea Germaniei aproape a coincid cu prăbușirea unei „superputeri” – U.R.S.S..

Această prăbușire a finalizat Războiul Rece, eveniment de o importanță excepțională pentru Europa. A apărut astfel șansa reafirmării Europei, a unei Europe politice, reprezentată prin U.E..

Nu este cazul să analizăm etapele de agregare europeană. Interesează mai mult să constatăm dacă Europa are potențialul pentru a se impune între „liderii” politici ai lumii.

Se pare că N.A.F.T.A., constituită din S.U.A., Canada și Mexic, a apărut din dorința de a reacționa la Comunitatea Europeană.

Regiunile economice mondiale: U.E.; N.A.F.T.A.; MERCOSUR etc. sunt elemente noi în geopolitica mondială.

Cele trei importante regiuni planetare au dispus de un stat hegemon, fiecare în parte: N.A.F.T.A. – de **S.U.A.**; Regiunea Asia-Pacific – de **Imperiul Nipon (Japonia)** și U.E. – de **R.F.Germania**.

U.E. dispune și de o structură de securitate colectivă – **Uniunea Europei Occidentale**. Regiunea Asia-Pacific se confruntă

cu ridicarea vertiginoasă a unei noi puteri regionale: **R.P.Chineză**.
așadar, această regiune are două state hegemonice, lucrul acesta
constituind un aspect inedit!!!

Liantul dintre U.E. și Regiunea Asia-Pacific ar putea fi
R.F.Rusă, țară european-asiatică.

Statutul de mare putere mondială ce va putea fi preluat de
Uniunea Europeană depinde, în foarte mare măsură, de curajul
instituirii unei structuri politice la fel de eficiente ca și structurile
economice.

În subpartea I, am făcut câteva referiri și, de aceea, nu vom
accentua acest subiect.

Indiferent de situațiile geopolitice, o colaborare U.E. –
R.F.Rusă sau U.E. – C.S.I. ar determina dezvoltarea economică și ar
încuraja apropierea politică într-un spațiu vast – **Eurasia**.

Tehnologiile U.E. cuplate cu resursele imense ale
Rusiei/C.S.I. ar putea avea un efect „devastator” asupra celorlalte
economii din marile regiuni planetare!!!

„Refacerea” unității Eurasiei poate începe cu apropierea U.E.
– Rusia și poate continua cu atragerea celorlalte două state puternice:
R.P.Chineză și Imperiul Nipon (Japonia).

Decuplarea U.E. de Rusia o îndepărtează de posibilitatea
„pătrunderii” în Regiunea Asia-Pacific, regiune în care atât S.U.A.
cât și R.F.Rusă își „joacă” propriile interese.

Edificator în acest sens este exemplul ruso-chinez de integrare economică, în scopul contrabalansării „puterii” americane pe mapamond.

Dar, atragerea U.E. în sfera Rusia – Regiunea Asia-Pacific o va îndepărta de S.U.A.. Ori superputerea planetară S.U.A. este extrem de puternică și nu există, deocamdată, o forță care să o contrabalanseze, cu adevărat.

De aceea este foarte probabilă o apropiere a U.E. de S.U.A. în scopul contrabalansării Regiunii Asia-Pacific și a C.S.I.-ului.

Uniunea Europeană trebuie să apară scenei politice internaționale ca un stat federativ democratic, tolerant față de diversitatea culturală a națiunilor europene dar apt să trateze pe picior de egalitate cu: S.U.A.; R.F.Rusă; R.P.Chineză și Imperiul Nipon (Japonia).

Este posibil ca U.E. să devină, în perspectivă, ***chiar principala putere a mapamondului***, dacă va dispune de resursele, teritoriul, populația și tehnologia Europei. Pentru aceasta este imperios necesar ca U.E. să beneficieze de coeziune politică, scop în care ar trebui să depășească stadiul „confederat”, trecând la o organizare etatică federală. O „ideologie” americană, se putea realiza doar după unificarea politică a continentului european, într-un ***stat federal***.

*

*

*

V. Republica Federativă Rusă

Despre Republica Federativă Rusă și despre filosofia politică a U.R.S.S. am discutat în volumul II al Tratatului de Diplomatie. Atunci am analizat aspectele de ordin politic și constituțional, în paginile de față urmărim, sub aspect geopolitic, să evidențiem rolul jucat în prezent și perspectiva R.F.Ruse și a C.S.I. pe arena internațională.

Transformările de pe mapamond începute în anul 1989 s-au finalizat, în data de 25.12.1991, prin destructurarea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. În acel moment, „bipolaritatea”, „duopolul” s-a finalizat și, drept consecință, poziția de „superputere” planetară a rămas exclusiv pe seama Statelor Unite ale Americii. Imperiul sovietic, și ne referim la cel interior, la U.R.S.S., a luat sfârșit la doi ani după prăbușirea Imperiului exterior sovietic.

Dacă considerăm U.R.S.S. ca o continuare, cu diferențe ideologice desigur, a Imperiului Rus (Țarist) vom constata că după 300 de ani acest Imperiu a sfârșit lamentabil. Despre cum a fost posibil acest efect teribil am discutat în vol. II al cărții.

Este Republica Federativă Rusă un stat în care se realizează experimente de ordin politic? Când am analizat Constituția Federației Ruse, în vol. II al cărții de față, am subliniat că șeful „puterii” executive pare a fi primul-ministru și nu Președintele Federației. Dacă totuși Federația Rusă are un regim politic prezidențial putem spune că poziția șefului guvernului, de lider al autorităților executive

– subordonat șefului statului – are menirea unei expunerii a șefului Guvernului, în așa fel încât președintele să apară „nonresponsabil” pentru actele înlăptuite de Executiv. Desigur, Președintele Federației nu și-a asumat un rol expectativ dar, economia textului constituțional, pare a indica acest aspect.

În mod identic, Federația Rusă, de astăzi, se luptă cu două tendințe diametral opuse: dorința de reînnoire a statului și de occidentalizare a țării, pe de o parte, și seducția și nostalgia imperială, pe de altă parte.

Orice s-ar spune este greu de conceput ca Rusia să scape ușor de „grandoarea” imperială a trecutului său.

Chiar și U.R.S.S. a fost, până la urmă, Imperiul Țarist (Rus) cosmetizat și îmbrăcat în purpură. Comunismul rusesc era un internațional-socialism „de imperiu”!!!

Dacă U.R.S.S. nu a putut scăpa de netele convingeri imperiale este oare posibil ca R.F.Rusă să se debaraseze de tendințele imperialiste??!!

Experimentul rusesc de astăzi este o „continuă căutare” a locului și a rolului Federației Ruse pe scena politică internațională.

Se spune despre U.R.S.S. că era un puternic stat militarist, dar mult mai slab dezvoltat economic și tehnologic, în raport cu cealaltă „superputere” – S.U.A..

Deci, Federația Rusă trebuie, în mod imperios, să se dezvolte tehnologic și economic.

Rusia cuprinde în hotarele sale acea „inimă” a lumii. Ea este atât europeană cât și asiatică. *Adică, Rusia este eurasiatică.*

Fiind, sub aspect istoric, puternic influențată de tătari și moștenind mare parte din vechiul Imperiu Mongol, Rusia „se simte” ca o țară continentală, de „trecere”, între Europa și Asia.

Unicitatea Rusiei provine și din faptul că are o poziție geopolitică unică în lume. Ea a știut, mai bine decât orice alt imperiu de pe planetă, să conserve sfera sa de influență asupra statelor și popoarelor cucerite și încorporate. Speculând asupra nevoii de securitate comună, asupra necesității unei zone geopolitice comune și asupra unei economii integrate, Rusia și-a menținut hegemonia asupra teritoriilor fostei U.R.S.S..

Predispoziția pentru centralizarea autorității centrale-federale, tentativa autoritarismului sunt puternice în Federația Rusă. Occidentul deși nu mai constituie o amenințare directă, reprezintă totuși pentru Rusia un rival. Un rival redutabil căreia Federația Rusă trebuie să-i țină piept.

Ieșirea Rusiei din posibila izolare și depășirea iluziilor imperiale ar conduce la o relansare a acestei imense țări. Exemplul viu îl constituie R.P.Chineză. De la revoluția culturală și până astăzi China a traversat o perioadă tumultuoasă, de adânci prefaceri, care a condus la dezvoltarea impetuoasă a țării și la afirmarea ei pe mapamond.

Nu este greu de înțeles exemplul chinez dar nostalgia imperiilor, țarist și sovietic, frânează adoptarea unei atitudini radicale

favorabilă schimbării totale a Rusiei. Imperiul sovietic pare „blestemul” Rusiei, factorul care o înțepenește în tipare nostalgice și conservatoare.

Imperiul Rus sovietic, ce stăpânea întreaga U.R.S.S.; **Imperiul sovietic exterior** ce „guverna” statele satelite Kremlinului și **Imperiul comunist** ce se infiltra în toate colțurile globului terestru, de la Angola la Coreea de Nord, toate trei au reprezentat formele de manifestare ale **imperialismului rusesc** în epoca contemporană!!!

În Uniune **Rusia**, **Bielorusia** și **Ucraina** aveau o poziție privilegiată deoarece erau republici slave.

În Caucaz, legăturile republicilor transcaucaziene cu Orientul Mijlociu, cu Turcia și cu Iranul era încă viu. Aceste republici: **Armenia**, **Azerbaijan** și **Gruzia (Georgia)** aveau nostalgia vechilor legături.

În Asia Centrală: **Kazahstan**, **Uzbekistan**, **Kirghistan**, **Tadjikistan**, **Turmenistan** erau republici intrate relativ mai târziu în sfera de influență rusă.

Statele baltice: **Letonia**, **Lituania** și **Estonia** erau influențate de civilizația scandinavă și germană.

În partea europeană, **Moldova**, era parte componentă a României, smulsă de U.R.S.S. și supusă unui accentuat și virulent proces de deznaționalizare, de rusificare.

Trecând peste aspectele legate de istoria Rusiei și peste analiza celorlalte state ex-sovietice, putem considera R.F.Rusă drept o „uniune” de dimensiuni mai reduse. Aceasta întrucât Rusia însăși

este o republică federativă alcătuită din republici autonome: Baskiria; Buryat; Daghestan; Kabardino – Balkar; Kalmyk; Karelia; Kaomi; Mari; Mordvinia; Osetia de Nord; Tatar; Tuva; Udmurt; Cecenia – Inguseția; Chuvashia și Iakuția.

R.F.Rusă este o uniune mai mică fiindcă R.S.F.S.Rusă, din cadrul U.R.S.S., era o uniune mai restrânsă.

Supranaționalismul rusesc determină adoptarea, de către Rusia, a unei politici supranaționale. Supranaționalismul se manifestă cu pregnanță pe teritoriul fostei U.R.S.S., poate cu excepția republicilor baltice. Aceasta întrucât Federația Rusă consideră teritoriul ex-sovietic drept zona sa de influență directă.

Politica sovietică de concurență cu S.U.A. și de acaparare de noi sfere de influență și de noi „capete de pod” pe mapamond a fost înlocuită cu politica conservării dominației geopolitice rusești, pe teritoriul fostei U.R.S.S..

Atenția R.F.Ruse se îndreaptă și spre Germania, de la care se așteaptă o colaborare principală și vizionară, pentru ca Germania să nu devină „instrumentul” S.U.A., ci să devină o putere regională hegemonică.

Apropierea R.F.Ruse de R.P.Chineză are menirea de a provoca Occidentul și, în special, S.U.A.. Este modul în care politica rusă atrage atenția asupra sa în mod „negativ”. Pendulând între Occident și China, Rusia nu mai are „timp” să fie ea însăși. Să își urmărească propriile interese naționale, fără a deveni o sperietoare pentru celelalte state ale lumii.

Este Rusia pregătită pentru „marele pas” al debarasării de moștenirea sovietică?? Poate că da, poate că nu. Oricum, eu cred că adevărul, ca întotdeauna, este undeva la mijloc. ***Aceasta în sensul că Rusia trebuie să fie absolut convinsă de faptul că o armată puternică nu îi poate conferi și garanta statutul de mare putere a lumii.***

Că nostalgia trecutului nu mai poate reînvia epoci trecute, apuse, și că dacă, până nu demult, Armata Roșie păzea Zidul Berlinului, astăzi Armata Rusă se menține cu greu pe malurile Nistrului este un fapt împlinit!!! Ori, această realitate privită în toată complexitatea sa nu poate genera nici un fel de nostalgie!!!

În Politica Internațională, Federația Rusă trebuie să fie pragmatică și să urmărească țeluri concrete. „Umbrele” lui Petru cel Mare și a lui Stalin și-au făcut „datoria”. Acum, Rusia trebuie să transforme nostalgia mesianică într-o uriașă efortare pentru prosperitatea economică, pentru re tehnologizare și pentru prezervarea cu sfințenie a principiilor democratice.

Rolul major al Rusiei pe arena politică internațională va reveni, cu siguranță. Aceasta însă se va întâmpla după revitalizarea statului, a economiei și a politicii, aceasta din urmă, debarasată de clișeele sovietice, dogmatice și învechite.

VI. Geopolitica germană

Una dintre cele mai dezvoltate școli de geopolitică a fost, cu siguranță, cea germană.

Reprezentanții de marcă ai geopoliticii germane sunt: **Friedrich Ratzel** și **Karl Haushofer**.

Și la momentul actual, școala geopolitică germană deține o poziție deosebită în raport cu alte școli de geopolitică, de pe mapamond.

Întemeietor al geopoliticii, **Friedrich Ratzel** se declară un cercetător zelos al teoriei statului. Geografia politică trebuie să studieze **realitatea biologică** a statului. Statul însuși este asemănat unei ființe vii, fiind compus din **teritoriu** și **populație**.

În chestiunile relative la **spațiu** și la **identitatea politico-geografică a statului**, celebrul autor intră pe tărâmul geopoliticii.

* **Spațiul** constituie, în opinia lui Ratzel, limita teritorială naturală în care se produce expansiunea unui popor.

Prima formă este reprezentată de **colonizarea internă** care implică distribuirea populației în mod proporțional pe întreg teritoriul statului.

Când densitatea populației crește neconținut atunci se produce un fenomen de migrație spre teritorii mai puțin populate. Aceasta este **colonizarea externă**.

Civilizațiile se extind astfel în geospații, migrația atingând chiar un nivel continental.

Poporul crescând numeric, țara trebuie să își mărească teritoriul.

Principiile statornicite de Ratzel în privința creșterii spațiale a statelor se fundamentează pe **aspecte obiective** legate de: creșterea populației statului și necesitatea obținerii de resurse naturale, dar și pe **aspecte subiective** concretizate în: corelația dintre spațialitatea statului și dezvoltarea culturii ori distincția dintre civilizații „dezvoltate” și civilizații „subdezvoltate”.

Ratzel a arătat că așa-zisul „ciclu oceanic” a determinat mutarea „centrului său de greutate” din Marea Mediterană în Oceanul Atlantic și mai apoi în Oceanul Pacific.

Statele continentale și cele maritime se vor confrunta pentru obținerea supremației în Oceanul Pacific.

* ***Identitatea politico-geografică a statului*** se fundamentează pe ideea că politica trebuie să studieze poziția și spațialitatea, adică teritorialitate geografică a statelor.

Dacă poziția fizică a unui stat este un „dat”, poziția politico-geografică este variabilă. Ea depinde de balanțele de puteri ori de apropierea/depărtarea de puterile militare, economice sau civilizaționale ale regiunii sau ale Terrei.

Combinând poziția fizică cu cea politico-geografică ar rezulta ***o poziție intermediară***, cum este aceea a ***statelor-tampon***. Spre exemplu: ***poziția intermediară a Țărilor Române/României*** între Imperiile: Otoman, Habsburgic (Austro-Ungar) și Țarist.

State-tampon au fost și cele care despărțeau Europa de Rusia: Polonia, România, Finlanda, Yugoslavia, Bulgaria, Albania. Misiunea lor a fost aceea de a „separa” statele europene de Imperiul Sovietic. Aceasta era o misiune politico-strategică.

Tot o semnificație politico-strategică are și **frontiera**. Ratzel considera **granița** drept produs al mișcării, fiind în continuă transformare. Ea poate fi în expansiune sau în retragere, după cum forța statului este în creștere sau în scădere. De aceea, **granița** apare ca un **raport de forțe**, opus de fiecare dintre statele vecine.

Karl Haushofer – a fost un mare geopolitolog german a cărei personalitate a fost umbrită de colaborarea sa cu regimul național-socialist.

** Intersectarea lui Karl Haushofer cu național-socialismul german;*

** Doctrina geopolitică;*

** „Politica anaconda” a puterilor maritime contra politica obiectivată de puterile continentale;*

** Doctrina spațiului vital;*

** Frontiera – organ viu, cu caracter politic, al statului;*

** Pan-ideile – ideea pan-europeană.*

** Intersectarea lui Karl Haushofer cu național-socialismul german*

În anul 1919 Karl Haushofer l-a cunoscut pe Rudolf Hess, cu care va întreține o relație foarte strânsă, pe o perioadă de 20 de ani. Rudolf Hess era viitor șef de cabinet al lui Adolf Hitler. Prin intermediul său doctrinarul german a fost pus în legătură cu șefii ai Partidului Național Socialist al Muncitorilor Germani. Haushofer îl vizitează pe Hitler, în perioada de prizonierat politic, în închisoarea de la Landsberg, în anul 1924.

Haushofer a simpatizat mișcarea național-socialistă care promova idei relative la: ridicarea economică și politică a Germaniei, după Primul Război Mondial; crearea unui Stat German care să cuprindă între granițele sale întregul popor german; „spațiul vital” pentru poporul german și anularea Tratatelor de la Versailles, considerate umilitoare pentru Spania.

Pangermanismul – pornea de la ideea reunirii tuturor germanilor într-un stat național german.

Mergând pe teoria lui Friedrich Liszt, se preconiza o politică imperialistă a Germaniei, concretizată în înglobarea statelor riverane Dunării, mergând cu influența în Orientul Mijlociu până la Bagdad!!!

După accederea național-socialismului la putere Haushofer nu se delimitează categoric de noul regim, lăsându-se utilizat ca și personalitate, dar fără a dobândi o „putere” reală.

Războiul antisovietic l-a îndepărtat pe doctrinarul german tot mai mult de regimul nazist.

Fiul său, Albrecht, care îi atrăsese atenția profesorului despre ororile provocate de politica național-socialistă, participă la

complotul organizat împotriva lui Adolf Hitler. Acest fapt va determina anchetarea și cercetarea doctrinarului german, devenit suspect în fața autorităților naziste. De altfel, Gestapoul îl va executa pe Albrecht în anul 1945.

Apropiat al unor lideri național-socialiști germani Haushofer nu a fost un național-socialist convins. El nu a activat nici măcar ca membru al acestui partid. Totuși, s-a lăsat folosit de propaganda național-socialistă dar, nu trebuie scăpat din vedere, nici faptul că Haushofer era un general, pe lângă faptul că era profesor. Cariera militară l-a determinat să accepte ușor colaborările cu regimul nazist militarist.

**** Doctrina geopolitică***

Ne vom referi în cadrul acestui subpunct la concepția doctrinarului Karl Haushofer cu privire la ***geopolitică***.

Geopolitica a fost generată de necesitatea ieșirii Germaniei din impasul creat după Primul Război Mondial. Doctrinarul a observat că geopolitica reprezintă, la acel moment, un apanaj al statelor maritime în raport cu puterile continentale.

Geopolitica trebuie să părăsească pentru totdeauna orice concepții partizane, fie ele de stânga sau de dreapta, și să se delimiteze net de orice fel de pasiune politică. În locul pasiunii politice doctrinarul propune ***o raționalizare a politicii***. Numai că această „raționalizare” este făcută din perspectivă geografică.

În concepția lui Karl Haushofer principala sursă de pericol pentru geopolitică constă în **dogmatizarea** acesteia. Ea trebuie să fie și să rămână vie și dinamică, ca știință și ca disciplină de învățământ.

Karl Haushofer aprecia că necunoașterea profundă a „jocurilor” politice datorită lipsei de specializare profundă a specialiștilor germani – politicieni și diplomați – a contat enorm în eronata interpretare a raportului de forțe existent între cele două tabere beligerante, în Primul Război Mondial. Dacă în S.U.A., Franța și Marea Britanie existau școli pentru pregătirea oamenilor politici și a diplomaților, în Germania antebelică instituirea se axa pe trecut, având un conținut formativ preponderent juridic și lingvistic.

**** „Politica anaconda” a puterilor maritime contra politica obiectivată de puterile continentale***

Se pornea de la teza partajării puterilor mondiale în **puteri maritime** și **puteri continentale**.

Puterile maritime, între care Marea Britanie și S.U.A. ar fi fost interesate să adopte politica anaconda, adică să îndiguiască și să sugrume „inima” lumii, Eurasia. Dar Eurasia prin exponențele sale de primă mână: Rusia, Germania, China și Japonia pot crea o alianță care să se opună și chiar să distrugă puterile maritime. Un bloc continental solid ar face inefficientă politica puterilor maritime.

Desigur, Rusia „juca” rolul primordial în cadrul puterilor continentale.

Cele patru zone de expansiune teritorial-politică, în viziunea lui Karl Haushofer, aveau menirea de a determina separarea zonelor de influență ale puterilor. Astfel: **Germania** trebuia să domine Europa și Africa; **Japonia** trebuia să se extindă în Extremul Orient; **S.U.A.** își consolida influența pe continentele americane. **Rusia** ar fi avut acces la Asia Centrală, până în India, dar numai dacă acest stat ar fi renunțat la ideologia marxistă. În caz contrar, **Rusia** trebuia fragmentată în state naționale care urmau să orbiteze, o parte în jurul Germaniei, o altă parte în jurul Japoniei.

Doctrinarul german a exclus un conflict armat germano-rus, pe considerentul că cele mai puternice popoare europene nu trebuie să își macine forțele, luptând între ele!!! De aceea, după declanșarea războiului germano-sovietic Haushofer a dezavuat voalat politica dusă la național-socialiștii germani. În opinia teoreticianului amintit marile puteri continentale trebuiau să își prezerve forțele pentru a se putea opune puterilor maritime. Lupta dintre puterile continentale era favorabilă puterilor maritime.

**** Doctrina spațiului vital***

Rolul politicii externe a statului – și ne referim la o putere – este acela ***de a asigura spațiul vital național pe care o personifică***, sub aspect politico-juridic.

Haushofer considera *spațiul vital* ca o realitate obiectivă necesară pentru propășirea unei națiuni. *Spațiul vital* trebuie conservat și, la nevoie, trebuie extins pentru a asigura sporirea și dezvoltarea națiunii.

Germania și Imperiul Nipon trebuiau să lupte pentru asigurarea spațiului vital. Această doctrină a alimentat din plin propaganda nazistă, regăsindu-se și în retorica lui Adolf Hitler.

Scopul lui Hitler era acela de a adăuga noi teritorii pentru a evita *sufocarea spațiului vital al Germaniei!!!*

**** Frontiera – organ viu, cu caracter politic, al statului***

Frontiera sau granița era în concepția lui Ratzel dar și a lui Haushofer un organ sensibil al statului. Dinamica frontierei provine tocmai din posibilitatea modificării ei. Mergând pe teoriile biologizante s-a considerat că frontiera reprezintă un organ periferic al statului care înconjoară „trupul” statului.

Sub aspect **organic**, frontiera este influențată de concepții, teze, teorii și de mentalități.

„Străpungerile” frontierei nu se mai raportează exclusiv la frontiera fizică, terestră, geografică. De aceea, este posibil ca „străpungerile” să afecteze modul de gândire, de comportament și de acțiune a populației statului. În acest mod statul „agresor” poate

impune populației statului „agresat” un mod de conduită care, în final, să determine prăbușirea societății în haos și anarhie!!!

„Aculturația” unor comportamente induse intenționat se poate dovedi periculoasă. Din acest motiv „simțul de frontieră” trebuie să fie puternic dezvoltat, conchide Haushofer.

**** Pan-ideile – ideea pan-europeană***

Pan-ideea reprezintă o idee fundamentală, ea exprimând stările dominante ale unei națiuni sau ale unui grup etnic.

Ele sunt apte să declanșeze energii nebănuite, restructurând principiile, ordinea și ierarhiile.

Ideea pan-europeană la Haushofer pornește de la teza respectării stricte a drepturilor naționale interne ale tuturor statelor.

Orice opresiune națională sau discriminare pe acest criteriu trebuie exclusă iar fiecare cetățean trebuie să aibă dreptul – liber și neîngrădit – de a vorbi în limba sa națională.

Numai astfel se va putea realiza o „Confederație” europeană.

Delimitarea Europei s-ar afla, după Karl Haushofer, între fosta graniță sovietică, mările nordice și Marea Mediterană.

VII. Lumea islamică

Pe mapamond sunt în prezent 46 de state cu populație musulmană și circa 1/5 din populația Terrei este de religie islamică.

Ca atare, geopolitica contemporană nu poate eluda islamul. Pe de altă parte, islamul trebuie analizat și din perspectiva mișcărilor fundamentaliste și teroriste.

Prima înfăptuire a unificării Orientului Apropiat a fost făcută de Alexandru cel Mare, urmată de o cucerire romană, doar parțială, a acestor teritorii.

Islamul este religia întemeiată de profetul Mahomed. Este cea mai tânără religie monoteistă a lumii. În vremea lui Mahomed în peninsula Arabia era sfâșiată între disputele evreo-creștine relative la Divinitate.

Mahomed, născut la 20.04.570 e.n. a fost un om obișnuit până la vârsta de 40 de ani, când în luna lui Ramadan primește sarcina redactării Coranului de la Divinitate.

La Mecca nu reușește să atragă populația bogată și de aceea Mahomed fuge la Medina, la 16.06.622 e.n.

Devenind demnitar al cetății Medina, Mahomed se preocupă de organizarea politică și socială.

În anul 630 e.n. cucerește Mecca devenind forța politică unificatoare și centralizatoare a Arabiei.

„Războiul împotriva necredincioșilor” avea rolul de a înlătura păgânismul din Arabia.

În timp ce pregătea o expediție împotriva Imperiului Roman de Răsărit, la data de 08.06.632 e.n., Mahomed moare.

Islamul este partajat între ***suniți*** cei ortodocși și ***șiiți***. Primii sunt majoritari iar secunzii sunt cam 15% din populația de rit islamic.

Trecând peste aspectele de ordin istoric și religios, vom analiza următoarele chestiuni:

- * Statele centrale, cu rol de pivot, în islam;
- * „Aurul negru” și islamul;
- * Creșterea demografică;
- * Renașterea islamică și problematici generale referitoare la statele cu populație musulmană.

**** Statele centrale, cu rol de pivot, în islam***

Aceste state sunt, la momentul actual, următoarele:

- ***Egiptul*** – care „joacă” un rol deosebit de important în stabilitatea zonei Orientului Mijlociu și Apropiat precum și în nordul Africii. Izolarea statelor fundamentaliste și menținerea unui echilibru în zonă între moderație și radicalism constituie elemente fundamentale de stabilitate zonală la care Egiptul participă în mod activ;

- ***Indonezia*** – constituie o rezervă strategică de țiței pentru Imperiul Nipon și pentru S.U.A.. Un stat foarte dens populat, o „placă turnantă” sub aspect comercial și un catalizator și stabilizator al dinamicii politice din Asia de Sud-Est. Acestea sunt principalele caracteristici ale statului indonezian contemporan.

- **Algeria** – o țară puternic occidentalizată a cărei securitate influențează tot bazinul mediteranean. Prosperă în petrol și gaze naturale această țară asigură, alături de Egipt și de celelalte state din zonă, stabilitatea în regiune, împotriva manifestărilor recrudescențe ale fundamentalistilor religioși islamici.

- **Turcia** – are controverse cu Siria, neînțelegeri cu Irakul, conflict mocnit cu Grecia datorită chestiunii cipriote. Este un stat modern, o adevărată „placă turnantă” între Europa și Asia.

Situația Turciei poate influența întreg spațiul islamic datorită tradiției imperiale otomane.

- **Pakistanul** – prezintă o puternică explozie demografică și beneficiază de o poziție geografico-strategică critică. Are conflicte mocnite cu India, care câteodată răbufnesc, devenind violente.

Pe glob există **trei mari concentrări islamice: Orientul Apropiat și Mijlociu; Asia de Sud-Est și Africa de Nord.**

*** „Aurul negru” și islamul**

Lumea contemporană este, în mare parte, dependentă de petrol. Zăcămintele sunt concentrate, la momentul de față, în Orientul Mijlociu și în Orientul Apropiat, unde există cca. 60% din rezervele de țiței, existente pe planetă.

Mari zăcăminte au fost descoperite recent și în Marea Caspică, zăcămintele care revin: Azerbaidjanului, Iranului, Turkmenistanului, Kazahstanului și Rusiei. Majoritatea acestor state – cu excepția Rusiei – sunt cu populație musulmană.

În Africa: Libia, Egiptul, Algeria și Marocul dețin resurse importante.

În Asia de Sud-Est, Indonezia este o mare producătoare de petrol.

Statele musulmane au o „armă strategică”, concretizată în rezervele petroliere. O.P.E.C., care cuprinde multe state musulmane, își intensifică efortul în vederea coordonării eforturilor pentru impunerea și preservarea prețului petrolului și pentru protejarea rezervelor petroliere ale statelor membre ale organizației.

**** Creșterea demografică***

În principiu, statele musulmane se confruntă cu puternice creșteri demografice.

Populația, împreună cu poziția geografică și cu bogatele rezerve de țiței, constituie „piatra de temelie” a geopoliticii statelor islamice.

Creșterea populației musulmane generează, uneori, stări conflictuale. Spre exemplu:

- cazul Kosovo, unde în prezent sârbii „stăpânii” originari ai provinciei dețin 10% din populație, în vreme ce albanezii musulmani dețin 90% din populația provinciei;

- situația din Sudan unde au loc confruntări între musulmanii din nord și creștinii din sudul țării;

- tendințele secesioniste din Tanzania între partea continentală, creștină, și insula Zanzibar, predominant musulmană;

- tensiunile din Kenia, între creștini și musulmani, care au determinat o lipsă acută de încredere în părți;
- tensiunile din Etiopia, care au generat separarea Eritreeiei, majoritar musulmană de Etiopia, predominant creștină;
- conflictul indiano-pakistanez, la care se adaugă Bangladeshul (fost Pakistanul de Est) și un stat din Uniunea Indiană, cu 100 de milioane de locuitori, preponderent musulmani.

Toate acestea vorbesc de la sine despre tensiunile existente pe planetă, strict legate și practic determinate de creșterea demografică în statele musulmane.

**** Renașterea islamică și problematici generale referitoare la statele cu populație musulmană***

Adevărata „renaștere islamică” se poate concretiza în instituirea toleranței, mai ales a celei religioase.

În realitate, ***renașterea islamică*** generează ***fundamentalism religios***.

Practic, statele cu populație musulmană s-au reislamizat în ultimele decenii, în mod accentuat.

Speculând nevoile umane materiale grupările fundamentaliste religioase vin în sprijinul populației, aflată în stare de nevoie. În timp ce acțiunea guvernelor laice întârzie să apară, comunitățile, societățile și alte forme organizaționale religioase, fundamentalist-integriste, acționează ceea ce conduce la îndepărtarea încrederii cetățenilor în statul laic și la acuzarea instituțiilor și a

oficialităților de corupție instituționalizată. În acest mod, valorile Islamului, sunt reînviat sub oblăduirea mișcărilor fundamentaliste. Influența acestora se constată în Universități dar și în grupurile de femei din statele respective. Ținta principală o reprezintă **clasa de mijloc urbanizată**: negustori, mici patroni, profesori, medici, avocați, funcționari de stat etc.

Și păturile sărace sunt ademenite de islamiștii integriști. Cei săraci și nedreptățiți au găsit o speranță de dreptate în chemarea Islamului.

Fundamentalismul integrist islamist este „rodul” pasivității și corupției din guvernele laice. Populația musulmană s-a îndepărtat de instituțiile oficiale, deși erau agreate și susținute de Occident, deoarece nu a resimțit acea „grijă” a guvernanților pentru soarta poporului, a celor guvernați.

*

*

*

Perioada de glorie a Islamului a fost între sec. al XIII-lea și al XVIII-lea.

Defazarea Islamului s-a produs în momentul în care, în Europa, s-a desfășurat **Revoluția Industrială**.

Lumea musulmană rămâne încleștată între „tradiționalitate” și „modernitate”. Singurul stat musulman care a reușit să depășească total barierele trecutului, ale tradiției a fost Turcia.

Mustafa Kamal, supranumit „părintele” Turciei, Atatürk, a desprins hotărât și total statul modern turc de nostalgia imperială otomană.

Statul laic, secularizat, a fost modernizat printr-un învățământ de calitate, la standarde occidentale, și prin consacrarea unui sistem judiciar de inspirație occidentală.

Păstrând credința religioasă islamică dar separând-o de stat s-au pus bazele Republicii Turcia contemporane.

Statele, populația musulmană și fundamentalistii religioși islamici au la vedere întruchiparea viitorului Islamului și a statalității popoarelor musulmane. Această întruchipare o constituie reușita de modernizare, de debarasare de trecutul tenebros, făcută de statul modern turc – Republica Turcia.

Tradiția, oricât de semnificativă ar fi aceasta, nu poate salva lumea musulmană de la izolare și „rămânerea în urma timpurilor”. Alegerea progresului este unica cale spre modernitate și civilizație.

VIII. Chestiuni privitoare la populație

Poate părea paradoxal la prima vedere faptul că tratăm chestiuni relative la „populație”, în general, în cadrul Geopoliticii. Aceasta deoarece Geopolitica, în principiu, se ocupă cu studierea și cercetarea impactului mediului fizico-geografic asupra politicii statelor. Ca atare, se pare că teritoriul ar trebui, în mod primordial, analizat în cadrul Geopoliticii.

Strâns legată de problematica populației dar și a teritoriului cu referire strictă la Statul Român este chestiunea mult discutatei de către mine a situației Republicii Moldova, în condițiile în care la data de 27.08.1991 aceasta și-a proclamat independența de stat și la aceeași dată România i-a recunoscut independența.

Chestiunea în discuție se referă la admisibilitatea sau, după caz, inadmisibilitatea recunoașterii independenței Republicii Moldova de către România. În acest sens trebuie să menționăm că în răspunsul Guvernului român din 28 iunie 1940 la notele ultimative sovietice din 26-28 iunie 1940 se precizează că Executivul român este silit să primească condițiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic. La data evacuării Basarabiei era în vigoare Constituția României din 27 februarie 1938 care prevedea la Titlul I punctul 2 “Teritoriul României este inalienabil”. De asemenea la data recunoașterii independenței de stat a Republicii Moldova era în vigoare parțial Constituția României din 21.08.1965 care prevedea în articolul 1 “Teritoriul său – al României(n.a.) – este inalienabil și indivizibil”.

Problema care se pune în discuție în această secțiune este dacă autoritățile române erau legal competente să recunoască independența de stat a Republicii Moldova în condițiile în care teritoriul acesteia a fost evacuat de autoritățile române în iunie-iulie 1940 și mai apoi în august 1944?

Chiar și textul constituțional intrat în vigoare după recunoașterea independenței de stat a Republicii Moldova, respectiv

textul din Constituția României adoptată prin referendum național la 08.12.1991 prevede că: “Teritoriul României este inalienabil” – art. 3 alin. 1 din Constituție.

În aceste condiții noi apreciem că independența de stat a Republicii Moldova nu putea fi recunoscută în mod constituțional și legal de către România la data de 27.08.1991 pentru următoarele considerente:

- Constituția parțial în vigoare din 1965 prevedea inalienabilitatea teritoriului ori acest text trebuia coroborat cu textul constituțional adoptat în 1938 care prevedea același lucru. Dar de ce trebuiau coroborate cele două texte constituționale? Coroborarea celor două texte constituționale rezultă din necesitatea interpretării noțiunii de teritoriu a României. Este adevărat că în 1991 teritoriul României în Răsărit era până la talvegul Prutului dar nu trebuie uitat și nici nu trebuie scăpat din vedere că tratatele care au fost încheiate între România – populară sau socialistă – și fosta U.R.S.S. sunt profund viciate datorită potențialității amenințării cu forța a țării noastre. Mai mult chiar notele ultimative sovietice din 26-28.06.1940 fiind o expresie a forței brute nu pot constitui manifestări producătoare de efecte juridice, deci nu pot crea Drept. Ca atare până la recunoașterea independenței de stat a Republicii Moldova, aceasta era un teritoriu ocupat *de facto* de U.R.S.S. dar *de jure* era un teritoriu românesc întregul pământ al Basarabiei, Bucovinei de Nord, Ținutului Herța și Insulei Șerpilor;

- S-ar părea că recunoașterea independenței Republicii Moldova a “legalizat” statutul de ocupație sovietică a pământurilor românești de la Est de Prut și a determinat pierderea teritoriului Basarabiei de către România, sub aspect juridic;

- Opinia anterior enunțată deși aparent este corectă nu conduce de plano la ideea renunțării României la teritoriile încorporate în fosta U.R.S.S. și nici la pierderea de jure a teritoriului Basarabiei de către România;

- Acest aspect anterior enunțat rezultă în mod neechivoc din interpretarea textelor constituționale ale României, respectiv a Constituției din 1965 parțial în vigoare la data recunoașterii independenței Republicii Moldova și din Constituția din 1938 care era în vigoare în momentul în care Basarabia și Bucovina de Nord au fost ocupate de U.R.S.S. și respectiv texte constituționale în vigoare dar suspendate la data pierderii teritoriului Basarabiei în august 1944;

- Interpretarea dată de mine are în vedere faptul că o autoritate publică română, indiferent de nivelul acesteia și de influența sa în Statul Român, nu are aptitudinea, capacitatea de a înstrăina o parte a teritoriului național. Se va putea spune că la data recunoașterii independenței tânărului stat moldovenesc de fapt România nu posedă Basarabia și atunci recunoașterea independenței acelui stat nu a împietat asupra situației României, sub nici o formă;

- Opinia anterioară este extrem de criticabilă atâta timp cât se are în vedere doar situația de fapt – neposedarea

Basarabiei de către țara noastră – și nu se ia în calcul și aspectele de drept relative la dreptul intangibil al României asupra teritoriului Basarabiei. Aceasta întrucât numai după câteva luni de la recunoașterea independenței tânărului stat respectiv la 25.12.1991, statul care ocupase Basarabia în 1940 și mai apoi după eliberarea de către România o reocupase în 1944 a dispărut de pe scena politică internațională. Dispariția U.R.S.S. a condus la pierderea calității de subiect de drept internațional iar România își putea revendica întregul teritoriu pierdut în 1940 și mai apoi în 1944 în favoarea U.R.S.S.;

- Totuși acest lucru nu s-a întâmplat fiindcă, deși U.R.S.S. dispăruse ca stat unional-federal, România apucase să recunoască independența Republicii Moldova. Pare ca și cum Moscova ar fi regizat proclamarea independenței fostei R.S.S. Moldovenești devenită R.S.S. Moldova tocmai pentru a-și putea menține controlul asupra acestei regiuni și pentru a împiedica unirea Basarabiei cu România;

- Un alt argument adus în favoarea tezei pierderii de jure a Basarabiei de către România odată cu recunoașterea independenței Moldovei ex-sovietice este și atitudinea ambiguă a României în privința teritoriului transnistrean al Republicii. Ideea de a schimba acest teritoriu cu nordul Bucovinei sau cu sudul Basarabiei – ambele din Ucraina – nu au fost realiste în condițiile în care teritoriul Republicii Moldova trebuia **integral preluat** de către România în ipoteza unirii acestui stat cu România.

În realitate, noi credem că recunoașterea independenței Republicii Moldova de către România este lovită de caducitate întrucât nici o autoritate publică a statului român nu poate dispune de teritoriul național, fie că acesta este stăpânit de facto de țara noastră, fie că acel teritoiu este de jure al României iar de facto se află sub stăpânirea unui alt stat. Pentru teritoriul dintre Prut și Nistru și chiar pentru teritoriul transnistrean al Republicii Moldova, acesta din urmă nefiind anexat de România dar fiind administrat de țara noastră între 1941 și 1944, interpretarea inalienabilității teritoriului României trebuie să se refere exclusiv la Constituția din 1938, adică la dispozițiile constituționale care erau în vigoare în Statul Român când acea provincie făcea parte integrantă din teritoriul românesc.

Deci, inalienabilitatea teritoriului fiind raportată la vechiul text constituțional din 1938 rezultă că nici o autoritate publică română nu era în măsură să recunoască independența Republicii Moldova, în condițiile în care teritoriul acestui nou stat este unul și același cu pământul provinciei românești Basarabia.

În consecință caducitatea actului de recunoaștere a independenței se impune de la sine. Aceasta în sensul că actul trebuie desființat cu efecte retroactive în așa fel încât să se considere că niciodată România nu a recunoscut independența Republicii Moldova. Sigurul aspect schimbat este că acel teritoriu nu mai este în fapt ocupat de U.R.S.S. ci este ocupat în fapt de o

structură etatică nouă – Republica Moldova. Dar, teritoriul vechii Basarabii este de jure teritoriu al României fiind inalienabil în sensul că autoritățile statului nostru nu-l pot niciodată înstrăina sau să îl recunoască independent.

Aceste câteva gânduri obiectivate stau la baza susținerii tezei continuității de jure a României în Basarabia. Chiar dacă s-ar părea că autoritățile noastre au comis o eroare de strategie recunoscând independența Republicii Moldova în anul 1991 tăria Dreptului nostru Românesc a făcut ca Basarabia să nu poată fi desfăcută, de jure, de la România. Ea este și va fi în continuare o provincie a Statului Român, “poarta” spre Răsărit a casei tuturor românilor, a mamei noastre România Mare.

Totuși „**populația**” reprezintă un element fundamental al cercetărilor geopolitice, fiindcă finalitatea politicii, inclusiv a politicii internaționale o reprezintă Umanitatea, oamenii, grupați în populațiile statelor Terrei.

Cercetarea „**populației**” apare ca fiind absolut firească deoarece toate științele social-politice, inclusiv științele politice și științele internațional-politice, au drept scop satisfacerea „trebuițelor” politico-sociale ale Omenirii.

Mă gândeam zilele trecute la efectul considerării principiului echilibrului/separației puterilor statale văzut ca o adevărată „balanță de putere” între autoritățile unui stat.

Separație rigidă și netă între „puteri” nu poate fi deoarece puterea de stat este unică și indivizibilă.

Nici echilibrul real nu poate fi întrucât fiecare „putere”, adică autoritate, urmărește în chip natural să precumpănească în fața celorlalte două.

Dacă sunt trei puteri în stat: legislativă, executivă și judecătorească atunci echilibrul se „rupe” fiindcă există tendința ca două „puteri” să se alieze și să o domine pe cea de-a treia putere.

Natural, autoritatea executivă derivând din autoritatea legislativă, firesc este ca acestea două, împreună, să se alieze și să domine autoritatea judecătorească!!! De aceea chiar „creatorul” modern al separației puterilor etatice, ca și doctrină, afirma că puterea judecătorească este oarecum nulă.

Atunci rămânem cu două „puteri” etatice: legislativă și executivă, aceasta din urmă înglobând și activitatea guvernamental-administrativă dar și activitatea instituțiilor judiciare.

Și totuși, se vorbește de trei „puteri” în stat.

După cum domină în viața publică Parlamentul sau Executivul avem regimuri politice, fie **parlamentare**, fie **prezidențiale**, fie un amestec între acestea, **regimuri politice semi-prezidențiale**.

Se observă că aceste regimuri politice poartă denumirea „puterii” dominante în stat. Păi, ori este echilibru și separație suplă a „puterilor”, ori este un raport de dominare??!! Cum să nu fie raport de dominarecând Executivul (Guvernul) este o emanație a Legislativului. Sau, în practică, Legislativul prin majoritatea sa parlamentară, este o „anexă” a Executivului, a Guvernului, menit să

sprijine Guvernul în „tentativele” de răsturnare organizate de opoziția parlamentară, adică de minoritatea politică.

Apoi nicăieri, niciodată nu am auzit și de un ***regim politic judecătoresc***, specific celei de-a treia putere în stat!!!

Este adevărat, se discută despre un „guvernământ” al judecătorilor în S.U.A., în privința instanțelor federale, și în mod deosebit, a Curții Supreme Federale.

Păi, avem regim prezidențial în S.U.A., cu separație rigidă a „puterilor”, dar în același timp există și guvernământ a Curții Supreme Federale??!!

Sau, sensul noțiunii de „***guvernământ***” trebuie interpretat, potrivit tradiției anglo-saxone, în sensul de „putere” constituită în stat??!!

Guvernează judecătorii federali în S.U.A., în numele Președintelui, sau ei constituie doar „puterea” judecătorească federală americană??!!

*

*

*

De ce toate aceste gânduri sunt trecute aici la analiza „populației”?? Deoarece, toate aceste opinii nu fac altceva decât să contribuie modest, desigur, la deslușirea celor mai apte motoare și căi de guvernare a populațiilor statelor lumii.

*

*

*

Principiul „separației și echilibrului puterilor în stat” a străbătut mileniile fiind teoretizat, pentru prima dată, de marele filosof Aristotel. El a devenit pentru democrațiile occidentale o veritabilă dogmă cu caracter politico-juridic.

Îndeobște se consideră că „separația și echilibrul puterilor statale” determină autolimitarea statului prin Drept și garantează securitatea cetățenilor în fața abuzurilor puterii publice.

Se știe prea bine că, în lumina acestui principiu, statul – sau mai corect puterea etatică – se divizează în trei „puteri” sau funcții: funcția legislativă, funcția executivă și funcția judecătorească. Aceste trei „puteri” esențiale ale statului trebuie să fie distincte, separate, fapt pentru care sunt încredințate unor categorii de organe etatice distincte: „puterea” legislativă – Parlamentului; „puterea” executivă – Guvernului și „puterea” judecătorească – instanțelor judecătorești.

Totodată este imperios necesar ca aceste trei „puteri” etatice să conlucreze, adică să colaboreze, realizând o stare de echilibru a funcțiilor etatice.

Doctrina separației puterilor etatice a fost reformulată în zorii epocii moderne de către John Locke și îmbunătățită de filosoful Montesquieu.

Noi nu vom stăruï asupra doctrinei propriu-zise, care este de notorietate, ci vom încerca să scoatem în evidență necesitatea ajustării acestui principiu fundamental al științelor politico-juridice.

Astfel, cu referire la Dreptul Românesc menționăm următoarele:

Constituția României adoptată prin referendum național la data de 08.12.1991, a asigurat realizarea fundamentelor Statului de Drept în țara noastră. Această lege fundamentală a fost structurată în 7 titluri care cuprind 152 de articole.

În primul titlu consacrat Principiilor generale sunt cuprinse norme referitoare la structura de stat, la forma de guvernământ și la suveranitatea națională.

Desigur, în acest prim titlu sunt incluse și alte norme constituționale de extremă generalitate referitoare la organizarea teritoriului, garantarea dreptului persoanelor fizice aparținând minorităților naționale de a prezerva, dezvolta și exprima identitatea lor etnică, culturală, lingvistică ori religioasă; obligația Statului Român de a sprijini pe românii din afara frontierelor țării etc.

În Titlul II sunt cuprinse drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale.

Astfel sunt consacrate: inviolabilitățile; drepturile și libertățile social-economice și culturale; drepturile exclusiv politice; drepturile și libertățile social-politice; drepturile garanții și îndatoririle fundamentale.

Tot în cadrul acestui titlu este consacrată instituția “Avocatului Poporului”, menită să garanteze drepturile și libertățile cetățenești.

Titlul III intitulat “Autoritățile publice” analizează următoarele instituții: Parlamentul; Președintele României; Guvernul; Administrația publică; Autoritatea Judecătorească.

În cadrul titlului V este reglementată Curtea Constituțională a României.

Constituția României a fost revizuită prin Legea nr. 429/2003 (publicată în Monitorul Oficial nr. 669/22.09.2003), aprobată prin referendum național la 18 - 19.10.2003. Referendumul a fost confirmat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 3/22.10.2003.

Anterior modificării Constituției, în anul 2003, nu există un text cu valoare constituțională care să afirme, în mod expres, principiul separației puterilor în Statul Român.

Se considera, pe bună dreptate, că principiul separației puterilor în stat a fost prevăzut, în mod tacit în Constituția adoptată în 1991. Această consacrare implicită rezultă din maniera de abordare a autorităților publice.

Tratarea distinctă a acestor autorități dublată de consacrarea unor funcții specifice pentru fiecare autoritate constituia proba indubitabilă a receptării principiului separației echilibrului puterilor etatice.

După revizuirea Constituției României, în anul 2003, în cadrul Titlului I, art. 1 (Statul Român), a fost introdus alin. (4) având următorul conținut: “Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale”.

Introducerea acestei norme juridice constituționale are menirea de a garanta ființarea principiului separației și echilibrului puterilor în stat, în organizarea politico-juridică a României contemporane.

Fără îndoială, inserarea în mod expres a acestui principiu în legea fundamentală, împiedică orice “tentativă” de monopolizare a puterii etatice de către un organ sau de o categorie de organe etatice în dauna altor “puteri” constituite în stat.

Așa cum, am mai avut ocazia să precizăm*, puterea de stat este unică ceea ce implică faptul că și forța de constrângere etatică este, de asemenea, unică.

Acest aspect rezulta și din Constituția României care în art. 2 (Suveranitatea), alin (1) prevede: „Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum“.

*Vasile Sorin Curpăn și alții - Statul - instituție social - politică și juridică fundamentală, Ediția I, bacău, 2006, pag 9-12.

În consecință, autoritățile publice constituite în „puteri” ale statului exercită anumite funcții cu caracter etatic: funcția legislativă, funcția executivă și funcția jurisdicțională.

Deci puterea etatică fiind unică și indivizibilă se manifestă prin intermediul celor trei funcții nominalizate anterior.

Credem că nu protejarea eventuală a puterii unice a statului ar face inefficientă separarea puterilor. Dimpotrivă! Înlocuirea noțiunii de „putere” cu cea de „funcție” ar rezolva fără inconveniente această chestiune.

Dar, trebuie precizat că principiul separației/echilibrului „puterilor” etatice întâmpină anumite dificultăți în jocul partidelor politice pe scena politică contemporană.

Astfel, politic vorbind elementul cheie al sistemului constituțional este reprezentat de relația dintre „majoritatea politică” și „minoritatea politică”, altfel spus de corelația dintre „puterea” în sensul de guvernanți și „opoziție”.

De principiu partidul sau coaliția de partide care a câștigat majoritatea fotoliilor parlamentare formează și guvernul.

În aceste condiții, guvernul fiind o emanație a majorității parlamentare, este greu de acceptat o separație între legislativ și executiv. Mai curând „separația” se manifestă între guvernanți și opoziția parlamentară. La o asemenea concluzie ne conduce și lecturarea art. 105 alin. (1) din Constituție care prevede că: „funcția de membru al guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei

funcții publice de autoritate, cu excepția celei de deputat sau de senator”.

Principiul constituțional al separației și echilibrului puterilor nu-și pierde importanța, jocul politic în configurarea concretă a puterii neavând aptitudinea de a-1 altera.

Se mai apreciază în doctrină că între legislativ și executiv nu poate exista echilibru și cu atât mai puțin separație, deoarece autoritățile executive duc la îndeplinirea în mod concret, adică execută, legile elaborate de autoritatea legiuitoare. Or executivul nu poate fi pus pe picior de egalitate cu „creatorul” normelor juridice.

În întărirea acestui punct de vedere a venit însăși legiuitorul constituant care a precizat (sau a tranșat!!) în art. 61 alin. (1) din Constituție: „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”. Considerăm că din interpretarea literară, pur gramaticală, a textului indicat rezultă că parlamentul este suprem în privința reprezentativității poporului român, iar nu în raport cu celelalte categorii de organe care exercită funcții distincte în stat. Aceasta nu înseamnă că înțelegem să diminuăm în vreun fel rolul și locul autorității deliberativ-legislative în cadrul Statului Român.

Cel mai pregnant, separația puterilor se identifică, dacă ne raportăm la Parlament în relația cu Autoritatea Judecătorească. Deși dispune de mijloace de control multiple, autoritatea legiuitoare nu poate fi „supremă” în raport cu instanțele judecătorești, acestea din urmă fiind independente. Faptul că Parlamentul edictează normele

juridice obligatorii pentru judecători nu reprezintă o relație de dependență deoarece legile sunt general obligatorii având incidență asupra tuturor subiectelor de drept inclusiv asupra membrilor autorității deliberativ-legiuitoare.

Nu este locul de a detalia pârghiile și mecanismele de control de care dispun autoritățile publice constituite în stat. Trebuie însă remarcat că principiul separării și echilibrului puterilor, expres prevăzut în legea fundamentală, nu reprezintă o simplă retorică sau, și mai rău, o „lozincă”.

În doctrina de drept constituțional se apreciază că puterea publică (conferită autorităților publice), prin intermediul căreia se exteriorizează voința Statului este o putere politică.

Desigur, puterea publică prin natura sa este o putere politică, dar acest aspect trebuie nuanțat câtă vreme este vorba de Autoritatea judecătorească.

Poate autoritatea (puterea) judecătorească să exercite prin funcția sa jurisdicțională o putere politică?

Vrând, nevrând, puterea judecătorească exercită o funcție publică. Deci politica, materializată exclusiv prin faptul aplicării normelor juridice în vigoare. Cum normele juridice exprimă o atitudine politică a majorității parlamentare, instanțele judecătorești fiind „obligate” să aplice aceste legi, desfășoară o funcție publică, politică, mediată.

Acest aspect nu are nimic în comun cu manifestările politice sau cu ideea sprijinirii unei formațiuni politice de către autoritatea judecătorească.

Puterea așa-zis „politică” a autorității judecătorești nu se identifică cu puterea publică, cu evident caracter politic manifestată de autoritatea deliberativ-legislativă sau de autoritatea executivă a statului. Poate din această cauză Montesquieu, „creatorul” teoriei separației puterilor etatice consideră autoritatea (puterea) judecătorească ca fiind „nulă” într-o anumită măsură.

Nefiind părtașă la realizarea „jocurilor politice”, îndepărtată de la luarea deciziilor majore în viața politică a Statului, autoritatea judecătorească capătă atribuții sporite prin contrabalansarea „democrației politice” a majorității parlamentare și implicit a autorității guvenamental-executive prin intermediul „democrației juridice” specifică Statului de Drept.

Aceasta reprezintă revanșa puterii judecătorești deoarece membrii ei, judecătorii, constituie sau ar trebui să constituie cheia de boltă a întregului edificiu al Statului de Drept Român.

Cum potrivit art. 1 alin. (3) din Constituție: „România este stat de drept...” legiuitorul constituant a acceptat teza „democrației juridice” alături de democrația politică majoritară de factură parlamentară.

Din acest punct al raționamentului rezultă în mod logic o teză de care politicienii - în ansamblu și de pe orice meridian - se tem, de posibilitatea realizării unui guvernământ al autorității

judecătorești, sau mai corect posibilitatea realizării unui guvernământ al judecătorilor.

De aici construcția devine apocaliptică: decăderea politicii, supremația Dreptului, înglobarea științelor politice în Dreptul Public și mai ales posibilitatea „confiscării” locului și rolului jucat de politicieni, de către juriști, publiciști (specializați în Dreptul Public).

Efectul acceptării democrației juridice, a principiilor Statului de Drept, de către Adunarea Constituantă este reprezentat, în mod indubitabil de apariția în „peisajul” constituțional românesc a Curții Constituționale.

Această instituție nu este încadrată nici în autoritatea legislativ-deliberativă și nici în puterea judecătorească.

Verificând conformitatea unei norme juridice cu dispozițiile constituționale și având aptitudinea de a declara respectiva lege ca fiind neconstituțională, Curtea Constituțională este un legislator negativ. În consecință ea invalidează voința democrației politice majoritare instituind o democrație juridică.

Dar Curtea Constituțională nu este parte componentă a autorității judecătorești!!! Având dubla natură, atât politică, cât și juridică, această autoritate dă o grea lovitură principiului clasic al separației și echilibrului puterilor constituite în stat.

Instituirea Curții Constituționale în România, având ca principală menire asigurarea controlului constituționalității legilor adoptate de Parlament, după modelul mai multor state europene, reprezintă în opinia noastră neîncrederea legiuitorului constituant în

instanțele judecătorești de drept comun, și în mod deosebit în instanța supremă - I.C.C.J. (Înalta Curte de Casație și Justiție).

Curtea Constituțională a României interferează atât cu autoritatea legislativă, cât și cu autoritatea judecătorească. Astfel, ea nu crează Dreptul pozitiv (obiectiv) și statuează pe baza unei proceduri prestabilite asupra constituționalității normelor juridice. Aceste aspecte apropie Curtea Constituțională de autoritatea judecătorească. Chiar și modelul de organizare și funcționare a Curții Constituționale este propriu puterii judecătorești. Dar Curtea Constituțională, deși nu legiferează, pronunță decizii care au efecte erga omnes, fiind opozabile tuturor subiectelor de drept din România. Totodată, deciziile Curții Constituționale au caracter general-obligatoriu pe teritoriul statului român și în raport cu subiectele de drept, inclusiv cu autoritățile române.

Caracterele deciziilor Curții Constituționale apropie această instituție de autoritatea deliberativ-legislativă.

Iată de ce judecătorii de la instanțele de drept comun nu au posibilitatea „participării” la jocul politic.

Contrapondera democrației politice – concretizată în democrația juridică – nu se află în mâinile lor ci constituie „apana-jul” judecătorilor Curții Constituționale.

Exclusiv, judecătorii Curții Constituționale, în calitatea lor de apărători ai Constituției României, pot înfrâna eficient puterea legislativă, ca autoritate care monopolizează mecanismul creării Dreptului pozitiv, a legislației.

Pentru ceilalți judecători, actul normativ-juridic în vigoare, nu este nici rău, nici bun - ESTE LEGE, cât timp nu s-a constatat neconstituționalitatea sa.

Cu sinceritate credem că fundamentarea și edificarea Curții Constituționale a fost și este de natură a schimba modul tradițional de înțelegere și de interpretare a principiului juridic, politic și constituțional al separației și echilibrului puterilor constituite în Statul Român contemporan.

Discutam într-un alineat anterior despre lipsa de încredere a legiuitorului constituant în capacitatea instanțelor ordinare de a efectua controlul constituționalității legilor. Aceasta nu presupune în mod automat o minimalizare a rolului puterii (autorității) judecătorești. Dimpotrivă, justiția constituțională fiind o jurisdicție specială, având ca obiect asigurarea conformității Dreptului pozitiv (obiectiv) cu normele juridice fundamentale cuprinse în Constituție, urmează modelul dezvoltat pe continentul european.

Curtea Constituțională constituie o „putere“ independentă în Statul Român, distinctă de celelalte trei „clasice“ puteri constituite și fundamentate pe temeiul principiului separației și echilibrului puterilor publice.

În lucrări publicate de noi în anii anteriori am subliniat faptul că **Președintele României** constituie o autoritate publică de sine stătătoare, independentă, neîncadrată în nici una din cele trei ”puteri” clasice: legislativă, executivă, și judecătorească.

De asemenea, am subliniat și faptul că fundamentarea și funcționarea Curții Constituționale este de natură să modifice „schema clasică” a „puterilor” statale și par a fi iremediabil afectate de modul de funcționare și mai ales de atribuțiile Curții Constituționale.

Separația și echilibrul „puterilor” statale își relevă cel mai pregnant inaplicabilitatea în raporturile dintre Legislativ și Executiv. Despre ce fel de separație poate fi vorba atunci când relațiile se stabilesc între creatorul normelor juridice – organul legislativ și organul care execută legile – Guvernul.

Din însăși noțiunea utilizată în limba română rezultă poziția de subordonare a Executivului.

Cel care execută legile, cel care pune efectiv legea în aplicare nu poate fi tratat în același mod cu însăși creatorul normelor juridice.

Separația dintre Legislativ și Executiv este iluzorie și datorită faptului că Guvernul se fundamentează pe majoritatea politică parlamentară. Fără această majoritate existența Executivului ar fi iluzorie.

Despre ce fel de separație a „puterilor” poate fi vorba atunci când Executivul pune în aplicare, în mod efectiv, filosofia politică a partidului majoritar sau a coaliției de partide majoritare în Parlament.

Iată câteva idei care converg spre tragerea unei singure concluzii posibile: principiul separației echilibrului puterilor etatice pare a constitui o dogmă depășită. De altfel, el a fost receptat expres

după revizuirea Constituției României în anul 2003, în art. 1 alin. 4, în timp ce Constituțiile statelor occidentale nu îl prevăd în mod explicit!!! Formularea textului: ”Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale” scoate în evidență lacunele și ambiguitățile celebrului principiu, atunci când îl raportăm la două autorități publice fundamentale: Președintele României și Curtea Constituțională a României.

Din aceste considerente suntem nevoiți a purcede ***la elaborarea unei noi filosofii politice a statului.***

Această ***nouă filosofie politică a statului*** – și mă refer la stat privit în abstracțiunea sa – deci la orice stat de pe mapamond, trebuie să conțină principii fundamentale perene de evoluție a structurilor etatice. Modul concret de funcționare a unui stat trebuie stabilit prin dezvoltarea principiilor filosofice fundamentatoare. Aceasta s-ar putea realiza prin adoptarea ***unor legi constituționale complinitoare.***

Astfel, dacă Parlamentul este ***organul reprezentativ suprem al unui popor*** atunci putem considera că supremația Legislativului – efect al reprezentativității poporului – se concretizează în preeminența politică a Parlamentului în raport cu celelalte ”puteri” constituite în Stat.

Concret, puterea unică și indivizibilă a statului este încredințată de către popor reprezentanților săi, aleșilor din ***Legislativ***. Pentru a exista un veritabil control asupra parlamentarilor din partea corpului electoral este necesar să fie recunoscută, fără

rezerve, posibilitatea alegătorilor de a revoca pe reprezentant, adică pe parlamentarul care nu îi reprezintă în mod corespunzător.

În acest fel, corpul electoral, poporul, în calitatea sa de depozitar inalienabil al puterii suverane a statului, exercită controlul direct și nemijlocit asupra parlamentului ales.

La rândul său organul legislativ, Parlamentul, încarnând voința politică a poporului exercită efectiv puterea suverană a statului în temeiul mandatului încredințat de corpul electoral, adică de popor. Puterea suverană a statului fiind unică rezultă că aceasta este exercitată în întregul ei de către reprezentanții poporului, deputați în Legislativ.

Autoritatea executivă, Guvernul, și autoritatea judecătorească, încarnată de instanțele judecătorești, nu mai reprezintă veritabile ”puteri” ale statului ci doar „brațe prelungite” ale Parlamentului.

Altfel spus, Executivul și Autoritatea judecătorească sunt, la rândul lor, mandatate de către Parlament să asigure executarea legilor respectiv să soluționeze conflictele de natură judiciară ivite între membrii societății.

În acest mod se prezervă *principiul unicității puterii de stat*, ca o consecință a indivizibilității *suveranității naționale*.

Fiind autorități derivate Executivul și Justiția s-ar afla sub controlul Legislativului, acesta din urmă încarnând voința poporului.

În legătură cu Legislativul trebuie să facem următoarele precizări:

Compoziția Parlamentului trebuie să reflecte structura socială și ocupațională a poporului. Fiecare categorie profesională, inclusiv șomerii, pensionarii, trebuie să își trimită reprezentanții în Legislativ. În acest mod **rolul partidelor politice** nu ar mai fi acela de a propulsa oameni în forul legislativ suprem al statului.

Partidele – a căror existență Constituția trebuie să o garanteze – pot desfășura activități de influențare a deciziilor parlamentului. Influența lor în procesul legislativ devine astfel mediată și indirectă.

Este necesar, în opinia noastră, ca membrii Executivului să nu poată deține și calitatea de membri ai Legislativului. Aceasta întrucât creatorii legilor, a Dreptului pozitiv (obiectiv) nu pot fi simultan și executanții legii!!!

În legătură cu Justiția, adică cu Autoritatea judecătorească aceasta trebuie să fie alcătuită din judecătorii de la toate instanțele judecătorești din statul respectiv.

Procurorii trebuie să constituie un corp profesional încadrat în Avocatură. Ei constituie **avocații statului** fiind desemnați pe o perioadă determinată dintre avocați.

Avocații propriu-ziși (cu excepția avocaților statului) trebuie să fie salariați de către stat, onorariile fiind interzise.

Justiția fiind un serviciu public **garantat de stat și gratuit** orice taxă de timbru trebuie abolită.

Judecătorii în materie penală judecă alături de jurați, aceștia din urmă trebuind să stabilească situația de fapt, circumstanțele și

împrejurările care agravează sau atenuează răspunderea juridică penală.

Numirea în funcție a membrilor Guvernului și a judecătorilor trebuie efectuată de Legislativ, în numele poporului. Atât Guvernul, membrii acestuia cât și judecătorii trebuie să răspundă pentru activitatea lor în fața Parlamentului.

Instituția *Șefului de Stat* este îndeplinită de *Președintele Parlamentului*. Se poate recunoaște *Primului-Ministru* și *președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție (a Curții Supreme)* calitatea de *adjuncți, ai Șefului Statului*.

Membrii Legislativului, membrii Executivului și judecătorii trebuie să fie considerați *magistrați ai Statului, fiind demnitari*.

Magistraților Statului – parlamentari, miniștri, judecători – trebuie să le fie interzisă asocierea în partide politice și orice manifestare publică cu caracter politic a acestor persoane oficiale să fie prohibită.

*

*

*

Dorința arzătoare a geopoliticii este aceea de a asigura avantaje pentru state, în vederea satisfacerii intereselor lor naționale. Nu trebuie omis însă să se precizeze că, în realitate, politicile externe promovate de diferite state nu reprezintă altceva decât o continuare a politicilor lor interne.

Pe de altă parte, marile puteri, „superputerile” caută să implanteze în statele dominate diferite „scheme” constituționale, care să servească propriilor lor interese. De aceea, am scris aceste rânduri, aici, la chestiunile privitoare la populație, din cadrul subcapitolului dedicat ***Geopoliticii***.

*

*

*

Vom trata, în paginile care urmează, următoarele problematice:

**** Densitatea demografică și densitatea geopolitică;***

**** Explozia demografică în perioada contemporană;***

**** Efectele stării demografice contemporane asupra geopoliticii;***

**** Asigurarea securității populației – responsabilitatea statelor.***

**** Densitatea demografică și densitatea geopolitică***

Centrele de civilizație ale Umanității au luat naștere, principal vorbind, de-a lungul râurilor și a țărmurilor mărilor și oceanelor planetei. De la Mesopotamia și întregul Orient Mijlociu, la Nil, coastele Greciei antice, peninsula italică, Bosfor, Rin și Ron,

trecerea canalului Mânecii, traversarea Atlanticului, apoi traversarea Pacificului până în Japonia, Țara Soarelui Răsare.

Aceasta înseamnă că o anumită *densitate demografică, populațională*, a determinat o *densitate geopolitică*, concretizată în organizarea și ființarea *structurilor statale*.

** Explozia demografică în perioada contemporană*

Criza provocată de *explozia demografică* a încetat ca urmare a *dezvoltării industriale*, în zorii epocii moderne.

În ceea ce privește Europa, criza demografică a fost parțial soluționată și prin *emigrările masive ale europenilor* în America de Nord, Australia, Noua Zeelandă etc.

Vreme de 200 de ani continentul european a reprezentat zona cea mai dezvoltată a lumii, așa se explică explozia demografică din Europa.

Începând cu anul 1950 se constată însă o restrângere a evoluției demografice în statele dezvoltate, în paralel cu creșteri demografice spectaculoase în statele slab dezvoltate.

Cea mai consistentă creștere se întâlnește în Africa, în timp ce Europa este într-un *recul demografic*.

** Efectele stării demografice contemporane asupra geopoliticii*

Principalul efect este reprezentat de așa-zisa „*emigrație inversă*”, adică deplasarea populației din țările sărace dar cu spor

demografic ridicat spre statele bogate, cu populație nu prea numeroasă.

În fosta U.R.S.S., spre exemplu, o populație rusească de 145 milioane de locuitori avea tot atâția copii câți avea populația musulmană, de 50 milioane de locuitori!!! Astfel, în câteva generații, populația musulmană ar fi ajuns egală numeric cu populația rusească!!!

În provincia Kosovo, leagănul de formare a sârbilor, populația albaneză musulmană a depășit categoric numărul populației sârbești!!!

Procesul de „emigrație inversă” constituie o problemă regională sau chiar mondială.

Sărăcia populației – constituie tot o problemă de geopolitică. Deși s-au încercat diverse soluții sărăcia nu a putut fi eradicată, ci dimpotrivă, a fost accentuată, la nivel global.

**** Asigurarea securității populației – responsabilitatea statelor***

Securitatea, sub aspect social, este într-o strânsă corelație cu populația statelor lumii. Când corelațiile dintre populație, mărimea și densitatea acesteia, și mediul natural-geografic sunt tulburate, sub orice formă, apare un dezechilibru.

Securitatea populației presupune și luarea din partea statului, a unor măsuri de protecție socială față de categoriile sociale defavorizate. Cel mai important aspect rămâne, în opinia mea, lupta

dusă de stat în scopul eradicării sau măcar a atenuării sărăciei. Preocuparea față de starea de sănătate a populației, față de nivelul de instrucție școlară, intenția activă a statelor de a pregăti cadre cu înaltă calificare etc. reprezintă tot atâtea modalități de a asigura securitatea populației.

Protecția și conservarea mediului înconjurător, creșterea, în ansamblu, a calității vieții și a condițiilor de trai, necesitatea protejării fondului biologic a națiunilor reprezintă îndatoriri supreme ale statelor în direcția asigurării și garantării securității populației.

Apoi, mai este încă un element care trebuie punctat. Securitatea populației implică, cu necesitate, și securitatea individului. La urma urmei totalitatea indivizilor, luați ca un întreg, formează populația!!! Statul are, și trebuie să aibă, o multitudine de responsabilități în raport cu individul. Protecția drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățeanului și ale omului, în general, trebuie să constituie „pilonul” fundamental al Geopoliticii!!! Să nu cumva să existe „tentația” că în macropolitica internațională, **omul**, **individul**, reprezintă o cantitate neglijabilă!!!

*

*

*

IX. N.A.F.T.A – integrarea economică a continentului America de

Nord

N.A.F.T.A. a apărut din necesitatea de a contrabalansa Uniunea Europeană. În realitate, acordul nu a făcut altceva decât să „juridicizeze” și să oficializeze o situație de fapt, concretizată în tendința celor trei state: S.U.A., Canada și Statele Unite Mexicane de amplificare a relațiilor comerciale dintre ele.

Acordul are ca punct de plecare un Acord de liber schimb încheiat între S.U.A. și Canada, în anul 1988 și a fost negociat în anul 1992, ratificat în anul 1993 și pus în aplicare în anul 1994.

North American Free Trade Agreement (N.A.F.T.A.) reprezintă o regiune economică formată de Canada – S.U.A. – Mexic, după modelul Uniunii Europene.

În anul 1990, Canada și S.U.A. au solicitat Statelor Unite ale Mexicului să adere la zona de liber schimb.

Acordul a avut de înfruntat opoziția societății civile americane și a unei părți însemnate dintre membrii Camerei Reprezentanților din S.U.A..

Diferența culturală și politică dintre S.U.A. și Canada este semnificativă.

Canada a avut drept Constituție, până în anul 1982, acel „Act al Americii de Nord Britanice” – „British North America”. Actul a fost adoptat în anul 1867, fiind proclamat de regina Victoria a Marii Britanii și a fost în vigoare așa cum am spus, până în anul 1982.

În Canada statul este implicat în protejarea societății spre deosebire de S.U.A. unde preeminență are viața, libertatea și căutarea fericirii.

Cu toate aceste diferențe comerțul americano-canadian este impresionant: S.U.A. primesc cca. 60% din exporturile canadiene în anii '80 pentru a se ajunge în anul 1995 la 80%-83%.

Canada primește circa 2/3 din importurile sale din S.U.A..

În legătură cu Mexicul 2/3 din exporturile acestui stat se îndreaptă spre S.U.A. iar importurile mexicane din federația americană se ridicau la 75% din totalul importurilor acestui stat.

**** Latura geopolitică a acordului N.A.F.T.A.***

Statul dominant în cadrul acordului N.A.F.T.A. este, fără îndoială, S.U.A..

Deși „superputerea” planetară S.U.A. a luptat pentru crearea N.A.F.T.A. din dorința de a contrabalansa Uniunea Europeană.

Continental America de Nord este practic unificat sub aspect economic, sub conducerea Statelor Unite.

Tendința S.U.A. a fost aceea de extindere a Acordului și la sud de Mexic, în restul Americii Latine dar dorința Președinților S.U.A. nu a fost sprijinită de Camera Reprezentanților din Congresul S.U.A..

Pe de altă parte, uniunea economică nord-americană se află, în viziunea S.U.A., la concurență cu zona Asia-Pacific.

S.U.A. se interesează tot mai insistent de zona Asia-Pacific, considerând N.A.F.T.A. ca insuficientă pentru concurența atât a Uniunii Europene cât și a zonei Asia-Pacific.

N.A.F.T.A. reprezintă pentru S.U.A. instrumentul prin care ridică sub aspect economic Mexicul fiindcă nu dorește ca în sud să se învecineze cu un stat instabil și sărac!!! Acordul reprezintă, în realitate, *o alianță durabilă cu caracter politic*, obiectivată prin substratul economic, de natură să confere stabilitate.

Dorința S.U.A. este ca N.A.F.T.A. să se extindă și în America Centrală și, respectiv, în America de Sud, cuprinzând toate sau majoritatea statelor latino-americane.

*** Zona Asia-Pacific**

Zona sau regiunea Asia-Pacific cuprinde multe puteri economice: *S.U.A., R.P.Chineză, Imperiul Nipon (Japonia) și R.F.Rusă*. Cu excepția acestor puteri economice mari există și așa-numiții „tigri” asiatici: *Taiwan, Malaezia, Singapore, fosta colonie Hong Kong, actualmente provincie autonomă în cadrul Republicii Populare Chineze*. Nu trebuie omisă nici importanța *Indiei* în regiune.

În cadrul acestei analize vom aborda următoarele problematici: *ascensiunea R.P.Chineze, Imperiul Nipon (Japonia) și identitatea economică și politică în zona Asia-Pacific*.

A) Ascensiunea Republicii Populare Chineze

După plenara Comitetului central al Partidului Comunist Chinez din decembrie 1978, China a reasezat sistemul său economic prin acceptarea – controlată de către stat – a economiei și inițiativei private.

Dacă sovieticii nu au înțeles să reformeze statul și economia U.R.S.S., chinezii au introdus reforme economice, lăsând însă intact sistemul politic.

Soluțiile politico-statale nu mai au tentă ideologică iar bunăstarea economică pare a gira viabilitatea conducerii politice!!!

Poate M.S. Gorbaciov a dorit să reformeze U.R.S.S. având drept model R.P.Chineză, însă a acceptat și chiar a impus reforme cu caracter politic, care au destructurat statul unional sovietic.

În anul 2020 R.P.Chineză va depăși S.U.A. sub aspectul P.I.B.-ului preluând **locul I** în cadrul economiei mondiale. China va deveni **centrul economic al lumii secolului XXI!!!**

Desigur, o economie superdezvoltată atrage după sine întreținerea unei armate foarte puternice din dorința de a garanta stabilitatea pe plan intern și securitatea țării pe plan extern.

Capacitatea de a proiecta puterea se răsfrânge asupra unor potențiale revendicări teritoriale din partea Chinei. Oricum, forța militară chineză este utilizată pentru a genera presiuni asupra celorlalți actori ai scenei politice internaționale, în special asupra S.U.A..

B) Imperiul Nipon (Japonia)

După Al Doilea Război Mondial Japonia s-a concentrat pe realizarea unei economii pentru export, fundamentate pe conlucrarea dintre stat și industrie.

Dacă în deceniul 6 al sec. XX economia japoneză reprezenta doar 10% din economia americană, în anul 1988, economia niponă s-a situat pe locul 2 în lume!!!

În anii '90 ai sec. XX Japonia avea cu 70000 de cercetători și ingineri și utiliza de 10 ori mai mulți roboți pe liniile de asamblare decât în S.U.A..

Concentrarea sectorială, investirea în tehnologie făcută de niponi într-o proporție mai mare decât americanii, stimularea dorinței de cunoaștere sunt doar un fragment din strategiile aplicate de Japonia pentru dezvoltarea continuă economico-tehnologică a țării!!!

Economic și tehnologic Imperiul Nipon este prea puternic pentru a fi satisfăcut numai cu poziția de ***putere regională***.

Pe lângă faptul că reprezintă unul dintre liderii incontestabili ai zonei Asia-Pacific, Japonia se implică în comerțul internațional, în special cu S.U.A. și U.E..

Este o dispută cu S.U.A. și U.E. prin care Japonia dorește să „câștige” Asia. Numai că, în competiția asiatică a intervenit un alt actor important – ***China***.

Japonia cu siguranță dorește să fie recunoscută o mare putere economico-tehnologică a planetei.

Japonia întreține relații strânse cu vecinii și cu partenerii săi dar nu va determina – în mod activ – generarea structurilor necesare pentru încheierea unui „bloc economic” formalist, precum este U.E..

O axă Japonia – R.P.Chineză (locul 2 și 3 în lume) ar reuni o forță economică greu de imaginat care, instantaneu, ar „sateliza” toate celelalte economii asiatice!!! Ca să nu mai vorbim pe eventualitatea unei comunități economice **ruso-chino-nipone** care ar fi, cu adevărat, devastatoare pentru întreaga economie mondială!!!

C) Identitatea economică și politică în zona Asia-Pacific

De fapt, relația se pune în următorii termeni: de la identitatea economică la identitatea politică în zona Asia-Pacific.

Modelul integrativ propus de ASEAN pare supus eșecului datorită faptului că această organizație ***nu urmărește decât integrarea economică.***

Sub aspect politic este ușor de observat că ***R.P.Chineză a devenit puterea hegemonică în Asia de Est.***

Statele est-asiatice nu vor promova o politică de contrabalansare, ci vor încerca să se acomodeze cu noua putere dominantă. În momentul de față, o alianță nipono-americană ar mai putea stăvili, parțial, tendințele dominatoare chineze.

Cei doi lideri ai Asiei de Sud-Est, ai zonei Asia-Pacific, Imperiul Nipon (Japonia) și Republica Populară Chineză sunt, cred eu, viitoarele „superputeri” planetare. Dacă în privința Japoniei statutul său de „superputere” se va concentra, deocamdată, pe

domeniile tehnologic și economic, R.P.Chineză va deveni o „superputere” economico-politico-militară!!! Și asta, în condițiile în care, deși are o economie organizată în sistem capitalist, **China este o țară comunistă!!!**

Integrarea politică nu se întrevede la orizontul apropiat în zona Asia-Pacific. „**Dualitatea**” puterilor China-Japonia, dublată de amestecul S.U.A., R.F.Rusă și parțial a U.E. va determina sporirea hegemoniei liderilor în dauna integrării politice. Într-adevăr, statele asiatice se vor „alinia” la politica viitoare „superputeri”, R.P.Chineză, ceea ce poate fi considerat un „mod” de integrare politică, specific zonei asiatice.

ISTORIA UNIVERSALĂ CONTEMPORANĂ

Istoria universală contemporană se desfășoară, sub aspect cronologic, din anul 1914 și până în zilele noastre. Ea este o „epocă” a istoriei globale a Umanității.

Primul Război Mondial (1914-1918) reprezintă „începutul sfârșitului”, în privința dominației statelor europene, a Europei, asupra mapamondului.

Instituirea comunismului în Rusia sovietică, apoi în U.R.S.S., ajungerea fascismului la putere în Italia și a național-socialismului în Germania reprezintă elementele caracteristice ale acestei perioade, pe continentul european. Ordinea politico-juridică instituită prin sistemul Tratatelor de pace de la Versailles, departe de a genera o stare de pace organică și durabilă, a determinat crearea unui „respiro” temporal pentru forțele revanșarde, neîmpăcate cu deciziile adoptate după Marele Război. Dominația statelor europene asupra întregii lumi fusese deja zdruncinată!!! Statul german nu se putea împăca cu înfrângerea din Primul Război Mondial, fapt ce a determinat o stare explozivă a populației, determinând prăbușirea Republicii de la Weimar și proclamarea celui de-al treilea Reich. Fiind un stat militarist, aliat cu Italia și Japonia, a dezlănțuit războiul antisovietic, având drept principal efect intrarea S.U.A. în Al Doilea Război Mondial. Sfârâmarea centrului de putere german și capitularea Imperiului Nipon (Japonia) a marcat sfârșitul celei de-a doua conflagrații mondiale.

Europa pierde rolul său primordial asupra lumii, statele europene fiind obligate să se desfășoare de o parte sau de alta a liniei

de demarcație și de dominație politico-ideologică impusă de cele două noi „superputeri”: S.U.A. și U.R.S.S..

Vechile metropole europene își vor pierde treptat imperiile coloniale.

Pe fundalul confruntării Est-Vest se constată o tendință de industrializare și de tehnologizare a majorității statelor și lansarea unei noi dispute, în relația Nord-Sud, state bogate – state sărace; state industrializate puternic – state în curs de dezvoltare sau subdezvoltate.

După anii 1989-1991, prăbușirea „superputerii” U.R.S.S. va determina secesiuni și conflicte, cum a fost cel din fosta Yugoslavia.

Vechile tensiuni Est-Vest ori cele Nord-Sud sunt dublate de noi provocări, apărute după 1990, în peisajul internațional-politic: terorismul, poluarea excesivă, îngrijorătoarea situație constând în posibilitatea achiziționării/fabricării de armament nuclear, chimic sau bacteriologic de organizațiile teroriste sau de statele care le sprijină etc.

La momentul actual întreaga comunitate internațională se află într-o profundă criză. Și nu ne referim aici la criza economică ci la crizele de politică internațională strâns legate de: unipolaritatea S.U.A. și tendințele manifestate de alte puteri în scopul generării multipolarității, globalizarea și consecințele sale, problematica viabilității *statului* în condițiile mondializării, posibila compromitere a liberalismului capitalist cu consecința „reîntoarcerii” pe scena internațional politică a comunismului, faptul că a doua putere

mondială, deși aplică principiile economice de piață capitaliste, este un stat comunist etc.

Epoca istoriei globale va genera o lume globalizată, **o mondializare a economiilor, informațiilor și tehnologiilor**. De aceea, Istoria universală contemporană este cea mai în măsură să ne ofere răspunsuri la problematicile viitorului!!! În ea se regăsesc indiciile relative la modul în care Umanitatea va evolua în viitor.

*

*

*

- I. Puterea Germaniei. Primul Război Mondial (1914-1918).
Prăbușirea parțială a supremației Europei pe mapamond;***
- II. Revoluția rusă, Rusia sovietică și constituirea U.R.S.S.;***
- III. Ordinea temporară instituită la Versailles;***
- IV. Instituirea celui de-al treilea Reich;***
- V. Al Doilea Război Mondial (1939-1945);***
- VI. Sistemele totalitare între 1914-1990: comunismul și național-socialismul;***
- VII. Războiul Rece – relațiile Est-Vest și decolonizarea – relațiile Nord-Sud, între 1945-1990;***
- VIII. Prăbușirea U.R.S.S., în anul 1991. Încetarea bipolarității. Duopolul înlocuit cu unipolaritatea;***
- IX. Globalizarea și instituirea unei noi ordini mondiale.***

I. Puterea Germaniei. Primul Război Mondial (1914-1918).

Prăbușirea parțială a supremației Europei pe mapamond

Primul Război Mondial a antrenat puterile europene și cele extraeuropene, cuprinzând în vâltoarea sa întreaga Umanitate. Încleștarea armată s-a produs pe fondul **naționalismului** și **al imperialismului**.

Puterile centrale se vor confrunta cu Tripla Înțelegere. Din prima grupare au făcut parte: Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia iar din a doua grupare menționăm: Marea Britanie, Franța, Rusia, Japonia, Italia, Belgia, România, Serbia.

Fronturile principale au fost în Europa grupate astfel: frontul de est, frontul de vest, frontul de sud – italian, frontul de la Salonic-grecesc, frontul de sud-est – românesc.

Ofensiva germană a fost rapid oprită iar coloniile germane au fost imediat ocupate de către aliați. Războiul pozițional de la Verdun și din Flandra va frâna Puterile Centrale.

S-a instituit o blocadă maritimă față de Germania de către „stăpâna” oceanelor, Anglia. Introducerea submarinelor în luptă, de către Germania, va determina intrarea S.U.A. în război, în 1917.

Rusia sovietizată încheie o pace separată cu Germania la Brest-Litovsk, în anul 1918. Apar cele două proclamații ale președintelui S.U.A. Wilson (ianuarie 1918) privind poziția Americii față de mișcările naționale din Europa și a lui Vladimir Ilici Lenin în Rusia, privind dreptul popoarelor la autodeterminare.

Rând pe rând: Bulgaria, Turcia și Austro-Ungaria sunt scoase din luptă (septembrie/octombrie 1918). În fața unei posibile ofensive puternice din partea aliaților, Germania solicită armistițiul (8/11.11.1918).

Încheierea armistițiului lasă populației germane sentimentul trădării. Convulsiile sociale generează Revoluția germană din noiembrie 1918, pregătită la Moscova.

Cât timp plana spectrul victoriei germanii erau uniți, dar odată cu armistițiul societatea a degenerat în haos și anarhie. Prelungirea crizei social-politice va conduce, în final, la preluarea puterii de către național-socialiștii germani.

II. Revoluția rusă. Rusia sovietică și constituirea U.R.S.S.

Consecința majoră a Primului Război Mondial, Revoluția Rusă va constitui temelia pentru transformarea Imperiului Țarist (Rus) în U.R.S.S..

Revoluția rusească prezintă două etape, aflate în succesiune: una în februarie 1917 și alta în octombrie 1917.

Antrenarea Rusiei Imperiale în război a generat foamete și nemulțumire în rândul populației. Ca atare, grevele izbucnite vor conduce la abdicarea forțată a țarului.

Guvernele provizorii conduse de Lvov și Kerensky au susținut continuarea operațiunilor militare de partea aliaților.

În aceste condiții serviciile secrete imperiale germane l-au transportat clandestin pe Lenin în Rusia care, cu ajutor financiar german – 20 de milioane de mărci a reușit să umple vidul politic, preluând puterea în stat. Revoluția din octombrie a avut drept efect aducerea la putere a bolșevicilor. Lozincile acestora vor înșela masele flămânde și bigote și astfel se va forma guvernul socialist stângist.

Adunarea Constituantă în care dominau socialiștii-revoluționari, bolșevicii fiind minoritari, a fost dizolvată la 19.01.1918, de către Lenin. Autocrația țaristă va fi treptat înlocuită cu dictatura Partidului Comunist Bolșevic Rus.

Războiul civil va da câștig de cauză bolșevicilor, mai organizați și mai disciplinați. Dreptul popoarelor la autodeterminare, deși proclamat de Revoluție, va fi înăbușit de către bolșevici. După luptele cu „albii” finalizate în 1920 în partea europeană și în 1922 în Orientul Îndepărtat, se organizează un stat federativ-unional U.R.S.S., care era, teoretic vorbind, o confederație de state suverane (31.12.1922).

Ideea centrală leninistă era legată de exportarea revoluției comuniste în Germania.

Uniunea Sovietică și Germania național-socialistă vor fi principalele state nemulțumite de tratatele de pace încheiate la sfârșitul Primului Război Mondial. Cele două state german și sovietic, respectiv Republica de la Weimar și Rusia sovietică, vor încheia Tratatul Rapallo, în anul 1922, lăsând colaborarea militară și

economică între cele două țări. Adâncirea colaborării se va materializa, peste ani, în Pactul Ribbentrop-Molotov, din 23.08.1939, prin care Hitler și Stalin își împărțeau Europa.

III. Ordinea temporară instituită la Versailles

Conferința de Pace de la Paris, din anul 1919, a avut misiunea încheierii unei păci durabile în Europa. Scopul ei a fost însă sortit eșecului. Tratatate încheiate cu: Germania (Versailles), Austria (St. Germain), Ungaria (Trianon), Bulgaria (Neuilly) și Turcia (Sevres) și reiterate prin Tratatul de la Lausanne, din 1923, a activat stări conflictuale profunde.

Prăbușirea celor 4 imperii: țarist, austro-ungar, otoman și german a generat apariția, în prim-planul vieții politice, a naționalismelor.

Instituirea statului polonez a generat conflicte cu rușii, germanii, cehii și lituanienii. Creată în granițele existente în 1772, Polonia „beneficia” de puternice minorități naționale (germani, bieloruși, ucrainieni, evrei) – aproximativ 40% din totalul populației!!! Conflictul yugoslavo-italian pentru zona Fiume (1919), războiul dintre Grecia și Turcia (1919-1922), pretențiile revizioniste ale Ungariei asupra Cehoslovaciei (Slovacia) și României (Transilvania) și revendicările ungare privitoare la Yugoslavia, toate vor crea un climat de agitație politică internațională.

Apariția U.R.S.S. în Europa a îngrozit întregul Occident!!! Aceasta a determinat moderarea treptată a pretențiilor aliaților în raport cu Germania, de teama unei „sovietizări” a acestui stat. Acest aspect a condus, firesc de altfel, la menținerea, în întregime, a puterii germane, fapt dovedit de noua ascensiune politică, de după 1933.

Pacea instituită la Versailles a amânat doar „deznodământul”, care s-a concretizat în izbucnirea, previzibilă de altfel, a celui de-Al Doilea Război Mondial.

Nou creată organizație internațională, Liga Națiunilor, a rămas inactivă deoarece era dominată și dirijată de marile puteri și de interesele acestora.

Europa pierde din ce în ce mai mult statutul de „inimă” a lumii internațional-politice. S.U.A. și U.R.S.S. se distanțează pe problemele europene, lăsând statele continentului să decidă mijloacele și metodele utilizate pentru detensionarea situațiilor. Naționalismele care au doborât imperiile europene suferă datorită ***pluralității de minorități etnice*** existente în statele nou constituite sau în statele care au alipit teritorii aparținând vechilor imperii.

Italia, deși aflată în tabăra învingătoare se va simți „trădată” de aliați și va accepta instaurarea unui naționalism exacerbat și a unui corporatism, ambele reunite în ***mișcarea fascistă***.

Franța va ieși slăbită din război iar Anglia continua să rămână putere mondială mai mult din inerție.

În această perioadă, S.U.A. va credita statele europene, ajungând din datornic, marele creditor al Europei!!!

U.R.S.S. nu se va implica în politica europeană dar prin intermediul partidelor comuniste va încerca să submineze stabilitatea țărilor europene.

Și S.U.A. dar și U.R.S.S. așteptau parcă un nou „moment” pentru detronarea deplină a statelor europene de la conducerea politicii internaționale pe mapamond. Și acest moment prielnic a venit odată cu instituirea național-socialismului în Germania.

IV. Instituirea celui de-al treilea Reich

Aflată în degingoladă, în colaps economico-financiar și în haos social, Republica de la Weimar, abia creată, se vede treptat înlăturată. După ultima guvernare parlamentară (1928-1930), cârma va fi preluată de cabinete autoritare. În căutarea unui alt guvern autoritar, la 30.01.1933, Hitler este adus la putere. În acel moment, Germania era prinsă între Occidentul parlamentar, liberal-capitalist și Estul european revoluționar-socialist (U.R.S.S.). Adolf Hitler va izbuti să dizolve orice sentiment de culpabilitate pentru începerea Primului Război Mondial și va instaura dictatura partidului unic național-socialist muncitoresc german, promițând populației ***glorie și putere în schimbul unei guvernări mistice absolute.***

Antisemitismul se va accentua hotărâtor iar lupta împotriva comunismului va căpăta, în al treilea Reich, valoare de axiomă!!!

Constituționalismul german a fost anihilat de Hitler. ***Scopul suprem al național-socialismului era impunerea Germaniei drept unic stat hegemon pe continentul european.***

Germania a stimulat punerea în discuție a Tratatului de la Versailles, fapt ce a determinat și ranforsarea revizionismului în Ungaria, pe scena României, Cehoslovaciei și Yugoslaviei. Și U.R.S.S. s-a situat împotriva Tratatului de la Versailles, solicitând anularea clauzelor tratatelor de pace încheiate cu puterile învinse și revizuirea frontierelor între statele europene. Germania va ieși, în anul 1939, din Liga Națiunilor pentru a obține libertate de mișcare în politica sa externă.

Hitler va anexa Austria și regiunea sudetă din Cehoslovacia, în anul 1938, pentru ca un an mai târziu să ocupe întreaga Cehoslovacie. Germania național-socialistă, devenită „superputere” europeană, va încheia Pactul de neagresiune cu U.R.S.S., râvnind la Polonia. Iată însă că, atacarea Poloniei de către Reich-ul german a scos puterile apusene din pasivitate, fapt ce a generat a doua conflagrație mondială.

V. Al Doilea Război Mondial (1939-1945)

Agresiunea germană asupra Poloniei (1-septembrie-1939) a determinat riposta Marii Britanii și Franței (3-septembrie-1939) prin declarațiile de război. U.R.S.S. va deveni aliatul Germaniei

participând la înfrângerea și la partajarea statului polonez (17-septembrie-1939).

Agresiunea sovietică asupra Finlandei (1939/1940) va completa „tabloul” de început al celui de-Al Doilea Război Mondial.

Germania ocupă fulgerător Olanda, Luxemburgul și scoate din luptă Franța (mai/iunie 1940). Armistițiul din 22.06.1940, agenerat instaurarea Regimului de la Vichy, al mareșalului Petain.

La rândul ei U.R.S.S. va ocupa Polonia de Est (septembrie 1939); Lituania, Letonia și Estonia; Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța de la România. Hitler va arbitra în contenciosul teritorial ungaro-român, partajând Transilvania, nordul provinciei fiind predat Ungariei (Dictatul de la Viena – 30.08.1940).

Crearea Pactului Anticomintern de către Germania are ca scop subordonarea statelor sud-est europene. Germania va cuceri Yugoslavia și Grecia (aprilie/mai 1941).

Atacul contra U.R.S.S. din 22.06.1941 va rupe alianța germano-sovietică și va determina alianța sovietică cu statele burghezo-democratice, inclusiv cu S.U.A..

Japonia va cuceri o parte din China și Indochina franceză, în septembrie 1940. Imperiul Nipon va ocupa Asia de Sud-Est: Hong-Kong, Indonezia, Borma, Filipine, Malaya, în 1941-1942.

Intervenția S.U.A. în război va marca declinul puterilor Axei.

Armata germană încercuiește Leningradul și ajunge la porțile Moscovei, fiind oprită la Stalingrad și în Caucaz (1942).

După 1942/1943 Germania se va afla în defensivă, aceasta fiind accentuată și de crearea celui de-al „doilea front” de S.U.A. și Marea Britanie, prin debarcarea în Normandia. În 1942 se aplică pe scară largă programul de exterminare a populației evreiești, care va continua până la sfârșitul războiului.

La 20.07.1944 eșuează atentatul, organizat de opoziție, împotriva lui Adolf Hitler. Germania nazistă este total distrusă, fapt ce va conduce la capitularea sa necondiționată (8-mai-1945).

În Orientul Îndepărtat, Japonia capitulează în fața armatei americane, după bombardamentele atomice de la Hiroshima și Nagasaki (06/09.08.1945).

VI. Sistemele totalitare între 1914-1990: comunismul și național-socialismul

Multă vreme cele două totalitarisme – național-socialist și comunist – nu erau deloc comparate, pe motivul că unele criterii de natură morală ar face inoportună această operațiune științifică.

În ultima vreme însă știința istorică a „redescoperit” valențele ambelor totalitarisme. Ba chiar putem spune crimele comunismului au depășit, numeric și ca intensitate, crimele nazismului.

Totalitarismul reprezintă situația politică în care un partid politic exercită influență asupra populației. Nu există Stat de Drept,

democrație, stat constituțional în mod obiectiv. Există doar îndoctrinare și teroare.

Îndoctrinarea s-a realizat în ambele sisteme prin propagandă. Disprețuirea liberalismului, a capitalismului clasic, a parlamentarismului, a statului constituțional și a Statului de Drept sunt „tipare” proprii nazismului și comunismului, deopotrivă!!!

Represiunea, reprezentată de teroare, era prezentă în nazism sub forma ***lagărelor de concentrare germane***, iar în comunism sub forma gulagului sovietic și a terorii instaurate în statele satelite ale U.R.S.S..

Ambele regimuri totalitare erau: așa-zișii dușmani ai poporului, rasele dușmane, capitalismul, democrația și libertățile fundamentale ale omului.

Atât pentru național-socialism cât și pentru comunism sunt proprii sloganuri de genul ***Muncă până la moarte*** și ambele ***suferă de mania tăcerii***.

Ambele totalitarisme au apărut ca urmare a crizei globale determinată de Primul Război Mondial. ***Sectarismul*** este propriu ambelor regimuri politice totalitare.

Ele reprezintă „un alt mod de a vedea lumea” fiind dușmănoase și neîmpăcate cu ordinea existentă. Aceste regimuri sunt, de fapt, ***socialiste***, ceea ce le diferențiază fiind ***internaționalismul*** propriu comunismului și ***naționalismul*** specific nazismului. De aceea, dacă comunismului i se înlătură ***latura***

internaționalistă el devine, în mod obiectiv, ***un regim național-socialist!!!***

Național-socialismul a existat în Germania **12 ani**, comunismul a existat în U.R.S.S., **74 de ani!!!** Dar, național-socialismul s-a substituit comunismului în statele socialiste, după anii '60-'70 ai secolului al XX-lea, supraviețuind până în 1990-1992.

Nazismul a fost înfrânt, scos de pe scena istoriei și blamat de societatea internațională, în timp ce comunismul a „ieșit” de pe scena politică fără a fi totalmente repudiat și blamat!!!

În opinia mea, nazismul și comunismul sunt „doctrine surori”. Nu numai prin metodele brutale și totalitare dar și prin ideile relative ***la crearea unei noi societăți și a unui Om Nou***, comunismul și național-socialismul au puncte comune de convergență.

*

*

*

VII. Războiul Rece – relațiile Est-Vest și decolonizarea – relațiile Nord-Sud între 1945-1990

În urma înfrângerii Germaniei național-socialiste U.R.S.S. va depăși granițele Imperiului Țarist, încorporând: nord-estul Prusiei, sudul insulei Sahalin, Insulele Kurile și Bucovina de Nord, Maramureșul de Nord de la Cehoslovacia.

Va crea o centură de state „aliate” în care, va impune conduceri comuniste, fidele Kremlinului.

S.U.A., la rândul ei, va anexa teritorii în Pacific și va domina Europa Apuseană, Turcia și Grecia.

Germania va rămâne divizată în R.F.G. și R.D.G. (1949). Coreea va fi divizată pe latitudinea 38°. Decolonizarea a lovit din plin Imperiile coloniale, și în special, Imperiul Britanic.

Puterile coloniale stoarse de conflagrația a doua mondială au acceptat acordarea independenței fostelor teritorii coloniale.

Totuși, puterile coloniale pentru apărarea intereselor proprii: Olanda în Indonezia (1946/1947); Franța în Vietnam (1946-1954); Franța în Algeria (1954-1962); Portugalia în Mozambic și în Angola (1961/1962-1974).

Unele state foste colonii s-au apropiat de socialismul marxist, altele au îmbrățișat o organizare social-politică și economică capitalistă.

Așa fiind, contradicțiile Est-Vest, vrând-nevrând, s-au împletit cu tensiunile Nord-Sud, generate de decolonizare.

Nu putem omite în acest context nici transformarea Chinei într-un stat socialist, în anul 1949.

VIII. Prăbușirea U.R.S.S., în anul 1991. Încetarea bipolarității.

Duopolul înlocuit cu unipolaritatea

Relativ la acest subiect facem trimitere la vol II al „Tratatului de Diplomatie”, pct. IV: „**Politică și relații internaționale**”.

În acel loc au fost tratate toate problematicile referitoare la subiectul în discuție. În aceste condiții, nu vom reveni asupra acestor chestiuni.

*

*

*

IX. Globalizarea și instituirea unei noi ordini mondiale

După sfârșitul ultimei conflagrații mondiale, Omenirea a trăit cu spaima unui Al Treilea Război Mondial, purtat între „superputerile” planetare: S.U.A. și U.R.S.S..

Datorită potențialului nuclear s-a izbutit evitarea confruntării armate directe.

Cele două „superputeri” au strâns laolaltă toate tipurile de „mari puteri” ale lumii, de-a lungul Istoriei Umanității.

S.U.A. a fost „superputerea” oceanică, maritimă, continuând parcă vechile puteri: Cartagina, Atena, Veneția.

Dimpotrivă, *U.R.S.S. a fost „superputerea” continentală*, aflată istoricește vorbind, în continuarea puterilor: Imperiul Mongol, Imperiul Roman de Răsărit.

S.U.A. moștenește Imperiul maritim britanic, U.R.S.S. a succedat celui mai mare Imperiu cunoscut în Istorie – Imperiul Mongol!!!

Pe de altă parte, S.U.A. continuă Imperiul Roman de Apus, în timp ce U.R.S.S. continua opera Imperiului Roman de Răsărit!!!

Globalizarea, accentuată odată cu prăbușirea „superputerii” U.R.S.S. a dat naștere unor fenomene noi sau a accentuat situații mai vechi de pe scena internațional-politică. Fundamentalismul arabo-palestinian, fundamentalismul iudeo-sionist, terorismul protestant și catolic se manifestă în Orientul Apropiat și în Irlanda de Nord.

Fundamentalismele pot fi:

* *religioase* – protestante, šiite, sunit, hinduse, iudeo-sioniste;

* *laice* – comunismul, militanții pentru pace, teroriștii etc.

Progresul economic, fluxurile ridicate de tehnologie și de informație au o contribuție hotărâtoare la instituirea *globalizării* ca noua ordine mondială.

Totuși, *unele aspecte*, la care ne-am mai referit, între care nominalizez *dilema menținerii/dispariției statului*, nu pot fi soluționate în mod simplist și unilateral.

Noua ordine mondială, fundamentată pe globalizare, poate fi aptă să genereze mutații spectaculoase și benefice, totodată, pentru

Umanitate. Trebuie soluționate cu tact și în mod gradat, fără constrângerea statelor mai slabe de către marile puteri planetare.

Și niciodată nu trebuie uitate învățămintele Istoriei: teroarea dezumanizează Omul iar statul a fost, de când există societate organizată pe Pământ, „**darul zeilor**” pentru Umanitate.

***ISTORIA DIPLOMAȚIEI ROMÂNEȘTI. ROMÂNII ÎN
CONTEXTUL RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE. POLITICA
EXTERNĂ A ROMÂNIEI – EVOLUȚIE ISTORICĂ.***

În cadrul acestui titlu vom încerca să abordăm, în mod punctual, câteva chestiuni legate de evoluția poporului roman în contextual Relațiilor Internationale. Vom puncta reperele istoriei diplomatiei românești analizând momentele, cu importanța deosebită, din politica externă promovată de România, de-a lungul istoriei.

1. Relațiile Imperiului Otoman cu Țările Române;
2. Suzeranitatea otomană în perioada domniilor fanariote;
3. Tratatul de la Adrianopol și Regulamentele Organice;
4. Tratatul de la Paris din 1856;
5. Unirea Principatelor Moldova și Valahia;
6. Lovitura de stat din 11/23.02. 1866;
7. Ultimul război ruso-turc. Independența de stat a României.
Tratatul de la San Stefano și Tratatul de la Berlin (1878);
8. Proclamarea Regatului Român;
9. Alianța secretă cu Puterile Centrale (1883);
10. Războaiele balcanice;
11. Primul război mondial. Întregirea națională a României;
12. România – stat membru al Ligii Națiunilor. Raporturile romano-sovietice în perioada interbelică;
13. România în perioada ascensiunii comunismului și fascismului|național-socialismului în Europa;
14. Cedările teritoriale efectuate de România în vara anului 1940;

15. Regimul Ion Antonescu. Participarea Romaniei alaturi de Germania la razboiul contra U.R.S.S.;
16. Miscarea legionara; statul national-legionar si „Guvernul de la Viena,,;
17. 23 – August – 1944. Participarea Romaniei alaturi de Aliati la razboiul contra Germaniei national-socialiste;
18. Proclamarea Republicii. Instituirea regimului totalitar socialist;
19. Internationalismul proletar si raporturile cu U.R.S.S.;
20. Participarea Romaniei pe scena politica internationala in perioada regimului socialist;
21. A doua Romanie, in perioada 1945 – 1989 – Republica Socialista Sovietica Moldoveneasca.

1. *Relatiile Imperiului Otoman cu Tarile Romane.*

Imperiul Otoman fundamentat pe cea de-a treia religie universala – islamismul – s-a impus ca forta politica sub dinastia selkiucizilor, apoi prin preluarea puterii de catre Oman – bey, sub dinastia osmana-otomana. Oman – bey a urcat pe tron, in calitate de emir, in anul 1281. Turcii reusesc sa cucereasca Imperiul Roman de Rasarit (Bizantin); Taratul Bulgariei; sudul Serbiei; Adrianopolul si, in final, ocupa Constantinopolul, la 29. 05. 1453.. Cuceresc apoi cetatea genoveza Kaffa (1475); supun, la statut de vasalitate, Hanatul tatarasc al Crimeii; Chilia (14. 07. 1484.) si Cetatea Alba

(05. 08. 1484.); ocupa Ungaria instituind pasalacul de la Buda (29. 08. 1541.) si ocupa Banatul si partial Crisana, transformate in pasalacul Timisoarei (26. 07. 1552.). Voievodatul Transilvaniei devine stat vassal Imperiului Otoman.

In Tarile Romane incursiunile puterii otomane s-au desfasurat astfel: in anul 1338, in Dobrogea; in anii 1390 – 1391 – in Tara Romaneasca; in anul 1420 in Moldova, la Cetatea Alba; in anul 1436 in Transilvania.

Tarile Romane au supravietuit politic prin plata haraciului (a tributului). Tributul avea rolul de a rascumpara dreptul Domnitorului de a dispune de plenitudinea puterii in interiorul tarii, fara nici un amestec din partea Imperiului Otoman.

Intelegerea facuta se concretiza intr-o **capitulatie**. Primul tribute a fost platit de Mircea cel Batran in Tara Romaneasca (3000 de galbeni), in anul 1415 si de Petru Aron in Moldova (2000 de galbeni), in anul 1456.

„capitulatiile,, incheiate de Imperiul Otoman cu Tarile Romane au fost evocate, pentru prima data, cu ocazia tratatelor ruso-turce, in vederea incheierii Pacii de la Kuciuk – Kainargi (19/31. 07.1774.).

Contestate de catre unii istorici romani, capitulatiile au reprezentat in opinia mea oferirea protectiei Imperiului Otoman fata de navalirile dintr-un stat strain, protectie acordata in schimbul tributului.

Rascumpararea pacii si asigurarea suprematiei in interiorul tarii au condus la inchinarile domnesti, care puneau tarile noastre extracarpatiche sub protectie otomana. In acest mod, s-a realizat vreme de 500 de ani, individualitatea Tarilor Romane in raport cu Imperiul Otoman.

Desigur, fiind raporturi absolute inegale, sultanii otomani au trecut repede peste „statutul„ de „aliati„ conferit domnitorilor romani, considerandu-i „robi„ ai lor.

Raporturile romano-otomane au parcurs trei etape distincte:

- **etapa dublei suzeranitati** in care haraciul era datorat sultanului otoman dar suzeranul efectiv al Tarilor noastre era o putere vecina crestina: Polonia sau Ungaria;
- **etapa suzeranitatii efective si exclusive a Imperiului Otoman.** In aceasta etapa se instituie regimul dominatiei otomane in Principate.

In aceasta etapa Moldova si Tara Romaneasca isi pierd, treptat, atributiile externe: baterea monedei, incheierea tratatelor comerciale, intretinerea armatelor proprii.

Domnul ales de Tara si confirmat de Poarta Otomana, la inceput, devine total dependent de Imperiu: numit de turci; domnia limitata. Totusi, trebuie remarcata situatia domnitorilor romani net superioara in raport cu cea rezervata pasalelor.

Pamantul romanesc nu era considerat proprietatea statului otoman; turcii nu puteau achizitiona proprietati imobiliare in Principate; Tarile Romane erau autonome nefiind organizate, sub

aspect administrativ, conform regulilor otomane. Toate aceste aspecte pledeaza in favoarea existentei capitulatiilor. Capitulatiile au fost rodul unor batalii nedecise, terminate cu armistitii pentru ca, in alte conditii, Tarile noastre ar fi fost transformate in pasalacuri.

Daca initial Domnitorul era de sine statator el este, treptat, incadrat in ierarhia otomana. Valoarea haraciului urca vertiginos fiind completata cu pescheturile solicitate de demnitarii otomani.

Parte din teritoriile Tarilor Romane sunt ocupate de otomani si transformate in raiale: Giurgiu, Turnu, Braila in Tara Romaneasca si Raiaua Tighinei cu Bugeacul in Moldova, anexata in anul 1538.

Sultanul Soliman Magnificul confisca tezaurul Moldovei, ocupa capitala Suceava si - asa cum am mai amintit – transforma cetatea Tighina impreuna cu intregul Bugeac in raia turceasca.

Intentia acestui sultan era de a transforma Tarile noastre in pasalacuri, ceea ce, din fericire, nu s-a materializat.

Cu toate abuzurile savarsite de Poarta Otomana, Tarile Romane au fost intotdeauna tratate ca entitati etatice distincte in raport cu Imperiul Otoman.

-etapa limitarii suzeranitatii turcesti asupra Principatelor Romane.

Aceste limitari au fost impuse de Imperiul Tarist (1774) apoi de catre puterile garante europene (Tratatul de la Paris – 1856).

Raporturile dintre Tarile Romane si Imperiul Otoman generau efecte juridice si fata de celelalte puteri europene, inclusive fata de puterile care au beneficiat teritorial de pe urma Tarilor noastre: Austria – **Oltenia** (10/21. 07. 1718 – 7/18. 09. 1739);

Banatul (10/21. 07. 1718 – 18. 11./01. 12. 1918); **Bucovina** (26. 04./07. 05. 1775. – 18/31. 12. 1918) si Rusia – **Basarabia** (16/28. 05. 1812 – 27. 03./09. 04. 1918).

Toate aceste provincii romanesti au fost cedate datorita slabiciunii puterii suzerane, a Portii Otomane.

Au existat tentative de transformare a dependentei feudale a Domnitorilor romani fata de sultanii otomani in dependenta poporului roman fata de statul otoman, fapt concretizat in Constitutia Imperiului Otoman din decembrie 1876, prin care romanii au fost declarati otomani iar Romania a fost considerate provincie privilegiata a Imperiului Otoman.

Capitulatii, desi **au reprezentat doar armistitii** intre Poarta Otomana si „**poarta**„ crestinatatii europene, Tarile Romane au fost recunoscute de autoritatile otomane. Ele au asigurat individualitatea Tarilor Romane, determinand perpetuarea distinctiei intre teritoriul Imperiului Otoman si teritoriul Principatelor Romane,

Suprematia Tarilor Romane a fost pastrata datorita neincetatelor lupte duse de romani pentru obtinerea neatarnarii tarilor si din cauza dorintei Portii Otomane de a crea un „stat tampon„ intre teritoriile Imperiului Otoman, Imperiului Habsburgic si Imperiului Tarist, asa cum mai inainte, teritoriul Tarilor noastre despartea Turcia de Ungaria si de Polonia.

2. *Suzeranitatea otomana in perioada domniilor fanariote.*

Dupa tradarea domnitorului Dimitrie Cantemir si plecarea sa in Imperiul Tarist, Inalta Poarta Otomana a hotarat sa numeasca domnitori in Tarile Romane dintre marii dragomani si ceilalti functionary greci din cartierul Fanar din Constantinopol.

Luarea acestei hotarari se baza pe lipsa de incredere a Imperiului Otoman in domnii pamanteni, in conditiile declinului puterii turcesti. Totodata, putem considera ca numind domnitori fanarioti otomanii s-au abtinut de la invadarea si anexarea Tarilor Romane extracarpatic la imperiul lor. Aceasta fiindca statele noastre s-au supus de buna voie puterii otomane, nefiind cucerite.

Declinul puterii otomane a fost speculat de imperiile rivale: austriac si rus. Primul dorea protectia crestinilor de rit catolic din Imperiul turcesc; rusii vroiau sa fie protectorii crestinilor de rit ortodox-bizantin din Turcia.

Schimbarile teritoriale au condus la cedarea unor provincii de catre Imperiul Otoman catre Imperiul Habsburgic (Oltenia, Banatul, Bucovina) si catre Imperiul Tarist (Basarabia).

Pe teritoriul Tarilor Romane s-au desfasurat conflictele militare dintre Imperiile rivale:

-razboiul austro-turc din 1716-1718 conduce la pierderea Olteniei – Pacea de la Passarowitz;

-razboiul ruso-austro-turc din 1736-1739, incheiat cu Pacea de la Belgrad. Oltenia este restituita Tarii Romanesti. Rusia propune unirea Tarilor Romane intr-un stat, aflat sub protectoratul sau;

-razboiul ruso-turc din 1768-1774, incheiat cu Pacea de la Kuciuk-Kainargi. Austria smulge Bucovina prin Conventia austro-turca de la Constantinopol, din data de 26. 04./07. 05. 1775. Apare proiectul unei Dacii independente, cuprinzand Tarile Romane, inclusive Basarabia (Bugeacul – sudul Basarabiei de astazi) dar fara Transilvania;

-razboiul ruso-austro-turc din 1787/1788 – 1791/1792. Initial un razboi ruso-turc, apoi se alatura si Austria. Aceasta din urma incheie Pacea de la Sistev – 04. 08. 1791. Rusia si Turcia incheie Pacea de la Iasi la 29. 12. 1791./ 09.01.1792.). Orsova este cedata de turci austriecilor iar rusii obtin hotarul pe Nistru;

-razboiul ruso-turc din 1806-1812. Prin Pacea de la Bucuresti, din 16/28. 05. 1812., Rusia anexeaza Moldova dintre Prut si Nistru, denumita Basarabia.

3. *Tratatul de la Adrianopol si Regulamentele Organice.*

Agravarea „problemei,, orientale determina necesitatea independentei Greciei in raport cu Imperiul Otoman.

Rusia, Marea Britanie si Franta, trei mari puteri europene, au solicitat incetarea represaliilor otomane asupra grecilor si acordarea independentei Greciei.

In urma acestor demersuri, Rusia declara razboi Turciei, la data de 14/25. 04. 1828.. are trece raul Prut si ocupa Principatele Romane. Este ocupata Moldova, apoi si Tara Romaneasca de catre armatele tariste. In urma confruntarii militare se incheie pacea prin Tratatul de la Adrianopol, din 02/14. 09.1829.

Prin acest tratat Poarta Otomana recunoaste independenta Greciei in raport cu Imperiul Otoman. In privinta Tarilor Romane extracarpatice ele sunt mentinute sub suzeranitatea Inaltei Porti Otomane, in temeiul vechilor capitulatii semnate de acestea cu Imperiul Otoman.

Imperiul Tarist garanta prosperitatea Principatelor Romane.

Conventia de la Akkerman (Cetatea-Alba) restabileste suveranitatea interna (suprematia) Principatelor si libertatea comertului cu puterile straine.

Raialele turcesti de pe teritoriul Tarii Romanesti sunt desfiintate – Braila, Turnu, Giurgiu – iar teritoriile sunt retrocedate Principatului Muntean.

Inalta Poarta Otomana recunoaste vechile privilegii acordate Tarilor Romane extracarpatice. Se restabilesc domniile pamantene iar Principatele raman sub administrarea Rusiei pana la achitarea integrala a despagubirilor de razboi de catre Turcia. (125. 000. 000. franci).

Astfel au ajuns Principatele Romane – Moldova si Valahia – sub administratia Imperiului Tarist.

Ocupatia militara tarista (1821-1834) a pricinuit rarirea populatiei datorita pribegiei populatiei moldo-romane peste Dunare sau peste munti.

Sub administratia rusa au fost adoptate Regulamentele Organice. In legatura cu acestea s-au facut precizari in vol I, pct. 1. Stat si Istorie, 2. Dezvoltarea constitutională a Romaniei. In consecinta, nu vom insista asupra lor.

Uniunea vamala a Principatelor asigura egalitatea cetatenilor din ambele Tari. Era reglementata situatia bipatridiei sau a acordarii cetateniilor (impamantenirile) dintr-un Principat in celalalt Principat.

4. Tratatul de la Paris din 1856.

Razboiul Crimeii s-a desfasurat in perioada 09./21. 05.1853. – 13./25. 02. 1856.

Conferinta de Pace de la Paris a avut loc intre 13/25. 02. – 18/30. 03. 1856. si a reunite puterile europene (Franta, Anglia, Austria) si Imperiul Otoman.

Tratatul de pace a recunoscut existenta si autonomia Principatelor Dunarene (adica a Principatelor Romane). Protectoratul tarist este desfiintat si inlocuit cu o garantie colectiva a puterilor europene (Austria, Marea Britanie, Franta, Prusia, Sardinia si Rusia), alaturi de Imperiul Otoman.

Suzeranitatea otomana asupra Principatelor putea fi „controlata,, de catre puterile garante, ceea ce trebuia sa conduca la limitarea abuzurilor din partea Sublimei Porti Otomane.

Se restituie **Tarii Romanesti a Moldovei** trei tinuturi din sud-vestul Basarabiei: **Cahul, Ismail si Bolgrad**. Moldova primeste, de asemenea, **Insula Serpilor si Delta Dunarii**.(art. 20-21 din Tratat).

Tratatul inscrie vointa puterilor europene de a da o noua organizare Principatelor, sens in care se solicita consultarea opiniei publice, urmand a fi constituite **Divanurile ad-hoc**, in ambele Tari Romane.

In urma constituirii Divanurilor Ad-hoc, alese in Moldova si Valahia, aceste organisme politice au afirmat dorintele si vointa natiunii romane:

- unirea celor doua Principate, solicitata in temeiul principiului nationalitatilor;
- prezervarea privilegiilor si a autonomiei Tarii, cu monarhie crestina ereditara, aleasa dintre familiile domnitoare ale Occidentului European.
- desfiintarea jurisdictiilor consulare;
- organizarea armatei nationale;
- libertatea deplina a comertului;
- egalitatea tuturor cetatenilor in fata legilor si acordarea de drepturi politice pamantenilor;

- separatia puterilor, concretizata in: independenta „puterii,, judecatoresti in raport cu Executivul si deplina separatie a Legislativului de Executiv.

Conventia de la Paris din 1858 a fost convocata in temeiul prevederilor Tratatului de la Paris si luand in considerare vointa natiunii romane, exprimata in Divanurile Ad-hoc, din cele doua Principate.

S-au convenit asupra urmatoarelor chestiuni:

- precizarea raporturilor de suzeranitate – vasalitate dintre sultanul ottoman si Principatele Romane;
- recunoasterea drepturilor fundamentale cetatenesti pentru locuitorii Principatelor Romane;
- instituirea definitiva a separatiei puterilor, cele politice – Legislativul si Executivul – de „puterea,, judecatoreasca;
- **sa se acorde atentie dorintei natiunii romane de Unire a Tarilor;** s-au creat organe commune ambelor Principate: **Comisia Centrala si Curtea de Justitie si Casatie**, ambele avand sediile la **Focsani**;
- instituirea unei denumiri comune pentru Principate – **Principatele Unite Moldova si Valahia**;
- instituirea principiului cetateniei unice, in sensul ca moldovenii si romanii (muntenii – n.a.) vor fi, in mod egal, admisi in functiile publice, la fiecare din cele doua Principate Romane;
- instituirea Conventiei de la Paris drept lege fundamentala a Principatelor Romane. Desi nu au preluat toate doleanțele Adunarilor Ah-hoc, totusi puterile au consacrat unele dintre cele mai arzatoare

dorinte ale romanilor. Asa fiind, ***Conventia de la Paris din anul 1858*** este si ramane un ***act international*** in temeiul caruia romanii au purces la reorganizarea statala. Aceasta teza este sustinuta si de faptul ca, in opinia doctrinarilor, ***Conventia de la Paris din anul 1858, a ramas in vigoare si dupa intrarea in vigoare a Constitutiei din anul 1866!!!***

Astfel, este reiterate caracterul de act juridic international al acestei Conventii, care constituie o „treapta,, in afirmarea, pe scena politica internationala, a natiunii romanesti a statalitatii romanesti!!!

5. Unire Principatelor Moldova si Valahia.

Consecventi titlului acestei importante parti, noi vom analiza exclusive chestiunile care au avut impact in relatiile internationale.

Alegerea Domnitorului Al. I. Cuza in Moldova a reprezentat o victorie a Partidei National-Independente, Unioniste.

La sedinta de alegere a domnitorului din 05/17. 01. 1859. au fost prezenti un numar de 49 de membri. Al. I. Cuza a fost ales domn in unanimitate, intarind caracterul si vointa romanescă in Tara Moldovei.

La 24. 01./05. 02. 1859. este ales domnul Tarii Romanesti, tot in persoana lui Al. I. Cuza, domnitorul Tarii Moldovei. Astfel a fost infaptuita ***o uniune personala*** a celor doua Principate. In realitate, opinam ca inca de la dubla alegere a lui Al. I. Cuza ca

domn al Principatelor Romane, a fost instituita ***o uniune reala***, deoarece pe langa ***domnitorul comun*** existau si ***Curtea de Casatie si Justitie*** si ***Comisia Centrala***, ambele rezidand la Focsani, ca organisme comune.

Drept consecinta, inca de la inceput, Principatele Unite ale Moldovei si Valahiei au reprezentat ***o uniune reala***.

Recunoasterea unirii personale, noi am spune ***a unirii reale*** a Principatelor Romane s-a realizat prin recunoasterea dublei alegeri a lui Al. I. Cuza, la Iasi si la Bucuresti. La 01/13.04.1859. Franta, Marea Britanie, Prusia, Sardinia si Rusia au recunoscut infaptuirea Unirii.

Departamentul Externelor a fost centralizat, infiintandu-se un unic Minister al Trebilor Straine.

La 13/25. 09. 1861. in urma Conferintei Puterilor garante de la Constantinopol, otomanii recunosc ***uniunea reala*** dar numai pe timpul vietii domnitorului Al.I. Cuza.

Imediat domnitorul proclama unirea definitiva a Principatelor, la 11/23. 12. 1861. iar concretizarea acestei proclamatii o reprezinta crearea guvernului unic si intrunirea unui singur parlament, prin unificarea celor doua Adunari Elective, la 24. 01./05. 02. 1862. A fost desfiintata Comisia Centrala de la Focsani iar Curtea de Casatie si Justitie a fost mutate de la Focsani, la Bucuresti.

A fost desavarsita unificarea fortelor armate ale Principatelor iar granita moldo – munteana a fost desfiintata.

Denumirea Tarii a evoluat de la „ **Principatele Unite ale Moldovei si Tarii Romanesti (a Valahiei)**„, la „ **Principatele Unite Romane**„, si , in sfarsit, la „**Romania**„.

Astfel se implinea un vechi deziderat al Adunarii Ad-hoc a Moldovei privitor la Unirea Tarilor Romane extracarpatice intr-un singur stat sub numele de „**Romania**„.

Unirea definitiva si irevocabila a Tarilor noastre, gemene surori, nascute din romanismul poporului nostrum s-a realizat, pe deplin, la 24. 01./05. 02. 1862.

Imensa durere a moldovenilor era aceea de a nu fi putut participa la acest **Act eroic** populatia intregii Moldove!!! Bucovina gema sub stapanira austriaca inca din 1775 iar marea majoritate a Basarabiei se afla sub jugul asupritor rusesc, din 1812.

Totusi, o parte a Basarabiei a trait alaturi de ceilalti moldoveni sentimental inaltator al edificarii Unirii.

Tinuturile, devenite ulterior judete, **Cahul**, **Bolgrad** si **Ismail** din **Basarabia sud-vestica** erau parte componenta a Principatului Moldovei, in momentele inaltatoare ale Unirii Tarilor Romane extracarpatice!!! Retrocedate de puterile europene Tarii Moldovei, cele trei judete basarabene, au fost martore la edificarea Romaniei moderne. Cand Rusia imperiala le-a reluat, la 1878, ea nu a mai ciuntit teritoriul batranei Moldove, ci a nesocotit teritoriul Romaniei. Ele, cele trei judete, au participat si la castigarea independentei de stat a Romaniei, si tot „jertfa„, lor ne-a adus, la sanul Patriei, Dobrogea!!!

Din acest motiv, putem afirma cu tarie ca **Basarabia** prin reprezentantele sale – cele trei judete din sud-vest – a fost participanta active **la infaptuirea visului milenar al Unirii romanilor, la desavarsirea unirii romanilor cu romanii (moldo – muntenesti) si la nasterea modernei Romanii!!!**

6. Lovitura de stat din 11/23. 02.1866.

Infaptuirea marilor reforme menite a aseza tanara Romania pe baze moderne (secularizarea averilor mamastiresti; improprietarierea taranilor; Statutul Dezvoltator a Conventiei de la Paris; Legea electorala; adoptarea noii legislatii moderne a statului:Codul Civil; Codul de procedura civila; Codul Penal; Codul de procedura penala; reformarea din temelii a invatamantului romanesc etc) au nemulturnit Imperiul Otoman si, partial, Imperiul Austriac si , totodata, pe marii mosieri, proprietari de pamant.

La randul sau, domnitorul Al. I. Cuza a declarat, in multiple randuri, ca a acceptat indoita alegere si titlul de Domn al Romaniei ca pe un deposit sacru, adica in mod provizoriu, temporar.

Exista si dorinta veche a Divanurilor Ad-hoc privind instituirea unei dinastii straine in Romania.

Abdicarea fortata a lui Cuza ar fi putut pune in pericol insasi existenta Romaniei, deoarece Poarta otomana recunoscuse unirea numai pe perioada domniei celui abdicat. Totusi, Romania si-a

mentunut Unitatea si individualitatea sa, in raport cu celelelalte puteri si, in mod special, in relatia cu Imperiul Turcesc.

Locotenenta domneasca formata imediat dupa abdicarea fortata a domnitorului era compusa din: gen. N. Golescu; col. N. Haralambie si D. Sturza. Guvernul, numit de locotenenta domneasca, era condus de Ioan Ghica, avand pe Dimitrie Ghica – la interne; pe maiorul Dimitrie Lecca – la razboi si pe C. A. Rosetti – la culte.

Domn al Principatelor Unite Romane, a Romaniei, a fost proclamat Filip de Flandra, frate al regelui belgian, dar acesta a refuzat tronul.

In aceste conditii, a fost proclamat domn principele Carol din ramura de Hohenzollern-Sigmaringen. In aceasta perioada Turcia imperiala a intentionat sa invadeze Romania, ea cerand ca votarea acceptarii noului domnitor sa se realizeze, separat, de deputatii moldoveni, respective de deputatii munteni.

Vointa neclintita a natiunii reiese din raspunsul Locotenentei Domnesti care indica Portii otomane ca vointa Principatelor Unite este de a ramane pururea o Romania una si nedespartita sub domnia ereditara a unui principe strain dintr-una dintre familiile suverane occidentale. Totodata, se mentiona ca acest principe este Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen.

Intr-adevar, la Iasia aizbucnit o miscare saporatista condusa de boierul N. Roznovanu iar unii oameni politici nu agreau aducerea pe tronul Romaniei a unui domnitor strain (Simion Barnutiu – la Iasi sau Ion Heliade Radulescu – la Bucuresti).

Dupa proclamarea lui Carol I ca domnitor al Romaniei, la 10. 05. 1866., au aparut diverse manifestari opuse monarhiei, determinate de conflictul franco-german din anul 1870, care au determinat pe principe sa renunte la tron, gest curmat la timp de oamenii politici romani. Desigur, romanii profrancezi nu au vazut cu „ochi buni,, politica Germaniei!!!

Totodata, miscarea republicana aparuta la Ploiesti la 08/20. 08.1870. si condusa de Al. Candiano-Popescu; revoltele taranesti de la 1888 si rascoala din 1907 precum si refuzul Consiliului de Coroana, din anul 1914, de a intra in primul razboi mondial de partea Puterilor Centrale au constituit tot atatea tulburari si „incercari,, ivite in lunga domnie a lui Carol I pe tronul Romaniei.

7. Ultimul razboi ruso-turc. Independenta de Stat a Romaniei. Tratatul de la San Stefano si Tratatul de la Berlin (1878).

Sub aspectul politicii diplomatice a Statului Roman trebuie sa amintim Conventia de la Livadia, din Crimeea, semnata de Romania cu Imperiul Tarist, prin care tara noastra era considerata, practice, un stat independent de catre autoritatile ruse. Proclamarea Independentei de Stat a Romaniei a fost realizata la data de 09. 05. 1877., de catre Mihail Kogalniceanu. Corpurile Legislative au votat motiunile relative la proclamarea Independentei, cu unanimitate de voturi, ca urmare a interpelarilor lui Nicolae Fleava in Camera Deputatilor si a lui Al. Orascu in Senat.

Anterior, fusese adoptata motiunea prin care se aproba declararea starii de razboi cu Imperiul Otoman.

Ca urmare a patrunderii armatei ruse in Romania, Rusia declarand razboi Turciei, aceasta din urma a bombardat orasele romanesti de la Dunare. Drept raspuns romanii bombardeaza Vidinul, la 26. 04./08. 05. 1877.. Astfel s-a ajuns la starea de razboi intre Romania si Imperiul Otoman.

Privind retrospective, aparitia Constitutiei otomane din decembrie 1876 nemulumise adanc Romania deoarece aceasta era tratata ca o provincie privilegiata a Imperiului Otoman. De asemenea, este de precizat ca la 20. 12. 1876./01. 01. 1877. agentul Romaniei in Imperiul Otoman urma sa discute cu sultanul problema acordarii independentei statului nostru. Midhat-pasa se pronuntase, in anul 1872, pentru acordarea independentei Romaniei iar Poarta Otomana ar fi fost dispusa sa accepte cu conditii: capitalizarea tributului; neutralitatea Romaniei; diminuarea efectivului armatei romane si obligatia Romaniei de a nu dezvolta o flota puternica.

O seama de politicieni romani se situau pe pozitia de intelegere cu Poarta pentru obtinerea independentei.

Iata insa ca timpul a luat-o, ca de obicei, inaintea planurilor si Romania si-a proclamat unilateral ***Independenta de Stat.***

Independenta este opozabila tuturor puterilor. Rusia o recunoscuse deja incheind Conventia de la Livadia, in 04/16. 04. 1877.. Austro-Ungaria si celelalte puteri garante ***au trebuit sa ia act de manifestarea unilaterala de vointa a tarii noastre.***

In titlul de fata nu importa istoria razboiului romano-ruso-turc. Conteaza doar conduita adoptata de Romania pentru impunerea Independentei sale in fata puterilor europene.

Teza ca Parlamentul roman nu ar fi putut sa proclame Independenta de Stat a Romaniei deoarece trebuiau convocate adunari de revizuire, ***Adunarea Constituenta***, care apoi sa proclame Suveranitatea Externa a tarii, desi principial si juridic este corecta, a fost umbrita ***de actul politic de vointa suprema a natiunii romane***.

Sangele varsat de eroii romani in sudul Dunarii, la Plevna, Racova, Smardan a pecetluit pentru vesnicie castigarea Independentei Patriei Romane!!!

Actul de la 09. 05. 1877. fiind un act politic si constitutional-juridic, deopotriva, a constituit o „etapa,, fundamentala in edificarea Statului Roman.

Recunoasterea Independentei de Stat, unilateral proclamata, trebuia efectuata de puterile europene ale timpului.

Tratatul de Pace de la San Stefano – a recunoscut independenta Romaniei.

Rusia, incalcand grosolan Conventia romano-rusa de la Livadia prin care garanta integritatea teritoriala a Romaniei, a solicitat reincorporarea celor trei judete din sud-vestul Basarabiei, aflate in componenta Statului Roman, oferind in schimb Dobrogea si Delta Dunarii luate de la turci.

Tratatul de la Berlin – recunoaste, in numele intregii Europe, inclusive in numele Imperiului Otoman, ***Independenta de Stat a Romaniei*** pe care, insa, ***o conditioneaza de instituirea unui regim de nediscriminare religioasa si de necesitatea cedarii judetelor sud-vest basarabene catre Rusia tarista.***

Romania dobandeste Dobrogea, Delta Dunarii si Insula Serpilor din Marea Neagra in schimbul celor trei judete din sud-vestul Basarabiei, cedate catre Rusia.

In anul 1878 cele trei imperii vecine au recunoscut independenta Romaniei.

Prima a fost Austro-Ungaria, apoi Rusia si Turcia. Dupa impamantentirea evreilor au recunoscut independenta tarii noastre: Italia, Franta, Germania si Marea Britanie, in 1880.

La 26. 09./08. 10. 1878., Legislativul a autorizat Executivul – Guvernul – sa cedeze judetele basarabene Rusiei tariste.

Dobrogea a fost luata in stapanire de tara noastra la 14/26. 11. 1878..

Cetatenia a fost laicizata prin modificarea art. 7 din Constitutie, modificare survenita in anul 1879.

Aceasta modificare, solicitata prin Tratatul de pace de la Berlin, a normalizat raporturile Romaniei cu puterile europene, puteri garante conform Tratatului de pace de la Paris din anul 1856 si potrivit Conventiei de la Paris din anul 1858.

Numai ca odata cu proclamarea unilaterala a Independentei de Stat, Romania nu a scuturat doar jugul otoman, concretizat in

suzeranitatea sultanului, dar si **orice obligatie in raport cu asa-zisele „puteri garante,,.**

Daca nu s-ar fi executat aceasta dispozitie din Tratatul de la Berlin ce s-ar fi intamplat??!! Am fi recazut sub suzeranitatea Turciei?? Am fi ramas sub suzeranitatea tuturor **puterilor garante??**
Greu de spus!!!

In primul rand, tot aceste „puteri garante,,care „dadeau lectii,, Romaniei, alungasera de pe teritiile lor populatiile izraelite pe care, la 1878-1879 le impuneau Romaniei, cu statut de cetateni!!!

Apoi, obligatia de a prelua total **art. 44** din**Tratatul de la Berlin** in art. 7 din Constitutia din 1866 era o ingerinta grosolana in afacerile interne ale tarii noastre!!!

Romania a procedat la revizuirea constitutionala din 1879 pentru a-si putea reafirma suveranitatea sa deplina si neconditionata in fata puterilor europene.

Tara noastra avea de ales, in acele momente, intre integrarea art 44 din Tratatul de pace de la Berlin in Constitutie sau refuzul de a proceda astfel.

In prima ipoteza, tara dobandea efectiv independenta.

In a doua ipoteza, tara urma sa ramana sub suzeranitate otomana si sub garantia marilor puteri europene.

Si totusi, daca Turcia deja ne recunoscuse independenta cum mai putea sa fie suzerana asupra Romaniei??!! Deci, asupra tarii noastre ar fi ramas suzerane puterile europene!!!

Modificand textul constitutional, Romania a impus puterilor europene recunoasterea efectiva a Independentei de Stat.

Dupa obtinerea independentei s-a pus problema ***desfiintarii jurisdictiei consulare***.

Supusii statelor crestine aveau dreptul de a fi judecati de consului acelor state. Acest drept fusese prevazut in capitulatii.

Romania a creat o instanta de arbitraj pentru solutionarea conflictelor dintre Statul Roman si o societate straina.

Puterile straine au renuntat, treptat, la dreptul lor de a proteja pe nationalii lor in Romania (Austro-Ungaria, Germania, Franta). Aceasta s-a intamplat in cursul anului 1887.

8. Proclamarea Regatului Roman.

Unirea cea Mica a Tarii si obtinerea Independentei de Stat a justificat proclamarea Romaniei ca regat.

Astfel, pentru cresterea prestigiului statului pe scena international-politica domnitorul Carol I, si-a insusit la propunerea Consiliului de Ministri, ***titlul de Alteta Regala***, la data de 08/20. 09. 1878. Inaltarea Romaniei la rangul de Regat s-a infaptuit prin legea sanctionata prin Decretul 701/1881, din 14/26. 03. 1881.. Incoronarea regelui si a reginei a avut loc la 10/22. 05. 1881. iar modificarea Constitutiei s-a realizat in anul 1884.

Intre 27. 03. 1884. si 07. 06. 1884. Camerele au votat cate o lege de revizuire pentru fiecare articol. La data sanctionarii noilor prevederi constitutionale Corpurile Legiuitoare se inchied – 08/20.

06. 1884.. S-a constituit in favoarea **noului rege** un domeniu al Coroanei.

Proclamarea Romaniei ca regat a sporit prestigiul international al Statului Roman, proaspat independent. Acest aspect a contribuit la dezvoltarea relatiilor externe ale tarii noastre.

La 18. 11./01. 12. 1884. Romania stabilize relatii diplomatice permanente cu 17 state: 13 prin ministrii plenipotentari; 3 prin ministri rezidenti si unul prin insarcinat de afaceri.

Ministerul Afacerilor Straine este reorganizat prin lege iar Regulamentul interior al ministerului a fost schimbat prin regulamentele specializate (iunie 1880): al administratiei centrale; al legatiilor din strainatate si al consular.

9. Alianta secreta cu Puterile Centrale (1883).

Dupa castigarea independentei de stat, domnitorul Carol I incheie un tratat de alianta cu Austro-Ungaria.

Acest tratat, incheiat la data de 18/30. 10. 1883. avea caracter secret.

Tratatul secret romano-austro-ungar a fost semnat, de partea romana, pentru a preintampina eventualele consecinte ale pactului tripartit ruso-germano-austro-ungar asupra tarii noastre.

Alianta secreta a fost reînnoita periodic.

Continutul acestui tratat a ramas necunoscut Legislativului si, din acest motiv, consideram ca nu a putut genera obligatii in sarcina Statului Roman.

La tratatul incheiat de Romania cu Austro-Ungaria au aderat: Germania (18/30. 10. 1883.) si Italia (03/15. 05. 1888.).

Totodata este de amintit faptul ca in Europa se contura si o a doua grupare de forte in temeiul „Antantei cordiale,, anglo-franceze (25. 03./08. 04. 1904.) si pe baza acordului anglo-rus de partajare a Persiei (Iranului) din data de 19/31. 08. 1907.

10. *Razboaiele balcanice.*

Neintelegerile dintre statele balcanice s-au concretizat, spre exemplu, in litigiul bulgaro-sarb, din 1885-1886, solutionat prin Tratatul de pace sarbo-bulgar, incheiat la Bucuresti, in 19. 02./03. 03. 1886..

Primul razboi balcanic a opus o alianta de state: Grecia, Bulgaria, Serbia si Muntenegru contra Imperiului Otoman.

Imperiul Otoman este rapid invins (26. 09./09. 10. 1912. – 17./30. 05. 1913.).

Romania s-a situat pe pozitii de neutralitate prin decizia Consiliului de Coroana din 22. 09. 1912. si a solicitat Bulgariei o rectificare de frontiera, insa Bulgaria a refuzat, declarand ca intelege doar sa renunte la Dobrogea, aflata deja in componenta Romaniei.

Conferinta internationala de la Sankt-Petersburg, reunind: Austro-Ungaria; Marea Britanie; Franta; Italia; Germania si Rusia a

decis sa acorde Romaniei orasul Silistra si zona inconjuratoare (15./31. 03. – 26. 04./09. 05. 1913.).

Al doilea razboi balcanic opune Bulgaria contra fostilor sai aliati, la care s-au adaugat Romania si Imperiul Otoman.

Prin ***Tratatul de pace de la Bucuresti*** (16/29. 07. – 28.07./10. 08. 1913.) incheiat fara participarea marilor puteri si fara participarea Imperiului Otoman, Romania obtine ***sudul Dobrogei – Cadrilaterul***.

Acest lucru raceste relatiile dintre Romania si Austro-Ungaria intre care exista incheiat un tratat secret de alianta!!!

Romania dobandeste prestigiu pe arena international-politica, fiind principala putere care participa la incheierea acelei paci. De asemenea, dobandirea Dobrogei de Sud – a Cadrilaterului – se face de catre tara noastra pe considerente strategice.

Noua granita, considerata strategica, era apreciata de Romania ca fiind echitabila, contribuind la realizarea echilibrului intre statele Sud-Est europene.

11. Primul razboi mondial. Intregirea nationala a Romaniei.

Primul război mondial, cunoscut sub numele de Marele Război, a izbucnit în vara anului 1914, de la conflictul sârbo-austro-ungar. A antrenat toate marile puteri europene, grupate în: **Antanta și Puterile Centrale**.

Deși legată prin tratatul secret de Puterile Centrale, România în pofida dorinței regelui Carol I, se declară neutră.

Încheierea convenției cu Rusia țaristă având ca obiectiv dezrobirea fraților români din dubla monarhie Austro-Ungară, determină intrarea României în război. După succese răsunătoare repetate în Transilvania, armata română este nevoită să se retragă. Pagini de vitejie s-au înscris pe defileul Jiului și pentru apărarea Bucureștiului.

Frontul a fost stabilizat în zona de sud a Moldovei, Guvernul și Regele stabilindu-se la Iași, în capitala Moldovei.

La Mărășești, Mărăști și Oituz armata română a înscris prin sângele și jertfa sa memorabile pagini în Istoria Națională.

Bolșevizarea aliatului rus, trădarea Rusiei, determină România să încheie armistițiul de la Buftea și apoi Pacea de la București. O pace aspră și nemerită.

În martie/aprilie 1918 **Moldova dintre Prut și Nistru**, prin organul său reprezentativ, **Sfatul Țării**, proclamă Unirea cu România.

În noiembrie 1918 **Congresul General al Bucovinei** decretează Unirea cu Țara Mamă România, pentru ca la 18.11/01.12.1918, **Transilvania, Maramureșul, Crișana și Banatul** să voteze prin delegații săi din Marea Adunare Națională, Unirea cu România.

Tratatele de pace încheiate în 1919-1920 au recunoscut apartenența acestor provincii la Statul Român.

Abia în anul 1918 s-a încheiat ciclul înfăptuirii Statului Românesc pornit din avântul revoluționar al anului 1848. după Mica

Unire din 1859-1862, după Independența de Stat din 1877-1878, după proclamarea Regatului României în anul 1881, în anul de grație 1918, România a strâns laolaltă pe toți fii săi.

Chiar dacă o mare parte a Maramureșului la Slovacia, în Cehoslovacia; o parte însemnată din Crișana (până la Tisa) rămăsese în Ungaria și 1/3 din Banatul românesc fusese încorporat în Serbia – Regatul Iugoslavia, România Mare- România interbelică a inclus marea majoritate a teritoriilor și a populației românești.

Constituirea Marii Romanii a reprezentat „cheia de boltă”, a statalității și a afirmării naționale a poporului nostru român!!!

Sarcina principală a conducătorilor politici români a fost aceea de a menține granițele românești. Ceea ce, din păcate, nu s-a realizat, frontierele noastre fiind sfâșiate în anul 1940.

Alianțele noastre cu Grecia, cu Turcia, cu Cehoslovacia și Iugoslavia s-au izbit de intențiile revizioniste ale UNGARIEI ȘI BULGARIEI. Presiunea sovietică asupra României interbelice a fost constantă și extrem de puternică. Când, într-o „clipă”, Țara a strâns la sânul său provinciile românești, vecinii ne-au devenit dușmani și nu au urmărit decât sfărțecarea scumpei noastre Patrii – **Romania Mare**.

12. Romania - stat membru al Ligii Natiunilor.
Raporturile romano-sovietice in perioada interbelica.

La propunerea presedintelui S. U. A. a fost constituita **Liga Natiunilor**. Pactul Ligii Natiunilor, aprobat la 28. 04. 1919., devine primul capitol al fiecarui tratat de pace incheiat cu puterile invinse.

Liga Natiunilor a afectat suveranitatea statelor, grevand-o cu o servitute internationala in favoarea pacii mondiale.

Romania a fost membra fondatoare a Ligii Natiunilor.

A participat la: elaborarea protocolului in favoarea reglementarii pasnice a diferendelor internationale; a aderat, in conditii de reciprocitate, la clauza facultativa de arbitraj obligatoriu din Statutul Curtii Permanente de Justitie Internationala de la Haga; a participat la Conferinta pentru reducerea si limitarea armamentelor; Consiliul Ligii Natiunilor a recunoscut ca Romania a indeplinit obligatiile fata de minoritatile nationale etc.

Contributii importante a adus Romania la dezvoltarea dreptului penal international si la Conventia privind definirea agresorului propusa de U.R. S. S. si recomandata de marele jurist si diplomat roman Nicolae Titulescu.

Romania a initiat si a participat activ la aliantele si tratatele politice regionale.

Mica Intelegere, Intelegerea Balcanica, aliantele cu Grecia aveau menirea instituirii unei zone de securitate de la Marea Nordului pana la Marea Egee.

Trebuie mentionate aici:

- * tratatul cu Cehoslovacia (23. 04. 1921.);
- * tratatul cu Yugoslavia (07. 06. 1921);
- * tratatul incheiat cu Polonia (03. 05. 1921. si 15. 09. 1922.).

Relatiile Regatului Romania cu Rusia Sovietica/U. R. S. S. s-au realizat prin contactele de la Genova din 10. 04. 1922. si 19. 05. 1922.. Aceste raporturi au fost impiedicate sa evolueze pozitiv datorita faptului ca Rusia sovietica, apoi U.R.S.S. nu a recunoscut, ca fiind valabila, apartenenta Basarabiei la Statul Roman.

Sovieticii au acuzat Romania ca a „ocupat,, Basarabia, in 27 martie/09 aprilie 1918.

Romania a considerat constant ca Basarabia este populata de romani, fiind dintotdeauna teritoriu romanesc.

La 27. 03. – 02. 04. 1924. au avut loc discutii in Conferinta de la Viena, intre romani si sovietici.

Sovieticii au solicitat organizarea unui plebiscit in Basarabia, dar Romania a respins propunerea, considerand-o inutila si vexatorie.

In perioada interbelica U. R. S. S. a intocmit harti in care Basarabia figura ca teritoriu sovietic.

Sovieticii au organizat si provocari pe teritoriul tarii noastre, cum a fost rascoala de la Tatar-Bunar.

Dupa scoaterea Partidului Comunist din Romania in afara legii de catre Guvernul roman, Stalin a organizat, pe malul stang al Nistrului, R. A. S. S. Moldoveneasca, parte componenta a R. S. S. Ucrainene.

Despre aceste chestiuni am discutat in alte parti ale tratatului. De aceea nu vom insista. Remarcam totusi, activitatea Partidului Comunist din Romania care adoptase o pozitie antinationala considerand ca Basarabia este populata de moldoveni, care nu se considera romani; ca Basarabia a fost asuprita de mosierimea si burghezia romana si ca Romania ar constitui un stat plurinational.

P. C. din Romania avea obligatia de a scoate in evidenta realizarile din U.R.S.S., din R. S. S. Ucraineana si, in mod special, din R. A. S. S. Moldoveneasca.

*

*

*

13. Romania in perioada ascensiunii comunismului si fascismului / national - socialismului in Europa.

Comunismul, ca doctrina politica, a fost transpus in practica in U. R. S. S. in perioada interbelica. **National – socialismul** a ajuns la putere in Germania, in ianuarie 1933.

Pentru aceste aspecte facem trimitere la Vol II al Tratatului de Diplomatie, pct. IV. Politica si Relatii Internationale.

In privinta **fascismului** remarcam urmatoarele aspecte:

Termenul este utilizat atat pentru desemnarea regimului instituit in Italia lui Mussolini cat si, in sens larg, pentru desemnarea tuturor regimurilor de extrema dreapta: fascism si national – socialism.

Ascensiunea fascista a punctat urmatoarele etape:

- instaurarea fascismului la putere in Italia – 1922;
- instalarea national – socialismului la putere in Germania – 1933;
- invadarea si anexarea Austriei de catre Germania national – socialista;
- incorporarea regiunii sudete din Cehoslovacia;
- revendicarile teritoriale germane asupra Poloniei;
- ocuparea Poloniei;
- ocuparea Belgiei, Olandei si a partii centrale si de nord a Frantei;
- ocuparea Yugoslaviei, Greciei si Albaniei;
- ocuparea unei parti insemnate din teritoriul partii europene a U. R. S. S..

Romania, intre nazism si comunism, a incercat sa isi conserve granitele dar in conditiile Pactului Hitler – Stalin din 23. 08. 1939. si a infrangerii Frantei, aliata noastra traditionala, am fost fortati sa cedam teritorii.

Lupta guvernelor burghezo-democratice impotriva legionarilor a reprezentat, in mod mediat, respingerea doctrinei national – socialiste si a imperialismului german, de catre Romania.

La 29. 05. 1940. Carol al II-lea anunța intenția de a se apropia de Germania, după ședința unui Consiliu de Coroană.

Trebuie menționată la loc de cinste atitudinea României de a acorda Președintelui și Guvernului Poloniei ospitalitate și dreptul de trecere prin țara noastră.

România s-a „agățat”, până în ultimul moment de „garanțiile”, anglo-franceze acordate în anul 1939, iar politica externă va fi schimbată abia după cedarea Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herta în favoarea U. R. S. S..

14. *Cedările teritoriale efectuate de România în vara anului 1940.*

A). *Cedarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Ținutului Herta;*

B). *Cedarea Transilvaniei de Nord, Maramureșului și Crisanei*

C). *Cedarea Dobrogei de Sud – Cadrilaterul.*

A). *Cedarea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Ținutului Herta.*

Din anul 1918 si pana in anul 1940 Rusia sovietica si, mai apoi, U. **R. S. S.** nu s-a impacat niciodata **cu pierderea Basarabiei, care la 27. 03./ 09.04.1918. s-a unit cu Tara-Mama, Romania.**

Infiintarea in anul 1924 a Regiunii Autonome Socialiste Sovietice Moldovenesti si, mai apoi, a Republicii Autonome Socialiste Sovietice Moldovenesti, in cadrul R. S. S. Ucrainiene, a fost facuta in scop propagandistic, pentru recuperarea Basarabiei de catre U. R. S. S..

Pactul de neagresiune sovieto-german mentiona interesul partii sovietice asupra Basarabiei, precum si totalul dezinteres politic al Germaniei in raport cu aceste teritorii (23. 08. 1939.). Din acel moment trecerea Basarabiei la U. R. S. S. era doar o chestiune de timp si de conjunctura.

La 26 iunie 1940, ora 23 – ora Moscovei – a fost transmisa prima nota ultimativa de catre guvernul sovietic catre guvernul regal roman. Se solicita ferm cedarea Basarabiei, care in opinia Kremlinului era populata in principal de ucraineni, si cedarea Bucovinei, drept „plata,, pentru detinerea Basarabiei, timp de 22 de ani, de catre Romania.

Consiliul de Coroana intrunit la 27. 06. 1940. a ramas indecis fiindca 11 membri s-au pronuntat contra cedarii; 10 membri au fost de acord cu cedarea; 5 membri au solicitat guvernului sa propuna initierea de discutii.

In consecinta, Guvernul regal roman a notificat guvernului sovietic o pozitie echivoca; nici nu a acceptat dar nici nu a respins ultimatumul sovietic.

Al doilea ultimatum sovietic din 27/28. 06. 1940. a interpretatstarea echivoca din raspunsul roman ca fiind acceptarea cererilor sovietice. S-a propus evacuarea Basarabiei, in decurs de patru zile, incepand cu 28. 06. 1940., oele 14,00, ora Moscovei.

Raspunsul guvernului regal roman se refera la evacuare, fiind silit sa primeasca conditiile impuse in raspunsul sovietic.

Trebuie specificat faptul ca U.R.S.S., in urma discutiilor purtate cu reprezentantii Germaniei, si-a limitat pretentiile asupra Bucovinei, doar la partea nordica a provinciei.

Evacuarea oficialitatilor si a armatei romane s-a realizat cu dificultate datorita ocuparii, inaintea termenelor stabilite, a Basarabiei de catre armata sovietica, a atitudinii ostile a Armatei Rosii dar si a unei parti din populatia provinciei: rusofonii si evreii.

Armata sovietica a ocupat si Herta impreuna cu satele din jur din judetul Dorohoi al Vechiului Regat. Desi acest teritoriu nu a fost dependent nici de Basarabia si nici de Bucovina, obiectiunile romanesti au fost respinse de catre sovietici.

Pe teritoriul incorporat de la Romania, U.R.S.S. a infiintat la 02. 08. 1940. R.S.S. Moldoveneasca prin reunirea Basarabiei cu o parte din R.A.S.S. Moldoveneasca, de peste Nistru. In noiembrie 1940 au fost luate nordul Bucovinei, judetul Hotin din nordul

Basarabiei, județele Cetatea Albă, Bolgrad, Ismail și parțial Tighina, care au fost încorporate la R.S.S. Ucraineană.

Ocuparea și anexarea Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Hertza a fost posibilă în condițiile Pactului Ribbentrop-Molotov, din 23. 08. 1939., datorită prăbusirii alianței noastre tradiționale – Franța și a lipirii de eficiență a garanțiilor anglo-franceze.

Ocuparea Basarabiei, a nordului Bucovinei și a Hertzei a determinat reorientarea politicii externe a României în sensul apropierii de puterile Axei și, în special, de Germania.

*

*

*

B). *Cedarea Transilvaniei de Nord, Maramureșului și Crisanei*

S-au purtat tratative româno-ungare la Turnu Severin (16 – 24 august 1940). Ungaria solicită 2/3 din teritoriul Transilvaniei, respectiv 69.000. km² și 3.900.000. de locuitori, din care 2.200.000. erau români.

Impotmolirea tratatelor determină intervenția puterilor Axei care impun un „arbitraj”, între părțile română și ungară.

„Arbitrajul,, fiind un veritabil **dictat** a fost impus la Viena de Germania si Italia. Ministrii de externe ai Germaniei si Italiei au pronuntat hotararea arbitrala la 30. 08. 1940., orele 15,00.

Prin acest dictat Romania pierdea 42.000. km2 si 2.609.000. de locuitori, din care 50,2% romani; 37,1% secui si maghiari, restul fiind de alte nationalitati.

Evacuarea teritoriului cedat s-a realizat intre 5 – 12 septembrie 1940 iar dupa evacuare autoritatile ungare de ocupatie au desfasurat acte de cruzime de neimaginat fata de populatia romaneasca.

C). Cedarea Dobrogei de Sud – Cadrilaterul

Tratatul romano-bulgare purtate la Craiova intre 19.08. 1940. – 01. 09. 1940. au condus la cedarea Cadrilaterului. Inca din 21. 08. 1940. Romania a acceptat sa restituie Cadrilaterul Bulgariei, inclusiv orasul Silistra si teritoriul inconjurator acordat prin Protocolul de la Sankt Petersburg (15/31. 03. - 26.04./09. 05. 1913).

Romania a incercat pastrarea Silistrei sau a zonei de coasta, cu Balicul, dar Bulgaria nu a acceptat decat revenirea la frontiera din 1912!!!

S-a convenit ca nici una dintre parti sa nu manifeste, pe viitor, pretentii teritoriale in raport cu cealalta.

S-a efectuat un schimb de populatie in termen de trei luni de la intrarea in vigoare a acordului.

Romania, cedand Cadrilaterul – Sudul Dobrogei, a pierdut 7726 km² in favoarea Bulgariei.

*

*

*

Imediat dupa acceptarea dictatului de la Viena Romaniei i s-a acordat de catre puterile Axei ***o garantie „de inviolabilitate si integritate a Statului roman,,*** opozabila erga omnes.

Teritoriile pierdute de Romania in vara anului 1940 insumau ***99.738. km2, deci 1/3 din teritoriul statului.***

Pierderea provinciilor romanesti a reprezentat „falimentul,, politiciii de securitate promovata de Statul Roman.

15. Regimul Ion Antonescu. Participarea Romaniei alaturi de Germania la razboiul contra U. R. S. S..

Sfaramarea granitelor romanesti a condos, in mod inevitabil, la scaderea popularitatii regimului de dictatura personala, instituit de Carol al II-lea, in anul 1938.

In conditiile manifestatiilor legionare si a framantarilor din tara, generalul Ion Antonescu este chemat sa formeze un nou guvern. La 05. 09. 1940., Ion Antonescu accepta cu conditii: dizolvarea Parlamentului si suspendarea Constitutiei din anul 1938. A doua zi, 06. 09. 1940., regale Carol al II-lea va transfera prerogativele regale fiului sau Mihai si va parasi tara.

Se retine ca regale Carol al II-lea **nu a abdicat**, ci doar a transferat unele prerogative regale fiului sau. Totodata, la dorinta regelui Carol al II-lea, o parte din prerogative au fost preluate de generalul Antonescu, acesta devenind, practice, un „regent,, al noului suveran.

Credem ca Ion Antonescu si-a subordonat institutia monarhica desi a pastrat-o in sistemul politico-constitutional al Statului Roman.

Fiind Presedinte al Consiliului de Ministri investit „cu depline puteri in conducerea Statului roman,, Ion Antonescu este inaintat la gradul de maresal, prin Decretul nr. 2352/1941.

In calitatea sa de **Conducator al Statului Roman**, Ion Antonescu era, in fapt, **Seful Statului**, desi de jure aceasta calitate era rezervata regelui Mihai I.

Astfel se explica unele decizii luate de Ion Antonescu fara stirea regelui: intrarea tarii in razboiul antisovietic; angajarea discutiilor pentru semnarea pacii; numirea unui „inlocuitor,, desi aceasta prerogative apartinea exclusive regelui etc.

Toate aceste chestiuni au fost deja analizate la **I. Stat si Istorie, pct. 2. – Dezvoltarea constitutională a Romaniei**, din Tratatul de fata. De aceea, noi nu vom reveni asupra lor.

In legatura cu politica externa dusa de Ion Antonescu pana la 21. 06. 1941. precizam urmatoarele:

Ion Antonescu a staruit pentru redobandirea, in viitor, a nordului Transilvaniei, Maramuresului si Crisanei fapt speculat de Adolf Hitler.

La data de 12. 10. 1940. o Misiune militara germana a patruns in Romania in scopul declarat al „instruirii,, armatei romane.

Romania a aderat la ***Pactul Tripartit***, germano-italiano-japonez, la data de 23. 11. 1940..

In conditiile incheierii unui pact de prietenie sovieto – Yugoslav, la 05. 04. 1941., armata germana, cu ajutorul Ungariei si al Bulgariei, ocupa Statul Yugoslav. Romania s-a declarat neutra, la 08. 04. 1941., si a impiedicat ocuparea Banatului sarbesc de catre Ungaria. Antonescu nu a incorporate acest teritoriu la Statul Roman, desi Italia si romanii din Banatul yugoslav au solicitat anexiunea!!!

Ca urmare a intrarii Misiunii militare germane in Romania, la data de 12. 10. 1940., S. U. A. au considerat Romania ca fiind un stat ocupat si au blocat bunurile si activele romanesti aflate pe teritoriul lor, la 11. 10. 1940.. Marea Britanie a rupt relatiile diplomatice cu Romania, la 10. 02. 1941..

Acordarea garantiilor teritoriale de catre germano – italieni Romaniei a nemulturnit U.R.S.S.. Desi, official U.R.S.S. declarase ca nu mai are alte pretentii teritoriale de la Romania, acordarea ***„garantie de inviolabilitate si de integritate a Statului roman,,*** a iritat Kremlinul. Probabil erau avute in vedere Delta Dunarii, unde sovieticii au ocupat unele ostroave romanesti (26. 10. 1940.) si, de ce nu, chiar zona petrolifera a Ploiestiului!!!

Generalul Ion Antonescu a dus o politica de „**independenta totala politica a neamului romanesc, oricare va fi structura politica pe care o va lua Europa de maine,**” conform propriei marturisiri, facuta in Consiliul de Ministri, din 10. 12. 1940..

In legatura cu participarea Romaniei la razboiul antisovietic, in perioada 22. 06. 1941. – 23. 08. 1944. sunt de mentionat urmatoarele chestiuni:

La data de 22. 06. 1941., orele 4,00, Germania a atacat U.R.S.S., fara declaratie de razboi. Romania s-a aliat cu Germania atacand Uniunea Sovietica, tot fara declaratie de razboi.

Practic, se poate afirma ca tara noastra a dus propriul razboi deoarece Romania nu a incheiat o alianta militara cu Germania, in vederea participarii la razboi.

Ideologic, s-a vorbit despre „lupta sfanta pentru Neam si pentru Rege,, „lupta civilizatiei crestine in contra unei noi barbarii, in contra anarhiei, pentru viitorul nostrum comun,, de o „cruciada impotriva comunismului,, „lupta mare si dreapta alaturi de marea Natiune Germana, pentru dreptatea viitorului omenesc,,etc.

Armata romana impreuna cu unitatile militare germane elibereaza Bucovina de Nord, la data de 06-iulie-1941, iar Basarabia este eliberata, in intregime, la data de 26-iulie-1941, odata cu alungarea sovieticilor din Cetatea Alba.

In acest fel, Romania si-a recapatat teritoriile cedate fortat catre U.R.S.S., la data de 28. 06. 1940.. Desigur, razboiul purtat de Romania impotriva U.R.S.S. ***a fost un razboi just, drept*** avand ca

obiectiv reintregirea Tarii cu provinciile din Rasarit anexate de sovietici.

Atat Bucovina cat si Basarabia sunt organizate sub forma unor „**guvernamente**„ cu unica modificare constand in aceea ca judetul Hotin din Basarabia a fost trecut in Bucovina.

Prin ajungerea Armatei romane la Nistru, razboiul romano-sovietic nu a incetat deoarece U.R.S.S. nu a solicitat incheierea pacii. De altfel, trecerea Armatei romane peste Nistru a fost aprobata prin plebiscitul organizat in noiembrie 1941.

In urma incheierii unei conventii germano-romane, la Tighina, semnata la 30. 08. 1941. Guvernul German a solicitat instalarea unei administratii romanesti intre Nistru si Nipru. Guvernul Roman a acceptat instalarea unei administratii romanesti intre Nistru si Bug. Administratia romaneasca a functionat in Transnistria din septembrie 1941 – septembrie 1942 si pana la 01. 02. 1944., cand teritoriul transnistrean a fost cedat administratiei militare de front.

La 16. 10. 1941. Armata Romana a eliberat **Odesa**, dar Romania nu a proclamat anexarea Transnistriei sin u si-a extins suveranitatea dincolo de Nistru. In aceste conditii cu greu se poate discuta despre dobandirea Transnistriei in schimbul nordului Transilvaniei, de catre Romania.

Operatiunile militare de pe teritoriul Transnistriei aveau in vedere protejarea populatiei romanesti transnistrene si asigurarea

ocupatiei in zona romaneasca pana la cunoasterea formelor de organizare a Rusiei.

La solicitarea Germaniei Armata romana va continua sa lupte in Ucraina si sudul Rusiei.

Armata germana este oprita in fata Moscovei (30. 04. 1941. – 20. 05. 1942.), apoi nu reuseste sa strapunga apararea Leningradului (18. 01. 1943.) si va capitula la Stalingrad (02. 02. 1943.).

La 20. 03. 1944. Armata sovietica a trecut Nistrul iar la 29. 03. 1944. a atins Prutul. La 20. 08. 1944. Iasul este cucerit de sovietici.

Romania tatonase terenul in vederea incheierii unui posibil armistitiu la Stockholm si la Ankara.

Ministrul afacerilor externe al U.R.S.S., V. M. Molotov, a declarat, la 02. 04. 1944., ca U.R.S.S. nu urmareste incorporarea vreunei parti din Romania sau schimbarea oranduirii de stat a tarii noastre. Aceasta declaratie s-a dat dupa trecerea Prutului de Armata Rosie – la 02. 04. 1944. – deoarece, in conceptia U.R.S.S., frontiera sovieto-romana nu era pe Nistru ci pe Prut!!!

Maresalul Ion Antonescu a pierdut ocazia semnarii armistitiului datorita moralitatii sale ireprosabile si pentru ca nu a dorit sa recunoasca pierderea Basarabiei si a Bucovinei de Nord.

In urma ultimei discutii dintre maresal si fuhrer, din 05. 08. 1944., se stabileste retragerea armatelor romano-germane pe linia Carpati – Focsani – Namoloasa – Galati.

Pe data de 22. 08. 1944. Mihai Antonescu, vicepresedintele Consiliului de Ministri, a solicitat oficiile Republicii Turcia pentru a incheia armistiitiul cu Aliatii.

Ce alternativa ar fi avut Maresalul Ion Antonescu?? Fie sa lupte alaturi de Germania, alegand onoarea si Gloria, fie sa provoace Germania sa ocupe Romania!!!

Opozitia romana si regele au pus la cale lovitura de stat, prin care Ion Antonescu a fost arestat.

Credem ca Ion Antonescu a fost un partener a lui Adolf Hitler sin u un simplu subordonat iar politica sa a asigurat suveranitatea Romaniei. Ion Antonescu a mers alaturi de Grmania deoarece puterile Axei garantasera Romaniei integritatea teritoriala.

Dupa incheierea armistiitiului cu Aliatii de catre Italia, Romania nu a declarat razboi acestui stat si a intretinut relatii diplomatice cu Regatul Italiei si cu Republica Fascista Italiana. Numai ca Mussolini nu a fost recunoscut decat in calitate de sef al guvernului, Italia avand doua guverne, dar nu si ca sef al ataturii!!!

In toata perioada regimului politic antonescian Romania a fost – de jure – un stat suveran.

Fiind initial mai favorizate de catre Germania, Italia si Ungaria vor decade sub nivelul Romaniei, prima in septembrie 1943 iar a doua in martie 1944.

Romania a fost lasata sa ajute pe romanii din Serbia ocupata de trupele germane; sa intretina relatii diplomatice separate de cele ale Germaniei; sa pastreze in prizonierat militarii inamici capturati de

Armata romana etc. Esentiala ni se pare respingerea propunerii germane de a mentine Miscarea Legionara la putere sau de a infiinta un partid totalitar, adus la putere in locul Legiunii. Aceasta respingere a propunerilor germane a fost facuta de Ion Antonescu, dupa infrangerea rebeliunii legionare.

16. *Miscarea legionara, statul national - legionar si „Guvernul de la Viena,,*

Relativ la „Miscarea legionara,, am discutat in cadrul Vol. II. pct. IV:„***Politica si Relatii Internationale,,***. Analiza efectuata in acel loc s-a referit la doctrina legionara.

Aici vom incerca sa analizam activitatea politica a legionarilor.

Astfel, Miscarea legionara a fost infiintata la data de 24. 06. 1927., orele 22,00 de catre Corneliu Zelea Codreanu, prin Ordinul de zi nr. 1, citit in prezenta a patru personae, la Iasi.

In legatura cu doctrina legionara si conceptiile miscarii referitoare la Stat, Natiune, persoana, facem trimitere la textul anterior indicat.

Vom puncta câteva aspecte referitoare la ***Statul National Legionar*** si la „***Guvernul de la Viena,,/.***

Miscarea Legionara a reprezentat o organizatie a tineretului avand ca scop ridicarea morala – fundamentata pe un crestinism mistic – a poporului roman.

Revendicarile miscarii au intrat in conflict cu legislatia penala a Regatului, motiv pentru care unii dintre membrii ei au fost supusi raspunderii juridice penale. Miscarea a activat ca partid politic, fiintand o buna perioada, in ilegalitate.

Instalarea guvernului Ion Antonescu a condus la incetarea manifestarilor legionarilor iar apelul sefului guvernului catre legionari a fost, in general, acceptat. La 14. 09. 1940. generalul Ion Antonescu a chemat la guvernare pe legionari. In urma acceptului dat de catre Horia Sima, Statul Roman a fost proclamat „**Stat National Legionar**„. Miscarea legionara a fost unica organizatie politica recunoscuta oficial in Statul Roman.

Ion Antonescu si-a luat titlul de „**Conducator al Statului Legionar**„, si pe cel de „**Sef al Regimului Legionar**„, in timp ce Horia Sima a fost proclamat „**Conducator al Miscarii Legionare**„.

In acest mod, Horia Sima a nesocotit recomandările Forului Legionar care mergeau pe linia neincluserii la guvernare a Miscării Legionare. Aceasta pe motivul ca organizatia este relativ tanara si lipsita de experienta politica.

Pe linie de stat, Horia Sima este nimit vicepresedinte al Consiliului de Ministri.

Partajarea puterii între Antonescu și legionarii dădea castig de cauza Conducătorului Statului. Armata și administrația se aflau la dispoziția acestuia.

Conducătorul Mișcării Legionare Horia Sima era competent să indice orientarea spirituală a Statului; el răspundea de viitorul Națiunii.

Disensiunile dintre generali și legionarii au pornit de la viziunea diferită asupra: relației dintre Mișcarea Legionară și Stat; asupra conceptului de „**dreptate**”, care pentru generali se putea realiza numai în limitele instituționale, prin supremația legii iar pentru legionarii însemna o atitudine subiectivă și partinitoare, izvorată din conștiința legionară.

Uciderea deținuților politici închisi la Jilava (26/27. 11. 1940.); asasinarea oamenilor politici Virgil Madgearu (26. 11. 1940.) și Nicolae Iorga (27. 11. 1940.) a reprezentat ruperea tacită a alianței între Antonescu și Mișcarea legionară.

După un schimb de note Antonescu – Sima, izbucnește rebeliunea legionară, la 21. 01. 1941.. Armata intervine, la ordinul generalului Ion Antonescu, restabilind ordinea în țară.

Deși germanii insistă asupra unei colaborări Antonescu – legionarii, generalul refuză. Statul Național Legionar este desființat. Legionarii au fost deferiți justiției iar după 22. 06. 1941. au fost trimiși pe front pentru reabilitare.

Reichul german a fost favorabil lui Ion Antonescu iar conducatorii Miscarii legionare, in frunte cu Horia Sima, au fost transportati in Germania, unde au ramas intr-un azil supravegheat.

Dupa 23. 08. 1944. Adolf Hitler a utilizat ramasitele Miscarii legionare din Germania, formand un asa-zis „**Guvern National Roman**„, cu sediul la Viena, in data de 10. 12. 1944..

Acest „guvern,, a fost cu totul la dispozitia autoritatilor germane si nu a exercitat vreo activitate administrativa sau executiva asupra teritoriului romanesc.

17. 23 – august – 1944.Participarea Romaniei alaturi de Aliati la razboiul contra Germaniei national-socialiste.

Actul de la 23. 08. 1944. a reprezentat o „lovitura de stat,, executata de regale Mihai I al Romaniei impotriva regimului condus de Maresalul Ion Antonescu.

Ocuparea aproape in totalitate a Moldovei si apropierea trupelor sovietice de Bucuresti a determinat schimbarea orientarii politicii externe a Romaniei.Armistitiul a fost convenit in 21/22 – august – 1944. de reprezentantii celor patru partied politice din Blocul National – Democrat. S-a stabilit ca regale sa ceara maresalului incheierea armistitiului pe 26. 08. 1944., la ora 13,00, in cadrul unei audiente regale.

Intrucat Maresalul Ion Antonescu urma sa plece pe frontal 26 august, regale hotaraste sa devanseze audienta maresalului pentru 23 august.

Mihai Antonescu, vicepresedintele Consiliului de Ministri, a fost primit in audienta la ora 15,30 iar Maresalul Ion Antonescu a fost primit la rege, la ora 16,15.

In comunicatul dat catre tara s-a specificat ca Maresalul Ion Antonescu a refuzat sa incheie armistitiul cu Natiunile Unite, fapt pentru care a fost destituit de rege.

In realitate, maresalul a comunicat regelui ca informase deja Germania de intentia sa de a incheia armistitiul, fapt care a provocat panica deoarece, incheierea armistitiului in astfel de conditii ar fi condus la mentinerea lui Ion Antonescu in prim-planul politicii romanesti iar situatia regelui ar fi ramas aceea a unui „*monarh formal*„.

Ca atare, regale a decis destituirea si arestarea lui Ion Antonescu, formandu-se un alt guvern in frunte cu generalul Constantin Sanatescu, participant la audienta maresalului.

Este evident ca seful statului – adica regele – era indrituit sa numeasca - si sa revoce, bineinteles – pe presedintele Consiliului de Ministri.

Graba destituirii si arestarii maresalului Ion Antonescu, coroborata cu pozitia de expectativa adoptata de Iuliu Maniu, ne indica mai degraba o rafuiala a regelui cu maresalul pentru perioada cat suveranul a fost tinut in „umbra„, Conducatorului!!!

Poate si atitudinea lui Ion Antonescu a determinat precipitarea deciziei regale, care oricum fusese deja adoptata. Cert este ca destituirea si arestarea maresalului a lasat loc de manifestare a vietii politice democratice. Romania a realizat, in mod abrupt, o schimbare a orientarii sale politice pe scena politica internationala, rupand alianta cu Germania national-socialista, aliindu-se cu Natiunile Unite si declarand razboi fostului ei aliat – Germania.

Sub aspectul ordinii constitutionale a fost repusa in vigoare Constitutia din anul 1923.

Ceea ce importa pentru studiul de fata ***este situatia internationala a Romaniei de la 23. 08. 1944. si pana la semnarea Conventiei de Armistitiu (12. 09. 1944.).***

In perioada 23. 08. 1944. – 12. 09. 1944. Armata sovietica considera Armata romana ca fiind inamica. Drept consecinta, in perioada mentionata sovieticii au luat 114.000. de militari romani, prizonieri de razboi!!! Au fost deportati in U.R.S.S. si civili romani, in special persoanele fizice originare din Basarabia sau cele de origine germana.

Romania desi era, in fapt, cobeligeranta cu Aliatii era tratata ca un stat inamic. Noi ne aflam in razboi cu puterile beligerante: atat cu Germania cat si cu Aliatii. Cu Germania de facto si de jure iar cu Aliatii era inca razboi de jure, insa de facto eram aliatii acestora.

Desi actul de la 23. 08. 1944. a scurtat razboiul antihitlerist cu 6 luni, Romania era tratata ca o tara invinsa de catre U.R.S.S..

La **12. 09. 1944.** s-a semnat la Moscova Conventia de Armistitiu care a consfintit pozitia Romaniei. Conventia s-a semnat tarziu, abia dupa ce intreaga tara a fost ocupata de Armata sovietica. Asadar, Conventia de Armistitiu a consacrat faptul ocuparii Romaniei de Armata Rosie.

In temeiul Conventiei de Armistitiu frontiera romano-sovietica a fost restabilita conform ultimativelor sovietice din 26/28-iunie-1940. Romania pierdea astfel Basarabia, nordul Bucovinei si Tinutul Herta. Totodata, era specificat dreptul Romaniei asupra Transilvaniei de Nord.

Marea Britanie dorea restituierea celei mai mari parti a Transilvaniei de Nord sin u restituierea in totalitate a acelui teritoriu deoarece, la acea data, Ungaria nu intra in sfera de influenta sovietica. Dimpotriva, U.R.S.S. era de acord cu restituierea, in intregime, a nordului Transilvaniei deoarece extinderea Romaniei spre Vest insemna si extinderea influentei U.R.S.S., tara noastra fiind considerata „satelita,, a U.R.S.S..

Pe de alta parte, U.R.S.S. era de acord, in principiu, cu restituierea intregii Transilvanii de Nord, a Maramuresului si Crisanei pentru a realize o „asa-zisa,, compensare a incorporarii de catre ea a Basarabiei, nordului Bucovinei si Tinutului Herta.

Ca urmare a partajarii zonelor de influenta U.R.S.S. dobandeste 90% influenta in Romania!!!

In Romania este instalat guvernul dr. Petru Groza la 06. 03. 1945., la cererea ultimativa a U.R.S.S.. La 09. 03.1945. sovieticii accepta instalarea administratiei romanesti in nordul Transilvaniei.

Tratatul de Pace incheiat in anul 1947, consacra Romaniei statutul de tara invinsa, nefiindu-ne acceptatstatutul de stat cobeligerant!!! Tratatul a fost semnat la 10. 02. 1947., la Paris, si a fost ratificat de Parlamentul Romaniei la 25. 08. 1947..

*

*

*

Imediat dupa „lovitura de stat,, din 23. 08. 1944. Armata romana a intrat in conflict cu fortele militare germane. Marea majoritate a teritoriului national, intre care si capitala, a fost sub controlul Armatei romane.

Lupta dusa alaturi de fortele militare sovietice a condus la dezrobirea Transilvaniei. Apoi, romanii au luptat impotriva Ungariei hortiste, spargand centura Budapestei; pentru eliberarea Cehoslovaciei, inscriind pagini de eroism in Muntii Tatra si pentru eliberarea Austriei, pana in apropiere de Viena.

Dar s-a dovedit, ca in zbuciumata noastra istorie de altfel, ca Armata Romana a fost folosita drept „**carne de tun**,, atat de hitleristi – in razboiul antisovietic, cat si de Aliati, adica de sovietici – in razboiul antihitlerist.

Si ca „**o palma**,, data Romaniei, dupa semnarea Conventiei de Armistitiu, Kremlinul a reorganizat in Basarabia romaneasca acea R.S.S. Moldoveneasca, la data de 12. 10. 1945.!!!

18. *Proclamarea Republicii. Instituirea regimului totalitar socialist.*

Partidul Comunist Roman avea in programul sau in scris ca obiectiv abolirea monarhiei si instaurarea republicii. Odata cu instalarea guvernului dr. Petru Groza si mai ales dupa incheierea si ratificarea Tratatului de Pace, U.R.S.S. si P.C.R. – in calitate de instrument al sau - au considerat ca este „momentul oportun,, pentru inlaturarea monarhiei.

La reintoarcerea de la ceremonia casatoriei mostenitoarei tronului britanic regale Mihai I este invitat la Bucuresti iar presedintele Consiliului de Ministri il determina, prin intimidare, sa abdice. La 30. 12. 1947. este proclamata **Republica Populara Romana**. In ianuarie 1948 regele a parasit teritoriul Romaniei iar la data de 22. 05. 1948. I s-a ridicat cetatenia romana.

Este oare o pura coincidenta ca abdicarea regelui si proclamarea Republicii Populare Romane are loc la aceiasi data – 30 decembrie – la care s-a constituit U. R. S. S.!! (30. 12. 1947. & 30. 12. 1922.).

La 30. 12. 1947. a fost schimbata ordinea constitutionala in Romania.

La 30. 12. 1947. atributiile Sefului de Stat au fost preluate de un organ colegial:**Prezidium**. Adunarea Deputatilor se autodizolva iar la 28. 03. 1948. este aleasa o noua Constituanta – **Marea Adunare Nationala** – in scopul adoptarii unei noi Constitutii.

Despre aceste chestiuni am dezvoltat, pe larg, in Vol I, I. Stat si Istorie, 2. Dezvoltarea constitutională a Romaniei, din prezentul Tratat. In consecinta, nu vom reveni asupra acestor chestiuni.

18. *Internationalismul proletar si raporturile cu*

U. R. S. S..

Constitutiile Romaniei din anii: 1948; 1952 si 1965 au fost succint analizate in Vol. I, I. Stat si Istorie, 2. Dezvoltarea constitutională a Romaniei. De aceea in aceasta sectiune vom detalia câteva aspecte referitoare la: rolul conducator al partidului comunist (marxist-leninist); raportul dintre partidul comunist si statul socialist; unicitatea Puterii de Stat si instituirea Frontului Unitatii Socialiste devenit Frontul Democratiei si Unitatii Socialiste. De asemenea, vom analiza „**suprematia**”, secretarului general al P.C.R. asupra Partidului si asupra Statului.

- Rolul conducator al partidului comunist (marxist – leninist);
- Raportul dintre partidul comunist si statul socialist;
- Unicitatea Puterii de Stat; Instituirea Frontului Unitatii Socialiste devenit Frontul Democratiei si Unitatii Socialiste
- Instituirea Frontului Unitatii Socialiste devenit Frontul Democratiei si Unitatii Socialiste;

- **„Suprematia,** secretarului general al P.C.R. asupra Partidului si asupra Statului.
- Rolul conducator al partidului comunist (marxist - leninist)

Prin venirea la putere a guvernului dr. Petru Groza, la 06. 03. 1945., a inceput - deschis – ascensiunea spectaculoasa a comunistilor, sub protectia puterii comuniste ocupante, U.R.S.S..

Falsificand alegerile din 1946 partidul comunist si-a asigurat majoritatea parlamentara. Doua disidente ale national-liberalilor si national-taranistilor au „concurat,,in alegeri, insa numai intr-un numar mai mic decat jumatare din totalul circumscriptiilor electorale. In acest fel, Marea Adunare Nationala a ramas dominate de comunisti.

La 23.02. 1948. a avut loc fuziunea Partidului Comunist Roman cu Partidul Social-Democrat, noul partid fiind denumit ***Partidul Muncitoresc Roman.***

La alegeri alianta electorala formata din: P.M.R.; Frontul Plugarilor; P.N.L. Gheorghe Tatarascu; Partidul National Popular; Uniunea Populara Maghiara - toate reunite in Frontul Democrat Popular detin **405 mandate**. Opozitia, formata din: P.N.L. P.Bejan si Partidul Taranesc Democrat dr. N. Lupu, a obtinut **9 mandate: 2 taranistii si 7 liberalii.**

Acest nou Legislativ va vota Constitutiile din 1948 si din 1952. Rolul conducator al P.M.R. fusese deja consacrat.

Partidul National Popular se autodizolva la 06. 02. 1949. iar dupa adoptarea Constitutiei din 1952, sistemul pluralist este inlaturat total. La 07. 02. 1953. se autodizolva Frontul Plugarilor. Unicul partid politic totalitar ramas pe scena publica romaneasca era P.M. R..

- Raportul dintre partidul comunist si statul socialist

Despre aceasta chestiune am mai scris câteva aspecte. Trebuie sa remarcam ca partidul si-a subordonat total statul, utilizandu-l in prppriile sale scopuri.

Partidul definea obiectivele de atins de catre societate iar Statul capata consistenta prin materializarile de natura constitutionala.

Partidul reprezenta viitorul in timp ce Statul, prin Constitutie si celelalte legi, prin intregul Drept obiectiv (pozitiv) reprezenta prezentul.

Partidul constituia entitatea politica dinamica in interior; acesta se putea manifesta in relatiile internationale numai prin intermediul Statului socialist.

- Unicitatea Puterii de Stat

Puterea de Stat emana de la popor si apartinea poporului. Poporul exercita puterea de stat prin reprezentantii sai. Acestia pot fi revocati si sunt obligati sa dea dari de seama in fata alegatorilor.

Reprezentantii poporului erau in ***Marea Adunare Nationala*** – organ supreme al puterii de stat iar la nivel local in ***sfaturile/consiliile populare***.

Marea Adunare Nationala alegea Prezidiul M.A.N. iar de la 21. 03. 1961. alegea Consiliul de Stat. Acesta constituia al doilea organ supreme al puterii de stat, responsabil in fata M.A.N..

La 28. 03. 1974. a fost creat al treilea organ supreme al puterii de stat – Presedintele Republicii Socialiste Romania.

Toate celelalte organe de stat erau subordonate Marii Adunari Nationale: Prezidiul M.A.N./Consiliul de Stat si Presedintele Republicii Socialiste Romania.

Consiliul de Ministri si intreaga administratie de stat, organele judecatoresti si procuratura erau dependente de M.A.N. si raspundeau in fata acesteia.

Desi oficial abolit principiul separatiei/echilibrului „puterilor,, in stat se mentinea prin separareacategoriilor de organe si a functiilor acestora.

Organele judecatoresti erau, de jure, considerate independente.

Deasupra tuturor organelor etatice, drept de decizie, dispozitie si control avea P.M.R./P.C.R..Rolul conducator al Partidului era consacrat in raport cu toate organele de stat, organizatiile obstești si in raport cu intreaga societate.

- Instituirea Frontului Unitatii Socialiste devenit Frontul Democratiei si Unitatii Socialiste

La plenara C.C. al P.C.R. din octombrie 1968 a fost creat ***Frontul Unitatii Socialiste***, ca organ politic suprem, in care dreptul de a depune candidaturi apartinea P.C.R..

La 19. 11. 1968. a fost constituit Consiliul National al F.U.S.. Presedinte a fost ales secretarul general al P.C.R..

La al doilea Congres al F.U.S. din 17 – 18 ianuarie 1980 a fost schimbata denumirea organizatiei in ***Frontul Democratiei si Unitatii Socialiste (F.D.U. S.)***.

Scopul F.D.U.S. era de a uni, sub conducerea P.C.R., toate organizatiile de masa si obtesti pentru a se asigura infaptuirea politicii interne si externe a P.C.R. si a R.S.R..

*

*

*

- „***Suprematia***,, secretarului general al P.C.R. asupra Partidului si asupra Statului.

Rolul conducător al P.M.R./P.C.R. era incarnat în **suprematia** conducătorului partidului (**prim-secretar** sau **secretar general**, după caz).

Seful Partidului era ales și Sef al Statului socialist. Pe lângă organele clasice **de partid**, respectiv **de stat** se creau și alte organe, cu dubla natură, **de partid și de stat**.

„Suprematia,, Conducătorului Partidului se confunda cu bunul-plac al persoanei fizice deținătoare a funcției respective.

Organele puterii de stat și organele administrației de stat erau ticsite cu activiștii de partid!!! Practic, totul era supus partidului, inclusiv justiția și procuratura.

Gheorghe Gheorghiu Dej și Nicolae Ceaușescu au fost liderii României socialiste pentru faptul că dețineau poziția de lideri ai P.M.R./P.C.R..

Spre deosebire de celelalte state socialiste unde rolul conducător al partidelor marxiste s-a mai diminuat, treptat, în România rolul P.C.R. și al secretarului său general a fost exagerat, până la paroxism!!! Așa se explică motivul pentru care după Evenimentele din Decembrie 1989, P.C.R. a dispărut efectiv de pe scena politică națională. P.C.R. se confunda cu dictatura lui Nicolae Ceaușescu, devenind un partid eminamente ceaușist!!!

20. Participarea României pe scena politică internațională în perioada regimului socialist

România a participat la încheierea Tratatului de la Varșovia, la 14.05.1955; la constituirea Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.), la Praga – 25.01.1949; a participat la Adunarea Mondială a Păcii (Helsinki, 22-29.01.1955).

România a fost primită în O.N.U.; a devenit membră a: Organizației Internaționale a Muncii – O.I.M.; Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură – U.N.E.S.C.O.; Agenției Internaționale pentru Energia Atomică; Fondului Monetar Internațional și Băncii Internaționale de Reconstrucție și Dezvoltare.

Președintele Consiliului de Stat al R.S.R. a luat cuvântul la O.N.U., în data de 19.10.1970. ministrul Afacerilor Externe al R.S.R. Corneliu Mănescu a fost ales președintele celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. – 19.09.1967.

România se detașează tot mai pregnant de poziția de subordonare față de U.R.S.S., ajungând să manifeste propriile puncte de vedere, din care unele au fost pe poziții total opuse față de cele sovietice.

La Congresul al XIV-lea al P.C.R., Nicolae Ceaușescu s-a manifestat deschis împotriva Pactului Sovieto-German din 23.08.1939 solicitând anularea tuturor urmărilor acestui “acord”. Astfel, era pusă în discuție frontiera româno-sovietică!!!

În acest mod, Președintele R.S.România a revendicat teritoriile Basarabiei, nordului Bucovinei, Ținutului Herța și Insulei Șerpilor aflate în U.R.S.S.!!!

România socialistă a întreținut relații diplomatice cu state capitaliste: Israel (11.06.1948); Grecia (august 1957); Imperiul Nipon (Japonia) – (01.09.1959); R.F. a Germaniei (31.01.1967).

Prestigiul României pe plan internațional a sporit enorm, mult peste posibilitățile reale de afirmare a țării. Dovada constă în vizitele efectuate în țara noastră de Charles de Gaulle – Președintele Franței, la 14.05.1968 sau de Richard Nixon, Președintele S.U.A., la data de 02.08.1969.

*

*

*

21. A doua Românie în perioada 1945 – 1989. Republica Socialistă Sovietică Moldovenească.

Despre năzuințele spre libertate și unire cu Țara-Mamă, România, a românilor din Basarabia am făcut referiri, pe larg, în vol. II, III. **Drept Constituțional. Sistemul politic și constituțional al României de Est.**

Câteva cuvinte se impun a fi scrise despre soarta tristă a teritoriilor românești incorporate forțat în U.R.S.S.:

- Rezistența antisovietică;

- Represiunile sovietice din 1940-1941;
- Deportările din R.S.S. Moldovenească, în perioada 1949-1951;
- R.A.S.S.M. între 1924 și 1940.

Să procedăm la detalierea acestor problematice:

- **Rezistența antisovietică;**

Cu toate că în România se știe foarte puțin la nivel de masă despre lupta dusă de românii basarabeni pentru reunificarea Țării, unele ecouri au rămas și în conștiința românilor.

Imediat după reocuparea Basarabiei de către sovietici în august 1944 au existat români între Prut și Nistru care au pus sub semnul întrebării dominația puterii sovietice asupra “României de Est”. Organele securității statului – K.G.B. raportau despre activitatea unor cetățeni care afirmau, în perioada 1947-1950, că ocupația sovietică nu va putea dura multă vreme și că pe timpul românilor era mai bine decât sub puterea sovietelor.

Organizații antisovietice au existat și în R.S.S.Moldovenească: **Arcașii lui Ștefan; Armata Neagră; Partidul Libertății etc.** Aceste entități erau alcătuite în marea majoritate din țărani și erau conduse de intelectuali.

În anul 1952 au fost lichidate toate aceste organizații din Moldova, la solicitarea prim-secretarului Partidului Comunist din Moldova, Leonid Brejnev.

Organele de partid și cele ale securității statului raportau organelor superioare că populația din Moldova asculta frecvent posturile de radio occidentale: Europa Liberă, Vocea Americii și B.B.C..

Unele persoane fizice s-au manifestat în sens pro-românesc. Spre exemplu: Gheorghe Moroziuc care a arborat tricolorul românesc pe coșul fabricii de zahăr din Bălți în anul 1966 sau lingvistul Ion Vasilenko care a fost depus în penitenciar pentru faptul că a solicitat recunoașterea identității și a unității lingvistice româno-moldovenești și revenirea la alfabetul latin în R.S.S.Moldovenească.

În anul 1969 a fost înființat **Frontul Național Patriotic** creat din inițiativa lui Alexandru Usatiuc și Gheorghe Ghimpu.

Obiectivul organizației era unirea R.S.S. Moldovenești cu Republica Socialistă România. Se pornea de la idea că atât U.R.S.S. cât și R.S.România erau state socialiste și că, în consecință, problema națională a românilor basarabeni se impunea a fi rezolvată.

După ce Alexandru Usatiuc a adresat o scrisoare lui Nicolae Ceaușescu, membrii grupării au fost arestați și condamnați la închisoare.

Protestele profesorilor și studenților din 1972 de la Chișinău împotriva deciziei autorităților sovietice de a muta monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt sunt și vor rămâne memorabile.

Eroul moldovenilor, eroul tuturor românilor, “cel mai mare roman al tuturor timpurilor” a rămas pe loc, eclipsând monumental

lui Lenin. Și asta datorită curajului și sacrificiului românilor basarabeni!!!

- **Represiunile sovietice din 1940-1941;**

În temeiul Pactului Ribbentrop-Molotov semnat la 23.08.1939 Basarabia a fost solicitată de Imperiul Sovietic.

După ocupația din 28.06.1940 a fost constituită R.S.S.Moldovenească, la 02.08.1940. nordul Bucovinei, Ținutul Herța și partea de nord a Basarabiei, județul Hotin, sunt incorporate în R.S.S. Ucraineană. Sudul Basarabiei, cu județele Ismail și Cetatea Albă, sunt anexate tot de R.S.S. Ucraineană. Din fosta R.A.S.S. Moldovenească au fost lăsate în componența R.S.S.Moldovenești doar șase raioane, dintr-un total de 13 raioane.

Încă din perioada 28.06.1940-04.07.1940 au fost reținute peste o mie de persoane, în principal fost funcționari ai Statului Român. Au fost arestați 14 foști membri ai Sfatului Țării, care au votat unirea Basarabiei cu România, în martie/aprilie 1918. dintre aceștia doar Ion Codreanu a fost predat autorităților române la schimb cu Ana Pauker.

În perioada 12-13.06.1941 au fost arestate sau deportate 32.423 de persoane din teritoriile cedate de România.

Guvernul Ion Antonescu a estimat că 97% din persoanele arestate și deportate în 12-13.06.1941 erau de origine română.

În total au fost arestați și deportați circa 90.000 de persoane din Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța.

Intrarea României în războiul antisovietic, la 22.06.1941, a avut ca obiectiv recuperarea teritoriilor cedate în vara anului 1940. România a instalat administrație civilă și în Transnistria, adică în teritoriul dintre Nistru și Bug.

Basarabienii încorporați în Armata Română au fost lăsați la vatră, după atingerea Nistrului de către forțele militare sovietice. Ei au fost înrolați în armata sovietică participând la războiul antihitlerist.

România pierde Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța, în august 1944, teritoriile respective fiind reincorporate la U.R.S.S., fără ca S.U.A. sau Marea Britanie să formuleze vreo obiecțiune!!!

- **Deportările din R.S.S. Moldovenească, în perioada 1949-1951;**

Prima deportare a avut loc în noaptea de 5/6.07.1949 și până la 07.07.1949. Au fost deportate 35.796 de persoane în Rusia și Kazahstan. Ca urmare a deportării țăranii au intrat în colhozuri într-o proporție covârșitoare (de la 32% în 1949 la 97% în ianuarie 1951).

O altă deportare în masă a avut loc între 31.03. și 01.04.1951. Au fost deportate 2617 persoane fizice.

În ambele deportări au fost incluși în vedere membrii sectelor religioase, așa-zișii chiaburi, colaboratorii cu puterea de ocupație germană sau română etc..

- **R.A.S.S.M. între 1924 și 1940.**

U.R.S.S. nu a recunoscut Unirea Basarabiei cu Patria-Mamă, România.

Mai mult decât atât oficialii sovietici au solicitat “restituirea” Basarabiei la Conferința de la Viena.

“Răscoala” de la **Tatarbunar**, din sudul Basarabiei, fiind înfrântă de Armata Română, sovieticii au conștientizat imposibilitatea ațâțării, în masă, a populației basarabene împotriva autorităților române.

În consecință s-a decis constituirea Republicii Autonome Socialiste Sovietice Moldovenești, la data de 12.10.1924. Această republică autonomă a avut capitala la Balta, iar din 1929 capitala a fost mutată la Tiraspol.

Oficial această republică avea capitala la Chișinău și se întindea până la Prut!!! R.A.S.S.Moldovenească era parte integrantă a R.S.S.Ucrainiene. Pe teritoriul republicii autonome populația se prezenta astfel – în anul 1925: 50,5% ucrainieni; 5,5% ruși; 4,8% evrei și 4,7% alte naționalități. Românii reprezentau 34,3% din populație.

În perioada 1932-1938 autoritățile sovietice au dus o politică de “românizare”, trecându-se de la alfabetul chirilic la cel latin!!! Rațiunea sovieticilor era aceea de a apropia R.A.S.S.Moldovenească de nivelul cultural și intelectual din Basarabia, aflată sub suveranitatea Statului Român. Limba literară românească trebuia

cunoscută de viitorii spioni și agitatori care trebuiau introduși pe teritoriul românesc, în Basarabia. Iată însă că în anul 1937 se dezlănțuiește teroarea în R.A.S.S. Moldovenească. A fost executată întreaga intelectualitate din republica autonomă, inclusive activiști de partid, în frunte cu primul secretar al organizației de partid – Grigori Starîi.

Elita intelectuală din R.A.S.S.Moldovenească a fost acuzată de pactizare cu dușmanii, adică cu românii!!! Scopul acestei elite ar fi fost despărțirea Moldovei sovietice de Ucraina și înrobirea poporului “moldovenesc” în fața capitaliștilor și moșierilor români!!!

În realitate unica “vinovăție” a celor executați era aceea de a introduce alfabetul latin și de a denumi limba vorbită de popor limbă română și nu limbă moldovenească!!! Iar aceste lucruri s-au efectuat tocmai din dispoziția Kremlinului. Când optica Moscovei s-a schimbat “vinovați” au fost liderii din partidul communist și intelectualitatea din R.A.S.S.Moldovenească!!! Au fost executate în anii 1937-1938 aproximativ 5000 de persoane în republica autonomă.

Continuatoarea R.A.S.S.Moldovenești se consideră a fi astăzi Republica Moldovenească Nistreană.

Din 7230 de km² cât cuprindea vechea R.A.S.S.Moldovenească, autoproclamata Republică Moldovenească Nistreană deține 4163 de km².

Astăzi românii în așa-zisa Republică Moldovenească Nistreană sunt în proporție de 32% (în anul 2004), după ce în anul 1989 ei reprezentau 40% din populația regiunii.

*

*

*

Am început expunerea noastră cu problematica relațiilor Imperiului Otoman cu Țările Române fiindcă anterior constituirii Principatelor noastre credem că exista o relație de dependență politico-religioasă față de Imperiul Roman (de Răsărit), numit și Imperiul Bizantin. Iar pentru perioada înglobării Daciei în Imperiul Roman nu se poate vorbi de o **“politică externă”**, în acele timpuri **“relațiile internaționale”** fiind apanajul exclusiv al Romei imperiale.

*

*

*

NAȚIONALISMUL

- I. Atitudinile politice. Locul naționalismului în cadrul doctrinelor politice.
 - 1. Introducere;
 - 2. Radicalismul;
 - 3. Liberalismul;
 - 4. Moderați;
 - 5. Conservatorismul;
 - 6. Reacționarii;
 - 7. Politici specifice: politica internă și politica externă.
- II. Doctrina naționalistă
 - 1. Introducere;
 - 2. Semnificația naționalismului;
 - 3. Stat și națiune. Teoriile fundamentatoare ale statului;
 - 4. Istoria și doctrina naționalismului:
 - a. Istoria naționalismului;
 - b. Esența doctrinei naționaliste.
- III. Democrația și naționalismul
 - 1. Introducere;
 - 2. Semnificația principiilor democratice;
 - 3. Doctrina contractului social;
 - 4. Doctrina democratică liberală neoclasică;
 - 5. Socialismul democratic și sistemele de guvernare;
 - 6. Raporturile democrației cu naționalismul.
- IV. Doctrina socialistă și naționalismul
 - 1. Evoluția și principiile de bază ale socialismului;

2. Istoria socialismului;
 3. Raporturile dintre socialism – social-democrație și comunism – și naționalism;
 4. Practica politică socialistă. Relațiile ideologice dintre marxism, marxism-leninism, stalinism, maoism și fidelism, pe de o parte, și naționalism, pe de altă parte;
 5. Influența naționalismului asupra socialismului internaționalist.
- V. Doctrinile fasciste și național-socialiste. Aportul naționalismului în fundamentarea acestor doctrine politice.
1. Introducere;
 2. Fascismul și național-socialismul doctrine generate de posibilul eșec al capitalismului și a democrației;
 3. Elementele constitutive ale doctrinelor fascistă și nazistă (național-socialistă);
 4. Extremismul de dreapta și legăturile sale cu fascismul/național-socialismul;
 5. Naționalismul – element component al doctrinei fasciste și a doctrinei național-socialiste.
- VI. Naționalismul în fața provocărilor
1. Naționalismul și globalizarea (mondializarea);

2. Semnificația luptei dintre socialism și capitalism pentru teoria naționalistă. Victoria capitalismului. Este această situație sfârșitul politicii?;
3. Orientarea științelor politice către ideologii tehnocrate. Consecințe asupra ideologiilor/doctrinei naționaliste. Este sistemul politic tehnocrat apt să asigure conducerea societății?;
4. Este victoria capitalismului asupra socialismului câștigarea unei bătălii sau a războiului dintre doctrinele și ideologiile aferente? Consecințe asupra doctrinei naționaliste.

Încheiere

I. *Atitudinile politice. Locul naționalismului în cadrul doctrinelor politice.*

1. *Introducere*

In vol III al *Tratatului de Diplomatie*, in cadrul partii a VI-a „*Prolegomene la Teoria politicii internationale*„ la pct II „*Puterea natiunilor*„,am facut unele precizari referitoare la *natiune* si la *nationalism*. In prezenta parte a tratatului vom incerca sa detaliem problematicile nationalismului. In aceste conditii, partea a XI-a a cartii de fata este rezervata doctrinei si ideologiei nationaliste.

O precizare preliminara se mai impune totusi:in volII al cartiila partea aIV-a intitulata „*Politica si Relatii Internationale*„, au fost analizatedoctrinile politice: *liberalismul; socialismul; conservatorismul* si *fascismul*.

Se constata ca nu s-a procedat, cu acea ocazie, la analiza *teoriei nationalismului*.

In aceste conditii suntem „*obligati*„, sa acordam atentie si doctrinei nationaliste.

Inainte de a purcede la analiza efectiva a *doctrinei nationaliste* vom incerca sa determinam locul si rolul nationalismului in cadrul doctrinelor politice. Acest lucru se poate reliefa numai prin analiza succinta a tuturor curentelor doctrinare aflate pe axa stiintelor politice. Din acest motiv este imperios necesar sa analizam curente principale: *radicalismul; liberalismul;*

moderatii; conservatorismul; reactionarii precum si sa punctam câteva chestiuni relative la ***politicile interna si externa ale statelor lumii.***

Pe axa spectrului politic fiecare dintre curentele anterior nominalizate isi are locul sau. Daca ne imaginam axa respectiva putem usor proiecta succesiunea curentelor/ideologiilor/doctrinelor politice.

Radicalii	Liberalii	Moderatii	Conservatorii	Reacționarii
stânga				dreapta

Deci, de la stanga spre Dreapta esicherului curentelor/ideologiilor/doctrinelor politice avem: ***radicalii; liberalii; moderatii; conservatorii; reactionarii.***

Aceasta stabilire a ordinii curentelor si teoriilor politice pe axa spectrului atitudinilor politice nu este si nu poate fi, fara indoiala, arbitrara.

Asa fiind, se pune in mod firesc intrebarea urmatoare: ce diferentiaza si determina amplasarea curentelor si teoriilor pe axa politica?? Care este criteriul de departajare a curentelor si de stabilire a succesiunii acestora??

Fara indoiala, principalul criteriu de delimitare si de amplasare a curentelor politice, in ordinea amintita, il reprezinta ***atitudinea respectivelor doctrine si/sau ideologii fata de schimbarile politice.***

Acceptarea sau rezistenta la schimbarile politice determina, in mod obiectiv, fixarea curentelor pe axa politica!!!

Desigur, aceste problematici sunt tratate in mod generic. Este insa posibil, spre exemplu, ca o entitate politica (partid, uniune, alianta) desi este considerata de dreapta sa aiba intr-o chestiune strict determinata o opinie stangista. Noi insa ne raportam la aspectele generale care determina clasificarea si stabilirea de principiu a curentelor politice pe asa-zisa axa politica.

Semnificatia notiunilor: „**radicali**„ „**liberali**„ „**moderati**„ „**conservatori**„, sau „**reactionari**„, se raporteaza intotdeauna la atitudinea adoptata fata de o potentiala schimbare politica.

Vom incerca sa analizam fiecare dintre notiunile utilizate pentru a putea intelege, in mod corect, semnificatiile acestora.

Astfel, **radicalii**, **liberalii**, **moderatii**, **conservatorii** si **reactionarii** vor putea fi usor determinati si delimitati.

2. **Radicalismul.**

Radicalii sunt foarte nemultumiti de structura societatii. Ei sustin schimbarea din temelii a acesteia pe cale revolutionara.

Componentele fundamentale ale societatii trebuie schimbate in asa fel incat sa se asigure si sa se garanteze **egalitarismul**.

Prin insasi natura lor radicalii sunt extremisti de stanga. Ei sunt situati la extrema stanga a axei esicherului politic, sub aspect ideologic si doctrinar.

Valorile consacrate ale societatii sunt puse sub semnul intrebării si sunt disprețuite de către radicali.

3. Liberalismul.

Liberalii se situeaza imediat la dreapta radicalilor pe axa ideologiilor politice. Ei sustin fundamentele societatii. Liberalismul doreste schimbari politice in conformitate cu Dreptul pozitiv, cu legislatia, respingand orice cale revolutionara de schimbare a sistemului politic. El nu pune accent pe latura emotionala ci, dimpotriva, apeleaza la constiinta si la ratiune. Oamenii trebuie sa isi rezolve problemele prin utilizarea ratiunii.

In chestiunea acumularii bogatiilor liberalismul recunoaste putenta deosebita a oamenilor care detin puterea economica precum si faptul ca acestia sunt tentati sa-i foloseasca pe oamenii lipsiti de mijloace materiale. In consecinta, pentru a preintampina ca puterea economica sa devina opresiva, liberalismul accepta protejarea celor dezavantajati, de către stat.

Detinerea proprietatii nu trebuie sa genereze, in opinia liberalilor, opresarea celor care nu detin puterea economica.

4. *Moderatii.*

Sunt, in general, multumiti de starea societatii. Accepta schimbarile cu conditia ca acestea sa fie tealizate treptat. Resping schimbarile revolutionare, extreme care sa tulbure societatea.

Moderatii aleg asa-numita „*cale de mijloc*„ iar conceptiile lor nu se fundamenteaza pe opinii filosofice, ci pragmatice.

5.*Conservatorismul.*

Conservatorii sunt extrem de ezitanti in privinta schimbarilor. Desi nu sunt intotdeauna satisfacuti de sistemul politic accepta foarte greu schimbarile. Ei sunt aparatorii statu-qou-lui politic.

Prudenta lor extrema are ca efect neincrederea in capacitatea si in posibilitatile societatii de a imbunatati sistemul si mediul politic.

Rezistenta la schimbare se datoreaza neincrederii conservatorilor in capabilitatile ratiunii umane.

Daca liberalii considera ratiunea umana drept principalul factor pentru dezvoltarea politica a societatii, conservatorii privesc cu scepticism *natura umana!!!*

Solutiile irationaliste adoptate de conservatori au ca fundament conceptia conservatoare privitoare la necesitatea unui stat bazat pe ordine si lege, pe forte politienesti dezvoltate si pe un regim de detentie sever.

Ei sunt adeptii libertatii pietei, a institutiilor si a traditiilor. Conservatorii se opun egalitarismului, sustinand ca viata oamenilor este o continua lupta, o continua intrecere, fundamentata pe concurenta.

Pentru conservatori pozitile de conducere din societate sunt rezervate ***oamenilor bogati si alesi, celor meniti sa conduca!!!*** Elitismul conservatorilor se obiectiveaza in stratificarea societatii, ***fundamentata pe merite si pe sange!!!***

6. *Reactionarii.*

Daca conservatorii se opun schimbarilor, reactionarii au ca obiectiv „***intoarcerea in trecut***”, adica efectuarea de schimbari care sa restaureze situatii si stari trecute in cadrul societatii.

Exemplul clasic de reactionari il constituie guvernamentul islamist introdus in Republica Islamica Iran de catre ayatollahul Khomeini.

La randul lor reactionarii se subdivid in mai multe categorii, in functie de atitudinea moderata sau, dupa caz, intoleranta fata de statu-quo.

In general, reactionarii sunt extremisti de dreapta.

Daca radicalii de stanga clameaza revolutia, adica schimbarea brusca si violenta a sistemului politic, reactionarii de dreapta proclama virtutile razboiului!!!

Marxistii si fascistii, fiind in esenta radicali, supraliciteaza violenta in modelarea si transformarea societatii.

Reactionarii proclama ***inegalitatea dintre oameni, resping progresul social si sustin necesitatea distribuirii bogatiei in mod inegal si inechitabil.***

7. ***Politici specifice: politica interna si politica externa.***

Politica oricarui stat de pe mapamond poate fi partajata in doua mari parti: ***politica externa si politica interna.***

Sa examinam, succint desigur, cele doua laturi ale politicii statale. Ne vom raporta, desigur, la politicile promovate de un stat determinat, respectiv ***de superputerea planetara – Statele Unite ale Americii.***

Câteva consideratii privitoare la politica externa si la politica interna americana.

Politica externa.

Conservatorii considera ca pacea poate fi obtinuta numai fiind permanent pregatit de razboi. In consecinta, ei promoveaza o politica externa militarista.

Aliantele si relatiile bi si multilaterale cu alte state au o puternica componenta militara. Conservatorii sunt oarecum neincrezatori in buna-credinta si in loialitatea statelor.

Liberalii sunt mai putin implicati in activitatile militare. Ei pun accent pe aspectele economico-sociale. Incerand sa inlature neincrederea si sa previna conflictele liberalii pun accent pe cooperare si pe dezvoltarea relatiilor interstatale.

Este de prisos sa remarcam faptul ca in S. U. A. ***conservatorii sunt reprezentati de Partidul Republican iar liberalii sunt institutionalizati, sub aspect politic, in Partidul Democrat.***

Politica interna.

Liberalii adopta politici prin care implementeaza mai multe programe de asistenta si de dezvoltare decat conservatorii. Ei cheltuiesc mai mult intr-adevar dar si distribuie mai multi bani membrilor societatii.

Conservatorii, in schimb, cheltuind mai putini bani, determina distribuirea acestor mase monetare la mai putini oameni.

Conservarea si garantarea capitalurilor constituie ideea de forta a politicii interne republicane. Din acest motiv accentul cade pe protejarea companiilor. Drept efect, taxele sporesc iar asistenta acordata de stat claselor neprivilegiate este redusa.

Democratii, dimpotriva, accentuiază latura umană, considerând că „seva”, națiunii americane o formează oamenii, la care trebuie să ajungă, în proporție cât mai mare, resursele financiare.

În vederea asigurării resurselor banesti necesare, liberalii solicită și clasa de mijloc americană, prin intermediul taxelor și impozitelor, la eforturi sustinute.

Societatea americană se dezvoltă în jaloanele liberalismului și/sau conservatorismului, aceste concepții și teorii politice determinând, în mod hotărâtor, politica externă și politica internă a S. U. A..

*

*

*

Care este locul nationalismului în cadrul doctrinelor politice??

Asimilat adesea cu dreapta politică și în special cu național-socialismul, nationalismul nu apare în axa indicată de noi.

În cadrul doctrinei național-socialiste apare doar o parte din naționalism, partea mitologică și cu caracter sovînic și retrograd.

Atunci ne întrebăm: unde trebuie situat naționalismul??

Se pare că naționalismul, fiind antitetice naționalismului și globalizării (mondializării) este **o doctrină politică** care se regăsește, parțial și fragmentat, în cadrul celorlalte doctrine.

Chiar și în cazul naționalismului și a globalizării naționalismul este prezent deoarece aceste doctrine politice se raportează, de plan, la naționalism.

Indeobste ***nationalismul*** este asociat dreptei politice, dupa cum ***internationalismul*** este considerat a fi apanajul stangii politice.

In realitate, nationalism putem regasi si la stanga politica (cazurile statelor socialiste europene in anii 1970-1989, dupa cum internationalismul, sub forma globalizarii, este sustinut in contemporaneitate, de dreapta politica.

Asa fiind, se poate conchide ca nationalismul transcede partajarii doctrinelor politice ca fiind de Dreapta sau de Stanga.

Desi este ***o teorie politica***, nationalismul nu poate fi categorisit pe axa ideologiilor si a doctrinelor politice. El se regaseste in unele doctrine in mod fragmentar. Si totusi, unde se regaseste ***doctrina nationalista***??

Pe axa ideologiilor politice ***nationalismul*** se regaseste, in antiteza cu internationalismul, in diferitele teorii politice.

Doctrina nationalista este cea mai influenta teza politica, din ultimii 150 – 200 de ani, de pe mapamond.

Pentru a o incadra totusi pe axa politico-ideologica, si aceasta numai in mod conventional, noi apreciem ca ***doctrina nationalista este centrista***. Ea nu este emanamente ***nici de Dreapta*** (cum se considera in mod traditional) ***si nici de Stanga***.

Afinitatile Dreptei fata de Nationalism nu au aptitudinea de a-i modifica pozitia de centru. La felcum legaturile stranse intre Internationalism si Stanga politica nu determina alunecarea Internationalismului dinspre centru spre Stanga.

Nationalismul si ***internationalismul***, inclusiv ***globalizarea***, nu sunt doctrine de Dreapta sau de Stanga. Noi am spus conventional, ca acestea sunt ***doctrine de Centru*** pentru a sublinia imparțialitatea lor in raport cu ***binomul politic fundamental Stanga/Dreapta***.

Ca atare, un al doilea binom fundamental, central, existent in cadrul Stiintelor Politice ***este cel reprezentat de Nationalism/Internationalism***.

Acest binom subsecvent este amplasat ***pe o axa politico-ideologica*** subsecventa axei politice analizate de noi in paginile anterioare.

Sa fie atunci ***nationalismul*** si/sau ***internationalismul*** independent de doctrinele politice: ***radicale; liberale; moderate; conservatoare*** sau ***reactionare***??!!

Credem ca doctrinele mai sus amintite au preluat in cadrul lor teze si concepii nationaliste sau internationaliste. Cu toate acestea, ***nationalismul*** si antiteza sa ***internationalismul*** au fost si sunt curente si doctrine politice de sine statatoare. Faptul ca ele, in realitate, nu se incadreaza ***in axa ideologico-politica Stanga – Dreapta*** nu inseamna ca nu exista intr-un binom distinct. Asa cum este pregnantă antinomia Stangii si a Dreptei, la fel se poate observa distinctia neta dintre ***Nationalism*** si ***Internationalism***.

Consideram ca ***nationalismul*** si ***internationalismul*** nu constituie simple elemente auxiliare ale doctrinelor politice clasice: ***liberalism; socialism; conservatorism*** si ***fascism***.

Dimpotriva, ***nationalismul*** si ***internationalismul*** au „imprumutat „elementele proprii doctrinelor politice clasice.

Astfel, doctrinele politice traditionale s-au putut identifica si delimita cu usurinta si au reusit sa ajunga la constiinta si la sufletul electorilor, cu ajutorul ideilor nationaliste sau, dupa caz, a tezelor internationaliste!!!

II. *Doctrina naționalistă*

1. *Introducere*

Daca **Nationalismul** reprezinta o doctrina politica de sine statatoare aflata in antiteza logica cu **Internationalismul** si mai nou cu **Globalizarea**, atunci se pune, firesc, intrebarea: Ce este nationalismul?? Ce reprezinta Doctrina nationalista??

Astazi multi doctrinari evita sa discute si sa scrie despre nationalism. Oare care sa fie motivul??

Teoria nationalismului este doctrina **statului-natiune**. Adica este doctrina statului national modern. Inseamna ca aceasta teorie fundamenteaza insasi unitatea politica de baza, fundamentala, a sistemului politic international global din epoca moderna si din epoca contemporana.

Cum **statul national modern** reprezinta unitatea fundamentala a sistemului politic international global inseamna ca teoria statului-natiune trebuie sa „jocce,, un rol extrem de important atat in Stiinta Politica cat si in Stiinta Politica Internationala.

Despre **stat** am scris chiar in vol. I al prezentului tratat. In privinta **natiunii** remarcam faptul ca aceasta constituie o comunitate umana, istoriceste determinate fundamentata pe sentimente de unitate

rezultate din: istoria comuna; limba comuna; factura psihologica comuna; comunitatea de traditii si de obiceiuri etc.

Doctrina nationalista are menirea de a fundamenta si de a justifica, sub aspect ideologic, statul national modern. Prin intermediul **teoriei nationaliste** cetatenii statului se identifica cu scopul si aspiratiile statului caruia ii apartin.

Doctrina nationalista a fost folosita si de Stanga politica dar si de Dreapta politica, pentru asigurarea prosperitatii respective pentru garantarea unitatii si a solidaritatii cetatenilor in raport cu statul national.

Nationalismul, asa cum uneste persoanele fizice componente ale unei natiuni, tot astfel poate dezbina comunitatile nationale rivale sau poate genera stari conflictuale intre o minoritate sau mai multe minoritati nationale si natiunea majoritara.

Sub aspectul Politicii Internationale, adica a Relatiilor Internationale, nationalismul a generat si va genera intotdeauna tendinta popoarelor, a natiunilor inglobate in structuri supranationale (in imperii) spre **autodeterminare**.

2. **Semnificatia nationalismului.**

In ultimii 150 – 200 de ani cea mai puternica ideologie politica din lume a fost si este nationalismul!!!

Asa fiind, semnificatia doctrinei nationaliste este covarsitoare. Nici Dreapta, nici Stanga nu au reusit sa genereze atata nerv si tensiune cat a determinat Nationalismul.

Cu exceptia anarhismului, putem afirma ca Nationalismul a dominat orice sistem ideologic de pe planeta.

Internationalismul aplicat in socialism s-a dovedit in practica politica a statelor socialiste o litera moarta!!! Da, nationalismele statelor au inlocuit treptat internationalismul in tarile socialiste. Iar principiile internationaliste au ramas, in mare parte, inaplicabile.

Astazi nationalismul este energic combatut de fenomenul si de ideologiile globalizarii (ale mondializarii). Despre aceste aspecte am discutat in volumele III si IV ale prezentei carti. Va fi extreme de interesant de observat rezultatul „luptei surde,, dusa intre ***nationalism si globalizare***.

La momentul de fata se pare ca nationalismul este „in corzi,, batand in retragere. Globalizarea si structurile aupraetactice par a avea castig de cauza. Dar nu trebuie omis faptul ca nationalismul si efectul sau autodeterminarea popoarelor/natiunilor a generat disparitia fulgeratoare a unor vaste si puternice imperii!!!

Loviturile aplicate statului national modern provoaca „panica,, si „deruta,, in Teoria Relatiilor Internationale deoarece statul modern national constituie, asa cum s-a mai amintit, fundamental, elemental de baza al sistemului politic international global.

Energiile teoriei nationaliste sunt, dupa parerea noastra, departe de a fi epuizate. Contradictia fundamentala dintre nationalism si globalizareva genera si de acum inainte dispute, atat la nivel doctrinar cat si la nivelul vietii sociale si, in mod deosebit, pe arena politica internationala.

3. *Stat si natiune. Teoriile fundamentatoare ale statului.*

Natiunea reprezinta un fenomen sociologic. Conotatiile politice ale termenului de „**natiune**„ nu pot fi insa negate mai ales datorita legaturii indisolubile dintre natiune si stat.

Natiunea nu presupune, in mod automat, si existenta statului. Exista natiuni care au constituit state, dupa cum exista natiuni care alcatuiesc un unic stat. Exista si situatia in care fragmente ale unor natiuni traiesc in alte state sau situatia in care o natiune este divizata intre mai multe state.

Grupuri etnice deosebite pot constitui o singura natiune (ex.: Elvetia sau S.U.A.). Exista si situatii in care timp indelungat o natiune a supravietuit, imprastiata in mai multe state (evreii).

Unele popoare au devenit natiuni tocmai datorita fondarii statului. Politica, in acest caz, a determinat coagularea populatiei in jurul simbolurilor si ideologiilor politice (ex.: S.U.A.). Spre deosebire de S.U.A., fosta U.R.S.S. nu a putut topi diversitatile culturale, psihologice si rasiale prin coagularea natiunilor si a nationalitatilor in jurul marxism-leninismului. **Omul sovietic** si **natiunea sovietica**, **poporul sovietic** au ramas doar utopii, nationalismul popoarelor determinand, pana la urma, distrugerea statului unional.

Despre stat s-a discutat detaliat in volumele anterioare. Totusi, trebuie subliniat ca notiunea de „**stat**„ **este una eminamente politica si juridical!!!**

Populatia, teritoriul, autoritatile etatice si suveranitatea reprezinta elementele constitutive si definitorii ale statului. Pentru tratarea amanuntita a subiectului facem trimiteri la vol. I a cartii de fata.

Statul-natiune sau **statul national** a fost indelung tratat din perspectiva relatiilor internationale, deoarece el reprezinta unitatea fundamentala a sistemului politic international global. Totusi câteva teze trebuie subliniate, din perspectiva politologica. Daca **natiunea** semnifica coeziunea poporului, **statul** atribuie acestei coeziuni un caracter politic.

Este suficient sa amintim rolul jucat de „**principiul autodeterminarii nationale**„ la inceputul sec al XX-lea. Acest principiu semnifica, in realitate, dorinta natiunilor opresate de imperii **de a-si edifica propriile lor state nationale**.

Identificarea intereselor nationale cu statul, identificarea natiunii cu statul creat de ea a dat consistenta si forta extraordinara doctrinei nationaliste.

Daca din perspective politicii internationale, **statul modern national** este elemental fundamental al sistemului politic international global contemporan, din perspective politologiei, **statul national** este cea mai recenta modalitate de organizare politica a societatilor!!! Este adevarat ca la momentul de fata **statul national** reprezinta forma dominanta de organizare politica a societatilor sau, am spune noi, modalitatea quasi-exclusiva de organizare a acestora.

Daca suntem de accord ca statul a evoluat trebuie sa fim de accord ca statul are, fara indoiala, o origine. Doctrinile care fundamenteaza originea statului au mai fost discutate de catre noi.

Vom puncta, la acest moment, cele mai insemnate dintre teoriile care incearca sa expliceze originile statului.

Aceste teorii sunt: ***doctrina naturala, doctrina fortei, doctrina originii divine, doctrina dreptului divin al monarhilor si doctrina contractului social.***

- ***Doctrina naturala privind originea statului.***

Fiind, prin insasi natura lor, fiinte sociale oamenii interactioneaza si simt nevoia organizarii in comunitati.

Dorinta de cautare a perfectiunii, nevoia de organizare in vederea procurarii hranei si pentru apararea de factorii externi determina asocierea oamenilor in comunitati.

Comunitatii, ca stare de fapt, ii corespunde, ca stare de drept, statul!!!

In vederea coordonarii eforturilor comunitatii se instituie puterea publica si astfel ia nastere forta de constrangere statala. Regulile instituite, impuse sau acceptate benevol de comunitatea organizata etatic, constituie Dreptul pozitiv (obiectiv) sanctionat de catre stat.

- ***Doctrina fortei.***

Porneste de la teza ca statul a fost creat si impus prin cuceriri si anexari. In interiorul statului, puternicii si privilegiatii i-au supus pe cei slabi si pe cei fara resurse.

Statul a „cimentat,, inegalitatea sociala si a determinat acea separatie intre guvernanti si guvernati; conducatori si supusi; exploatatori si exploatati.

Un alt curent al doctrinei fortei porneste de la ***etatism***. Forta de constrangere etatica nu trebuie blamata ci dimpotriva trebuie protejata, deoarece ea confera viabilitate statului.

Statul dobandind un atuu absolut in fata individului, aceasta teza justifica atotputernicia statului precum si pozitia net supraordonata a guvernamentului in raport cu populatia.

- ***Doctrina originii divine.***

Fara indoiala, aceasta teorie este cea mai veche si incearca sa explice aparitia si perpetuarea statului – si a monarhiilor – prin vointa Divinitatii.

Regii si alti conducatori erau considerati „alesi,, de Divinitate. Mai mult decat atat se considera ca stratificarea sociala este o vrire a Zeietatilor si, din acest motiv, oamenii trebuiau sa accepte exploatarea, in numele Destinului.

Biserica Catolica Apostolica a impus teza celor „doua sabii,, cea teologica sic ea laica, pretinzand recunoasterea preeminentei si a prioritatii sabiei spirituale.

Unele popoare se considerau ca fiind „alese,, ale Divinitatii, dupa cum unele religii consider ape adeptii lor ca fiind „alesi,, ai Entitatilor Spirituale Superioare.

****Doctrina dreptului divin al monarhilor.***

Aceasta teorie combate teza celor „doua sabii,, pe considerentul ca regii sunt urmasii lui Adam, care a obtinut de la Divinitate, dreptul de a conduce statul.

Aceasta doctrina a fost utilizata pentru edificarea si sustinerea monarhiilor absolute. Puterii monarhului absolute nu I se putea opune nimeni, nici macar poporul!!! Desi retrograda aceasta teorie a fost benefica deoarece a constituit gemenele pe care s-a edificat ulterior, doctrina statului national. De asemenea, teoriile suveranitatii populare si a democratiei au constituit contra-reactii la doctrina dreptului divin al monarhilor.

- ***Doctrina contractului social.***

Este in antiteza cu teoria dreptului divin al monarhilor deoarece aceasta doctrina s-a fundamentat pe suveranitatea populara.

Statul a fost creat in chip rational prin contractul dintre popor si monarh. Statul deci a fost generat e persoanele aflate pe teritoriul sau, stabilindu-se raporturi politice intre indivizi si stat. Datorita acestei idei, doctrina contractului social a fundamentat teoriile nationaliste.

4. Istoria si doctrina nationalismului.

a). Istoria nationalismului.

Nationalismul a aparut in Europa ca urmare a depasirii economiei naturale, de tip feudal, si a avansarii comertului.

Revolutia Franceza impune nationalismul pe arena politica europeana si, mai nou, pe intreg mapamondul.

Telurile acestei Revolutii erau: ***consacrarea nationalismului si dezvoltarea democratiei.***

Oricat ar parea de bizar in zilele noastre, ***nationalismul si democratia*** au reprezentat scopurile ideologice supreme ale Revolutiei Franceze.

In contemporaneitate, se considera ca imboldul obiectiv al globalizarii este reprezentat de dezvoltarea impetuoasa a comunicatiilor si a tehnologiilor.

Pare ciudat dar aceleasi resorturi economice care au impus nationalismul aduc in scena acum internationalismul, manifestat sub forma globalizarii (mondializarii).

Ideile Revoluției Franceze au promovat un ***nationalism de stanga*** sau, mai corect, au promovat ideologii stangiste fundamentate pe nationalism. Simbolica ramane deviza: ***libertate, egalitate, fraternitate*** care presupunea: instituirea cetateniei și abolirea titlurilor nobiliare ca o eliberare de sub tirania monarhica; poziția de egalitate a tuturor subiectelor de drept, a tuturor cetățenilor, în cadrul Statului și conștiința fraternității izvorată din apartenența la națiunea franceză.

Epoca de Aur a Nationalismului a fost în secolul XIX-lea „punând pe jar”, monarhiile europene.

Treptat și Dreapta politică a îmbrățișat ideile nationaliste, dezvoltându-se un ***nationalism de dreapta***.

Acest nationalism a fost consacrat în Imperiul German, de cancelarul Otto von Bismarck.

Așa se face că la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea și Stanga dar și Dreapta au adoptat idei și ideologii nationaliste. Sau, dacă ne este permis, putem afirma că în perioada amintită ***doctrina nationalistă*** a absorbit idei și concepții, fie de la Dreapta politică, fie de la Stanga politică.

Stanga năzuia la eliberarea popoarelor de opresiunile monarhiilor și a capitalismului primitiv iar ***Dreapta*** aspira la disciplinarea națiunilor și la extinderea influențelor, prin intermediul imperialismului, în colonii sau în teritoriile ce urmau a fi colonizate.

Primul război mondial, Marele Război, a fost declanșat din dorința de reîmpărțire a lumii, adică a coloniilor, de către Marile Puteri.

Aceasta dorinta era fundamentata ideologic pe ***nationalismul de dreapta*** sau, altfel spus, ***pe doctrinele de dreapta si de centru-dreapta, infuzate cu nationalism***.

Dezamagirea provocata de primul razboi mondial a determinat revirimentul Stangii fondata pe nationalism sau a ***nationalismului de stanga***. Asa se explica recunoasterea dreptului la autodeterminare a popoarelor din proclamatia presedintelui american Wilson.

Aparitia ***socialismului radical internationalist*** in Rusia, adica ajungerea comunismului la putere in aceasta imensa tara a generat stoparea stangismului nationalist, concomitant cu ascensiunea Dreptei nationaliste in Europa.

Nationalismul de dreapta sau mai corect dreapta nationalista nu s-a manifestat neaparat impotriva stangii nationaliste europene cat mai ales contra ***bolsevismului rusesc*** si a incercarilor de instaurare a nor noi „republici sovietice,, in Europa si , in mod special, in Germania.

Dreapta fundamentata pe conservatori si reactionari si impregnate de nationalism a generat regimul totalitar a lui Mussolini si regimul national-socialist totalitar a lui Hitler precum si regimul militarist de dreapta din Imperiul Nipon (Japonia). Toate acestea ca o reactie, in special, impotriva regimului socialist totalitar promovat de bolsevici in Rusia sovietica/U.R.S.S.. Impotriva politicii internationaliste „de fatada,, promovata de dictatorul I. V. Stalin.

Dupa cel de-al doilea razboi mondial ***nationalismul de dreapta*** sau Dreapta fundamentata pe nationalism este dezavuat(a) si infierat(a).

Nationalismul de stanga este firav deoarece doctrina socialista, prin insasi natura ei, era internationalista.

Totusi, decolonizarea a fost un effect direct al impulsurilor date de doctrina nationalista. Tot doctrina nationalista a co- rupt socialismul din statele central si est-europene, inclusiv din U.R.S.S., ceea ce a provocat disparitia statelor socialiste si prabusirea statului unional sovietic, in fapt a Imperiului Sovietic.

Daca se mai mira cineva astazi cum a putut sa se prabuseasca U.R.S.S. atat de fulgerator, atunci trebuie sa cunoasca raspunsul: **nationalismul** a provocat mai intai pervertirea doctrinei comuniste si, mai apoi, destramarea Imperiului Sovietic!!!

Nationalismul a distrus comunismul internationalist; nationalismul a distrus U.R.S.S.!!!

Este marele merit al nationalismului desi este, deseori, trecut sub tacere.

Intai a fost discreditata dogma comunista speculandu-se sentimentele nationale ale oamenilor.

Apoi, ca la orice imperiu, nationalismul a „tocat„ temelia statului unional sovietic din interior. Deci nationalismul a distrus comunismul si statul – mamut U.R.S.S.. Drept recompensa, el este dezavuat incontinuare, fiindu-i contrapusa tot o doctrina internationalista – **teoria globalizarii**.

Nationalismul este o doctrina relative tanara. Ca si **statul modern national**, nationalismul credem ca inca nu si-a spus „ultimul cuvant„, in politica statelor, dar si pe planul politicii intrenationale. Fiind

teoria care a legat cel mai organic pe membrii societatii de statul ai carei cetateni sunt, nationalismul a edificat si a impus statul-natiune, ca fiind statul modern si dominant pe scena politica internationala.

Din aceste considerente am precizat anterior ca ***nationalismul este si ramane cea mai puternica teorie politica din ultimii 150 – 200 de ani.***

B). Esenta doctrinei nationaliste.

Si la momentul de fata ***nationalismul*** constituie o idee-fora pe mapamond.

In cadrul acestui subpunct incercam sa scoatem in evidenta esenta nationalismului.

Asa fiind, putem afirma ca nationalismul pretinde oamenilor ***loialitate neconditionata***. Identificarea finite umane cu statul-natiune reprezinta scopul supreme al nationalismului. Acceptarea preeminentei statului se realizeaza uneori prin fora iar alteori se manifesta prin cultivarea ideilor nationaliste cetatenilor, fapt ce determina intarirea rolului puterii etatice in raport cu individual.

Rolul istoriei in formarea unei constiinte nationaliste este extrem de important. Sa ne amintim de tezele nationaliste promovate in fosta U.R.S.S. prin care era preamarita Rusia in raport cu celelalte perublici unionale. Sau, in spatial romanesc, apelul la figurile istorice

si la lupta darza dusa de poporul roman , in perioada socialista 1968-1989.

Ambele situatii luate ca exemple denota atitudini nationaliste promovate in mod active de catre stat. Iar in exemplele vizate statele respective erau considerate socialiste, intemeiate pe socialismul internationalist!!! Dar, in realitate cele doua state promovau fati politici nationaliste.

Loialitatea neconditionata solicitata de nationalism **trebuie sa aiba character exclusive**. Nationalismul nu permite adoptarea unor pozitii alternative iar in combinatie cu orice alta doctrina politica el a reprezentat intotdeauna ..prima vioara,,.

Exclusivitatea nationalismului este o trasatura fundamentala de esenta acestei doctrine. Coeziunea grupului national este vazuta prin prisma loialitatii neconditionate si exclusive.

Nationalismul beneficiaza si de alte puncte de sprijin – familia, statul, religia – iar manifestarea sa la nivelul maselor se realizeaza sub forma **patriotismului**.

Patriotismul are valente ideologice adresandu-se publicului larg, in timp ce **nationalismul** este o doctrina inchegata aflata la temelia statelor moderne nationale. Deci, patriotismul este forma populara, ideologica, a doctrinei nationaliste.

Spre deosebire de socialism, liberalism sau conservatorism, **nationalismul** ca si doctrina politica, nu lucreaza exclusive cu concepte politice rationale. Dimpotriva, **nationalismul** are **un efect psihologic major** asupra indivizilor, asupra maselor.

Contopirea individului in statul-natiune, identificarea individului cu statul sau tin de resorturi mult mai profunde decat simpla ideologie. Dovada este data de spiritul de sacrificiu existent la individual nationalist.

Viata individului devine neinsemnata in raport cu **interesele nationale** iar individual se simte, pur si simplu, „zdrobit„de puterea exemplului conferita de inaintasii sai, de-a lungul istoriei aceluia popor!!! In sistemul de valori al nationalismului interesele societatii, ale poporului, ale statului-natiune sunt intotdeauna prioritare in raport cu interesele individuale. Menirea individului, scopul sau in viata, trebuie sa fie servirea exemplara a statului-natiune.

Imperialismul statelor fundamentat pe „**real politic**„ este o consecinta directa a nationalismului. Acest aspect negativ al nationalismului trebuie subliniat deoarece este o chestiune veridica. Imperialismul modern a fost si este fundamentat pe nationalism.

Stim ca Germania lui Hitler si Italia lui Mussolini au fost nationaliste.La fel de nationalist a fost si U.R.S.S. promovand nationalismul dominant din statul unional, adica nationalismul rusesc.

Romania in timpul presedintelui Nicolae Ceausescu a fost, fara indoiala, nationalistă. Ea nu a fost insa si imperialista deoarece capacitatea economico – militara a tarii nu permitea acest lucru.

Asa fiind, imperiile moderne si contemporane nu au fost fondate nici de capitalism si nici de socialism; **ele au fost si sunt efectul politicilor nationaliste.**

Ce politica adopta a superputerii planetare S.U.A.??

Fara indoiala, in planul politicii externe S.U.A. adopta pozitii internationaliste, fiind principala sustinatoare a procesului de globalizare. In planul politicii interne insa S.U.A. adopta o politica nationalista agresiva. Natiunea americana (?!?) este vazuta ca o natiune fondata de politica si alimentata permanent de patriotism si, deci, de nationalism.

Este un paradox sa fii nationalist in interior si internationalist pe arena politica internationala!!! Insa aceasta pare a fi realitatea obiectiva in politicile S.U.A..

Nationalismul separa si totodata nationalismul uneste!!! A separat U.R.S.S., republicile unionale fiind satule de proslavirea nationalismului rusesc; a separat Yugoslavia, republicile catolice si musulmane nefiind de acord cu nationalismul sarb; a separat fosta Cehoslovacie fiindca slovacii au renuntat sa fie atasati la remorca nationalismului ceh!!! Uneste, cel putin ca intentie, statele musulmane prin intermediul miscarii panislamice; a provocat reunificarea Germaniei si a Yemenului; provoaca tendinta reunirii Republicii Moldova cu Romania etc.

III. *Democratia si nationalismul*

1. *Introducere.*

Necesitatea tratarii „*democratiei*„ in cadrul *partii a XI-a a „Tratatului de Diplomatie*„, referitoare la „*nationalism*„, rezida

tocmai in scopurile Revolutiei Franceze care, sub aspect ideologic, erau: ***nationalismul*** si ***democratia***. Aceasta legatura indisolubila, originara, dintre aceste doua scopuri ideologice ne-a deteminat sa analizam „***democratia***„ precum si corelatia „***democratiei***„ cu „***nationalismul***„.

Ce este democratia? O intrebare grea, desi apparent pare banala, insa noi ne vom margini sa o definim cat mai empiric. Democratia este situatia politica in care puterea sa afla in mana poporului. Democratie este atunci cand poporul conduce statul. Cand egalitatea dintre oameni este consacrata iar fiecare dintre indivizii care alcatuiesc poporul are dreptul sa isi spuna opinia referitor la guvernare. Democratia este instituita numai atunci cand puterea politica emana de la popor iar guvernarea este periodic schimbata sau reconfirmata prin consultarea poporului.

In esenta, democratia este situatia social-politica prin intermediul careia se cauta remedii impotriva „prapastiei„, care, de regula, se cronicizeaza intre guvernanti si guvernati!!!

Teoria contractului social si doctrina suveranitatii populare au incercat sa explice fundamental democratiei.

Trei mari filosofi au perfectionat si au rafinat, cu spiritele lor geniale, teoria contractului social: conservatorul Thomas Hobbes; liberalul John Locke si radicalul stangist Jean-Jacques Rousseau. Din atitudinile lor politice au rezultat, asa cum era si firesc, puncte de vedere divergente.

Libertatea, guvernarea si proprietatea erau private in mod diferit de cei trei filosofi.

Astfel, in privinta **libertatii**, Thomas Hobbes sustinea realizarea acesteia prin supunerea fata de monarh; John Locke vedea in libertate posibilitatea individului, in anumite limite, de a actiona conform intereselor sale iar Jean-Jacques Rousseau conditiona obtinerea libertatii de crearea unei noi societati, fundamentata pe egalitarism.

Cu privire la **guvernare**, Hobbes aprecia ca monarhia absoluta ar corespunde intereselor populare; Locke concretize idealul intr-o republica parlamentara reprezentativa iar Rousseau considera ca votul popular direct al intregului popor determina guvernarea cea mai democratica.

In privinta **proprietatii private** opiniile celor trei filosofi se deosebesc net: Hobbes nu a transat in privinta acestei chestiuni, probabil avand in vedere plenitudinea dreptului patrimonial real de proprietate al monarhului absolute asupra intregului teritoriu al statului. Locke aprecia ca fiind vitala proprietatea privata pentru dezvoltarea societatii iar Rousseau se opunea proprietatii private deoarece ea constituia sursa inegalitarismului social.

*

*

*

2. **Semnificatia principiilor democratice.**

Democratia poate fi analizata sub doua aspecte: din punct de vedere substantial si din punct de vedere procedural.

Sub aspect substantial importanta democratiei este subliniata de ***filosofia pe care aceasta se intemeiaza***. Or, aceasta filosofie are ca punct central drepturile si libertatile fundamentale ale omului si cetateanului.

Totalitatea drepturilor, in special a celor civice si politice, se considera ca garanteaza principiile fundamentatoare ale democratiei liberale.

Dimpotriva, socialistii sustin teza conform careia garantarea reala a democratiei implica realizarea efectiva a drepturilor si a libertatilor social-economice. Intr-adevar, drepturile si libertatile economice dau substanta reala statutului indivizilor. Oricate drepturi ar fi proclamate, fara un trai decent, fara dreptul la munca, fara educatie si fara asigurarea serviciilor medicale, oamenii se vor simti intotdeauna impovarati de greutatile vietii cotidiene si vor trece pe un plan secundar sau adiacent participarea lor efectiva la viata politica a statului ai caror cetateni sunt!!!

Situatia materiala precara a cetatenilor impieteaza asupra democratiei tradand distribuirea inegala a resurselor si demonstrand neputinta statului in ceea ce priveste ocrotirea propriilor sai cetateni.

3.Doctrina contractului social.

In antichitate si Platon dar si Aristotel, marii filosofi ai Europei si ai limii, au argumentat in sensul ca „***democratia***„ nu ar reprezenta forma de guvernament ideala.

Odata cu iesirea din indelungatul Ev Mediu, o stare tranzitorie de amortire intre Antichitate si Renastere, si mai ales incepand cu Revolutia Industrială, cautarea solutiilor rationale, stiintifice a devenit predominanta in constiintele umane.

Egalitarismul si-a facut loc intre conceptiile social-politice conducand la punerea sub semnul intrebării a institutiilor feudalo-monarhice. Aceasta a condus la teza acceptării conducătorilor de către cei conduși, consimțământ realizat prin alegerea liderilor politici de către guvernati.

Puterea politica aparținand poporului, acesta o delega în privința exercitiului către guvernanti. Astfel a apărut doctrina suveranității populare care împreună cu teoria contractului social a fundamentat democrația.

Filosoful Jean-Jacques Rousseau, unul dintre întemeietorii radicalismului stângist modern, a adus contribuții substanțiale la dezvoltarea principiilor doctrinare fundamentale ale democrației concretizate în: teoria suveranității populare și doctrina contractului social.

Filosoful aprecia că, inițial, oamenii trăiau în starea de natură însă nu erau impliniți deoarece nu aveau o existență morală. Tendința spre dobândirea și perfecționarea moralității a determinat omul să abandoneze starea de natură și să se transforme din animal în cetățean.

Imoralitatea aparuta pe parcursul structurarii si a ierarhizarii societatii a determinat acapararea proprietatilor de catre indivizii speculativi si agresivi.

In aceste conditii actuala societate fiind iremediabil alterata trebuie schimbata, in privinta regulilor sociale si politice, cu o alta ordine sociala care sa fie fundamentata pe: libertate, egalitate, fraternitate.

Vointele particulare, individuale urmau a fi absorbite de vointa generala a societatii, aceasta din urma determanand si libertatea individuala.

Sub aspect economic, filosoful combatea proprietatea private, dreptul de proprietate private fiind un drept social si nu un drept natural.

Proprietatea privata genera exploatarea oamenilor de catre cei potentate economic. Proprietatea privata a intemeiat societatea – spunea Rousseau – in sensul ca a realizat inegalitatea sociala si a permis acumularea puterii politice de catre detinatorii puterii economice.

Guvernamentul trebuia fundamentat pe **democratia directa**. In opinia filosofului Rousseau democratia reprezentativa anuleaza vointa inalienabila a fiecarui individ care compune comunitatea.

In privinta separatiei puterilor, principiu afirmat de John Locke, Rousseau a prevazut necesitatea acordarii preeminentei legislativului in raport cu executivul deoarece primul reprezinta vointa generala, in timp ce al doilea (adica executivul) reprezinta guvernul au guvernarea.

4. *Doctrina democratica liberala neoclasica.*

Corelatia politicii cu economia a determinat aparitia doctrinei democratice liberale. **Capitalismul** a fost fundamentat de catre economistii britanici: Adam Smith, David Ricardo si Thomas Malthus. In S.U.A. un impact deosebit a avut darwinismul social promovat de catre englezul Herbert Spencer.

Teoreticienii doctrinei democratice liberale au fost filosofii: Edmund Burke; James Madison; Thomas Jefferson.

Edmund Burke (1729-1797) este considerat fondatorul filisofiei moderne conservatoare. Acest filosof a sustinut necesitatea Revolutiei engleze din 1688 si a Revolutiei americane din 1776 dar a respins Revolutia Franceza deoarece aceasta a procedat la inlocuirea monarhiei cu o forma de guvernament republicana.

Fiind conservator Burke respingea schimbarea si considera ca institutiile sociale au o valoare si un scop in sine, generate de traditie si de istorie.

In privinta guvernarii filosoful considera ca aceasta are menirea de a pastra ordinea si ca guvernantii trebuie sa fie doar oamenii care detin proprietati si care au o origine aleasa.

Nobilimea ar fi clasa menita sa conduca deoarece ea nu judeca dupa motivatiile claselor „inferioare,,. Filosoful citat nega cu desavarsire egalitarismul in societate si a adoptat conceptii nationaliste,

considerand statul o punte de legatura intre generatiile trecute, cele prezente si cele viitoare.

James Madison (1751-1836) a fost un om de stat, cu o cariera politica impresionanta.

Considerat a fi parintele Constitutiei americane Madison a considerat ca grupurile politice se constituie in asa-zisele factiuni. Pentru a preintampina tirania factiunii majoritare el a identificat posibilitatea dispararii puterii politice, preintampinand monopolizarea acesteia.

Asa fiind, echilibrul puterilor se realizeaza prin partajarea functiilor etatice si prin atribuirea uneia dintre puteri de competente in domeniul celorlalte puteri. De asemenea, federalismul era vazut ca un mijloc de disipare a puterii intre guvernul national si guvernele statelor federate.

Sub aspect economic, Madison considera ca interesele economico-materiale genereaza divizarea natiunii in clase si categorii deosebite care, uneori, pot adopta chiar si pozitii antagonice.

Thomas Jefferson (1743 – 1826) a fost om politic si ganditor american, autor al celebrei „Declaratii de Independenta,,. Filosofia politica a lui Jefferson a precumpanit in perioada Confederatiei Americane iar adoptarea Constitutiei S. U. A. a constituit, de fapt, o renastere a valorilor conservatoare in fata radicalismului promovat de Revolutia Americana.

Toata istoria S. U. A. reprezinta, in realitate, o lupta intre conservatorismul de tip madisonian si radicalismul de tip jeffersonian!!!

5. *Socialismul democratic si sistemele de guvernare.*

Sub aspect ideatic capitalismul a fost conceput de catre liberali pentru a da posibilitatea oamenilor sa dobandeasca avere si libertate. Iata insa ca stanga politica a sesizat, pe buna dreptate, ca fortele economice ale capitalismului genereaza exploatare.

Tirania economiei capitaliste a determinat chiar unii ganditori liberalisti sa incerce sa determine o orientare mai putin individualista si mai pronuntat sociala, a doctrinei democratice liberale.

John Stuart Mill (1806 – 1873) a fost filosoful care a fundamentat utilitarismul social. Prevazand necesitatea regimului politic democratic el s-a pronuntat in favoarea garantarii absolute a libertatilor gandirii si a cuvintului.

Inlaturand egoismul uman John Stuart Mill a promovat conceptii de intrajutorare sociala, apropiate ideologiilor stangiste.

Thomas Hill Green (1836 – 1882) a definit libertatea, din perspective sociala, ca fiind inlantuirea capacitatilor umane, in mod egal, in vederea atingerii fericirii, a binelui comun.

Libertatea pentru acest filosof englez avea o latura preponderent pozitiva si un puternic accent social.

Rolul guvernarii era de ajutare a cetatenilor si de eliberare a acestora nu doar sub aspect politic ci mai ales din punct de vedere social si economic.

Proprietatea privata este utilizata in conceptia acestui filosof pentru ingradirea libertatilor umane si cetatenesti. Natiunile devenind supuse claselor de proprietary era imperios necesar ca statele sa intervina cu intentia de a frana fortele economice haotice. Guvernul trebuie sa protejeze populatia de aceste forte prin instituirea statului bunastarii.

John Dewey (1859 – 1952), filosof american al democratiei sociale a promovat, in pofida diferentelor fizice si psihice ale indivizilor, dreptul la egalitate politica si juridical.

Spre deosebire de conservatori pentru care institutiile etatice erau de neatens, Dewey a propus experimentarea prin inginerie sociala. Societatea este direct interesata nu numai de inlaturarea institutiilor oprimante si abusive, dar ea trebuie sa asigure si dezvoltarea unor institutii care sa asigure fericirea membrilor ei.

*

*

*

In privinta **sistemelor de guvernare** facem urmatoarele succinte precizari:

Vom incerca sa analizam sistemul de guvernare al S. U. A. si sistemul de guvernare al Regatului Unit al Marii Britanii si Irlandei de Nord.

- ***Sistemul de guvernare al Statelor Unite ale Americii.***

Initial, in perioada 1781-1789, guvernarea Americana se fundamenteaza pe sistemul confederat. In confederatie, fiecare stat component era suveran, avand suprematie in interior si beneficiind de independenta in relatiile internationale. Statele americane s-au grupat in confederatie pentru adoptarea unor politici comune in domeniile apararii si a comerțului.

In anul 1789 a fost adoptata Constitutia federala a S. U. A., confederatia fiind transformata in federatie.

Puterea de stat a fost partajata intre guvernul national federal si guvernele statelor federate. Au fost stabilite competente exclusive in sarcina guvernului federal cum este, spre exemplu, declararea razboiului si incheierea pacii. Alte competente au fost acordate statelor federate cum ar fi in problemele din domeniile educatiei si a familiei. Exista competente exercitate in comun de guvernul federal si de guvernele statelor federate: de exemplu, in domeniul impozitarii. Cand legea statului federat este concurenta cu o lege federala, prioritatea revine legii federale. Toate puterile care nu sunt acordate guvernului federal, in mod expres, sunt de competenta guvernelor statelor federate.

Sistemul prezidential american a fost analizat de noi in vol. I al cartii de fata, in cadrul I. „***Stat si Istorie,***” pct. I: „***Doctrina generala a statului,***” cat si in vol. II al tratatului, la pct IV: „***Politica si relatii internationale,***”. In consecinta nu vom reveni asupra acestor chestiuni. Interesant este de remarcat faptul ca in „jocul,” separatiei si

a echilibrului puterilor etatice, fiecare „putere,, dispune de competente proprii, exclusive, insa o serie de atributii care determina suprapunerea competentelor „puterilor,, in scopul impiedicarii vreunei puteri – a unei ramuri a guvernamentului american – sa dobandeasca prea multa autoritate.

- ***Sistemul de guvernare a Regatului Unit al Marii Britanii si Irlandei de Nord.***

A fost analizat de catre noi in cadrul vol. I, pct 1 la capitolul consacrat ***Analizei constitutionale a Statului de Drept in contextul dezvoltarii politice a diferitelor tari ale lumii.***

Din acest motiv nu vom reveni asupra acestor problematici.

Trebuie insa sa subliniem ca in sistemul de guvernare britanic puterea graviteaza in jurul institutiei Parlamentului.

Unii politologi considera sistemul de guvernare britanic ca fiind mai democratic decat sistemul de guvernare american. Aceasta deoarece sistemul britanic se intemeiaza pe ***teza cooperarii intre puterile etatice***, in timp ce sistemul american se fundamenteaza pe ***idea conflictului, a contradictiei dintre puterile statale.***

*

*

*

La fundamentul **democratiei** se afla, fara indoiala, reprezentarea. In privinta reprezentarii vointelor si a intereselor electorilor au aparut diverse doctrine: doctrina reationara a reprezentarii; doctrina conservatoare a reprezentarii; doctrina liberala a reprezentarii si doctrina radicala a reprezentarii.

Prima doctrina adopta o pozitie elitista considerand ca monarhul si clasele privilegiate vor fi receptive la dorintele si interesele poporului.

In a doua doctrina electorii isi aleg guvernantii dar nu-i pot controla pe parcursul executarii mandatului. Singura „sanctiune,, este reprezentata de alegerea altui „imputernicit,, decat cel considerat nesatisfacator.

A treia teorie se caracterizeaza prin considerarea reprezentantilor drept delegati ai electorilor. Reprezentantii trebuie sa voteze, intotdeauna, conform vointei electorilor.

A patra doctrina reclama democratia pura, respingand reprezentativitatea, sub orice forma. Aceasta este teoria realmente democratica.

*

*

*

Democratia nu este scutita de critici. Politologii au argumentat deseori asupra „partilor negative,, ale democratiei.

Acestea ar fi urmatoarele:

- iluzionarea cetatenilor in privinta autoguvernarii si a egalitatii;
- majoritatea controland guvernarea impune solutii medii, inlaturand ideile si conceptiile geniale. In democratie, tot ceea ce depaseste media, adica mediocritatea, fie in sens negativ, fie in sens pozitiv este considerat nefolositor.

*

*

*

6. *Raporturile democratiei cu nationalismul.*

La Istoria nationalismului am precizat ca scopurile ideologice ale Revolutiei franceze au fost doua, respectiv: ***nationalismul*** si ***democratia***. Altfel spus, capitalismul, sub aspect politico-doctrinar, s-a dezvoltat pe coordonatele ideologice ale democratiei si nationalismului.

Legatura dintre cele doua curente si ideologii este indisolubila. Nationalismul s-a dezvoltat in perioada ascensiunii si a consolidarii si dezvoltarii democratiei.

La randul ei, democratia s-a infiripat si s-a dezvoltat si perfectionat in cadrul statelor nationale moderne.

Democratia si nationalismul au descatusat popoarele lumii, eliberand energiile natiunilor si ale statelor de pe mapamond!!!

Seva dezvoltarii popoarelor este reprezentata de nationalism iar tiparul in care se desfasoara intreaga activitate social-politica este determinat de democratie.

Fara democratie si fara nationalism popoarele si statele lumii nu ar fi atins culmile de progress si de civilizatie pe care se situiaza in contemporaneitate.

*

*

*

IV. Doctrina socialista si nationalismul.

1. Evolutia si principiile de baza ale socialismului.

Doctrina socialista a fost pe larg analizata in cadrul acestui tratat, in Vol. II, pct. IV: **„Politica si relatii internationale,,** cap. III: **„Doctrina socialista,,.**

In legatura cu evolutia si principiile fundamentale ale socialismului facem trimitere la cele indicate anterior.

2. Istoria socialismului.

Si aceasta tema a fost tratata in Vol. II, pct. IV al prezentei carti..Totusi, unele precizari se impun in legatura cu **marxismul**.

Scopul socialismului este de a elibera omenirea de sub povara dependentei materiale.

Socialismul utopic a provocat patrunderea acestei ideologii intr-o fundatura. Filosoful care a scos doctrina socialista din acest colaps a fost Karl Marx. In Manifestul Partidului Comunist Karl Marx se refera la **comunism** si nu la **socialismul manifestat sub forma unei economii nationale comunizate**.

Unii politologi considera ca filosoful german a utilizat notiunea de **„comunism,,** intr-un scop polemic.

In realitate noi apreciem ca termenul a fost utilizat pentru a desemna o viitoare societate. Notiunea nu a fost utilizata in scopuri polemice,

ci tocmai pentru a indica valorile imbratisate de noua ideologie politica.

Principiile fundamentatoare ale marxismului se refera la: ***doctrina economica marxista; doctrina marxista a revolutiei; doctrina istorica marxista si doctrina sociologica marxista.***

- ***Doctrina economica marxista*** se desprinde din opera de capatai a lui Marx, Capitalul.

In privinta ***muncii*** Marx considera ca omul se dezvolta si se transforma prin propria sa munca. Creatia in sine de bunuri materiale si spirituale determina continua dezvoltare a constiintei umane.

Cu privire la ***doctrina autoalienarii umane*** Marx a identificat instrainarea muncitorilor de ei insisi datorita exploatarei capitaliste. Datorita faptului ca producatorii de bunuri materiale nu sunt platiti la justa valoare ei se simt straini de produsele muncii lor. Continua exploatare capitalista conduce la forma suprema de alienare – dezumanizarea oamenilor. Ei vor percepe bunurile produse intr-o stare de pasivitate care se va transla si asupra personalitatii lor.

Doctrina valorii fundamentate pe munca face o distinctie intre: valoarea intrinseca a bunului; valoarea de schimb a bunului; valoarea de utilizare a bunului si posibila valoare sentimentala a obiectului.

In cadrul procesului de productie ***munca vie*** reprezinta o valoare variabila. Cantitatea de munca incorporate de un obiect determina valoarea intrinseca a bunului respectiv.

Tot in cadrul procesului de productie **material prima, utilajele etc.** reprezinta valoarea constanta. Valoarea acestora se regaseste constant in valoarea obiectului produs.

Doctrina plusvalorii se intemeiaza pe necesitatea capitalistilor de a obtine **plusvaloare** sau **profit**. Capitalistii sunt tentati sa ofere un salariu de subzistenta pastrand si insusindu-si plusvaloarea produsa de producatorul de bunuri materiale. Marx considera ca plusvaloarea trebuie sa apartina muncitorului deoarece ea este produsa prin munca acestuia.

- **Doctrina marxista a revolutiei** a format obiectul preocuparilor noastre in cadrul Vol. I a cartii de fata.

Trebuie totusi remarcat faptul ca schimbarea la Marx are un pronuntat caracter dialectic. Orice schimbare in economie conduce la o transformare a societatii. Schimbarea societatii determina schimbarea politica. Atunci cand vechea clasa politica se opune schimbarii este nevoie de violenta sub forma revolutiei. Marx considera ca opozitia la schimbarea social-politica reprezinta o opozitie la insasi progresul istoric al umanitatii.

- **Doctrina istorica marxista** se fundamenteaza pe materialismul dialectic, care constituie temelia marxismului si totodata sursa stiintifica a socialismului.

Materialismul dialectic isi regaseste izvorul in determinismul economic. La baza procesului dialectic sta conflictul, contradictia dintre o teza si o antiteza. Din „lupta contrariilor,, a tezei si a antitezei, se naste o teza noua, progresista.

Daca sistemul economic se transforma invariabil si obiectiv, si suprastructura societatii trebuie sa evolueze. Clasa dominanta nou aparuta se lupta cu vechea clasa dominanta, lupta contradictiilor generand dialectica.

Istoria umanitatii incepe cu asa-zisul comunism primitiv fundamentat pe egalitate. Odata cu diviziunea muncii au rezultat bunuri peste nevoile comunitatii care ramaneau producatorului. Astfel a aparut proprietatea privata, fapt ce a determinat stratificarea sociala si inegalitatea in grupul social.

Anumite grupuri sociale si-au impus vointa asupra altora fapt ce a generat aparitia imperiilor antice si a modului de productie sclavagist.

Cand imperiul a fost dominat de barbari s-a trecut la un alt sistem social-politic si economic – feudalismul. Principalele clase sociale, nobilimea si taranii aserviti, erau antagoniste. Economia s-a ruralizat si a devenit naturala. Activitatile comerciale ale burgheziei au determinat consolidarea acestei clase sociale care a rasturnat de la putere aristocratia. Democratiile burgheze accepta reprezentativitatea populara dar mentin puterea economica in mainile capitalistilor. Proletariatul, clasa antagonica capitalistilor, reprezinta in opinia marxista oamenii defavorizati prin distribuirea in mod inegal a bunurilor produse.

*

*

*

- ***Doctrina sociologica marxista.***

In temeiul determinismului economic Karl Marx a mentionat ca starea materiala determina constiinta. Teza ca de fapt existenta este determinate de constiinta umana este respinsa de Marxism.

Orice societate umana este alcatuita din: ***infrastructura*** si ***suprastructura***.

Stim de la economia politica marxista ca aceasta cuprinde, ca elemente componente ***mijloacele de productie*** si ***relatiile de productie***.

Mijloacele de productie sunt alcatuite din: materii prime, celelalte resurse si tehnologia utilizata.

Relatiile de productie sunt raporturi sociale generate intre membrii societatii cu privire la mijloacele de productie, la productie, la repartizare si la consum.

Fara indoiala, postula Karl Marx, proprietarii mijloacelor de productie vor detine si puterea politica in societate.

Trebuie sa constientizam faptul ca, intotdeauna, infrastructura determina suprastructura societatii. Adica, ***modul de productie*** – care include atat fortele de productie cat si relatiile de productie – determina valorile nonmateriale ale societatii:ideologia, cultura, religia, arta, dreptul etc.

Trebuie precizat ca in cadrul fortelor de productie sunt incluse totalitatea mijloacelor de productie precum si stiinta aplicativa (tehnologia).

Suprastructura are rolul de a perpetua oranduirea respective si de a garanta pe viitor privilegiile clasei dominante in stat.

*

*

*

3. Raporturile dintre socialism – social-democratie si comunism – si nationalism.

Pentru a putea evidentia raporturile dintre doctrina socialista si teoria nationalistă este necesar sa evidentiem, sa reliefam, un element esential al teoriei socialiste.

Acest element este **internationalismul**. Adica, teoria socialista este, in esenta sa, internationalista. Tezele marxiste releva necesitatea unirii tuturor oamenilor muncii, indiferent de statele din care provin. Internationalismul socialist, mai pronuntat la comunismul originar, mai nuantat la social-democratie, implica necesitatea stingerii frontierelor nationale. Statul national era considerat o emanatie a capitalismului si, drept consecinta, trebuia repudiat.

Este lesne de constatat relatiile teoriei socialiste internationaliste cu doctrina nationalistă!!!

Cel de-al doilea binom politic central, fundamental al Stiintelor Politice este reprezentat - dupa cum am mai remarcat – **de nationalism/internationalism**.

Fiind teorii antagoniste – si ne referim la **nationalism** si **internationalism** – este evident ca si **socialismul internationalist** este in opozitie cu **nationalismul**.

Socialismul doctrinar, cu ambele sale ramuri: social-democratia si comunismul, se afla in antiteza cu nationalismul.

In privinta socialismului aplicat concretizat in: marxism; marxism-leninism; stalinism; maoism si fidelism raporturile sale cu ***nationalismul*** trebuie cercetate mai atent deoarece chestiunile sunt mai nuanate.

*

*

*

4.Practica politica socialista. Relatiile ideologice dintre marxism; marxism-leninism; stalinism; maoism si fidelism ,pe de o parte, si nationalism, pe de alta parte.

Aplicarea practica a socialismului marxist a inceput in Rusia, incepand cu Revolutia bolsefica din Octombrie.

Marxismul a fost adaptat conditiilor rusesti sub forma ***marxism – leninismului***.

Despre diferentierile dintre marxismul originar si marxism-leninism am facut referiri in Vol. II al cartii.

Diferentierile porneau de la faptul ca in poinia lui Lenin constiinta de clasa a proletariatului trebuia dezvoltata de partidul marxist revolutionar.

Revolutia socialista avand loc cand proletariatul nu are constiinta de clasa foarte dezvoltata, perioada intermediara, adica societatea socialista, trebuia sa dureze un timp mai indelungat, pana la imprimarea modelului socialist majoritatii covarsitoare a populatiei.

Aceasta era opinia lui Lenin, in disonanta cu teza marxista care a alocat perioadei intermediare socialiste o durata relative scurta de timp.

Marxism-leninismul apara incontinuare internationalismul. Asadar acesta este in antiteza cu nationalismul.

Stalinismul se caracterizeaza prin dorinta de constructie a socialismului intr-o singura tara – U. R. S. S..

Planurile cincinale; colectivizarea fortata a agriculturii si dezvoltarea sustinuta a industriei probau vointa de a construe socialismul doar in U. R. S. S.. In acest mod Stalin a abandonat in realitate internationalismul. Acesta a fost - in fapt – inlocuit cu nationalismul rusesc. Instituirea statului totalitar si dezvoltarea cultului personalitatii lui Stalin, intarea latura nationalista a doctrinei P. C. U. S..

Miscarea Comunista Internationala, Comintern-ul, in loc sa propage ideologia revolutiei socialiste pe planeta a ajuns o dependenta a relatiilor externe promovate de U. R. S. S.. Ea active in scopul raspandirii nationalismului rusesc, in locul internationalismului proletar.

Sub Stalin doctrina comunista capata puternice accente nationaliste fiind pusa sa serveasca interesele rusesti. Pervertirea doctrinei comuniste inceputa cu ingradirea drepturilor si libertatilor cetatenesti sub Lenin, continua sub Stalin prin adoptarea fatisa a nationalismului. Cruzimea de neimaginat a regimului stalinist a

provocat moartea a 27.000.000. de cetateni sovietici si a distrus 1/3 din venitul national al U. R. S. S.!!!

O scurta perioada **hrusciovismul** a incercat un dezghet punand capat terorii staliniste. Reformarea economiei sovietice a fost un esec datorita opozitiei birocratiei si aparatului de partid si de stat. Dorinta de coexistenta pasnica intre cele doua lagare – capitalist si socialist – a atras simpatia Occidentului pentru Nikita Hrusciov.

In perioada hrusciovista si internationalismul dar si nationalismul rusesc au fost atenuate.

Perioada **brejnevista** a fost una de stagnare. Internationalismul era proclamat de Kremlin laolalta cu exacerbarea nationalismului rusesc.

In R. P. Chineza **doctrina maoista** a reprezentat o incercare de adaptare a marxismului la civilizatia si la traditia chineza.

Sa analizam succint **principiile maoismului: populismul; revolutia permanenta si linia de masa; burghezia si razboiul de gherila.**

In privinta **populismului** este de remarcat tendinta spre considerarea taranimii ca fiind clasa sociala pozitiva. Proletariatul din doctrina marxista a fost inlocuit cu taranimea. De multe ori populatia elitista, in special intelectualii, erau fortati sa lucreze pamantul alaturi de tarani.

Revolutia permanenta instituia in conceptia lui Mao teza conflictului continuu, a violentei fara intrerupere, ca efect a luptei contrariilor – teze si antiteze – din dialectica marxista originara.

Mao a respins teza leninista referitoare la partidul marxist revolutionar din dorinta de a evita birocratizarea excesiva a

aparaturii de partid si de stat. In aceste conditii **doctrina liniei de masa** adoptata in R. P. Chineza implica mobilizarea intregului popor. **Capitalistii** au fost lasati sa subziste o perioada de catre Mao. **Micii capitalisti** si **capitalistii asa-zis nationali** reprezentau in opinia lui Mao clase sociale exceptate de la contradictiile antagoniste.

Capitalistii care aveau legaturi cu strainatatea, fiind considerati imperialisti, au fost supusi represiunii. Dupa un timp si burghezia nationala a fost eliminata, mijloacele de productie fiind nationalizate.

Razboiul de gherila teoretizat de Mao, lua in considerare faptul ca revolutia socialista parcurge o desfasurare in timp. Pe langa activitatea eminamente militara, razboiul de gherila presupunea si o latura politica concretizata in atragerea populatiei de partea cauzei revolutiei socialiste.

Armata de gherila trebuia sa ajute populatia la reconstructia localitatilor distruse si sa propage ideile revolutiei socialiste.

Fiind o doctrina socialist – comunista maoismul nu a respins nationalismul. Dimpotriva, nationalismul a fost utilizat in vederea persecutarii capitalistilor care aveau legaturi cu strainatatea, adica cei asa – zisi imperialisti.

Fidelismul prezent in Republica Socialista Cuba este o doctrina comunista cu multe valente nationaliste.

In Cuba intai a invins Revolutia condusa de Castro si abia mai apoi Partidul Comunist a fost instalat la putere. Practic, partidul Marxist datoreaza rolul sau conducator lui Castro.

Castro se bucura de o mare popularitate, personificand Revolutia cubaneza. Mentinerea regimului se datoreaza si temerii fata de cubanezii stabiliti in S. U. A., la Miami, Florida si care ar dori sa se reintoarca in tara natala sis a preia puterea.

Socialismul cubanez este acceptat de popor ca o alternative viabila in raport cu tirania unei mici elite care a lasat tara la discretia colonialismului Statelor Unite ale Americii.

Desi internationalista la baza doctrina comunista cubaneza accepta nationalismul in conditiile in care aceasta ultima doctrina reaminteste despre degradarea si subdezvoltarea existenta in Cuba, pana in anul 1959, in timpul colonialismului american.

5. *Influienta nationalismului asupra socialismului internationalist.*

La acest punct o interogatie apare ca fiind fireasca: a influentat nationalismul in vreun mod socialismul internationalist?

Desi sub aspect doctrinar socialismul, fiind internationalist, se afla in antiteza cu doctrina nationalista in paginile si paragrafele anterioare s-a putut constata chiar o puternica inraurire a nationalismului asupra doctrinei comuniste.

Remarcam in Vol. I, la pct. IV natura regimului politic socialist din Romania intre 1968 – 1989. Se constata ca internationalismul a fost pastrat formal dar socialismul romanesc a fost impregnate cu

doctrina nationalistă. Așa s-a întâmplat și în alte state socialiste europene, inclusiv în fosta U. R. S. S..

Practic, acceptarea nationalismului și receptarea acestuia de către doctrina socialistă a deturnat efectiv socialismul, transformându-l în socialism nationalist sau, de ce nu, în național – socialism!!!

Mai ales practica politică a dovedit alunecarea statelor socialiste spre naționalism. Pervertirea socialismului internaționalist de către naționalism a însemnat eșecul doctrinei comuniste în practica politică!!! A dovedit că oamenii se apropie mult mai ușor de teorie și de practica naționalistă decât de valorile teoretice și practice ale comunismului!!!

V. Doctrinile fasciste și național – socialiste. Aportul naționalismului în fundamentarea acestor doctrine politice.

1. Introducere.

Fascismul și național – socialismul au apărut ca urmare a demonetizării principiilor democratice și a haosului provocat de colapsul economiei capitaliste.

Într-adevăr, în Germania dar și în Italia, fascismul respectiv național – socialismul au determinat revigorarea economiilor acestor state.

Fascismul și național-socialismul au fost doctrine politice reactionare, respingând ideologiile capitaliste democratice. Ele erau

animate de irationalism si de scopuri mitologice, care nu puteau fi dovedite in viata cotidiana.

2. Fascismul si national – socialismul doctrine generate de posibilul esec al capitalismului si a democratiei.

Ascensiunea fascismului si a national-socialismului a avut loc datorita declinului democratiei liberale si a capitalismului. Acest declin, temporar, s-a accentuat in anii 1920 – 1930 in statele europene industrializate. Primul razboi mondial a generat un macel nemaiintalnit pana atunci, la care au participat cetatenii inrolati in armatele statelor beligerante. Tehnologia avansata a determinat proportiile ingrozitoare de victime si de distrugeri. Statele au tocat resursele lor financiare si au trimis la moarte tineretul masculin din dorinte imperialiste.

Dezamagirea domnea in intreaga Europa. Instabilitatea economica determinata de inflatie si de lipsa locurilor de munca a generat si haosul politic. Reprezentativitatea parlamentara parea o arena discutii contradictorii si fara de sens!!! Democratia abia instalata dupa Marele Razboi parea ineficienta si incapabila sa solutioneze gravele probleme social – economice.

Toate aceste aspecte indica clar declinul capitalismului si esecul democratiei. Pe acest fundal au aparut reactionarii – fascistii si national – socialistii - care au antrenat cetatenii intr-o capcana plina de misticism si de irationalism.

3. Elementele constitutive ale doctrinelor fascista si nazista (national – socialista).

Fascismul si nazismul dispun de o serie de elemente constitutive regasite la ambele doctrine: **irationalismul; totalitarismul; elitismul;imperialismul; militarismul.**

Fascismul prezinta si un element constitutiv specific – **corporatismul.**

La nazism aceste element constitutiv specific este reprezentat de **rasism.**

Sa incercam sa analizam, pe rand, **aceste elemente constitutive.**

- **Irationalismul.** Acesta rezulta din faptul ca ambele doctrine reactionare – fascismul si nazismul – resping stiinta. Ele oculteaza ratiunea si bagatelizeaza adevarul, realitatea obiectiva. In sprijinul irationalismului s-au folosit: doctrina mitului si filosofia irationalista germana reprezentata de Fichte, Schopenhauer si Nietzsche.
- **Totalitarismul.** Mussolini, creatorul totalitarismului, credea ca statul constituie o fiinta vie net superioara cetatenilor sai. Vointa statului se impune tuturor fiind masura calitatilor si a virtutilor, luate in ansamblu. Individul trebuia doar sa se supuna orbeste statului deoarece puterea statului era absoluta si totala.

La national-socialism statul constituia un mijloc pentru atingerea scopului, iar scopul supreme era **puritatea rasei ariene.** Statul era

menit sa fie condos de rasa. Importanta esentiala aveau rasele si nu statele. Propaganda national – socialista a acaparat total intreaga viata socio – intelectuala a Germaniei.

* **Elitismul.** Ambele doctrine politice reactionare erau elitiste. Stratificarea societatilor se fundamenta pe inegalitatea dintre oameni. Liderul era recunoscut dupa calitatile sale innascute; el simboliza si incarna toate virtutile, fiind purtatorul vointei colective a poporului. Impulsurile poporului sunt transformate si rafinate in vointa constienta de catre lider.

* **Imperialismul.** Cele doua doctrine politice analizate au transpus inegalitarismul de la nivelul societatii la nivelul statelor. Statele/rasele superioare aveau dreptul sa isi impuna vointa asupra statelor/raselor inferioare. In conceptia lui Mussolini Italia avea menirea de a reinvia anticul Imperiu Roman.

Hitler, la randul sau, dorea achizitii teritoriale pentru edificarea acelui spatiu vital al poporului german.

Postuland contradictiile eterne dintre state si dintre natii Hitler a decretat necesitatea razboiului de anexiune.

- **Militarismul.** A constituit un mijloc, un instrument pentru indeplinirea politicilor fasciste si naziste.

Statul trebuia sa devina militarist iar cetatenii sai trebuiau sa se transforme in razboinici. In acest scop erau elogiata calitati specifice militarilor: curajul; lupta; disciplina si sacralitatea eroismului.

La mare prôt era puterea fizica si abilitatea individului de a-I domina cu forta sa pe ceilalti membri ai comunitatii.

- ***Corporatismul***. Era specific doctrinelor fasciste. Statul corporatist se fundamenta pe sindicate, acestea din urma fiind controlate de guvern. Sindicatele se afiliuau in corporatii guvernamentale ai caror sefi erau dependenti de Consiliul National al Corporatiilor.

Statul corporatist a inregimentat cetatenii in slujba regimului fascist. Activitatile economice si cele sociale erau dirijate si controlate de statul fascist prin intermediul: ***sindicatelor, a uniunilor sindicale si a corporatiilor***.

- ***Rasismul***. Era specific doctrinei reactionare nationale – socialiste. Aceasta teorie a fost preluata de la Arthur de Gobineau. Acesta a proclamat „superioritatea,, arienilor care erau blonzi si cu ochii albastri, dar care si-au pierdut puritatea rasiala datorita incrucisarilor cu populatiile „inferioare,,. Zona arianismului era considerata a fi Europa de Nord si de Nord - Vest, cu centrul de greutate in Germania.

Nazismul a preluat aceasta teorie identificand trei mari grupuri rasiale:

- ***rasa creatoare de cultura – arienii;***
- ***rasele purtatoare de cultura – latinii, slavii etc.;***
- ***rasele distructive de cultura – evreii, negrii si rromii.***

Obsesia nationale – socialistilor germani a fost aceea de a standardiza asa – numita „rasa ariana,,. Aceasta era considerata o rasa de

„supraoameni,,. Oamenii cu trasaturi ariene erau instigate propagandistic sa procreeze.

In opinia nazistilor democratia si comunismul, ambele de sorginte evreiasca, aveau rolul de a proteja oamenii slabi, rasele „inferioare,,.

In scopul asa – zisei „puritati rasiale,, au fost mutilate oameni prin sterilizare. Orice handicap predispunea la distrugerea fiintei, in conceptia nazista.

Uciderea a milioane de finite umane in lagarele de concentrare naziste, a stropit cu sange nevinovat intreaga Europa. „Puritatea rasiala,, s-a dovedit, pana la urma, un experiment tinand de „noaptea mintii omenesti,,.

4. Extremismul de dreapta si legaturile sale cu fascismul / national – socialismul.

O precizare se impune: analiza succinta efectuata in cadrul acestei part a cartii, cu referire la national – socialism trebuie, in mod imperios, sa fie completata cu referirile facute relativ la aceasta doctrina in cadrul Vol. II al tratatului, pct. IV: „***Politica si relatii internationale,,*** titlul II: „***Doctrinile politice,,*** capitolul V: „***Doctrinile fasciste,,***

*

*

*

În politologia contemporană se consideră că, după cel de-al doilea război mondial, au fost state fasciste: ***Republica Africa de Sud sub regimul de apartheid; Republica Chile sub regimul lui Augusto Pinochet și Republica Argentina sub regimul lui Juan Peron.***

Revitalizarea extremismului de dreapta s-a realizat după prăbușirea Uniunii Sovietice în unele republici precum Rusia și Ucraina; Letonia și Estonia.

Dreapta a obținut bune procentaje în: Norvegia; Suedia; Germania; Japonia etc.

În Austria partidul de extrema dreapta a ajuns la guvernare iar în Italia, Silvio Berlusconi a format guverne de extrema dreapta.

În partea răsăriteană a Germaniei federale, pe teritoriul fostei R. D. G. extrema dreapta s-a dat frecvent la violențe împotriva imigranților.

Naziștii au fost ascunși de S. U. A. în statele latino-americane, în special în Argentina și în Paraguay.

Biserica Catolică și-a cerut public scuze fiindcă a asistat, fără a interveni prea mult, la masacrarea evreilor și pentru că a profitat de pe urma muncii prizonierilor din lagarele naziste.

Dreapta europeană se arată sceptică față de emigrarea muncitorilor străini în statele din vestul continentului. Adepții stângii europene critică vehement punctual de vedere al dreptei.

Și în Statele Unite ale Americii extremismul de dreapta este deosebit de activ.

Separatismul rasial, ura fata de alte rase sunt promovate de grupuri precum: Partidul Nazist din S. U. A. sau Ku Klux Klan.

Unele militia civile militante sustin ca puterea guvernamentala Americana a fost deturnata, fiind utilizata in defavoarea albilor. Tratatamentul preferential acordat albilor constituie un motiv de „fracturare,, a societatii.

O alta prioritate a extremei drepte americane o constituie „Noua Ordine Mondiala,,. Ei lupta impotriva acestui concept deoarece considera ca in spatele acestei sintagme se ascunde o conspiratie uriasa contra civilizatiei americane si mondiale.

Fanatismul religios, extremist si cel de dreapta provoaca mari neplaceri in S. U. A.: assassinate; jafuri; lupte intre bande; crime ritualice si chiar suiciduri ritualice.

Militiile civile militante, Partidul Nazist si Ku Klux Klan isi revarsa ura asupra afroamericanilor, hispanicilor si evreilor.

*

*

*

5. Nationalismul - element component a doctrinei fasciste si a doctrinei national – socialiste.

Despre nationalism ca element component a doctrinei national – socialiste si, respective, a doctrinei legionare am discutat in Vol. II al Tratatului de Diplomatie, pct. IV: „ ***Politica si relatii***

internationale,, titlul II: „**Doctrinile politice,,** cap. V: „**Doctrina fascista,,**. In Vol. II chestiunea a fost tratata punctual si analitic.

Evident, partea cea mai virulenta a nationalismului a fost utilizata de national – socialism si de fascism.

Dupa al doilea razboi mondial national – socialismul si fascismul au determinat respingerea nationalismului.

Adica, nationalismul in integralitatea sa, a fost – in mod automat iar uneori premeditat – asociat cu fascismul si cu nazismul. Infrangerea nazismului si a fascismului a generat intrarea nationalismului intr-un „**con de umbra,,**.

Dar nationalismul si-a jucat rolul fundamental in deturnarea ideologiilor din statele socialiste europene.

Socialismul internationalist a devenit, treptat, un socialism nationalist, adica national – socialism.

In definitiv, diferentierea intre socialisme a facut-o binomul nationalism/internationalism. Asa s-a facut, initial, deosebirea intre **social – democratie si comunism – ambele internationaliste – si national – socialism (nazism) – nationalist prin excelenta**. Treptat insa, comunismul internationalist aplicat in statele socialiste va aluneca, in fapt, spre dreapta ca urmare a imbratisarii valorilor nationaliste.

VII. *Nationalismul in fata provocarilor.*

1. *Nationalismul si globalizarea (mondializarea).*

Lupta dintre nationalism si globalizare reprezinta o etapa - etapa actuala – a contradictiei ireductibile dintre nationalism si internationalism.

Binomul nationalism – internationalism se ramfurseaza pe scena politica internationala, depasind aparent cel putin, ***celebrul binom traditional dreapta – stanga.***

Aceasta lupta pare a fi pe „viata si pe moarte,, fiind practice lupta nationalismului pentru supravietuire.

Credem, in subiectivitatea noastra desigur, ca globalizarea, ca forma de manifestare a internationalismului, nu va putea inabusi total nationalismul.

2. *Semnificatia luptei dintre socialism si capitalism pentru teoria nationalista. Este aceasta situatie sfarsitul politicii?*

Indeobste capitalismul reprezenta nationalismul iar socialismul era considerat internationalist.

Aceasta apreciere traditionala a suferit mutatii severe. In ultimele decenii de existenta astatele socialiste au devenit nationaliste!!! La momentul actual, capitalismul liberalist sustine globalizarea, deci internationalismul!!!

Paradoxal, dar capitalismul a devenit internationalist iar socialismul aplicat s-a contaminat cu nationalism!!!

Aliatii traditionali a elementelor componente ale binomului subsecvent ***nationalism – internationalism*** s-au inversat. Aceasta demonstreaza afirmatia noastra referitoare la faptul ca binomul nationalism – internationalism este amplasat pe o alta axa politico – ideological decat axa principala, dominate de binomul fundamental Stanga – Dreapta.

De aceea, atat liberalismul capitalist cat si socialismul pot apela, in raport de conjuncturile politice, la nationalism sau la internationalism. Numai ca, daca capitalismul liberal poate apela la internationalism fara modificari doctrinare profunde, socialismul apeland la nationalism transforma doctrinele social – democrate si cele comuniste in doctrina national – socialista!!!

Victoria internationalismului globalist mondialist nu va insemna, nici pe departe, sfarsitul politicii. Cred ca binomul secundar va continua sa existe deoarece nationalismul nu va pieri asa de usor din constiinta si din inimile oamenilor!!!

3. ***Orientarea stiintelor politice catre ideologii tehnocrate. Consecinte asupra ideologiilor/doctrinei nationaliste. Este sistemul politic technocrat apt sa asigure conducerea societatii?***

Despre ideologiile tehnocrate am scris in Vol. II al cartii. Consecinta a dezvoltarii imperioase a stiintei si a tehnologiei este dezvoltarea doctrinei tehnocrate.

Implementarea potentiala a doctrinei tehnocrate ar conduce la cresterea influentei globalizarii, a internationalismului.

Sistemul technocrat pur nu este, in primul rand, un adevarat sistem politic. Doctrina tehnocrata nu este o veritabila doctrina politica. Politica este o stiinta dar si o arta, totodata.

Ideologia sau doctrina tehnocrata face parte din arsenalul politic si respective din politologie deoarece se preocupa de teze apte sa asigure conducerea societatii si, respective, de conceptii studiate de stiinta corespunzatoare.

In alte conditii tehnocratismul nu poate fi „incorporate,, in stiinta politica.

Oamenii nu pot fi simpli executanti ca si robotii sau ordinatele.

Sistemul „politic,, technocrat ori va conduce perfect statul dar in nici un caz pe criterii politice ori va determina distrugerea societatii.

Societatea, statul nu se poate asemana cu o firma sau cu o companie, fie aceasta si multinationala.

Tehnocratismul pur goleste statul de orice continut politic.

Pozitivismul oricat de dezvoltat ar fi nu poate inlocui arta si „jocul,, politic!!!

4. Este victoria capitalismului asupra socialismului castigarea unei batalii sau a razboiului dintre

***doctrinile si ideologiile aferente? Consecinte
asupra doctrinei nationaliste.***

Dupa anii 1989 – 1991 pe mapamond sistemul politic socialist a fost destructurat. Regimurile politice socialiste s-au prabusit rand pe rand. Putinele state socialiste ramase: ***R. P. Chineza; R. S. Vietnam; R. P. D. Coreeana (Coreea de Nord); Republica Cuba*** si, mai apoi, ***Venezuela*** par a fi enclave, ramase din timpurile trecute, in sistemul politic international global contemporan capitalist.

In lupta ideologica dintre capitalism si socialism, dintre S. U. A. si U. R. S. S., capitalismul a invins. El este astazi triumfator, fara indoiala.

Acest fapt s-a datorat in mare parte socialismului aplicat care a repudiate, in fapt, ***egalitarismul*** si ***democratia***.

Socialismul elitist si dictatorial sau chiar totalitar nu a fost in stare sa capteze constiintele umane si, astfel, capitalismul a izbutit sa invinga. Desi inegalitar capitalismul – dupa 1945 – a imbratisat valorile democratice, fapt care i-a conferit o aureola deosebita. El a fost fauritorul „societatilor libere,, comparativ cu socialismul vazut drept un „imperiu al raului,,!!!

Astazi se pare ca victoria capitalismului este totala!!! Nu putem insa risca sa spunem ca aceasta stare de lucruri va ramane vesnica.

In transformarea societatilor umane, nici capitalismul – cu siguranta – nu va fi vesnic!!! Nici o oranduire sociala nu a fost, nu este si nu va fi vesnica!!!

Victoria capitalismului ar fi trebuit sa conduca la ramforsarea nationalismului. Declinul doctrinar al socialismului si prabusirea regimurilor politice socialiste ar fi trebuit sa determine involutia internationalismului.

Iata insa efectul contrar: nationalismul a intrat intr-un „con de umbra,, iar internationalismul, reprezentat de globalizare, domina ideologic pe arena international – politica.

Astazi doctrinele nationaliste se clatina ori stau in letargie in fata ofensivei globalist – internationaliste!!!

Totusi, asa cum in binomul principal, central, ***Dreapta*** nu poate exista fara ***Stanga***, la fel si in binomul subsecvent, ***Internationalismul***, indiferent de denumirea avuta: ***globalism***, ***mondializare etc.***, nu va putea fi caracterizat si nu va putea efectiv exista, fara raportarea sa la ***Nationalism***!!!

